

Здоров'я та освіта XXI століття / Health and Education XXI

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА
ПОЛІТЕХНІКА»
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ
КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ, ЕКОЛОГІЇ
ТА ЗДОРОВ'Я

**НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
В КРИЗОВИХ УМОВАХ /
SCIENTIFIC AND INFORMATIONAL SUPPORT
OF PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS
IN CRISIS CONDITIONS**

*Матеріали
II науково-практичного семінару*

*20 березня 2025 року
м. Київ*

УДК 378:37.091.12

*Рекомендовано до друку Вченою радою
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол № 9 від 17 травня 2025 року)*

Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в кризових умовах: матеріали II науково-практичного семінару (20 березня 2025 року, м. Київ); відп. ред. і укл. Н. О. Терентьєва. Київ: Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2025. 252 с.

Відповідальний редактор і укладач:

Терентьєва Н. О., доктор педагогічних наук, професор [Національний університет біоресурсів і природокористування України]

Рецензенти:

Бахмат Н. В., доктор педагогічних наук, професор [Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка]

Білик В. Г., доктор педагогічних наук, професор [Український державний університет імені Михайла Драгоманова]

ISBN 978-617-8598-13-6

Збірник репрезентує авторські матеріали, представлені в рамках проведення II науково-практичного семінару з міжнародною участю «Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в кризових умовах», які органічно розкривають різні аспекти окресленої проблематики.

Матеріали стануть у нагоді науковим, науково-педагогічним, педагогічним, медичним працівникам, фахівцям в галузі фізичної культури і спорту, здобувачам усіх рівнів вищої освіти, учителям-практикам і керівникам закладів освіти.

© Автори публікацій, 2025

© НУБіП України, 2025

З М І С Т

<i>Передмова</i>	7
<i>Ali Uzun. Information support for the training of experts in Physical Education and Sports</i>	13
<i>Сергій Болтівець, Sefa Bulut. Психогігієнічні засади професійного підготовки фахівців / Psychohygienic principles of Professional training of specialists</i>	24
<i>Valentin Constantinov. Teaching of social sciences and humanities in universities – anachronism or necessity</i>	30
<i>Авраменко А. (наук. кер. В. Мирошніченко) Роль адаптивних фізичних активностей у формуванні інклюзивного простору для студентів з обмеженими можливостями</i>	32
<i>Баляба М. (наук. кер. Н. Терентьєва) Можливості використання велотренажеру для функціональної реабілітації хворих на облітеруючий атеросклероз артерій нижніх кінцівок (ОАСНК)</i>	36
<i>Бутенко А. (наук. кер. Н. Терентьєва) Інформаційне забезпечення професійної підготовки курсантів-зв'язківців</i>	41
<i>Бутко О., Свтушенко І. Цифровізація фізичної культури і спорту в Україні: можливості, виклики та стратегічні напрями розвитку</i>	45
<i>Вараксіна Н. Змішана реальність у сучасному освітньому процесі: можливості, перспективи та виклики</i>	50
<i>Васильєв О. (наук. кер. Л. Кайдалова) Використання технологій голосових команд у цифрових екосистемах</i>	53
<i>Волошин О., Дем'янюк М. Особливості підготовки студентів з організації фізичної культури і спорту в місцевих громадах</i>	59
<i>Гнезділова К., Касярум С. Нові орієнтири професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах невизначеності</i>	63
<i>Грибан Г. Інформаційно-методичне забезпечення підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до роботи в закладах загальної середньої освіти</i>	68
<i>Губський О. Портфоліо програми як ефективний інструмент формування практичних навичок майбутніх фахівців з маркетингу в США.</i>	73

<i>Гуралюк А.</i> Цифровізація освіти як тенденція розвитку суспільства	80
<i>Дімітров О. (наук. кер. Н. Ткачова)</i> Вплив цифрової грамотності на ефективність онлайн-навчання	83
<i>Довгань Н.</i> Традиційні та інноваційні методи формування фізичної культури студентської молоді у позааудиторній спортивно-масовій роботі	88
<i>Дронішкевич О.</i> Побудова колекцій електронних освітніх ресурсів як прояв цифровізації освіти	92
<i>Ду Фенін (наук. кер. Н. Ткачова)</i> Роль та значення цифрових технологій у музичній освіті китайських школярів	96
<i>Дяченко В. (наук. кер. В. Мирошніченко)</i> Роль цифрових технологій у тренувальному процесі з таеквон-до ITF	99
<i>Жигалюк А.</i> Бази знань як засіб організації інформації в кризових умовах	103
<i>Завгородній Д. (наук. кер. І. Таможська)</i> Формування інфомедійної грамотності майбутніх фахівців	107
<i>Калашник Л.</i> Особливості програм інформаційної підтримки у підготовці перекладачів в сучасних умовах: на прикладі підготовки перекладів з/на китайську	111
<i>Кіріяченко І.</i> Сімейне виховання як фундамент дошкільної освіти в КНР	115
<i>Костенко М., Костенко С.</i> Напрями цифровізації галузі фізичної культури і спорту в територіальних громадах	121
<i>Костенко М., Мануков Н.</i> Впровадження інноваційних методів відбору спортсменів у футболі	128
<i>Костенко М., Сидоренко Р.</i> Використання сучасних інформаційних технологій для розвитку координаційних здібностей футболістів	133
<i>Костенко М., Щерица Ю.</i> Використання сучасних технологій у підготовці гравців з пляжного футболу	139
<i>Кризський Ю.</i> Спортивне право як галузь права України	141
<i>Кротов Г., Швець С.</i> Використання мультимедійних засобів навчання фізкультурно-спортивної діяльності	144
<i>Крупко Н.</i> Особливості фізичної підготовки студентських команд з чірлідінгу в умовах змішаного навчання	149
<i>Ліна Хе.</i> Інформаційно-методичне забезпечення підготовки вчителів танцю для молодшої школи в умовах концепції гнучкого навчання: досвід КНР	155

<i>Ліпін Тан.</i> Інформаційний супровід у підвищенні кваліфікації сучасних китайських менеджерів	159
<i>Лучанінова О.</i> Забезпечення психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу в умовах невизначеності: науково-інформаційний супровід	163
<i>Микитенко О.</i> Інформаційне забезпечення підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту як актуальна педагогічна проблема	168
<i>Нелюба Р. (наук. кер. В. Мазін)</i> Інформаційно-методичне забезпечення підготовки зубних техніків до роботи з біосумісними матеріалами нового покоління	171
<i>Нелюба Я. (наук. кер. В. Мазін)</i> Інноваційні підходи до формування готовності майбутніх зубних техніків до незнімного протезування на основі цифрового аналізу клінічних випадків	175
<i>Отрошко О.</i> Використання елементів легкої атлетики у підготовці спортсменів з різних видів спорту	178
<i>Пилипчук Я.</i> Роль англійської мови в інформаційно-аналітичному супроводі підготовки військових психологів	182
<i>Пономаренко А.</i> Вплив цифровізації ринку праці на визначення змісту професійної компетентності магістрів спеціальності «Професійна освіта»	184
<i>Рогинський С.</i> Використання цифрових дидактичних ігор як педагогічної технології у вищій школі	190
<i>Руднева І.</i> Особливості лінгвістичної адаптації вимушених переселенців віком 45+ (на прикладі українських військових мігрантів у франкомовні країни)	196
<i>Савонова О.</i> Особливості підготовки фахівців фізкультурно-спортивної реабілітації під час дистанційного навчання	200
<i>Савчук, Костенко М., Терентьєва Н.</i> Функціональна асиметрія як маркер спортивних здібностей	205
<i>Сокурєнко М., Терентьєва Н.</i> Інформаційний супровід попередження травматизму у спортсменів, які займаються бойовими мистецтвами	208

<i>Степанова Т., Кузьменко Ю.</i> Критична інфраструктура галузі освіти: відповідальність керівника освітнього закладу	210
<i>Терентьєва Н.</i> Окремі питання інформаційно-законодавчого супроводу підготовки магістрантів (на прикладі спеціальності Фізична культура і спорт)	213
<i>Ткачов С., Ткачов А., Махновський С.</i> Тенденції розвитку вищої освіти в умовах цифровізації суспільства	220
<i>Ткачова Н., Байдала В., Чирва Я.</i> Диджиталізація освітнього процесу в сучасному класичному університеті	226
<i>Цзивень Ван.</i> Організаційна культура інформаційного супроводу програм університетської мобільності у ВНЗ КНР	230
<i>Шмаргун В., Костенко С.</i> Основні напрями використання сучасних цифрових технологій у тренувальному процесі плавців	235
<i>Яшник С.</i> Теоретико-методологічні засади інформаційно-аналітичного супроводу освіти дорослих	240
<i>ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ</i>	244
<i>РЕЗОЛЮЦІЯ</i>	251

П Е Р Е Д М О В А

Dear Participants, Distinguished Guests!

Today we have gathered here to talk about how the vocational training of specialists in crisis conditions can be supported scientifically and knowledgeably. Especially the training of individuals specialising in physical culture and sport is of great importance not only for their individual development but also for increasing social resilience.

The Importance of Vocational Training in Crisis Conditions.

Global economic, social and environmental crises have a direct impact on vocational training processes. In particular, specialists in the field of physical culture and sport undertake not only coaching and training roles but also critical tasks that contribute to increasing social resilience. Therefore, it is vital that the training of experts continues uninterrupted and effectively in times of crisis.

Scientific and Informational Support Mechanisms.

At this point, it is of great importance to establish scientific and informational support mechanisms for educational processes. In particular, digital technologies and distance education models stand out as critical tools that enable the continuation of training activities in times of crisis. Online training platforms, interactive course materials and virtual training programmes support training processes by facilitating experts' access to information.

International Experiences and Best Practices.

When the international best practices are analysed, three main strategies that support education in times of crisis come to the fore:

1. Dissemination of Digital Education Models: Increasing access to information through online education programmes and mobile applications.

2. Adaptation of Education Content to Crisis Conditions: Integrating current crisis management strategies into the training curriculum.

3. Developing Information Sharing and Cooperation Networks: Establishing information sharing networks at international and local level and increasing interaction among experts.

Conclusion and Recommendations.

In conclusion, scientific and informational support mechanisms need to be strengthened in order for individuals specialising in physical culture and sports to receive effective training in times of crisis. Effective use of digital technologies, adapting the content of education to crises and increasing international cooperation will make this process more effective.

Dear participants, by addressing this important issue together, we can find solutions to ensure that education processes can continue uninterrupted even under crisis conditions in the future. I would like to thank you all for your participation and contributions.

*International Lawyer
Ali UZUN
(Istanbul, Turkey)*

Шановні учасники, шановні гості!

Сьогодні ми зібралися тут, щоб обговорити те, як можна науково і зі знанням справи підтримати професійну підготовку фахівців у кризових умовах. Особливо підготовка фахівців у сфері фізичної культури та спорту має велике значення не лише для їхнього індивідуального розвитку, а й для підвищення соціальної стійкості.

Важливість професійної підготовки в умовах кризи.

Глобальні економічні, соціальні та екологічні кризи мають безпосередній вплив на процеси професійної підготовки. Зокрема, фахівці у сфері фізичної культури і спорту виконують не лише тренерські та тренувальні функції, а й важливі завдання, що сприяють підвищенню соціальної стійкості. Тому життєво важливо, щоб підготовка фахівців тривала безперервно та ефективно в умовах кризи.

Механізми наукової та інформаційної підтримки.

На цьому етапі важливим є налагодження механізмів наукової та інформаційної підтримки освітніх процесів. Зокрема, цифрові технології та моделі дистанційної освіти виділяються як критичні інструменти, що дозволяють продовжувати навчальну діяльність в умовах кризи. Онлайн-платформи для навчання, інтерактивні навчальні матеріали та віртуальні навчальні програми підтримують навчальні процеси, полегшуючи доступ експертів до інформації.

Міжнародний досвід та кращі практики.

Якщо проаналізувати найкращі міжнародні практики, то на перший план виходять три основні стратегії, які підтримують освіту в часи кризи:

1. Поширення цифрових моделей освіти:

Розширення доступу до інформації через освітні онлайн-програми та мобільні додатки.

2. Адаптація змісту освіти до кризових умов: Інтеграція сучасних стратегій управління кризовими ситуаціями в навчальні програми.

3. Розвиток мереж обміну інформацією та співпраці: Створення мереж обміну інформацією на міжнародному та місцевому рівнях і посилення взаємодії між експертами.

Висновки та рекомендації.

Таким чином, необхідно посилити механізми наукової та інформаційної підтримки для того, щоб особи, які спеціалізуються на фізичній культурі та спорті, могли отримувати ефективну підготовку в кризові часи. Ефективне використання цифрових технологій, адаптація змісту освіти до кризових явищ та посилення міжнародної співпраці зроблять цей процес більш результативним.

Шановні учасники, вирішуючи це важливе питання разом, ми зможемо знайти рішення для того, щоб у майбутньому освітні процеси могли продовжуватися безперервно навіть у кризових умовах. Я хотів би подякувати всім вам за участь і внесок.

*Міжнародний юрист
Алі Узун
(Стамбул, Туреччина)*

Sayın Katılımcılar, Değerli Konuklar!

Bugün burada, kriz koşullarında uzmanların mesleki eğitiminin bilimsel ve bilgisel olarak nasıl desteklenebileceği üzerine konuşmak için toplandık.

Özellikle fiziksel kültür ve spor alanında uzmanlaşan bireylerin eğitimi, sadece bireysel gelişimleri için değil, aynı zamanda toplumsal dayanıklılığın artırılması açısından da büyük bir önem taşımaktadır.

Kriz Koşullarında Mesleki Eğitimin Önemi.

Küresel ölçekte yaşanan ekonomik, sosyal ve çevresel krizler, mesleki eğitim süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Özellikle fiziksel kültür ve spor alanındaki uzmanlar, sadece antrenörlük ve eğitmenlik rollerini değil, aynı zamanda toplumsal dayanıklılığın artırılmasına katkıda bulunan kritik görevleri de üstlenmektedirler. Bu nedenle, kriz dönemlerinde uzmanların eğitiminin kesintisiz ve etkin bir şekilde devam etmesi hayati önem taşımaktadır.

Bilimsel ve Bilgisel Destek Mekanizmaları.

Bu noktada, eğitim süreçlerine yönelik bilimsel ve bilgisel destek mekanizmalarının oluşturulması büyük önem arz etmektedir. Özellikle dijital teknolojiler ve uzaktan eğitim modelleri, kriz dönemlerinde eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesini sağlayan kritik araçlar olarak öne çıkmaktadır. Çevrimiçi eğitim platformları, etkileşimli ders materyalleri ve sanal antrenman programları, uzmanların bilgiye erişimini kolaylaştırarak eğitim süreçlerini desteklemektedir.

Uluslararası Deneyimler ve En İyi Uygulamalar.

Uluslararası alanda uygulanan en iyi örnekler incelendiğinde, kriz dönemlerinde eğitimi destekleyen üç temel strateji ön plana çıkmaktadır:

1. **Dijital Eğitim Modellerinin Yaygınlaştırılması:** Çevrimiçi eğitim programları ve mobil uygulamalar aracılığıyla bilgiye erişimin artırılması.

2. **Eğitim İçeriğinin Kriz Koşullarına Uyarlanması:** Güncel kriz yönetimi stratejilerinin eğitim müfredatına entegre edilmesi.

3. **Bilgi Paylaşımı ve İş Birliği Ağlarının Geliştirilmesi:** Uluslararası ve yerel düzeyde bilgi paylaşım ağlarının kurulması ve uzmanlar arasında etkileşimin artırılması.

Sonuç ve Öneriler.

Sonuç olarak, fiziksel kültür ve spor alanında uzmanlaşan bireylerin kriz dönemlerinde etkin eğitim alabilmesi için bilimsel ve bilgisel destek mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Dijital teknolojilerin etkin kullanımı, eğitim içeriğinin krizlere uygun hale getirilmesi ve uluslararası iş birliklerinin artırılması, bu süreci daha etkili hale getirecektir.

Değerli katılımcılar, bu önemli konuyu birlikte ele alarak, gelecekte kriz koşullarında bile eğitim süreçlerinin kesintisiz devam edebilmesi için çözümler üretebiliriz. Hepinize katılımınız ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Ali UZUN
İstanbul

INFORMATION SUPPORT FOR THE TRAINING OF EXPERTS IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

Ali Uzun,
PhD,

Dialectical International Education, Chairman of the Board of Directors; The Earth Youth Sports Confederation, Istanbul Provincial Chairman; The expert (criminal and grophone specialist) under the chairmanship of the Ministry of Adalet at the Istanbul Provincial Commission (Criminal and Grofology Specialist), Turkey

Abstracts. *In the time period we are in, any event experienced on earth can cause a chaos that can affect the whole world in a short time. In a world where the level of interaction between people and societies is very high, the crisis situations experienced have started to become longer lasting and costly every passing day. For this reason, acting in the way that the time requires, being in a constant state of development and keeping themselves up to date have become important issues for every person in today's conditions. In order for societies to continue their existence, they must find correct and effective solutions to global problems such as chaos and crises experienced worldwide. For this reason, their adaptation to the changing conditions after the crisis depends on the lessons they learn and the experiences they gain during the crisis. In this context, if we consider the phenomenon of sports as an effective communication channel between people; a crisis situation that may occur here can easily affect individuals, communities and countries. In fact, it can even turn into a global crisis as a result of the active use of communication tools. The main purpose of this study is to investigate the scientific and informational support of the vocational training of experts in crisis conditions.*

Keywords: *Crisis, Vocational Education, Physical Culture, Sports*

Анотація. *У наш час будь-яка подія, що відбувається на землі, може спричинити хаос, який за короткий час може охопити весь світ. У світі, де рівень взаємодії між людьми і суспільствами дуже високий, кризові ситуації, що виникають, з кожним днем стають все більш тривалими і дорогими. З цієї причини діяти так, як цього вимагає час, перебувати в постійному розвитку та бути в курсі подій стає важливими питаннями для кожної людини в сучасних*

умовах. Для того, щоб суспільство продовжувало своє існування, воно повинно знаходити правильні та ефективні рішення глобальних проблем, таких як хаос і кризи, які спостерігаються в усьому світі. З цієї причини їхня адаптація до мінливих умов після кризи залежить від уроків, які вони засвоюють, і досвіду, який вони отримують під час кризи. У цьому контексті, якщо ми розглянемо феномен спорту як ефективний канал комунікації між людьми, кризова ситуація, яка може виникнути тут, може легко вплинути на окремих людей, громади та країни. Фактично, вона може навіть перетворитися на глобальну кризу внаслідок активного використання інструментів комунікації. Основною метою цього дослідження є вивчення науково-інформаційного забезпечення професійної підготовки фахівців у кризових умовах.

Ключові слова: криза, професійна освіта, фізична культура, спорт

Introduction. Societies are in constant change and this change is not limited to development. Along with development, negative changes also occur and negative changes bring certain problems with them. Education, the education system and education programs, which constitute the main point of these two variables, play an important role in resisting these problems and solving these problems. The process of individual inclusion in society is provided by educational activities that are in a sense equivalent to the application of education programs and education should both reflect and meet the expectations and needs of the society. Education operates with an appropriate philosophy or philosophies that take into account the differences of the individuals that make up the society and respond to their needs. Schools or education-focused organizations that bring society and education together form their vision and mission in accordance with the structure of the society. Education-focused organizations should achieve their goals with the strategies they determine and should determine possible foreseen or unforeseen problems that may arise as a crisis and develop solutions. A crisis situation that can arise at any time is especially the case in case of unforeseen problems. The existing solutions may not be sufficient against these crisis situations that may arise due to human, natural or other reasons and it may be necessary to turn to new regulations. In order to make the arrangements effective and to

realize the learning and teaching process in accordance with its purpose, it is necessary to proceed in the light of an educational program that needs to be created or synthesized. Therefore, an educational program that is suitable for a crisis situation will provide the ability to absorb, prevent the negative situations of the crisis situation or to continue the learning and teaching process with the least loss.

The element of the educational program that is most affected by crisis situations is educational situations. Educational and teaching technologies, physical environment and facilities, and learning and teaching approaches, styles, models, theories, strategies, principles, methods and techniques, which in a way constitute the combination of educational situations, should be reorganized flexibly according to the crisis situation. The educational situations element of the educational program overlaps with the process dimension of the educational system, which has the feature of an open system. Therefore, in crisis situations, the process of the educational system and the educational situations of the educational program should be restructured according to the changing crisis conditions.

Crisis Overview. When a comprehensive literature review is conducted, the concept of “crisis” is encountered with many different definitions. Although different definitions are made by different authors depending on the situation and time, crisis is generally defined as a situation that threatens the high-level goals of an organization, sometimes endangers its life, requires immediate response, and creates tension, where the organization’s current crisis prediction and prevention mechanisms are inadequate (Nardalı and Çivi, 2004). According to Okumuş (2003), «Crisis is defined as events that occur suddenly as a result of unexpected changes in the internal or external environments of businesses, and threaten the activities, physical and financial status, future and employees of the business physically and mentally, and require urgent action».

In another expression found in the literature, «Crisis; It is defined as the situation of not being able to collect up-to-date information that distresses the organization and managers, not being able to establish healthy communication, not being able to eliminate communication barriers and ultimately not being able to perform managerial and organizational activities sufficiently». (Dinçer, 2019).

As seen above, although the concept of Crisis has been defined in different ways in the literature, in order for a situation that occurs due to internal or external reasons outside the control of the business or organization to be evaluated as a crisis, the situation in question must have certain characteristics.

The characteristics of a crisis can be listed as follows (Aykaç, 2001):

- occurrence of unexpected developments – Since the crisis situation cannot be predicted in advance, non-routine situations can be encountered in the internal functioning and work carried out;
- inadequacy of prevention mechanisms – The relevant department within the organization cannot notice the crisis process early and cannot carry out crisis prevention activities on time;
- the crisis threatens the purpose and existence of the organization – It can disrupt the course and continuity of the organization and deviate from the organizational goals;
- lack of sufficient information and time to implement measures to prevent the crisis – The information obtained regarding the event that caused the crisis is unreliable, uncertainties persist, and the lack of time required to implement the solutions suggested to overcome the crisis;
- creating tension in organizational management – Since the leader or the executive group that makes the decision is primarily responsible for the decisions made during the crisis intervention, the management of these decisions may become stressed.

Factors Causing Crisis. The reasons causing a crisis are divided into two as environmental factors and organizational factors.

Environmental (External) Factors: These are macro factors outside the business. They can affect the existence of many businesses and organizations by taking control of the entire country and even the world at the same time. Rapid changes in environmental factors require businesses to adapt to these changes quickly. The problem of adaptation prepares the ground for a crisis. Falling behind the change, in other words, every moment of delay causes the severity of the crisis to increase (Asunakutlu, et al., 2003). Economic conditions, social conditions, technological conditions, cultural conditions, political conditions, legal conditions, natural conditions,

ecological conditions, market conditions and competitive conditions, international relations, unions and financial sanctions (Yücel, 2014).

Organizational (Internal) Factors: There is no doubt that changes in the external environment play a major role in organizations facing crises. However, rather than the external environment not being able to maintain a stable balance and constantly changing, the organization's weak ability to adapt to these changes causes a crisis. In this respect, it would not be wrong to say that crises in organizations arise from internal environmental deficiencies (organizational factors) and failures (Asunakutlu, et al., 2003). For example, management style and characteristics, size of the organization, departmentalization, information flow, past events and experiences, beliefs, attitudes, demographic structures, universal life perceptions of institutions and organizations (Yücel, 2014).

Crisis Management. Crisis management, on the other hand, is not the prevention of a crisis or the limitation of its consequences, but the management of the reactions to be shown when a crisis occurs (Akdağ, 2005). In other words, crisis management involves identifying the crisis and its causes, analyzing them, implementing the necessary precautions, predicting future crises based on these, implementing previously prepared plans when crises occur, and taking precautions against the crisis (Okumuş, 2003).

Crisis management has its own unique features that are different from the classical management approach. The main purpose of crisis management is to create organizations that can foresee crises, distinguish their types, take precautions against crises, learn new things from them in many areas, and recover as quickly as possible (Akdağ, 2005).

Crisis Management in Sports. Today, sports management is a part of general management. Sports management can become functional by basically applying the aims, characteristics and methods of general management in the field of sports. Its primary purpose is to determine how all sports activities and organizations should be managed in a contemporary, scientific and functional way and to be able to put these determinations into practice. In other words, sports management is related to activities aimed at achieving decisions and goals related to the field of sports (Donuk, 2005). Sports management should be considered as a sub-branch of management science. In this

respect, it covers many common points with management science. However, sports management has to take into account the characteristics of the field of sports in practice. Therefore, while sports management benefits from the principles and methods of general management on the one hand, it has to create a unique structure within the framework of the relations between the athlete-manager, athlete-sport organization and sports organizations and society by taking into account the characteristics of the field of sports on the other hand (Ekici, et al., 2002).

More than one definition has been made regarding sports management in the literature based on the definitions of general management. According to Basim and Argan (2006), sports management is defined in its simplest and shortest way as «the science and art of directing and managing human and material resources in line with the objectives of the sports organization and organization». In another definition, “Sports Management” can be defined as the art of making decisions and implementing the decisions taken so that the organization or organization established for sports can use its physical and human resources in the most effective and efficient way in line with the determined objectives and the specific characteristics of sports (Sunay, 2020).

Sports management and its principles, which are an important branch of sports science, are handled and evaluated within a scientific understanding. As in every field, the implementation of services and activities in the field of sports and achieving the objectives in line with the principles reveal the necessity of sports management (Bayter et al., 2014).

Sports management can also show an inseparable integrity with public administration since it takes the “human” phenomenon to its center. However, sports management also has some unique characteristics. In addition, technological skills, computer use, data recording and analysis are very important in contemporary sports management (Basim and Argan, 2006). Being able to use and market internet-based technology, manage social media channels and use all of these in a fan or customer-oriented manner can be symbols of an effective management approach. Crisis management in sports has become increasingly important in recent years. Financial, administrative, administrative, economic and similar issues are the

main reasons for the emergence of crisis management in sports (Dinçer, 2019). In cases where a crisis occurs, managing the process successfully, minimizing its effects and overcoming the crisis with the least damage, and even making interventions that can turn crisis situations into opportunities will require effective crisis management in sports. Today, organizations that successfully overcome crisis processes can turn this situation into the opposite and turn it into a situation of benefit in case of loss.

- *Causes of Crisis in Sports Activities.*
- *Management deficiencies in organizations.*
- *Economic problems.*
- *Match-fixing processes.*
- *Legal – illegal betting games.*
- *Use of banned substances – doping.*
- *Sponsor shortages.*
- *Athlete – coach – manager disagreements.*
- *Global problems (war, epidemics, economic fluctuations, etc.).*
- *Loss of prestige.*
- *Violation of privacy.*

When the above reasons are considered, it is understood that the reasons that lead to crises in sports are not one-sided. Crisis situations encountered in sports organizations can be overcome by simultaneously managing the elements of athletes, technical teams, spectators (fans), and managers. For these reasons, the establishment of precautionary mechanisms and plans against crises in sports organizations and good management of the process in case of a crisis situation can be called crisis management in sports (Kaplan, 2020).

The changes and developments taking place in the world affect sports organizations, organizations, and stakeholders positively or negatively. Since each sports organization has different characteristics, even if they are repeated activities; since the time, facilities, responsible persons and competitors, weather conditions will be different each time, a higher level of effort and expertise should be allocated in the planning phase compared to routine work, because detailed planning is required in such organizations (Devecioğlu, 2003).

Vocational Education in the Context of Crisis in Sports. Although physical education is a fundamental component of the primary and

secondary school curriculum as a discipline, physical education and sports teachers may experience some difficulties, such as not being taken into consideration and not receiving sufficient support (Whipp et al., 2007).

Physical education and sports teachers are constantly engaged in physical activity as a requirement of their job, and this perception may cause them to be burdened with additional tasks that require physical activity in addition to their main job. The teaching branch, which is the most important part of the education system, is still of great importance today. People who choose the teaching profession are expected to have a sufficient level of sensitivity towards the students they will constantly deal with. This sensitivity is related to the individual characteristics of individuals and significantly affects their mental health. Because the teaching branch is not a profession where the job is based solely on financial means. Teachers continue this branch in order to achieve psychosocial satisfaction and development. It is necessary to have certain factors in order to complete oneself in the teaching branch. The most important of these factors is motivation. Individuals need to gain sufficient motivation to achieve their goals, needs and instincts. This motivation that is gained enables people to successfully complete their professions. Accordingly, motivation defines the reasons behind people's behaviors. Motivated behaviors are energetic, focused and permanent (Amrai et al., 2011). Motivation can be defined as an impulse or a specific action or behavior (Brouse et al., 2010). The concept of basic motivation is considered in terms of personnel working in an organization, institution or business. Professional motivation is a psychological process in which the efforts and behaviors of people working anywhere are shown and performed in order to achieve a specific task or job goal or to achieve moral and material rewards. In this process, it is seen that the actions of individuals are closely related to ethical values. In this context, if we consider the concept of ethics; ethics examines the moral problems in the personal and social lives of people. The concept of ethics has been addressed in a more comprehensive manner and ethics has been defined as «the theory of moral principles, the discipline of philosophy, which struggles to realize a certain ideal of life, criticizes or even condemns the life of the society of which it is a member and the age, replaces the existing

series of values with alternative values, clearly defines the rules of life, in short, gives meaning to life» (Cevizci, 2002). The ethical behaviors of the teaching profession include behaviors such as professionalism, justice in service, responsibility, providing a healthy and safe environment, equality, honesty, non-corruption, impartiality, truthfulness and trust, respect, professional commitment and continuous development, and effective use of resources. The main purpose of education is to provide qualified manpower using education. A qualified person who has developed himself both spiritually and physically is also a person who has competence in terms of establishing social relationships in the society he spends time with. In this sense, the importance of sports in raising qualified people cannot be denied (Kızılet, 2018). On the other hand, physical education and sports lessons have an important place in the development of students' basic and special motor skills and in students' philosophy of an active and healthy lifestyle. One of the elements that complete the importance of physical education lessons is physical education and sports teachers. Another teaching branch that has great importance for society, physical education and sports teaching, has high professional motivation and professional ethical behaviors, which are some of the elements that reveal positive differences within the profession.

Conclusion. The main purpose of preventing crises should be to prevent a crisis before it starts or to be able to get away from the situation with the least damage by establishing control and prevention mechanisms. Realistic and systematic planning is required to cope with crises. Considering the requirements for predictive, realistic and rapid intervention against any crisis situation, a smart management with both scientific knowledge and administrative experience emerges in order to resolve the situation when faced with such situations. A management approach that embraces the crisis situation as a whole from beginning to end should be exhibited by using methods appropriate to the requirements of the age. In addition, it has been observed that institutions and organizations with an entrepreneurial spirit perform better in stagnant periods followed by crises. This situation indicates that organizations with an entrepreneurial identity have a higher probability of survival in times of crisis and show high growth rates and employment creation rates

in the recovery phase after the crisis. Crisis management, which is included in management science, is considered to be the most necessary management approach in the management of sports clubs. Due to the threats originating from internal and external elements and the destructive effects of the crisis, managers' skills in overcoming the crisis are of vital importance. Proper crisis management minimizes the negative effects of a risky situation or increases its positive effects.

The team managers who will intervene in crisis situations should also be selected from personnel who are competent in their fields, have high communication skills, can analyze well and can quickly put decisions into practice. If managers do not have these management skills, they may make wrong decisions or implement the given decisions incorrectly, which may cause the crisis within the organization to grow or even cause the organization to cease to exist. Depending on the hierarchy within the organization, the subordinate-superior relationship should not be seen as a pressure element, but as teamwork. The more positive the harmony between the manager and the manager, the less damage the crisis will leave on the organization. On the other hand, crisis situations should not always be seen as negative, destructive, and exhausting processes. Various opportunities can be created from crisis situations with organizational renewals and innovative changes to be made in the organization's goals. After the crisis, organizations look for new markets and new organizations. They try to increase the lost customer-supporter loyalty with business partners and new service lines where they can find a new starting point. Sports management is also a sub-branch of general management. The emergence of sports management as a research branch was triggered by the development of professional sports, especially in North America. One of the first journals interested in this field was the Journal of Sport Management, which has been publishing articles since 1987. Social media activities represent an alternative “life” style in a way. It can offer people facts such as learning, shopping, communication, recreation, and entertainment through a different platform. Many famous athletes, coaches, and sports organizations have used social media and alternative media formats to communicate differently from traditional media and communication channels in this unusual time. In addition,

the phenomenon of social media, which is widely used by individuals, institutions, and organizations today, has also played an important role in crisis management. Crisis situations managed through social media, if managed well, can also be effective in increasing the prestige of individuals, organizations, and organizations on a global scale.

Sources:

1. Akdağ, M. (2005). Halkla ilişkiler ve kriz yönetimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 1-20.
2. Amrai, K., Motlagh, S. E., Zalani, H. A., & Parhon, H. (2011). The relationship between academic motivation and academic achievement students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15 (1), 399-402.
3. Asunakutlu, T., Safran, B. ve Tosun, E. (2003). Kriz yönetimi üzerine bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 141-163.
4. Aykaç, B. (2001). Kamu yönetiminde kriz ve kriz yönetimi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 3(2), 123-132.
5. Basım, N., Arğan, M. (2006). Spor Yönetimi. *Ankara: Detay Yayıncılık*. ISBN 978-605-5681-22-7
6. Bayter, M. ve Alaca, E. (2014). Spor yöneticiliğinde bilgi yönetiminin önemi. *Journal of Turkish Studies*, 9 (2), 1781-1791.
7. Brouse, C. H., Basch, C. E., LeBlanc, M., McKnight, K. R., & Lei, T. (2010). College students' academic motivation: Differences by gender, class, and source of payment. *College Quarterly*, 13 (1), 1-10.
8. Cevizci, A. (2002). Etiğe giriş. İstanbul : Engin Yayıncılık.
9. Devecioğlu, S. (2003). Spor Organizasyonlarında Kriz Yönetimi. *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi*, Ankara.
10. Dinçer, N. (2019). Sporda Yeni Akademik Yaklaşımlar. İlkım, M., Karataş, Ö. (Ed). Ankara : Akademisyen Kitabevi A.Ş.
11. Donuk, B. (2005). Spor Yöneticiliği ve İstihdam Alanları. İstanbul : Ötüken Neşriyat A.Ş.
12. Kızılet, T. (2010). Drama ve diksiyon öğretiminin spor eğitimcisi adayı öğrencilerin mesleki yeterliliklerine etkisi (Yüksek Lisans Tezi).
13. Nardalı, S. ve Çivi, E. (2004). Kriz yönetimi ve tofaş. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 79-93.
14. Okumuş, F. (2010). İşletmelerde kriz yönetimi ve krizlerin işletmeler üzerindeki olası etkileri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17 (1-2), 203-212.

15. Sunay, H. (2020). Sporda Yönetim ve Organizasyon I. Spor Yönetimi I, (s.4) Eskişehir : Anadolu Üniversitesi.

16. Whipp, P. R., Tan, G., & Yeo, P. T. (2007). Experienced physical education teachers reaching their “use-by-date”: powerless and disrespected. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, (78), 487-499.

17. Yücel, A. S. (2014). Sporda kriz yönetimi: 3 temmuz örneği. *Akademik Bakış Dergisi*, (40), 0-0.

ПСИХОГІГІЄНІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО ПІДГОТОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ / PSYCHOHYGIENIC PRINCIPLES OF PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS

Сергій Болтівець,

доктор психологічних наук, професор,
Клініка активної терапії особливих станів, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-4432-5272>

Sefa Bulut,

Prof. Dr.,
Ibn Haldun University, Istanbul, Turkey
<https://orcid.org/0000-0002-2622-4390>

***Анотація.** Висвітлюються методологічні засади психогігієнічного знання в галузі професійного самоздійснення особистості фахівця. Проекція розвитку індивідуальних психологічних задатків здатностей в їх розвитку як гуманістична перспектива представлена методологічною основою психогігієни особистості в її професійному онтогенезі. Наведено основні тенденції психофізіологічне забезпечення становлення фахівця протягом останніх століть на підтвердження методологічної основи психогігієни, що полягає не в пошуці і зосередженні на тому, чого бракує, а в з'ясуванні наявних психічних і, зокрема, особистісних можливостей людини для їх діяльного розвитку і втілення у професії. Професійне самоздійснення особистості представлено у психологічному механізмі інтродекції, що полягає у закономірному самовизначенні й розрізненні себе як суб'єкта професійної*

діяльності, самоусвідомлення якої актуалізує сферу особистісної неповторності (унікальності).

Ключові слова: психогігієнічне знання, професійне самоздійснення, проєкція розвитку, гуманістична перспективіа, професійний онтогенез, психофізіологічне забезпечення, механізм інтроспекції

Abstracts. *The methodological principles of psychohygienic knowledge in the field of professional self-realization of a specialist are highlighted. The projection of the development of individual psychological predispositions and abilities in their development as a humanistic perspective is presented as the methodological basis of psychohygiene of the individual in its professional ontogenesis. The main trends of psychophysiological support for the formation of a specialist over the past centuries are presented in confirmation of the methodological basis of psychohygiene, which consists not in the search and concentration on what is missing, but in clarifying the available mental and, in particular, personal capabilities of a person for their active development and implementation in the profession. Professional self-realization of a person is presented in the psychological mechanism of introjection, which consists in the natural self-determination and distinction of oneself as a subject of professional activity, the self-awareness of which actualizes the sphere of personal uniqueness (uniqueness).*

Keywords: *psychohygienic knowledge, professional self-realization, development projection, humanistic perspective, professional ontogenesis, psychophysiological support, introjection mechanism*

Оптимум психічного функціонування і реалізації власного професійного призначення особистості належить до предмету психогігієнічного знання як міждисциплінарної наукової галузі і сфери практичної діяльності, спрямованої на забезпечення збереження і зміцнення психічного здоров'я людини. Психогігієна особистості є умовою реалізації її здібностей і творчих можливостей у професійній діяльності.

Методологією психогігієнічного знання в галузі визначення психогігієнічних засад професійного самоздійснення особистості є усвідомлення ціложиттєвого сенсу людини в його значенні для інших і співвіднесення з можливостями його втілення. Цим самим індивідуальні психологічні задатки здатностей в їх розвитку становлять собою можливість втілення

у професійному самоздійсненні особистості. Проекція розвитку цих можливостей як гуманістична перспектива і є методологічною основою психогієни особистості в її професійному онтогенезі. Такий методологічний підхід є протилежним до погляду на особистість з позицій з'ясування її психічної дефіцитарності, генеза якого сягає витоків психіатрії й найдавніших архетипів колективної свідомості людства. Латинська етимологія дефіцитарності позначає de-ficіo, fecі, festum як відділення, відпадання, виявлення недостатності, бракування, занепадання, бідніння, убожіння й помирання, протилежністю якої є профіцитарність – proficіo, fecі, festum як рух уперед, домагання й досягання успіху, допомагання, принесення користі і власної корисності, зростання й вивищення [1]. Цим самим методологічною основою психогієни і її є не пошук і зосередження на тому, чого бракує, а з'ясування наявних психічних і, зокрема, особистісних можливостей людини для їх діяльного розвитку.

Психофізіологічне забезпечення становлення фахівця, а отже профіцитарної особистості, чий успіх у професійній діяльності приносять користь суспільству, супроводжувало розвиток фахових спеціалізацій з самого початку виникнення розподілу праці на окремі функції, оскільки без нього була неможливою необхідна для достатньої життєздатності людських спільнот ефективність і якість результатів трудових зусиль. Думка про необхідність і можливість психофізіологічного визначення і реєстрації діапазону людських можливостей населення Великобританії з метою з'ясування інтелектуального потенціалу нації була реалізована вже на п'ятому році розвитку психології як самостійної галузі знань Ф. Гальтоном, який у 1884 році заснував і представив на Лондонській міжнародній медичній виставці антропометричну лабораторію: «Ця лабораторія функціонувала шість років, – відзначають Дуан і Сидні Шульц, – протягом яких Гальтон зібрав результати обстеження більш як дев'яти тисяч людей. У цій лабораторії використовувались різноманітні прилади для антропометричних і психометричних вимірювань. За невелику вхідну плату кожний відвідувач міг пройти усі обстеження, результати яких асистенти лабораторії вносили до картотеки. У відвідувачів лабораторії серед інших

параметрів визначався зріст, вага, об'єм легень, максимальна сила різних м'язів, частота дихання, гострота слуху, зору і сприйняття кольорів [2, с. 159-160]. Цього ж року український психолог Ю. Охорович представив на засіданні Паризького біологічного товариства свій винахід – прилад гіпноскоп, призначений для визначення гіпнабельності людини і демонстрації підтвердження розробленої ним теорії ідеопластії – домінуюча думка переважає і припиняє усі інші, а думка про будь-яку функціональну зміну психофізіологічного стану людини викликає таку ж функціональну зміну [3]. Пошук і виявлення особливих психофізіологічних властивостей людини, притаманних видатним особистостям, здійснив І. Сікорський у своїй київській лабораторії, зіставляючи вираженість індивідуальної неповторності ритмів пульсу і дихання визначних і значною мірою самореалізованих осіб свого часу, таких як професори і науковці П. Житецький, А. Степович та інші, з аналогічними показниками людей посередніх, що належали до масових на той час професій. Як відзначає І. Сікорський у своїй праці «Даровитість і талановитість у світлі об'єктивного дослідження за даними психофізіологічних корелятивів» [4], пульс і дихання людей інтелектуально обдарованих відрізнявся більшою чіткістю вираженості тільки їм притаманних ознак, а людям посереднім, малообдарованим був властивий невиразний, малоозначений ритм пульсу і дихання і, за цією прикметою, подібний між собою в межах цієї категорії обстежених.

Подальший розвиток психології, пов'язаний з запитами індустріального виробництва, сприяв розробленню системи інтенсифікації праці шляхом точнішого й повнішого використання психофізіологічного потенціалу працюючих (Ф. Тейлор), профвідбору, профорієнтації, підвищення продуктивності праці заради збільшення підприємницьких прибутків (Г. Мюнстенберг), що, безперечно, сприяло розвитку й удосконаленню витребовуваних промисловим виробництвом окремих, необхідних для виконання певних трудових операцій психофізіологічних функцій або їх груп, однак не реалізовувало засадничі психогігієнічні підходи, які полягають у цілісності і

повномірності реалізації людиною самої себе – власного усвідомлюваного призначення.

Нами проведено вивчення психогігієнічних результатів занять спортом для осіб з обмеженими можливостями в адаптивному спорті [5]. Зокрема, в проведеному нами якісному дослідженні використовувалися напівструктуровані інтерв'ю з 23 учасниками віком від 18 до 55 років із середнім віком учасників 32 роки, які активно займаються адаптивним спортом. Учасники були відібрані за допомогою методу цілеспрямованої вибірки, щоб забезпечити різноманітне представництво за віком, статтю, типом інвалідності та видом спорту. Збір даних зосереджувався на особистому досвіді учасників з адаптивними видами спорту з наголосом на психологічному впливі, пов'язаному з професією. Дані були проаналізовані за допомогою тематичного аналізу для визначення основних тем і категорій психологічних результатів адаптивного заняття спортом. Аналіз виявив п'ять основних тем, пов'язаних із психогігієнічними наслідками занять адаптивними видами спорту: емоційне благополуччя, соціальна інтеграція, розширення особистих можливостей, когнітивні результати та адаптація та подолання. У розділі «Емоційне благополуччя» учасники повідомили про покращення емоційної стійкості, самооцінки, радості та задоволення, а також зменшення тривоги. Соціальна інтеграція характеризувалася посиленням почуття причетності, посиленою соціальною підтримкою та покращеними навичками спілкування. Розширення особистих можливостей було очевидним через збільшення автономії, досягнення мети та особистісне зростання. Когнітивні результати включали кращу концентрацію та концентрацію, а також покращені навички розв'язання ускладнень. Нарешті, адаптацію ми спостерігали через розвиток ефективних механізмів подолання, підвищення стійкості та прийняття інвалідності.

Таким чином, аналіз психогігієнічних засад професійного самоздійснення особистості засвідчує необхідність виокремлення методологічних підходів, що є визначальними у психофізіологічному забезпеченні становлення фахівців:

1. Самоздійснення особистості у професії передбачає наявність рівноваги у визнанні і самовизнанні професійно здійснюваного відповідно до самостійно визначеного рівня домагань, який змінюється у процесі професійної діяльності, зростаючи під впливом успіхів і редукуючись до базальних значень під впливом несприятливих обставин різного ступеня вираженості.

2. Самоздійснення особистості є процесуальною відповіддю на питання про те, яким вимірам професійного сенсу і фахових домагань відповідає психофізіологічний потенціал людини.

Самоздійснення особистості включає психологічний механізм інтроекції, що полягає у закономірному самовизначенні й розрізненні себе як суб'єкта професійної діяльності, самоусвідомлення якої актуалізує сферу її неповторності (унікальності).

Джерела:

1. Трофимчук М., Трофимчук О. (2001). *Латинсько-український словник* (с. 151, 499). Львів: Вид-во Львівської Богословської Академії.

2. Шульц Д. П., Шульц С. Е. (2002). *Історія сучасної психології* / Пер. з англ. А.В. Говорунов, В.І. Кузін, Л.Л. Царук / За ред. А.Д. Наследова. Євразія.

3. Мороз О. В., Полташевська О. С. (1991). Науковий внесок Ю.Л. Охоровича в психологію. *Питання психології*, 2, 113-119.

4. Сікорський І. О. (1912). *Даровитість і талановитість в світлі об'єктивного дослідження за даними психофізичних корелятивів*. Друкарня С.В. Кульженка.

5. Bulut, S., Rostami, M., Hajji, J., Boltivets, S., Saadati, N., Yang, J., McDonnell, M., Chikwe, C., & William, E.A. (2024). Adaptive Sports and Mental Health: Exploring the Psychological Outcomes of Engaging in Sports for Individuals with Disabilities. *Journal of Assessment and Research in Applied Counseling (JARAC)*, 6(2), 113-119. <https://doi.org/10.61838/kman.jarac.6.2.14>

TEACHING OF SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES IN UNIVERSITIES – ANACHRONISM OR NECESSITY / ВИКЛАДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК В УНІВЕРСИТЕТАХ – АНАХРОНІЗМ ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ

Valentin Constantinov,

Doctor Habilitatus, University Professor,
«Ion Creange» State Pedagogical University of Chisinau,
Chisinau, Republic of Moldova
<https://orcid.org/0000-0001-9578-1134>

***Анотація.** Акцентовано увагу, що в епоху, коли технології, штучний інтелект і діджиталізація, здається, диктують напрямок суспільної еволюції, соціальні та гуманітарні науки часто розглядаються як декоративний інтелектуальний багаж, а не як необхідність. Соціальні та гуманітарні науки аж ніяк не є марними, вони як ніколи необхідні для формування збалансованих, критично мислячих особистостей, здатних орієнтуватися в складнощах сучасного світу. Вивчення соціальних і гуманітарних наук сприяє такому формуванню, культивуючи такі цінності, як емпатія, толерантність, критичне мислення та соціальна відповідальність. Університет не повинен перетворюватися на центр лише технічних навичок – він має залишатися місцем для цілісного розвитку особистості.*

***Ключові слова:** університет, соціальні і гуманітарні дисципліни, технології, діджиталізація*

***Abstracts.** It is emphasized that in an era when technology, artificial intelligence and digitalization seem to dictate the direction of social evolution, the social sciences and humanities are often seen as decorative intellectual baggage rather than a necessity. The social sciences and humanities are by no means useless; they are more necessary than ever for the formation of balanced, critical thinkers who can navigate the complexities of the modern world. Studying the social sciences and humanities contributes to this formation by cultivating values such as empathy, tolerance, critical thinking, and social responsibility. The university should not become a center for technical skills only; it should remain a place for the holistic development of the individual.*

Keywords: *university, social sciences and humanities, technology, digitalization*

Just like in many other countries, after the fall of communism, the Republic of Moldova began a process of reforms. These reforms could not overlook the field of secondary and higher education. Due to several issues – demographic and economic crises, the lack of students, and the new life orientation of students – certain solutions were proposed to optimize the teaching process in universities. Often, these optimizations were carried out to the detriment of the social and human sciences.

In an era where technology, artificial intelligence, and digitalization seem to dictate the direction of societal evolution, the social and human sciences are often viewed as merely decorative intellectual baggage rather than a necessity. Some voices claim these disciplines are anachronistic – remnants of a bygone era that no longer align with the needs of the modern job market. Thus, in the name of budget efficiency, many universities are gradually cutting philosophy, history, sociology, or ethics courses. But this approach is profoundly misguided. Far from being useless, the social and human sciences are more necessary than ever for shaping balanced, critical individuals who can navigate the complexities of today's world.

First and foremost, the social and human sciences develop critical thinking. In a world where we are bombarded daily with information from countless sources, the ability to analyze, question, and understand context becomes essential. Philosophy, for instance, is not just about learning Kant or Descartes – it cultivates the ability to ask fundamental questions and to argue coherently. These skills are not only useful, they are vital across all professional fields.

Secondly, the humanities contribute to understanding the social, cultural, and historical contexts we live in. An engineer who doesn't grasp the ethical implications of the technology they create, or a doctor who fails to understand the cultural diversity of their patients, can end up making decisions that do more harm than good. Today's globalized and pluralistic society demands a deep knowledge of social mechanisms and human values. Sociology, anthropology, and cultural studies offer precisely this perspective.

Another key argument is civic responsibility. A university is not merely a «degree factory» or a springboard to a career – it is also a space for shaping citizens. In a healthy democracy, we need informed individuals who can actively and consciously engage in public life. Studying social and human sciences supports this formation, cultivating values such as empathy, tolerance, critical thinking, and social responsibility.

Eliminating these disciplines in the name of cost-efficiency is an act of institutional shortsightedness. In the short term, funds may be saved. But in the long run, we risk losing entire generations of young people who no longer understand the complexity of the world they live in. A university should not be reduced to a center for technical skills alone – it must remain a place for the holistic development of the individual.

In *conclusion*, teaching social and human sciences in universities is not an anachronism – it is an urgent necessity. Today’s world needs specialists, but even more so, it needs people who understand the deeper meaning of their actions, who know how to ask questions, judge ethically, and think critically about reality. Removing these disciplines from university curricula in the name of economy is a major strategic error, one that could lead to a highly technologized society devoid of humanity and conscience.

РОЛЬ АДАПТИВНИХ ФІЗИЧНИХ АКТИВНОСТЕЙ У ФОРМУВАННІ ІНКЛЮЗИВНОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ З ОБМЕЖЕННЯМИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Андрій Авраменко,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, Київ, Україна
(науковий керівник – доктор філософії зі спеціальності
Професійна освіта, доцент Віталій Мирошніченко,
<https://orcid.org/0000-0001-6561-3869>)

Анотація. У дослідженні розглянуто роль адаптивних фізичних активностей у формуванні інклюзивного простору для студентів з обмеженими можливостями в закладах вищої освіти. Описано їх вплив на фізичний, психологічний і соціальний розвиток студентів, а також важливість організаційних аспектів для забезпечення доступності та ефективності таких активностей. Акцентується увага на значенні адаптивних занять для зниження рівня стресу, покращення самооцінки та інтеграції студентів в навчальне середовище.

Ключові слова: адаптивні фізичні активності, інклюзивний простір, студенти з обмеженими можливостями, фізичний розвиток, психологічний розвиток, соціальна інтеграція

Abstracts. The study explores the role of adaptive physical activities in shaping an inclusive space for students with disabilities in higher education institutions. It describes their impact on the physical, psychological, and social development of students, as well as the importance of organizational aspects to ensure accessibility and the effectiveness of such activities. The paper emphasizes the significance of adaptive exercises in reducing stress levels, improving self-esteem, and integrating students into the academic environment.

Keywords: adaptive physical activities, inclusive space, students with disabilities, physical development, psychological development, social integration

Актуальність. Адаптивні фізичні активності стають дедалі важливішими у формуванні інклюзивного освітнього простору для студентів з обмеженими можливостями, оскільки сприяють їхній фізичній, соціальній та психологічній адаптації в умовах вищої освіти. Це питання набуває особливої актуальності через зростаючий інтерес до інклюзивного навчання та важливість забезпечення рівних можливостей для всіх студентів, незалежно від їхніх фізичних обмежень. У закладах вищої освіти все більше звертається увага на створенні середовища, що враховує потреби студентів з інвалідністю, а адаптивна фізична активність є однією з ключових складових цього процесу.

Мета роботи – дослідити роль адаптивних фізичних активностей у формуванні інклюзивного освітнього простору, їхній вплив на адаптацію студентів з обмеженими

можливостями та організаційні механізми впровадження в освітній процес.

З'ясовано, що адаптивні фізичні активності мають безпосередній вплив на розвиток фізичних, психологічних та соціальних здібностей студентів з обмеженими можливостями. Дослідження науковців показали, що участь у таких активностях допомагає студентам з інвалідністю не лише покращити їх фізичний стан, але й значно зменшити рівень стресу, тривожності та депресії, що часто виникають через соціальну ізоляцію. Це сприяє покращенню загального психологічного клімату в навчальному середовищі, а також допомагає створити рівні умови для всіх студентів [2].

Що стосується фізичного розвитку, адаптивні фізичні активності дозволяють студентам з обмеженими фізичними можливостями розвивати необхідні рухові навички, покращувати координацію, рівновагу, силу та витривалість. Оскільки кожен студент має індивідуальні потреби, то й вправи для них підбираються персонально, з урахуванням особливостей кожного. Це можуть бути заняття на спеціальних тренажерах, ритмічно-рухові вправи, а також адаптовані спортивні ігри, що дозволяють студентам відчути себе частиною команди. Участь у таких активностях не лише сприяє покращенню фізичного стану, а й знижує ризик фізичного виснаження.

Однак не менш важливим є і психологічний аспект участі студентів з обмеженими фізичними можливостями в адаптивних фізичних активностях. Заняття спортом допомагають значно знизити рівень тривожності, депресії та стресу, покращують самооцінку та мотивацію. Це дозволяє студентам відчути себе впевненими в собі, здатними досягати результатів і долати труднощі. Саме завдяки таким заходам студенти з інвалідністю можуть пережити позитивні емоції від власних досягнень, що має великий вплив на їх загальний психоемоційний стан. Адаптовані фізичні активності стають потужним інструментом для підвищення комфорту та розвитку соціальних зв'язків, що є важливою частиною їх успішної соціалізації в університетському середовищі.

Своєю чергою, адаптивні фізичні активності мають велике значення для соціальної інтеграції студентів з обмеженими

можливостями у загальну студентську спільноту. Одним з основних завдань таких активностей є зламання бар'єрів між студентами з інвалідністю та їх однолітками. Спільні тренування, участь у спортивних заходах, змаганнях і турнірах не лише покращують фізичні кондиції студентів, але й сприяють формуванню інклюзивної атмосфери в навчальному закладі. Спільні заняття з іншими студентами дають можливість позбутися стереотипів і сприймати людей з обмеженими можливостями як рівних партнерів. Це позитивно позначається на культурі навчального закладу, створюючи відкриту, доброзичливу та толерантну атмосферу. Однак для того, щоб адаптивні фізичні активності стали справді ефективними, важливо враховувати кілька організаційних аспектів. Перш за все, необхідно забезпечити доступність навчальних приміщень для студентів з обмеженими можливостями, що включає наявність безбар'єрних спортивних залів і спеціальних тренажерів. Такі приміщення повинні бути оснащені з урахуванням особливих потреб студентів, що дозволить забезпечити їх комфорт і безпеку під час занять. Крім того, для проведення адаптивних фізичних активностей необхідно мати в розпорядженні кваліфікованих інструкторів, які володіють спеціальними методиками роботи з цією категорією студентів. Вони повинні мати достатній досвід і знання для того, щоб створювати індивідуальні програми тренувань, що відповідатимуть фізичним можливостям студентів з інвалідністю [1; 2].

Зроблено висновок, що адаптивні фізичні активності є важливим елементом у створенні інклюзивного освітнього простору для студентів з обмеженими фізичними можливостями в закладах вищої освіти. Вони не тільки сприяють розвитку фізичних навичок і поліпшенню здоров'я студентів, а й мають значний вплив на їх соціалізацію та психологічний розвиток. Для успішної інтеграції таких активностей у навчальний процес необхідно створити умови для доступності фізичних вправ для всіх студентів, а також забезпечити відповідну підготовку викладачів та інструкторів. Інклюзивний підхід до фізичного виховання дозволяє створити рівні можливості для всіх

студентів, незалежно від їхніх фізичних обмежень, що є ключем до успішної адаптації в освітньому середовищі.

Джерела:

1. Загура, Ф., & Зубрицький, Я. (2024). Впровадження адаптивної фізичної активності у інклюзивне фізичне виховання здобувачів вищої освіти з інвалідністю. *Education Innovation Practice*, 12 (8), 27-33. <https://doi.org/10.31110/2616-650x-vol12i8-004>

2. Інклюзивне навчання: основні принципи та дієві технології: монографія / відп. ред. Г.В. Давиденко. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2018. 216 с.

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВЕЛОТРЕНАЖЕРУ ДЛЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ХВОРИХ НА ОБЛІТЕРУЮЧИЙ АТЕРОСКЛЕРОЗ АРТЕРІЙ НИЖНІХ КІНЦІВОК (ОАСНК)

Михайло Баляба,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили, Миколаїв, Україна
<https://orcid.org/0009-0004-3196-087X>

(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Наталія Терентьева, <https://orcid.org/0000-0002-3238-1608>)

Анотація. Презентоване дослідження містить у собі матеріал, який розкриває передумови пошуку нової методики реабілітації у хворих на ОАСНК та можливостей для впровадження її у даній категорії пацієнтів. В умовах значного розповсюдження захворюваності населення України, та світу в цілому, на мультифокальний атеросклероз та атеросклероз артерій нижніх кінцівок, наявна велика проблема невідповідності можливостей реконструктивних та шунтуючих втручань і реабілітації хворих. Серед проблем, які постають перед авторами, виокремлюють такі: основним у веденні пацієнтів із даним захворюванням є оперативне лікування, однак часто пацієнт звертається з

клінічною картиною, де неможливо провести операцію з тих чи інших причин або класичні методи реабілітації не можуть бути достатньо ефективними для відновлення, що і зумовило необхідність розробки альтернативної стартової методики реабілітації.

Ключові слова: реабілітація, атеросклероз, велотренажер, пошук, впровадження методики

Abstracts. *The presented study contains prerequisites for the search for a new rehabilitation method in people with peripheral artery disease (PAD) and the possibilities for its implementation in this kind of patients. In the conditions of significant spread of morbidity in the population of Ukraine, and the world as a whole, for multifocal atherosclerosis and PAD, there is a major problem of inconsistency of the possibilities of reconstructive and bypass interventions and rehabilitation of patients. Among the problems that the authors face, the following can be distinguished: the main treatment for this disease is surgical treatment, however, the patient often presents with a clinical picture where it is impossible to perform surgery or classical rehabilitation methods cannot be effective enough for recovery, which led to the use of an alternative starting rehabilitation method.*

Keywords: *rehabilitation, atherosclerosis, exercise bike, search, implementation of the methodology*

Актуальність. Основним доказовим методом реабілітації та консервативного лікування хворих на облітеруючий атеросклероз артерій нижніх кінцівок, на даний момент, є дозована ходьба, що супроводжується прийомом антитромботичних (крово-розріджуючих) препаратів [1; 2]. В умовах відсутності можливості для реваскуляризації нижніх кінцівок така терапія залишається єдиним доказовим методом збереження кінцівки. Однак у більшості хворих початкова дистанція ходьби є вкрай низькою через що її збільшення відбувається повільно і не завжди вдається досягнути цільових значень дистанції та зменшити ризик серцево-судинних подій. Також, така реабілітація та лікування, як правило, неефективна у людей з безбольовою дистанцією ходьби менше 50 м [3]. До того ж, зазвичай неможлива при наявності у пацієнта низької та високої ампутації однієї з нижніх кінцівок. В якості можливої стартової

методики запропоновано використання велотренажеру [4] та проведено огляд літератури з теми [5].

Дослідження Cycling Exercise Training Enhances Platelet Mitochondrial Bioenergetics in Patients with Peripheral Arterial Disease: A Randomized Controlled Trial [6] вивчало вплив вправ на велотренажері (ВНВ) протягом 12 тижнів на мітохондріальну біоенергетику тромбоцитів у пацієнтів із ОАСНК і, як наслідок, вплив на якість життя та дистанцію безболівої ходьби. У дослідженні взяли участь 40 пацієнтів із ОАСНК, які були випадковим чином розподілені або на загальну реабілітацію (ЗР) з ВНВ, або в контрольну групу, яка отримувала лише ЗР.

Оцінювалися такі параметри:

- Системна аеробна здатність (VO peak, V_E-VCO slope).
- Плечо-кісточковий індекс у стані спокою та серцевий викид під час навантаження.
- Дистанція у 6-хвилинному тесті ходьби.
- Якість життя за опитувальником Short Form-36.
- Мітохондріальна біоенергетика тромбоцитів, включаючи окисне фосфорилування (OXPHOS) та систему транспорту електронів (ETS).

Результати показали, що група ВНВ протягом 12 тижнів значно покращили зазначені показники. Комплекс вправ на велотренажері призвів до збільшення дистанції безболівої ходьби в тесті на 6-хвилинну ходьбу та вищих балів за фізичним/психічним компонентом Short Form-36. Ці результати свідчать, що ВНВ можуть бути ефективними в реабілітації пацієнтів хворих на ОАСНК, покращуючи пов'язану зі здоров'ям якість життя. В той самий час, контрольна група, яка отримувала лише ЗР, не показала значних змін у специфічних досліджуваних показниках і збільшення дистанції безболівої ходьби.

У клінічному дослідженні Cardiopulmonary responses to treadmill and cycle ergometry exercise in patients with peripheral vascular disease [7] проводилось порівняння й оцінка фізичної працездатності за допомогою тредміл-тесту (класичний метод) та, як альтернатива, – велоергометрія. У дослідженні порівнювалися кардіопульмональні показники та відтворюваність результатів тредміл– та велоергометричних тестів у

пацієнтів із ОАСНК. 10 чоловіків (середній вік 54 ± 10 років) зі стабільною переміжною кульгавістю проходили два тести – на тредмілі та велоергометрі – до досягнення порогу втоми.

Оцінювали: газообмін, частоту серцевих скорочень (ЧСС), вентиляцію, рівень лактату, тривалість навантаження та суб'єктивні відчуття болю. Результати показали, що час до втоми та абсолютний час переміжної кульгавості не відрізнялися між методами, однак велоергометрія викликала більш виражене навантаження на серцево-судинну систему, що є важливим у стрес-тестах та оцінці ефективності лікування, і також, 80% пацієнтів віддали перевагу велоергометрії, оскільки суб'єктивно краще її переносили.

Обидва дослідження є актуальними та добре спроектованими і розглядають альтернативний підхід до тестування фізичної витривалості у пацієнтів із переміжною кульгавістю (ПК), що виникає на тлі облітеруючого атеросклерозу артерій нижніх кінцівок (ОАСНК). Традиційний тредміл-тест має певні обмеження, оскільки оцінка фізичної працездатності базується на больовому порозі, а не на кардіопульмональних реакціях. Велоергометрія потенційно може подолати ці труднощі, і автори робіт науково обґрунтували це припущення.

Описані дослідження були рандомізованими та контрольованими, що підвищують їх достовірність. Однак, у другому дослідженні мають місце певні недоліки: вибірка досить мала ($n=10$), але добре контрольована, що забезпечує високу внутрішню валідність; відсутність жінок у досліджуваній групі, що обмежує узагальнення висновків.

Окреслені роботи є цінним внеском у розробку підходів для лікування та реабілітації у пацієнтів з ОАСНК. Велоергометрія може бути ефективним, відтворюваним і добре переносимим методом, що може бути корисним для оцінки стану пацієнтів перед лікуванням або у реабілітаційних програмах. Подальші дослідження повинні включати більшу та різноманітнішу вибірку пацієнтів, а також аналіз довготривалих ефектів різних методів тестування.

Джерела:

1. 2024 ESC Guidelines for the management of peripheral arterial and aortic diseases (2024). URL : ESC Guidelines for the management

of peripheral arterial and aortic diseases Гайдлайн з лікування периферичного атеросклерозу ESC 2024.pdf

2. European Society for Vascular Surgery (ESVS) (2024). Clinical Practice Guidelines on the Management of Asymptomatic Lower Limb Peripheral Arterial Disease and Intermittent Claudication. URL : Editor's Choice – European Society for Vascular Surgery (ESVS) 2024 Clinical Practice Guidelines on the Management of Asymptomatic Lower Limb Peripheral Arterial Disease and Intermittent Claudication☆ - European Journal of Vascular and Endovascular Surgery

3. Настанова МОЗ України № 00101 від 20.03.2017 «Ведення пацієнтів з ішемією нижніх кінцівок» (2017). URL : <https://guidelines.moz.gov.ua/documents/3006>

4. Баляба М., Терентьева Н. Актуальність пошуку альтернативної методики реабілітації хворих на облітеруючий атеросклероз артерій нижніх кінцівок. *Collection of Scientific Papers «ЛОГОΣ»*, (November 15, 2024; Bologna, Italy), С. 352-354. URL : <https://archive.logos-science.com/index.php/conference-proceedings/article/view/2483>

5. Баляба М.Ю. Велотренажер, як новий тренд у реабілітації хворих на облітеруючий атеросклероз артерій нижніх кінцівок. *Проблеми, пріоритети та перспективи розвитку науки, освіти та суспільства в XXI столітті: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 23 січня 2025 р.): у 2 ч. Рівне : ЦФЕНД, 2025. Ч. 2. 153 с. С. 120-122.*

6. Ming-Lu Lin, Tieh-Cheng Fu, Chih-Chin Hsu, Shu-Chun Huang, Yu-Ting Lin, Jong-Shyan Wang (2021). Cycling Exercise Training Enhances Platelet Mitochondrial Bioenergetics in Patients with Peripheral Arterial Disease: A Randomized Controlled Trial. *Thrombosis and Haemostasis Journal*, Vol. 121 (07), 900-912.

7. Stephen L. Tuner, MBChB, MRCS, Chris Easton, PhD, John Wilson, Dominique S. Byrne, MBChB, FRCS, Paul Rogers, MBChB, FRCS, Liam P. Kilduff, PhD, David B. Kingsmore, MBChB, FRCS, and Yannis P. Pitsiladis, PhD. (2008). Cardiopulmonary responses to treadmill and cycle ergometry exercise in patients with peripheral vascular disease. *J Vasc Surg*, 47, 123-130.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ- ЗВ'ЯЗКІВЦІВ

Антон Бутенко,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
старший викладач,

Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені
Героїв Крут, Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-4005-6829>

(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Наталія Терентьева, <https://orcid.org/0000-0002-3238-1608>)

Анотація. *Репрезентовано підходи, які забезпечують коректне інформаційне забезпечення підготовки курсантів-зв'язківців у закладах вищої освіти, що забезпечує їх готовність до виконання професійних обов'язків. Узагальнені результати представлено у вигляді таблиці для унаочнення сприйняття інформації.*

Ключові слова: *курсанти-зв'язківці, інформаційне забезпечення, підходи*

Abstracts. *The article presents approaches that ensure the correct information support for the training of signal cadets in higher education institutions, which ensures their readiness to perform professional duties. The generalized results are presented in the form of a table to visualize the perception of information.*

Keywords: *signal cadets, information support, approache*

У сучасних умовах стрімкого розвитку цифрових засобів зв'язку та інформаційних технологій, а також зростання ролі кібертехнологій у забезпеченні національної безпеки України, виникає потреба у підготовці висококваліфікованих офіцерських кадрів для потреб Військ зв'язку та кібербезпеки Збройних Сил України, здатних ефективно виконувати завдання за призначенням у різних умовах службово-бойової діяльності, у тому числі й – екстремальних.

Зауважимо, що службово-бойова діяльність представників інституцій СБОУ у порівнянні з іншими видами професійної

діяльності має свої відмінності. Сучасні педагогічні підходи щодо дослідження проблеми готовності особистості курсанта-зв'язківця до професійної діяльності ґрунтуються на міждисциплінарності, інтеграції теоретичних знань та практичних умінь, врахуванні динамічних змін у професійному середовищі (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи (провідні учені)	Загальна характеристика (фокус, інструменти, методологія)
<p>1. Компетентнісний підхід (Дж. Равен, Б. Рей, Й. Пімпін, О. Кононко, І. Зязюн, О. Овчарук, Н. Кузьміна, Т. Левченко, О. Савченко та інш.):</p>	<p>готовність до професійної діяльності розглядається як сформованість ключових та професійних компетентностей, що забезпечують ефективну реалізацію фахових завдань. Фокус: знання, навички, практичний досвід, цінності. Інструменти: моделювання ситуацій професійної діяльності, проєктне навчання, розвиток soft skills. Застосування: формування компетентностей таких, як: креативність, комунікація, командна робота, лідерство.</p>
<p>2. Діяльнісний підхід (П. Жане, Дж. Дьюї, Ж. Піаже, Н. Ничкало, О. Сухомлинська, І. Прокопенко, Т. Ткаченко, Л. Даниленко, С. Максименко, Н. Бібік, І. Бех, Л. Лук'янова та інш.):</p>	<p>цей підхід акцентує увагу на формуванні готовності через включення особистості у процес реальної чи змодельованої діяльності. Фокус: навчання через практику, розв'язання реальних професійних завдань. Методи: ситуаційні задачі, тренінги, стажування, симуляції. Застосування: навчання здобувачів вищої освіти у реальних умовах виробничої діяльності, активізація самостійної роботи.</p>
<p>3. Особистісно-орієнтований підхід (К. Роджерс, А. Маслоу, Г. Гарднер, Л. Виготський,</p>	<p>спрямований на урахування індивідуальних особливостей, потреб і потенціалу кожного здобувача вищої освіти.</p>

<p>Дж. Дьюї, В. Кремень, О. Савченко, О. Кузьмінський та інш.):</p>	<p>Фокус: індивідуалізація навчального процесу, розвиток самоосвіти. Методи: індивідуальні навчальні плани, коучинг, наставництво. Застосування: розвиток у студентів здатності до саморегуляції та саморозвитку.</p>
<p>4. Контекстний підхід (Ю. Бронфенбреннер, Дж. Брунер, Дж. Лейрд, Е. Венгер, Б. Рогофф, К. Сноу, Ю. Енгестрьом, Л. Лук'янова, Ю. Тряпцін):</p>	<p>передбачає наближення навчального процесу до реальних умов професійної діяльності. Фокус: інтеграція теорії та практики, навчання в умовах, максимально наближених до реального професійного середовища. Методи: дуальна освіта, професійні кейси, проблемне навчання. Застосування: використання імітаційних вправ, лабораторних робіт із застосуванням сучасного обладнання.</p>
<p>5. Інтегративний підхід (Г. Гарднер, К. Уїлбер, Ю. Енгестрьом, Дж. Брунер, Н. Луман, С. Максименко, М. Жалдак, Л. Даниленко):</p>	<p>готовність розглядається як результат інтеграції професійних, соціальних, психологічних та емоційно-вольових якостей. Фокус: міждисциплінарність, багатовимірність готовності. Методи: інтегровані курси, міждисциплінарні проєкти, семінари. Застосування: формування цілісного розуміння професії, адаптація до складних міждисциплінарних завдань.</p>
<p>6. Акмеологічний підхід (К. Роджерс, Ю. Енгестрьом, В. Джеймс, Д. Голман, О. Моляко, Л. Даниленко):</p>	<p>спрямований на досягнення особистістю високого рівня професіоналізму та самореалізації. Фокус: пошук «точок зростання» для професійного вдосконалення. Методи: рефлексія, самооцінка, розвиток індивідуального професійного шляху.</p>

	<p>Застосування: допомога студентам здобувачам вищої освіти у досягненні максимальної реалізації їхнього потенціалу.</p>
<p>7. Ціннісний підхід (М. Вебер, Е. Дюркгейм, А. Маслоу, Р. Мілтон, Ш. Шварц, В. Томас, К. Уїлбер, Г. Йонас, Т. Сущенко, С. Подмазінова, М.):</p>	<p>наголошує на формуванні у здобувачів вищої освіти професійних і моральних цінностей.</p> <p>Фокус: усвідомлення значущості професії для суспільства, розвиток етичної відповідальності.</p> <p>Методи: дискусії, моральні дилеми, участь у волонтерських і соціальних проектах.</p> <p>Застосування: формування відповідального ставлення до виконання професійних обов'язків.</p>
<p>8. Цифровий підхід (К. Шваб, М. Кастельс, Т. Бернерс-Лі, Н. Карр, Е. Енг, Дж. Гегель III, Е. Гідденс, П. Даймондіс, Ю. Ситник, Т. Кадоб'янська, С. Сидоренко, В. Биков):</p>	<p>підготовка до професійної діяльності враховує використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p>Фокус: розвиток цифрової грамотності, навчання роботі з сучасними технологіями.</p> <p>Методи: онлайн-курси, симулятори, віртуальні лабораторії.</p> <p>Застосування: підготовка фахівців для роботи в умовах цифрової трансформації.</p>

Зазначені підходи формують базу для інформаційного забезпечення освітньо-професійної підготовки майбутніх офіцерів-зв'язківців до виконання завдань у будь-яких умовах військово-професійної діяльності.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ

Олена Буток,

старший викладач,

Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Київ, Україна

Трина Євтушенко,

старший викладач,

Національний університет біоресурсів і
природокористування України, Київ, Україна

***Анотація.** Цифровізація фізичної культури і спорту в Україні є ключовим фактором для розвитку доступних та ефективних способів підтримки здоров'я населення. Використання цифрових технологій дозволяє полегшити доступ до тренувальних програм, змагань та реабілітаційних послуг, а також персоналізувати підхід до фізичної активності. Це сприяє популяризації спорту, підвищенню рівня здоров'я та соціальної інклюзії серед громадян.*

***Ключові слова:** цифровізація, фізична культура, спорт, технології*

***Abstracts.** Digitalization of physical culture and sports in Ukraine is a key factor for the development of accessible and effective ways to support the health of the population. The use of digital technologies makes it possible to facilitate access to exercise programs, provide rehabilitation services, and personalize the approach to physical activity. This promotes the popularization of sports, the advancement of health and social inclusion among the population.*

***Keywords:** digitalization, physical culture, sports, technology*

Актуальність полягає в необхідності цифровізації фізичної культури і спорту, яка стає невід'ємною складовою сучасного розвитку соціальних та освітніх систем. В умовах стрімкого розвитку технологій, економічних труднощів, обмеження в умовах карантину, під час військового стану, коли країна переживає складні випробування, зокрема через військові дії, цифровізація фізичної культури і спорту стає важливою складовою підтримки фізичної та психологічної стабільності населення України.

Метою є дослідження нормативних документів, теоретичних аспектів цифровізації у сфері фізичної культури і спорту, тенденції та напрямки розвитку цифровізації.

З'ясовано, що спортивні та освітні установи в Україні зіткнулися з необхідністю впровадження цифрових рішень для забезпечення доступу до тренувань, реабілітаційних програм та спортивних заходів. Цифрові платформи, мобільні додатки, пристрої, онлайн-тренування – це нові інструменти, які допомагають людині фізично розвиватися, дозволяють підвищити ефективність занять фізичною культурою, забезпечити моніторинг здоров'я та фізичних результатів, а також заохотити більше людей до активного способу життя. Цифрові технології в сфері спорту дозволяють зберегти доступ до тренувань, спортивних програм і реабілітаційних послуг, що є критично важливим для збереження здоров'я громадян та підтримки морального духу в країні.

Проблемами розвитку цифровізації у сфері фізичної культури і спорту значну увагу приділяли українські науковці, зокрема, В. Антонєць, Є. Архипова, Ж. Белєнюк, Н. Грабик, І. Грубар, Ю. Дутчак, І. Хім'як, Р. Щокін. Але водночас значна кількість проблем щодо тенденцій та напрямів розвитку цифровізації у сфері фізичної культури і спорту залишається не повністю розкритими [1].

Одним із напрямів державної політики у сфері фізичної культури і спорту є цифрова трансформація сфери фізичної культури і спорту, ціллю якого є можливість подолання наявних викликів у сфері фізичної культури і спорту шляхом прийняття цифрових інформаційних рішень. В Україні є нормативні документи, які регулюють розвиток фізичної культури і спорту в напрямку цифровізації, і один з таких – «Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року». Стратегія реалізовується за такими напрямами державної політики у сфері фізичної культури і спорту:

- фізично активна нація;
- спорт вищих досягнень;
- спортивна інфраструктура;
- цифрова трансформація сфери фізичної культури і спорту;
- кадрове забезпечення сфери фізичної культури і спорту.

Основними цілями та завданнями стратегії є регулярне та свідоме зайняття фізичною культурою і спортом.

Стратегія полягає в цифровізації фізичної культури і спорту, створення онлайн-платформи для забезпечення взаємодії, проведення засідань та зустрічей, обмін ідеями і технологіями між представниками держави, бізнесу і науковцями з метою координації зусиль щодо підвищення рівня залученості населення до оздоровчої рухової активності; розроблення комплексу показників і механізму моніторингу щодо рівня залученості населення до занять фізичною культурою і спортом; інвентаризація та оцифрування всіх об'єктів спортивної інфраструктури, утримання їх у належному стані та ефективне використання. Стратегічна ціль напряму «Цифрова трансформація сфери фізичної культури і спорту» – можливість подолання наявних викликів у сфері фізичної культури і спорту шляхом прийняття цифрових інформаційних рішень. Очікувані результати стратегії в сфері цифрових технологій це впровадження вітчизняних цифрових інформаційних рішень у сферу фізичної культури і спорту, спрощення механізму взаємодії всіх суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, створення умов для прийняття ефективних управлінських рішень [2].

Доведено, що цифровізація дозволяє забезпечити доступ до фізичної активності для людей, які проживають у віддалених районах, а також для осіб з обмеженими можливостями. Онлайн-платформи та мобільні додатки відкривають нові можливості для всіх, хто хоче займатися спортом або покращувати своє здоров'я. Використання індивідуальних даних та технологій дозволяє створювати персоналізовані тренувальні плани тренувань. Цифрові рішення, такі як онлайн-змагання, мобільні додатки для відстеження прогресу та віртуальні тренування, можуть мотивувати людей займатися спортом. Це особливо важливо для популяризації здорового способу життя серед молоді та широких верств населення, що дозволяє створювати умови для інклюзивного спорту, адаптуючи тренування і змагання для людей з інвалідністю. Цифрові платформи для управління тренуваннями, спортивними клубами та організацією змагань знижують адміністративні витрати та полегшують

організацію спортивних заходів, що дозволяє зосередити ресурси на розвитку спорту.

Але є й негативні наслідки цифровізації фізичної культури і спорту. Розглянемо на прикладі проведення навчальних занять онлайн в університеті з навчальної дисципліни «Фізичне виховання», які можуть мати кілька негативних наслідків:

- онлайн-заняття не забезпечують такої ж ефективності, як традиційні заняття, оскільки студенти не отримують прямого нагляду з боку викладача. Це може призвести до помилок у виконанні вправ, це призведе до збільшення ризику травм, надмірного навантаження, та низької якості тренувального процесу;

- знижують мотивацію студентів до регулярних тренувань;

- призводять до соціальної ізоляції та відсутність командної взаємодії, позбавляють студентів можливості взаємодіяти з іншими учасниками групи, що є важливим аспектом розвитку соціальних навичок і командного духу;

- в умовах онлайн-занять студенти можуть не мати достатнього простору або умов для занять, спортивного обладнання та інвентаря для ефективного виконання вправ, що знижує рівень фізичного розвитку;

- технічні проблеми та обмежений доступ до інтернету. Не всі студенти мають однаковий доступ до необхідних технологій (комп'ютери, стабільний інтернет, спеціальні пристрої для тренувань). Це може призвести до того, що деякі студенти будуть не в змозі брати участь у заняттях або отримувати від них користь, що обмежує рівність можливостей для всіх учасників.

Також є обмеження використання дистанційних технологій: віртуальних стадіонів і спортивних залів поки-що не створили, засвоєння техніки рухів, методика навчання, складання спортивних нормативів, проведення контрольних ігор тощо не завжди вписується в систему дистанційної освіти [3].

Висновки. Цифровізація фізичного культури і спорту в Україні відкриває нові можливості для розвитку фізичної активності та здоров'я населення, особливо в умовах сучасних викликів, таких як пандемії чи військовий стан, має важливе значення для розвитку доступних і ефективних способів підтримки здоров'я населення, зокрема через полегшення доступу до тренувальних програм, реабілітаційних послуг і

спортивних заходів. Вона сприяє популяризації фізичної активності, підвищенню рівня здоров'я та соціальної інклюзії серед громадян, забезпечуючи персоналізований підхід до фізичної активності. Однак впровадження онлайн-форматів фізичних занять у навчальних закладах та спорті не позбавлене негативних наслідків, зокрема зниження ефективності тренувань, мотиваційних проблем та ризиків для здоров'я через недостатній контроль. Задля забезпечення успішного розвитку цифрових рішень у сфері фізичної культури необхідно поєднувати інноваційні технології з традиційними методами навчання, контролювати рівень доступності та адаптувати програми до індивідуальних потреб студентів і спортсменів, аби мінімізувати можливі негативні наслідки. Стратегічні ініціативи, такі як «Стратегія розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року», повинні сприяти створенню сприятливого середовища для цифрової трансформації сфери, що дозволить підвищити залучення населення до фізичної активності і забезпечити сталий розвиток спортивної галузі в Україні.

Джерела:

1. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 1089 від 04.11.2020: станом на 25 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-п#Text>

2. Кремень В. Г., Сисоєва С. О., Бех І. Д., Вознесенська О. Л., Гавриш Н. В., Гончар Л. В., Журба К. О., Ільїн В. В., Канішевська Л. В., Кириченко В. І., Комаровська О. А., Корнієнко А. В., Куниця Т. Ю., Курбатов С. В., Литовченко О. В., Малиношевський Р. В., Мачуський В. В., Найдьонова Л. А., Рейпольська О. Д., Толочко С. В., Федорченко Т. Є., Харченко Н. В., Чаплінська Ю. С., & Шахрай В. М. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022, № 4 (2), С. 1-30.

3. Цибулько Л. Г., Глоба Г. В. Особливості дистанційного навчання студентів факультету фізичного виховання в умовах карантину. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*. 2021, № 6 (344). Ч. 2. С. 84-97. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/handle/123456789/9269>

ЗМІШАНА РЕАЛЬНІСТЬ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: МОЖЛИВОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

Наталія Вараксіна,

науковий співробітник,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-0333-5186>

***Анотація.** Важливою тенденцією в умовах сьогодення є використання цифрових технологій у сучасному освітньому процесі, зокрема технологій змішаної реальності. У своїх дослідженнях науковці зазначають, що технології змішаної реальності як ефективний інструмент мають величезний потенціал для розв'язання завдань освітнього процесу. Вони вважають, що перспективою подальших досліджень є масове впровадження в освітній процес сучасних закладів освіти цих технологій. Це відкриває нові можливості для освіти, що робить навчальний процес більш захопливим, ефективним та доступним.*

***Ключові слова:** змішана реальність цифрові технології в освіті, цифровізація освіти*

***Abstracts.** An important trend in today's conditions is the use of digital technologies in the modern educational process, in particular mixed reality technologies. In their research, scientists note that mixed reality technologies as an effective tool have enormous potential for solving the problems of the educational process. They believe that the prospect of further research is the mass introduction of these technologies into the educational process of modern educational institutions. This opens up new opportunities for education, making the educational process more exciting, effective and accessible.*

***Keywords:** mixed reality digital technologies in education, digitalization of education*

Актуальність полягає в тому, що впровадження цифрових технологій активно впливає на розвиток сучасної освіти і одним із найбільш інноваційних підходів є використання змішаної реальності (Mixed Reality, MR). Ця технологія поєднує реальні

та віртуальні елементи, створюючи інтерактивне середовище, що дозволяє організовувати навчальний процес на якісно новому рівні (Андрос С., 2021). Використання MR в освіті дозволяє покращити засвоєння навчального матеріалу, активізувати взаємодію студентів із навчальним контентом та оптимізувати освітній процес. Проте, поряд із перевагами, впровадження MR супроводжується певними викликами, серед яких технічні обмеження, фінансові витрати та необхідність адаптації педагогічних методик.

Метою є розглянути ключові аспекти використання змішаної реальності в освітньому процесі, її можливості, перспективи розвитку та основні труднощі впровадження.

Основні результати. Зазначимо, що змішана реальність – це технологія, яка поєднує елементи реального та віртуального світу, створюючи інтерактивне середовище, де фізичні й цифрові об'єкти можуть взаємодіяти між собою (Волинець В. О., 2021). Вона займає проміжне місце між доповненою реальністю (Augmented Reality, AR), яка накладає цифрові об'єкти поверх реального світу, та віртуальною реальністю (Virtual Reality, VR), яка повністю занурює користувача у цифровий простір.

Працює MR за допомогою спеціального обладнання, такого як: гарнітури змішаної реальності (HoloLens, Magic Leap); мобільні пристрої з підтримкою AR; сенсори руху та контролери; програмне забезпечення для створення віртуальних об'єктів та симуляцій. Ця технологія дозволяє користувачам природно взаємодіяти з цифровим контентом, що робить її надзвичайно ефективною для навчальних цілей (Слупська Я. О., & Шкуренко О. В., 2022).

Наведемо приклади використання змішаної реальності в освітньому процесі.

1. Візуалізація складних концепцій. Однією з головних її переваг є можливість використання наочного та інтерактивного способу представлення складних тем у, що особливо корисно у вивченні природничих наук. У біології та медицині – дослідження анатомії людського тіла у 3D-форматі. У фізиці та хімії – симуляція експериментів і реакцій. Інженерія та архітектура – створення 3D-моделей будівель і механізмів.

2. Інтерактивність та практичний досвід. Змішана реальність дозволяє студентам не лише спостерігати, а й взаємодіяти з навчальним матеріалом. Так у медицині здобувачі освіти можуть відпрацьовувати навички хірургії на віртуальних пацієнтах (Попова Л., 2024). Майбутні програмісти можуть створювати та тестувати програмний код у віртуальному середовищі.

Популярність змішаної реальності в освіті продовжує зростати, і дослідники прогнозують такі тенденції:

- ширше впровадження MR у навчальні програми – зростає кількість університетів, що використовують MR;

- зниження вартості обладнання та програмного забезпечення;

- інтеграція MR з іншими технологіями (ШІ, Big Data, IoT).

Проте, негативними факторами залишається висока вартість, оскільки розробка та підтримка MR-рішень потребує значних фінансових витрат. Також існує потреба у підвищенні фахового рівня викладачів, оскільки відбувається постійний і швидкий розвиток нових технологій. Наявні також технічні обмеження, пов'язані з тим, що існуючі MR-пристрої ще не повністю оптимізовані для тривалого навчального процесу (Wu, H. K., et al., 2013).

Висновок. Виходячи із зазначеного, майбутнє змішаної реальності в освітньому середовищі видається перспективним, адже її впровадження відкриває нові можливості для освіти, що робить навчальний процес більш захопливим, ефективним та доступним.

Джерела:

1. Андрос, С. (2021). Доповнена та змішана реальність у сучасній освіті: перспективи розвитку. *Інформаційні технології і навчання*, 3 (27), 45-57. DOI : <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2022-6-168-180>.

2. Волинець, В. О. (2021). Віртуальна, доповнена і змішана реальність: сутність понять та специфіка відповідних комп'ютерних систем. *Питання культурології*, (37), 231-243. DOI : <https://doi.org/10.31866/2410-1311.37.2021.237322>.

3. Слупська, Я. О., & Шкуренко, О. В. (2022). Застосування віртуальної реальності (VR) у освіті. *Молодий вчений*, (5). 82-88. DOI : <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-19>.

4. Попова, Л. (2024). *Імерсивні технології як сучасна освітня стратегія підготовки фахівців. Педагогічна освіта: теорія і практика*, (41). 51-58. DOI : <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2024.427>

5. Wu, H. K., Lee, S. W. Y., Chang, H. Y., & Liang, J. C. (2013). Current status, opportunities, and challenges of augmented reality in education. *Computers & Education*, (62). 41-49. DOI : <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.10.024>

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ГОЛОСОВИХ КОМАНД У ЦИФРОВИХ ЕКОСИСТЕМАХ

Олексій Васильєв,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Професійна освіта,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, Харків, Україна
<https://orcid.org/0009-0009-3506-1405>
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Лілія Кайдалова)

Анотація. У роботі розглядається сутність і можливості використання технологій голосових команд у цифрових екосистемах. Здійснено аналіз принципів роботи голосових асистентів, окреслено сфери та ситуації, де застосування голосового керування є ефективним. Виявлено переваги впровадження голосових команд для зручності користувачів у різних умовах використання, із врахуванням певних ризиків і обмежень, які супроводжують їх застосування.

Ключові слова: голосові асистенти, людино-машинна взаємодія, автоматизація процесів

Abstracts. The paper explores the essence and potential of voice command technologies in digital ecosystems. It analyzes the operating principles of voice assistants and outlines the areas and situations where voice control is effective. The advantages of implementing voice commands to enhance user convenience under various conditions are

highlighted, considering certain risks and limitations associated with their use.

Keywords: *voice assistants, human-machine interaction, process automation*

Останніми роками *актуальність* використання голосових команд у різноманітних цифрових екосистемах стрімко зростає. Сучасний світ насичений розумними технологіями, які вже стали частиною повсякденного життя: від смартфонів – до автомобілів, що функціонують як єдиний програмно-апаратний комплекс, і систем розумного будинку, які інтегрують керування освітленням і кліматом в локальну цифрову мережу для зручного дистанційного контролю. Голосове керування за допомогою голосових асистентів є ефективним рішенням, особливо у випадках, коли стандартні інтерфейси керування є незручними або надто складними для користувача. Наприклад, у смарт-телевізорах голосовий пошук відео в додатку YouTube є зручнішим, ніж ручне введення тексту за допомогою пульта. Голосове введення також полегшує замовлення лікарських засобів за допомогою смартфона, усуваючи потребу у ручному наборі їхніх назв через віртуальну клавіатуру – що є особливо важливим для людей похилого віку. Для водіїв голосові асистенти дають змогу побудувати маршрут або налаштувати клімат-контроль, не відволікаючись від керування. У розумних будинках голосове керування забезпечує швидший і комфортніший контроль над освітленням та кліматом, адже дозволяє подавати команди без необхідності взаємодії з фізичними інтерфейсами. Отже, інтеграція голосових асистентів у цифрові екосистеми є одним із провідних трендів сучасності, що суттєво підвищує зручність їх використання.

Метою дослідження є визначення особливостей застосування технологій голосових команд у цифрових екосистемах і виявлення перспективних напрямів їх практичного використання.

Цифрову екосистему можна визначити як сукупність взаємопов'язаних цифрових технологій, пристроїв, платформ і користувачів, що взаємодіють між собою для обміну інформацією та надання користувачам різноманітних послуг [1].

Вона може включати різноманітні елементи, зокрема фізичні пристрої, такі як сенсори, програмні платформи, канали зв'язку між ними, а також зовнішні сервіси – наприклад, хмарні технології для зберігання та обробки даних. Прикладами таких екосистем є як великі інфраструктурні рішення, зокрема розумні будинки або автомобілі, так і повсякденні пристрої – наприклад, смарт-телевізори чи смартфони з доступом до Інтернету. Смартфон виступає повноцінним елементом цифрової екосистеми, адже дозволяє не лише шукати інформацію, але й керувати іншими пристроями, наприклад, освітленням у системі розумний дім.

Технології голосового керування реалізовані у формі цифрових асистентів, які дозволяють користувачам управляти пристроями за допомогою голосу. Їхня робота базується на технологіях розпізнавання та обробки природної мови. Активація асистентів можлива кількома способами: найпоширеніший – ключовим словом, наприклад, Alexa або Siri. Після цього пристрій, що перебував у режимі фонового прослуховування, активує механізм розпізнавання та аналізу голосових команд. Інший варіант – активація за допомогою фізичної кнопки. Голосові асистенти, такі як Siri від Apple та Alexa від Amazon, використовують хмарні обчислення для обробки складних команд, що вимагають значних обчислювальних ресурсів [2]. Складні запити, наприклад побудова маршруту з урахуванням заторів, зазвичай обробляються на зовнішніх серверах, тоді як прості команди, такі як вимкнення світла в системі розумного дому, можуть виконуватися локально – залежно від апаратно-програмної конфігурації цифрової екосистеми.

З'ясовано, що голосові асистенти мають значний потенціал застосування не лише в повсякденному житті, а й у таких галузях, як освіта, медицина та бізнес. Передусім виявлено, що вони слугують ефективним інструментом для автоматизації рутинних завдань. Наприклад, лікар замість роботи з графічним інтерфейсом програми може однією голосовою командою записати пацієнта на прийом, оновити медичну картку або створити нагадування про повторний огляд. Це дає змогу зосередитися на лікуванні й спілкуванні з пацієнтом,

мінімізуючи адміністративні витрати часу. А у сфері освіти голосові асистенти можуть суттєво полегшити роботу вчителя. Наприклад, під час перевірки учнівських робіт педагог може одразу диктувати оцінки та коментарі, які автоматично вносяться до електронного журналу чи системи дистанційного навчання, як Moodle. Це значно економить час, зменшуючи потребу в ручному введенні даних.

Також важливо зазначити, що голосові асистенти не лише підвищують зручність та економлять час у багатьох сферах, але й можуть бути практично незамінним інструментом для виконання важливих завдань у певних ситуаціях, зокрема для підтримки людей із фізичними обмеженнями. Особливу цінність вони мають у сфері реабілітаційної медицини, коли пацієнт перебуває за межами лікарні й не може постійно отримувати допомогу медичного персоналу. У таких випадках голосове керування забезпечує автономність і значно покращує якість життя користувача. Наприклад, учень, який відновлюється після травми руки, може стикатися зі значними труднощами під час роботи зі стандартним комп'ютером – зокрема при наборі тексту на клавіатурі чи використанні мишки. Це призводить до зниження концентрації уваги на навчальній діяльності, що, своєю чергою, негативно впливає на загальну продуктивність. У такому випадку голосові команди стають незамінним інструментом для запуску програм, написання повідомлень або документів, а також загального керування пристроєм.

Окрім підтримки учнів із обмеженими можливостями, голосові асистенти в освіті мають значно ширший потенціал, адже вони сприяють упровадженню нових компонентів освітньої цифрової екосистеми та забезпечують ефективнішу й зручнішу взаємодію з її елементами. Наприклад, при роботі з інтерактивними дошками дистанційний пристрій керування може бути незручним для виконання деяких функцій. Використовуючи інтерактивну дошку в режимі малювання, викладач може в будь-який момент перейти до демонстрації презентації, миттєво відкривати потрібні слайди чи навчальні матеріали з хмарного сховища, не відволікаючись на взаємодію з комп'ютером або фізичним меню. Завдяки голосовим командам із задалегідь визначеними ключовими словами, асистент може

швидко відкривати необхідні файли або презентації та демонструвати їх учням.

Окрім вдосконалення роботи викладачів, голосові технології відкривають широкі можливості для покращення освітнього процесу безпосередньо для здобувачів освіти. Перспективним напрямом використання голосових команд є навчання у віртуальній реальності, зокрема створення VR-тирів, на базі VR-класів. Наприклад, якщо студентам потрібно скласти норматив зі стрільби, використання VR-тиру є ефективною альтернативою, особливо на початкових етапах підготовки. Оскільки реальні боєприпаси та спорядження можуть бути досить дорогими, віртуальна реальність дозволяє суттєво скоротити витрати навчальних закладів, водночас забезпечуючи якісну підготовку. Варто зазначити, що дослідниками Університету штату Огайо було доведено, що VR-технології ефективні не лише для стрілецьких тренувань, але й для об'єктивного оцінювання професійних навичок військових та правоохоронців [3]. Проте для ефективного впровадження таких систем постає питання про оптимальну організацію керування навчальним середовищем. Саме тут голосові асистенти виступають ключовим інструментом: студенти можуть за допомогою голосових команд легко змінювати сценарії тренувань, вибирати типи мішеней або налаштовувати рівень складності завдань – без необхідності відволікатися від основної діяльності на введення параметрів у меню навчального середовища.

Проте варто не забувати, що доцільність застосування голосових команд залежить від конкретної ситуації та умов. Наприклад, учень із травмованою рукою може без проблем виконувати низку завдань на смартфоні, як перевірка погоди чи телефонних дзвінків, використовуючи вільну руку. А коли виникає потреба у складніших операціях, наприклад наборі об'ємного тексту, він може звернутися по допомогу до голосових асистентів. Варто враховувати, що в умовах сильного шуму ефективність голосового керування знижується, оскільки асистенту складніше розпізнати мову. Крім того, у деяких випадках необхідно здійснювати додаткові налаштування голосових асистентів. Зокрема, в умовах навчального середовища під час роботи викладача з інтерактивною дошкою

варто конфігурувати систему так, щоб вона реагувала лише на голос викладача, ігноруючи мовлення інших осіб.

Водночас існують певні ризики, пов'язані з використанням голосових асистентів. Наприклад, команди можуть бути неправильно інтерпретовані через акцент або особливості вимови користувача, що може призвести до помилок, таких як замовлення неправильних ліків або випадкова активація небажаних функцій розумного дому. Крім того, використання голосових асистентів пов'язане з певними ризиками для конфіденційності, оскільки такі пристрої можуть збирати й передавати дані на сервери для обробки складних запитів. Це створює технічну можливість збору даних без відома користувача та їх передачі третім особам, наприклад, у разі витоку даних. Тому важливо, щоб користувачі мали чітке уявлення про те, яка інформація зберігається і як вона використовується, а розробники – забезпечували надійні механізми захисту від витоків та неправомірного використання чутливих даних.

Отже, зроблено висновок, що голосові асистенти значно розширюють можливості взаємодії з цифровими екосистемами, забезпечуючи швидке та зручне керування різноманітними пристроями. Доведено їхню ефективність у ситуаціях, коли традиційні способи взаємодії є незручними або неможливими через фізичні обмеження користувачів. Розкрито потенціал голосових асистентів як інструменту впровадження інноваційних цифрових рішень. Також було виявлено, що для успішного впровадження голосових технологій необхідно враховувати специфіку їхнього застосування, можливі труднощі в розпізнаванні команд, рівень шумового забруднення середовища та індивідуальні особливості користувачів. Крім того, важливо правильно налаштовувати параметри конфіденційності голосових асистентів, щоб уникнути випадкової передачі чутливої інформації третім особам.

Джерела:

1. Бречко, О. (2023). Цифрові платформи та екосистеми: рушійні сили глобальної економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, (4), 418-425. URL : <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-320-4-63>

2. Haroon, T. (2025, January 17). How voice assistants like Alexa and Siri work. *LinkedIn*. URL : <https://www.linkedin.com/pulse/how-voice-assistants-like-alexa-siri-work-talha-haroon-2v5qf>

3. University of California – San Diego. (2024, June 11). Training for the unexpected: Neuroscientists uncover new way brain responds to surprises. *ScienceDaily*. URL : <https://www.sciencedaily.com/releases/2024/06/240611171431.htm>

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ З ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В МІСЦЕВИХ ГРОМАДАХ

Олександр Волошин,

кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Національний університет біоресурсів і
Природокористування України, Київ, Україна
<https://orcid.org/0009-0004-3159-7046>

Максим Дем'янюк,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, Київ, Україна

***Анотація.** Представлено матеріали про необхідність збереження високого рівня підготовки студентів в системі вищої освіти в сучасних кризових умовах. Закладам вищої освіти необхідно повністю перебудувати систему освітнього процесу. В кризових умовах, освітній процес необхідно переводити на дистанційний, а потім на змішаний метод навчання. Важливе значення для підготовки студентів відводиться у залученні до нових інформаційно-цифрових технологій, самопідготовці, розробці відповідних навчально-методичних програм. У зв'язку із організацією в Україні (ОТГ), настала необхідність у підготовці в системі вищої освіти відповідних спеціалістів для роботи у сфері фізичної культури та спорту.*

***Ключові слова:** студенти, вища освіта, фізична культура і спорт, місцева громада, кризові умови*

Abstracts. *The article presents materials on the need to maintain a high level of student training in the higher education system in the current crisis conditions. Higher education institutions need to completely restructure the educational process. In crisis conditions, the educational process should be transferred to distance and then to a blended learning method. The introduction of new information and digital technologies, self-training, and the development of appropriate curricula are of great importance for the training of students. In connection with the organization of amalgamated territorial communities (ATCs) in Ukraine, there is a need to train relevant specialists in the higher education system to work in the field of physical culture and sports.*

Keywords: *students, higher education, physical culture and sports, local community, crisis conditions*

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що підготовка студентської молоді в системі вищої освіти повинна базуватись на нових методах формування до майбутньої професійної діяльності. Необхідно зберегти, в сучасних умовах невизначеності, високий рівень підготовки студентів для виконання обов'язків в майбутній професійній діяльності. Починаючи з 2022 року, із введенням воєнного стану в Україні, перед студентами та викладачами закладів вищої освіти виникла необхідність повністю перебудувати систему освітнього процесу. В кризових умовах, освітній процес необхідно було переводити на дистанційний, а потім на змішаний метод навчання. Важливе значення для підготовки студентів відводилось у залученні до нових інформаційно-цифрових технологій, самопідготовці, розробці відповідних навчально-методичних програм. У зв'язку із організацією в Україні об'єднаних територіальних громад (ОТГ), настала необхідність у підготовці в системі вищої освіти відповідних спеціалістів для роботи у сфері фізичної культури та спорту.

Незважаючи на складні кризові умови в країні, необхідність у підготовці відповідних фахівців, які можуть ефективно організовувати та сприяти розвитку фізичної культури і спорту в сільських територіальних громадах, значно зростає. В даних умовах, найбільш актуальними стають питання патріотичного

виховання молоді, зміцнення фізичного стану та здоров'я місцевого населення.

Метою дослідження є визначення нових методів підготовки студентів в системі вищої освіти до майбутньої професійної діяльності в місцевих громадах з організації фізичної культури і спорту в кризових умовах.

Основні результати. Для забезпечення підготовки фахівців з фізичної культури і спорту, в умовах невизначеності, в Національному університеті біоресурсів і природокористування України (НУБІП) була застосована робоча програма навчальної дисципліни «Організація фізичної культури і спорту в територіальних громадах та підприємствах агропромислового комплексу (АПК)» [1].

Згідно з робочою програмою навчальної дисципліни «Організація фізичної культури і спорту в територіальних громадах та підприємствах АПК» студенти НУБІП на лекціях та практичних заняттях мали можливість отримати всі необхідні знання для розв'язання практичних проблеми у сфері фізичної культури і спорту, що передбачає застосування теорій та методів у майбутній професійній діяльності, особливо тих спеціалістів, що планують працювати в сільській місцевості. Студенти мали можливість оволодіти законодавчою базою, що стосується розвитку фізичної культури і спорту, в першу чергу, Закону України «Про фізичну культуру і спорт», який визначає правові, соціальні, економічні та організаційні основи фізичної культури і спорту в Україні.

Для подолання негативних явищ викликаних складними кризовими умовами, в організації підготовки студентів було впроваджено в освітній процес новітні інформаційно-цифрові технології. Постійно вдосконалювались, студентами та викладачами, знання та навички в сучасних технологіях. В процесі освітньої підготовки, навчались умінню ефективно комунікувати під час онлайн занять. Для функціонування та розвитку спорту в місцевих громадах студенти розробляли та підготували Програми розвитку фізичної культури і спорту в ОТГ. Найбільш дієвими та ефективними пунктами Програми є:

- сформульована, поширена і прийнята громадою потреба розвитку спорту серед жителів сільської місцевості;

- наявність громадського активу, який проявляє активну зацікавленість у розвитку спорту;
- направлення на навчання у спеціалізовані заклади освіти бажаючих стати фахівцями фізичної культури і спорту;
- участь спортивних активістів та фахівців фізичної культури і спорту в різних формах підвищення кваліфікації;
- наявність сучасної бази для занять фізичною культурою і спортом (спортивні площадки, тренажери, інвентар, тощо);
- наявність спортивного клубу для занять обдарованих дітей і молоді;
- система занять фізичною культурою і спортом в дитячих садках, школах, ліцеях, інших навчальних закладах, а також спорту для всіх осіб середнього і старшого віку;
- підготовка спортивного резерву із обдарованих спортсменів;
- налагоджена система медичного контролю та надання при потребі медичної допомоги;
- проведення на спортивній базі ОТГ місцевих, районних, обласних і навіть республіканських змагань;
- участь підготовлених представників місцевих громад в обласних, всеукраїнських і міжнародних змаганнях [2].

Побудова в Україні незалежної, демократичної і правової держави передбачає перехід до нових принципів функціонування системи публічного адміністрування, у тому числі в такій важливій сфері як фізична культура і спорт. В умовах прагнення України до Євроінтеграції розвиток фізкультурно-спортивного руху набуває все більшої актуальності, він стає надзвичайно важливим напрямком соціальної та гуманітарної політики держави, а це неможливо забезпечити без підйому спорту на рівні місцевої влади [3].

Узагальнимо: у підготовці майбутніх фахівців для роботи у сфері фізичної культури та спорту, зокрема в сільській місцевості, необхідно застосовувати новітні методи навчання, особливо в сучасних кризових умовах. Із введенням воєнного стану в Україні, важливе значення для підготовки студентів відводиться у залученні до нових інформаційно-цифрових технологій, самопідготовці, розробці відповідних навчально-методичних програм. У НУБІП була застосована робоча

програма навчальної дисципліни «Організація фізичної культури і спорту в територіальних громадах та підприємствах АПК», яку розробили викладачі кафедри фізичного виховання і спорту. Для правильного функціонування та розвитку спорту в місцевих громадах студенти розробляли Програму розвитку фізичної культури і спорту в ОТГ.

Джерела:

1. Костенко М.П., Бринзак СС. Робоча програма навчальної дисципліни «Організація фізичної культури і спорту в територіальних громадах та підприємствах АПК». Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2023. 26 с.

2. Приходько В.В., Дорофєєва Т.І. Обґрунтування наукової розробки теми розвитку спорту в умовах об'єднаних територіальних громад. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2020. № 10. С. 197-203.

3. Приходько В.В. Розвиток спорту в умовах об'єднаних територіальних громад : монографія. Дніпро: Інновація, 2020. 348 с.

НОВІ ОРІЄНТИРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Кіра Гнезділова,

*доктор педагогічних наук, професор,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, Черкаси, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5226-840X>*

Сергій Касярум,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет цивільного захисту України,
Черкаси, Україна
<https://orcid.org/0009-0002-1518-5151>*

Анотація. Сучасний ринок праці динамічно змінюється під впливом цифровізації, автоматизації та глобальних криз, що вимагає нових підходів до професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти.

Авторами розглядаються ключові виклики та орієнтири освітнього процесу, зокрема подолання розриву між освітою та практикою, розвиток *soft skills*, впровадження концепції *lifelong learning*, а також цифрова трансформація навчання. Аналізується вплив економічної нестабільності, воєнних і соціальних чинників на систему підготовки майбутніх фахівців.

Ключові слова: невизначеність, майбутній фахівець, цифровізація, воєнний стан, вища освіта, освітній процес, орієнтири

Abstracts. *The modern labor market is rapidly changing under the influence of digitalization, automation, and global crises, requiring new approaches to professional training in higher education institutions.*

The authors examine key challenges and priorities of the educational process, including bridging the gap between education and practice, developing soft skills, implementing the concept of lifelong learning, and advancing digital transformation in education. The impact of economic instability, military conflicts, and social factors on the system of future specialists' training is also analyzed.

Keywords: *uncertainty, future specialist, digitalization, martial law, higher education, educational process, priorities*

Актуальність презентованого дослідження полягає у тому, що професійна підготовка фахівців у закладах вищої освіти потребує нових підходів. Зазначене обумовлено низкими чинниками, серед яких варто назвати нестабільність вимог ринку праці та розрив між освітою, яку здобувають фахівці у закладах вищої освіти, й практикою, діджиталізація вищої освіти та недостатня готовність викладачів і студентів до нових форматів навчання, необхідність розвитку *soft skills* та нестача практичних навичок у випускників, вплив воєнного стану на організацію освітнього процесу та підготовку фахівців у цілому, життєва необхідність реалізації концепції *Lifelong Learning* тощо. Також, зазначають дослідники, все більше загострюються проблеми у підготовці майбутніх фахівців, спричинені трансформацією змісту мети й цілей освіти, змінами пріоритетів в освітніх процесах, актуалізацією неперервної самоосвіти та саморозвитку особистості майбутнього фахівця [2, с. 84].

З огляду на вказане, актуалізується питання окреслення нових орієнтирів у підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти в умовах невизначеності, що і є метою дослідження.

Проведений аналіз сучасних досліджень уможливив з'ясувати, що попри різні підходи до трактування проблеми невизначеності, всі вони підкреслюють її важливість для розуміння сучасного світу, а отже, як ми вважаємо, й формування нового погляду на процес професійної підготовки майбутніх фахівців.

Так, у своїх працях дослідники (Z. Bauman, A. Giddens) зосереджують свою увагу на проблемі формування власної ідентичності на фоні швидкісних змін сучасного суспільства та відсутністю стабільних структур [4; 6]. Такі зміни у суспільстві відбуваються під впливом розвитку сучасних технологій, зокрема цифрових, та глобалізації, що, насамперед, створюють нові види ризиків, які є непередбачуваними та невизначеними (Z. Bauman, U. Beck) [4; 5]. Як вказує З. Бауман, цифрове середовище сприяє прискоренню змін і дестабілізації соціальних зв'язків [4].

Зазначене дозволило визначити такі орієнтири у професійної підготовки майбутніх фахівців:

1. Необхідність адаптації (надання гнучкості) освітніх програм професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Такий підхід обґрунтований впливом стрімкого розвитку сучасних технологій, зокрема й цифрових, штучного інтелекту на зміни у вимогах до професійної діяльності, наявності у фахівців відповідних soft skills та hard skills. Як зазначається автором праці «ChatGPT for higher education and professional development: A guide to conversational AI» [3], студентам та викладачам необхідно підготуватися до наслідків використання ШІ, зокрема на суспільство, і потенційний вплив на вивільнення робочих місць та інші соціальні проблеми. На переконання автора, відповідальне використання ШІ потребує розуміння з боку студентів і викладачів щодо можливостей та обмеження технології, регулярного оцінювання ефективності її використання та постійного вивчення її потенціалу у проектах, дослідженнях та промисловості [3].

Проте вища освіта не встигає швидко адаптуватися до таких змін, як наслідок – нестача гнучких освітніх програм, що ускладнює підготовку фахівців до потреб сучасного ринку праці.

2. Застосування нових підходів до організації освітнього процесу, викладання, оцінювання, підвищення цифрової компетентності як викладачів, так й студентів. Все зазначене пояснюється діджиталізацією вищої освіти. Серед сучасних трендів цифровізації вищої освіти М. Демянчук і І. Боднарук називають такі: 1) формування моделі змішаного навчання (впровадження цифрових інструментів та технологій у традиційні освітні програми та процес викладання навчальних дисциплін); 2) розвиток онлайн-освіти (розробка онлайн курсів, платформ, навчальних матеріалів тощо); 3) створення віртуального (цифрового) освітнього середовища закладу вищої освіти [1].

3. Формування у фахівців необхідних для успішної професійної діяльності soft skills. А отже пошук нових підходів до реалізації компетентнісно орієнтованої освіти. Важливим на теперішній час є врахування швидких змін на ринку праці та оновлення навичок, що вимагається від сучасних фахівців. Акцент робиться на розвитку у майбутніх фахівців саме комплексних компетентностей. Згідно з останніми дослідженнями до 2030 року ринок праці суттєво зміниться. Всесвітній економічний форум у Давосі регулярно публікує дослідження «Майбутнє робочих місць». Останній звіт виявив, що фахівці, які володіють цифровими навичками, креативним мисленням та емоційним інтелектом, будуть мати найкращі перспективи на ринку праці майбутнього. Важливими стануть також навички адаптації, командної роботи та вирішення проблем. А отже освітні системи мають адаптуватися, щоб забезпечити підготовку фахівців до таких вимог. Проте на сьогодні реалізація освітніх програм підготовки фахівців більше спрямована на оволодіння професійними навичками, а ніж soft skills.

4. Вплив воєнного стану на професійну підготовку майбутніх фахівців. Воєнні дії та економічні труднощі впливають: на стабільність освітньої системи, зміни ринку освітніх послуг, міграції здобувачів вищої освіти та викладачів. Все зазначене

потребує адаптивності до таких умов закладів вищої освіти та усіх суб'єктів освітнього процесу.

5. Упровадження у процес професійної підготовки фахівців європейських принципів вдосконалення навчання та викладання. Основним призначенням яких – допомогти університетським лідерам у співпраці з персоналом, студентами та зовнішніми стейкхолдерами забезпечити якість, підвищити актуальність та привабливість вищої освіти. Одним з таких принципів є Lifelong Learning, згідно якого досвід навчання у вищій освіті сприяє розвитку студента як активного і відповідального громадянина, здатного до критичного мислення, розв'язання проблем, готового до навчання упродовж життя.

Отже, підсумуємо: результати теоретичного аналізу джерел з проблеми невизначеності уможливили сформулювати деякі нові орієнтири у професійній підготовці здобувачів закладів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності.

Джерела:

1. Demianchuk, M., & Bodnaruk, I. (2022). Digitalization of Education as a Vector of Training of Specialists in the XXI Century. *Viae Educationis*, (4), 74-81.

2. Samoilenko, O., Mirshuk, O., & Sylenko, Yu. (2023). Professional and pedagogical training of a specialist in the context of modern realities of the open educational and scientific space of higher education institutions. *Youth&Market*, 5(213), 83-89.

3. Atlas, S. (2023). *ChatGPT for higher education and professional development: A guide to conversational AI*. [Digital Commons at URI]. URL : https://digitalcommons.uri.edu/cba_facpubs/548

4. Bauman, Z. (2013). *Liquid modernity*. John Wiley & Sons.

5. Beck, U. (2014). *Risk society*. In *Essential concepts of global environmental governance* (p. 178).

6. Giddens, A. (2023). Modernity and self-identity. In *Social theory re-wired* (pp. 477–484). Routledge.

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Григорій Грибан,

доктор педагогічних наук, професор,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Житомир, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-9049-1485>

***Анотація.** Стаття присвячена професійній підготовці майбутніх вчителів фізичної культури до роботи в закладах загальної середньої освіти. У статті представлено характеристику понятійно-термінологічного апарату інформаційного і методичного забезпечення вчителів фізичної культури та трактування поняття «інформаційно-методичне забезпечення». Гармонійно поєднано інформаційні та методичні підходи до професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури, формування їх фахової компетентності та готовності до професійної діяльності.*

***Ключові слова:** інформаційно-методичне забезпечення, вчитель фізичної культури, заклади загальної середньої освіти, здобувач*

***Abstracts.** The article is devoted to the professional training of future teachers of physical culture to work in institutions of general secondary education. The article presents the characteristics of the conceptual and terminological apparatus of informational and methodical support for physical education teachers and the interpretation of the concept of "informational and methodical support". The article harmoniously combines informational and methodical approaches to the professional training of future physical culture teachers, the formation of their professional competence and readiness for professional activity.*

***Keywords:** informational and methodological support, physical education teacher, institutions of general secondary education, student*

Інформаційно-методичне забезпечення спрямоване на створення в навчальному процесі необхідних умов навчання, які мають задовольнити потреби здобувачів в інформаційних

джерелах. Інформаційне забезпечення може здійснюватися підручниками, навчальними посібниками, методичними розробками та електронними ресурсами. В той же час методичне забезпечення реалізується через обов'язковий супровід навчальної діяльності здобувачів методичними матеріалами. Методичні матеріали до навчальної діяльності здобувачів мають нести інформацію щодо засобів навчання, форм, змісту, методів вирішення завдань, тестування тощо.

Встановлено, що розвиток цифрових технологій є важливим аспектом професійної освіти, яка дає змогу розвивати конкурентоспроможних фахівців в освіті. Проникнення інформаційних технологій (комп'ютеризація, інформатизація, цифровізація) в педагогіку сприяло інформаційно-методичному забезпеченню підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до роботи в закладах загальної середньої освіти. Цифрова трансформація передбачає швидке впровадження цифрових технологій, створення сучасного та безпечного цифрового освітнього середовища, розвиток принципово нових адаптивних, практико-орієнтованих, гнучких освітніх програм.

Згідно з Концепцією національної програми інформатизації, інформатизацію в освіті спрямовано на формування й розвиток інтелектуального потенціалу нації, вдосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що дає можливість розв'язати проблеми навчання здобувачів з урахуванням європейських і світових вимог. Серед яких важливе місце займають розвиток особистості, індивідуалізація навчання, організація систематичного контролю знань, умінь і навичок, можливість враховувати психофізіологічні особливості здобувачів [6].

Отже, поняття «інформатизація освіти» – це «сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих і управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб, що пов'язані з можливостями здобувачів освітнього процесу, а також викладачів, які управляють цим процесом та його забезпечують» [1, с. 421].

Метою дослідження є аналіз застосування інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу здобувачів факультетів фізичного виховання, спорту і здоров'я.

Наразі в Україні інформатизація в закладах вищої освіти – це повне забезпечення працівників персональними цифровими пристроями, доступ до мережі Інтернет, наявність свого сайту. Паперові журнали починають замінювати на електронні. Цифрові навички здобувачі формують у процесі вивчення всіх дисциплін, але цілеспрямоване їх формування здійснюється під час вивчення інформатики. З'ясовано, що рівень розвитку цифровізації сучасних здобувачів освіти руйнує бар'єри на шляху до електронного навчання, сьогодні вже немає місця конкуренції між онлайн та офлайн освітніми форматами, дослідники сходяться на думці, що набуває актуальності розвиток та конкретизація теоретико-методичних основ побудови освітнього процесу в умовах інтеграції офлайн та онлайн навчання – змішаного навчання в електронному середовищі.

Під фаховою компетентністю майбутнього вчителя фізичної культури з інформаційних технологій ми розглядаємо інтегровану характеристику особистості, яка виявляється у здатності успішно застосовувати знання, вміння, навички, особистісні якості та досвід в умовах професійної діяльності в галузі фізичної культури і спорту. Підготовка вчителів фізичної культури потребує врахування принципів професійного навчання; принципів фізичного виховання та фізичної підготовки; а також обґрунтованих специфічних принципів (пріоритетності розвитку особистості майбутнього вчителя; відповідності змісту навчання особливостями професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичного культури; продуктивності освітнього процесу; інтенсифікації освітнього процесу; урахування в навчанні специфіки фізкультурно-спортивної галузі) [7, с. 97]. При цьому методична компетентність відображає спроможність майбутніх вчителів ефективно здійснювати освітньо-виховну діяльність, творчо реалізовувати набутий теоретичний і практичний досвід, залучати дійові технології навчання, виховання й розвитку (автор. інформаційні), що свідчить про їхню здатність до неперервного професійного й особистісного самовдосконалення [8, с. 295].

А. Волошук вказує, що методична компетентність – це процес актуалізації своїх можливостей, це розвиток розумової здібності засобами інтелектуальних занять у процесі професійної діяльності, яка проявляється в науково-методичній та навчально-методичній діяльності педагога, це оволодіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання різних предметів, концептуальних основ структури і змісту засобів навчання, уміння застосувати знання в педагогічній і громадській діяльності, виконувати основні професійно-методичні функції [2]. Терміни «методична компетентність», «методико-предметна компетентність» та «професійно-методична компетентність» приводять до розмежування поняття «компетентність» та «компетенція». У багатьох дослідників вони майже однотайні в розумінні їх сутності, що являє собою систему дидактико-методичних знань та вмій, спроможність ефективно діяти у сфері професійної діяльності, ефективно вирішувати методичні завдання, що виникають під час навчального процесу учнів [3; 4]. Окрім того, методична компетентність відображає спроможність майбутніх вчителів ефективно здійснювати освітньо-виховну діяльність, творчо реалізовувати набутий теоретичний і практичний досвід, залучати дійові технології навчання, виховання й розвитку, що свідчить про їхню здатність до неперервного професійного й особистісного самовдосконалення [8, с. 295]. Ми розглядаємо методичну компетентність учителя фізичної культури як багатокомпонентну систему, яка включає знання, вміння та навички, практичний досвід у сфері методики фізичної культури, готовність та спроможність учителя ефективно розв'язувати планові та проблемні методичні завдання фізкультурно-оздоровчої діяльності та здатність до творчої самореалізації і постійного самовдосконалення в професійній діяльності [5].

Доведено, що інформаційно-методичні технології забезпечення дисциплін з освітньо-практичної є ефективними і при оцінюванні знань студентів. Для оцінювання досягнутого студентом рівня сформованості знань, умій і навичок призначені тестові завдання, які на сучасному етапі

використовуються для встановлення відповідності рівня навчання студента вимогам стандартів вищої освіти.

Зроблено висновок, що інформаційно-методичне забезпечення на факультеті фізичного виховання, спорту і здоров'я є одним з головних складових організації навчального процесу, яка забезпечує його повноцінне наповнення. Розвиток інформаційно-методичної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури має відбуватися з врахуванням їх професійних потреб та уподобань. До таких потреб відносяться: предметні знання, оволодіння інформаційними технологіями та методиками, комунікативна взаємодія із учнями та вчителями, форми та методи контролю знань та умінь.

Джерела:

1. Биков, В. Ю. (2021). Інформатизація освіти / ред. Кремень В. Г. В кн. : Енциклопедія освіти. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, с. 421.

2. Волощук А. М. Формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти». Житомир, 2012. 20 с.

3. Грибан Г. П. Теоретико-концептуальні аспекти формування методичної системи фізичного виховання. *Фізичне виховання в сучасній школі*. 2012. № 5. С. 33-35.

4. Грибан Г. П., Гарлінська А. М., Солодовник О. В., Ткаченко П. П., Пилипчук П. П., Пантус О. О., Білоскаленко Т. О. Структура методичної компетентності вчителя фізичної культури. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2024. Вип. 3(175)24. С. 66-70. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3\(175\).11](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3(175).11) URL : <https://spppc.com.ua/index.php/journal/issue/view/78>

5. Грибан Г. П., Мичка І. В., Гарлінська А. М., Оксентюк Я. Р., Ткаченко П. П., Скорий О. С., Пилипчук П. П. Методична компетентність майбутнього вчителя – фізичної культури. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2024. Вип. 2(174)24. С. 50-54. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.2\(174\).12](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.2(174).12) URL : <https://spppc.com.ua/index.php/journal/article/view/1671/1642>

6. Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>

7. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах. Дис. ... докт. пед. наук. Вінниця, 2017. 629 с.

8. Черчата Л. Методична компетентність майбутнього вчителя-філолога: аспекти формування. *Витоки педагогічної майстерності*. 2015. Вип. 16. С. 292-299.

ПОРТФОЛІО-ПРОГРАМИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МАРКЕТИНГУ В США

Олексій Губський,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харків, Україна
<https://orcid.org/0009-0001-5727-8535>

***Анотація.** В епоху комбінованого навчання, офлайн- та онлайн-режимів традиційні форми і методи втрачають свою ефективність. Поганий зв'язок, відсутність доступу до викладачів, відсутність фокусу на точкових запитах ринку та розвиток штучного інтелекту не тільки стратегічно впливає на якість отриманих знань, але й змінює процес навчання тут і зараз. Для підготовки фахівців, які дійсно зможуть відповідати теперішнім і майбутнім вимогам бізнесу, треба шукати нові способи і методи навчання, які, в першу чергу, будуть підкреслювати користь для здобувачів, а вже потім були інструментами контролю якості навчання.*

***Ключові слова:** маркетинг, маркетингова освіта, портфоліо, навчання через досвід, проектний метод, портфоліо програми*

***Abstracts.** In the era of blended learning, offline and online, traditional forms and methods are losing their effectiveness. Poor connectivity, lack of access to teachers, lack of focus on specific market demands, and the development of artificial intelligence not only strategically affect the quality of knowledge gained but also change the learning process here and now. To train specialists who can truly meet current and future business requirements, we need to look for new ways and methods of teaching that will primarily emphasize the benefits for students, and only then will they be tools for quality control.*

***Keywords:** marketing, marketing education, portfolio, experiential learning, project based learning, portfolio program*

Актуальність. Традиційна маркетингова освіта в США часто передбачає зосередження на лекціях, читанні підручників, обговоренні конкретних ситуацій та іспитах, що, безумовно забезпечує важливу теоретичну базу. Студенти вивчають основні поняття, такі як «маркетинг», «маркетинг-мікс», «4Р», «цифровий маркетинг», «сегментування ринку», «теорії поведінки споживачів», «основні принципи маркетингових досліджень» і багато інших. Як зазначають Левін та Патрік: «Традиційні системи освіти, орієнтовані на час, часто надають пріоритет часу перебування в аудиторії, а не засвоєнню знань, що призводить до різних результатів навчання в межах фіксованого часу. Це може призвести до того, що студенти просуюються по навчальній програмі зі значними прогалинами в знаннях, навіть маючи прохідні оцінки. Наприклад, студент, який отримав оцінку «В» за курс, може не розуміти 15-20 % матеріалу. Як наслідок, студенти можуть перейти до наступних курсів недостатньо підготовленими» (Levine & Patrick, 2019). При цьому можуть виникати і інші проблеми:

- Розрив між теорією і практикою. Хоча випускники і можуть розуміти, що таке маркетингова стратегія (чи будь-яке інше поняття), але вміння впровадити маркетингову стратегію в життя в умовах обмежених фінансів та змінного середовища є дуже складним для випускників.

- Недостатність володіння маркетинговими програмами та системами, такими як аналітичні платформи, CRM-системи,

програми для креативної роботи та системи для запуску та менеджменту рекламних кампаній.

- Лімітовані навички створення креативних концепцій і їх реалізації в реальному бізнесі.

- Перешкоди в репрезентації компетентностей, а саме нездатність традиційного резюме та співбесід фундаментально показати, чи компетентний спеціаліст чи ні.

Метою дослідження є визначення методів мінімізації зазначених проблем традиційного підходу до маркетингової освіти.

Для того, щоб ліквідувати зазначені недоліки традиційного підходу, заклади освіти почали використовувати такі методи, як проєктне навчання та навчання через досвід. Деякі ЗВО побудували всю свою роботу навколо одного з різновидів навчання через досвід – портфоліо програми. Доцільно визначити, що проєктне навчання (Project Based Learning, PBL) – це метод навчання, в якому студенти навчаються, активно беручи участь у реальних та особистісно значущих проєктах (PBL Works, 2025). Що стосується визначення навчання через досвід (Experiential learning) – це процес трансформації, де знання створюються через трансформацію досвіду (Felicia, 2011). Щоб більше детально зрозуміти, як відбувається цей процес трансформації, доцільно звернутися до циклу знань запропонований Колбом, який складається з:

- Конкретний досвід – відправна точка циклу.
- Рефлексивне спостереження – аналіз/рефлексія досвіду.
- Абстрактна концептуалізація – підбиття підсумків чи винесення висновків із досвіду.
- Активне експериментування – планування/випробування того, що ви дізналися (Kolb, 1984).

У великій мірі, реалізацію зазначеного циклу за Колбом можна знайти в портфоліо-програмах, який поширений серед шкіл, що готують маркетингових спеціалістів, спеціалістів з рекламу та дизайну. Портфоліо – це «артефакт», який поряд з іншими «артефактами», створюють здобувачі освіти під час навчання. Дослідники Лоренцо та Ітелсон визначають портфоліо, або е-портфоліо, як «оцифровану колекцію артефактів, включаючи демонстрації, ресурси та досягнення, які

представляють особу, групу, спільноту чи організацію» (Lorenzo & Ittelson, 2005). Портфоліо-програми, у свою чергу – це навчальні програми, які мають кінцеву ціль створення портфоліо робіт, де буде зібрано обраний досвід здобувача освіти, який може бути використаний для репрезентації набутих компетентностей перед потенційним роботодавцем. Чен та Лайт зазначають, що портфоліо також заохочує здобувачів представляти й інтегрувати свій формальний і неформальний навчальний досвід, а також указують, що навчання відбувається в процесі створення портфоліо (Chen & Light, 2010). Лайт також указує, що ще однією вагомою причиною використання методу портфоліо є те, що він забезпечує логічну структуру для здобувачів для документування та усвідомлення відповідальності за свій навчальний досвід. Здобувачі можуть легко ділитися та обмінюватися своїм навчальним досвідом з іншими, просто поділившись посиланням. Здатність вербалізувати й рефлексувати свої досягнення, здатність формулювати висновки та рефлексувати над своїми досягненнями й демонструвати, як ці досягнення пов'язані між собою, стає дуже корисною навичкою при працевлаштуванні (Light & Chen & Ittelson, 2012).

Розглянемо декілька прикладів, успішного впровадження портфоліо-програм:

- Miami Ad School – глобальна мережа шкіл, що пропонує портфоліо-програми в таких сферах, як арт-дирекція, копірайтинг, цифровий дизайн, стратегічне планування та стратегія для соціальних мереж, та відома своїм практичним, галузевим підходом та можливостями для стажування. Школа вказує на високий рівень працевлаштування випускників, які отримують роботу в агенціях та інших компаніях по всьому світу (Miami Ad School, 2025). Фокусує увагу на практичному розвитку навичок та зв'язках з індустрією.

- VCU Brandcenter – пропонує ступінь магістра з бізнесу/брендингу. Має окремі напрямки (арт-дирекція, копірайтинг, стратегія, дизайн досвіду, креативний бренд-менеджмент). Також має надзвичайно високі показники працевлаштування протягом декількох місяців після закінчення навчання у провідних агентствах та компаніях по всьому світу (VCU Brandcenter, 2025).

- Denver Ad School – робить наголос на створенні портфоліо для копірайтингу та арт-дирекції за допомогою реальних і змодельованих проєктів та наставництва від професіоналів галузі. Як і в інших школах, що фокусуються на портфоліо, успіх вимірюється якістю створеного портфоліо та подальшим працевлаштуванням. Спрямовує свою роботу на формуванні готовності фахівця до роботи та практичному застосуванні здобутих у школі знань (Denver Ad School, 2025).

Більшість традиційних університетів, які готують маркетингових спеціалістів, також наголошують, що вони готують спеціалістів, які будуть відповідати вимогам ринку. Доцільно порівняти портфоліо-школи та традиційні ЗВО, щоб зрозуміти, чи є насправді відмінність.

Розкрито, що показники працевлаштування зазвичай вище у портфоліо-шкіл, ніж у традиційних університетів (Табл. 1).

Хоча традиційна маркетингова освіта закладає фундаментальні знання, формує деякі уміння та навички, вона часто не може забезпечити випускників саме практичним досвідом, необхідними для багатьох сучасних маркетингових ролей, особливо в креативній та технологічній сферах. Експериментальні методи навчання допомагають подолати цю прогалину.

Зроблено висновок, що портфоліо-програми – це вузько-спеціалізована й інтенсивна форма практичного навчання, яка виявилася надзвичайно ефективною для конкретних кар’єрних шляхів у маркетингу та рекламі.

Таблиця 1

Порівняння показників портфоліо шкіл та традиційних університетів (Central Washington University, 2025), (Brandcenter, 2025), (Niche, 2025), (Denver Ad School, 2025)

<i>Особливість</i>	<i>Випускники портфоліо шкіл</i>	<i>Випускники традиційних університетів</i>
Освітній фокус	Інтенсивне практичне навчання для конкретних творчих/маркетингових ролей (наприклад, арт-директор, копірайтер,	Ширша теоретична та практична основа маркетингу (4P, дослідження, поведінка споживачів,

	стратег, UX-дизайнер). Навчання через створення портфоліо.	стратегія) + загальна бізнес-освіта. Готує до різноманітних ролей з меншою специфікою.
Типові місця, де випускники шукають роботу	Рекламні агенції, дизайн-студії, внутрішні креативні відділи, технологічні компанії.	Управління брендом/ продуктом, маркетингові дослідження, цифровий маркетинг, продажі, маркетингова аналітика, PR, реклама в компаніях в будь яких індустріях та нішах.
Показники працевлаштування	Найчастіше 3-6 місяців після закінчення навчання.	Найчастіше 6 місяців та більше.
Показник працевлаштування випускників (у %)	85-95 % для випускників, які шукають роботу за фахом.	75-90 % для випускників, які шукають роботу за фахом. Показник може різнитися, так як і сама підготовка охоплює ширші сфери.
Основні ризики	Показники відображають успіх у вузькій сфері. Значною мірою залежать від якості програми та зв'язків. Інтенсивний цикл навчання.	Зазначений показник охоплює широкий спектр галузей. Визначення «працевлаштований за фахом» є менш точним. Індивідуальні результати широко варіюються.

Зосереджуючись на створенні робіт професійної якості під керівництвом практиків, ці програми випускають спеціалістів, які не лише добре знають свою галузь, але й демонструють у ній високі здібності. Високий рівень працевлаштування та галузевий

успіх випускників авторитетних портфоліо-програм підкреслює ефективність цього методу.

Джерела:

1. Levine, Eliot; Patrick, Susan (2019). What Is Competency-Based Education? An Updated Definition.
 2. PBL Works. What is Project Based Learning? Дата звернення: 3 березня 2025. URL : <https://www.pblworks.org/what-is-pbl>
 3. Felicia, P. (2011). Handbook of Research on Improving Learning and Motivation Through Educational Games: Multidisciplinary Approaches. Ukraine : Information Science Reference.
 4. Kolb, David (1984). Experiential Learning: Experience As The Source Of Learning And Development.
 5. Lorenzo, G., & Ittelson, J. (2005). An overview of e- portfolios. In D. Oblinger (Ed.), *ELI Paper* Boulder, CO: EDUCAUSE Learning Initiative. URL : <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ELI3001.pdf>
 6. Chen, H. L., & Light, T. P. (2010). Electronic portfolios and student success: Effectiveness, efficiency, and learning. Washington, DC: Association of American Colleges & Universities.
 7. Light, T. P., Chen, H. L., & Ittelson, J. C. (2012). *Documenting learning with ePortfolios: A guide for college instructors* (1st ed.). San Francisco, CA : Jossey-Bass.
 8. Miami Ad School. All about Miami ad school. URL : <https://miamiadschool.com/about/>
 9. Brandcenter. Masters's Program. URL : <https://brandcenter.vcu.edu/program/masters-program/>
 10. Denver Ad School. We get you up to agency speed. URL : <https://www.denveradschool.com/how-dad-works>
 11. Central Washington University. First Destination Survey. URL : <https://careerservices.cwu.edu/first-destination-survey/>
 12. Brandcenter. Placement. URL : <https://brandcenter.vcu.edu/program/masters-program/placement/>
 13. Niche. Miami Ad School – New York Graduation Rate and Average Graduate Income. URL : <https://www.niche.com/colleges/miami-ad-school-new-york/after-college/>
 14. Denver Ad School. DAD vs. The world. URL : <https://www.denveradschool.com/compare>
-

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Андрій Гуралюк,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-7497-5746>

***Анотація.** У запропонованому доробку розглянуто цифровізацію освіти як ключову тенденцією розвитку сучасного суспільства, що охоплює використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. Це сприяє підвищенню доступності, гнучкості та якості освіти, зростанню залученості студентів, а також розвитку мережових форм взаємодії. Відзначається, що цифровізація освіти супроводжується викликами, зокрема збільшенням навантаження на викладачів, проблемами соціалізації студентів та зниженням рівня професійної підготовки. Показано, що для ефективного впровадження цифрових технологій необхідний комплексний підхід, який поєднує традиційні та інноваційні методи навчання.*

***Ключові слова:** цифровізація освіти, цифрові технології, дистанційне навчання, освітній процес, виклики цифровізації*

***Abstracts.** The proposed study examines the digitalization of education as a key trend in the development of modern society, encompassing the use of information and communication technologies in the learning process. This contributes to increased accessibility, flexibility, and quality of education, greater student engagement, and the development of networked interaction forms. It is noted that the digitalization of education is accompanied by challenges, including increased workload for teachers, student socialization issues, and a decline in professional training quality. It is shown that effective implementation of digital technologies requires a comprehensive approach that combines traditional and innovative teaching methods.*

***Keywords:** digitalization of education, digital technologies, distance learning, educational process, challenges of digitalization*

Актуальність роботи пов'язана із тим, що цифровізація освіти є невід'ємною частиною глобального процесу цифрової

трансформації, який охоплює всі сфери людської діяльності. В умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, освітній процес зазнає значних змін, що позначається на його змісті, методах і формах навчання.

Метою дослідження є окреслення основних аспектів цифровізації освіти, Визначення переваг та недоліків її масового застосування в освітньому процесі.

Основні результати. Цифровізація освітнього процесу сприяє підвищенню відкритості, гнучкості освіти, зростання залученості студентів в процес навчання, розвитку мережевої моделі взаємодії вузів. З іншого боку, вона призводить до створення нової освітньої ситуації, включення в систему обрання нових факторів, що змінює конфігурацію відносин між основними її учасниками (Гуралюк, 2021).

Основні аспекти цифровізації освіти. Цифровізація освіти передбачає широке використання цифрових технологій для підвищення якості навчального процесу. Серед головних напрямків можна виділити:

- використання електронних ресурсів (онлайн-курси, відеолекції, інтерактивні платформи);
- застосування дистанційного навчання та гібридних форм освітнього процесу;
- використання штучного інтелекту та аналізу великих даних для персоналізації навчання;
- запровадження цифрових компетентностей як обов'язкового елемента освітньої програми.

Переваги цифровізації освіти. Цифровізація сприяє підвищенню доступності та гнучкості освіти. Вона дозволяє забезпечити:

- диференціацію навчання;
- активізацію діяльності здобувачів освіти;
- автоматизацію оцінювання навчальних досягнень;
- просте використання інформаційних ресурсів, завдяки Інтернет;
- можливості самостійної роботи із текстом;
- самостійну діяльність щодо ліквідації прогалин у знаннях, поглиблення раніше набутих знань;
- формування й удосконалення необхідних умінь і навичок;

- ілюстрування базових теоретичних знань за допомогою мультимедійних засобів;

- формування культури розумової праці на основі здійснення доступу до необхідних довідкових матеріалів, словників, тезаурусів, енциклопедій тощо (Вуков & Leshchenko, 2016).

Виклики цифровізації освіти. Попри очевидні переваги, цифровізація освіти супроводжується низкою викликів:

- неврахування зростання навантаження викладача в умовах цифровізації освіти, що зумовлює порушення принципу соціальної справедливості стосовно викладачів українських ЗВО;

- цифрова трансформація освіти позначаються на освіті, як соціальному інституті. У здобувачів виникають вагомі негаразди із соціалізацією та соціальний контролем. Крім того, «індивідуалізація» освіти негативно позначається на емоційній сфері, на здатності до емпатії;

- складність поєднання соціо-гуманітарних дисциплін із цифровими технологіями. Так в Україні ж відбувається постійне зменшення навчальних годин на ці дисципліни, як наслідок – загальне падіння грамотності, культури тощо;

- зі зростанням використання електронних освітніх ресурсів та дистанційного навчання знижується рівень професійної підготовки. Причину цього науковці та педагоги бачать в слабкому нагляді та недостатньому оцінюванні викладачами результатів освітньої діяльності (Кіндратець, 2019).

Висновки. Цифровізація освіти є однією з ключових тенденцій розвитку суспільства, яка сприяє модернізації та підвищенню ефективності навчання. Однак, для досягнення позитивних результатів необхідно забезпечити комплексний підхід, що включає розвиток цифрових компетенцій, технологічну підтримку освітнього процесу та створення оптимального балансу між традиційними та інноваційними методами навчання.

Джерела:

1. Гуралюк, А.Г. (2021). Цифровізація як умова розвитку системи освіти. *Вісник Національного університету 'Чернігівський колегіум' імені Т.Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки*, (13), 3-8. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuchkpn_2021_13_3.

2. Bykov, V.Yu., & Leshchenko, M. P. (2016). Digital humanistic pedagogy: Relevant problems of scientific research in the field of using ICT in education. *Information Technologies and Learning Tools*, 53(3), 1–17. URL : <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1417>

3. Кіндратець, О.М. (2019). Проблеми цифрової трансформації освіти. *Освіта як чинник формування креативних компетентностей в умовах цифрового суспільства*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 листопада 2019 року) (с. 59-60). Запоріжжя: ЗНУ. URL : <http://vestnikzgia.com.ua/article/view/189088>.

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Олексій Дімітров,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, Харків, Україна
<https://orcid.org/0009-0000-9671-2384>
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Наталія Ткачова, <https://orcid.org/0009-0004-6586-6435>)

Анотація. У публікації здійснено огляд джерел щодо з'ясування залежності успішності онлайн-навчання від рівня цифрової грамотності всіх учасників освітнього процесу. Визначено, що існує залежність між цифровою грамотністю та показниками успішності під час онлайн-навчання. Це має бути враховано під час здійснення цього процесу та підготовки онлайн-курсів.

Ключові слова: цифрова грамотність, онлайн навчання, заклади вищої освіти, здобувач освіти

Abstracts. The paper reviews the literature on the dependence of online learning success on the level of digital literacy of all participants in the educational process. It is proven that there is a relationship between digital literacy and success rates during online learning. This should be taken into account when providing the process and preparing online courses.

Keywords: *digital literacy, online-learning, higher education institutions, an education applicant*

В останні роки онлайн-навчання швидко набуло популярності в університетах як альтернативний спосіб навчання студентів, які бажають пройти курси без безпосереднього відвідування закладу вищої освіти (McGaughey, 2022; Xie, 2020). Як констатується в одній із публікацій (Palvia, 2018), у США реєстрація на онлайн-курси зростала протягом 14 років поспіль, не зважаючи на очевидне зниження загальної кількості вступників до університетів. Пізніше було відзначено схоже зростання популярності онлайн-освіти в усьому світі (Getenet, 2024; Stone, 2019).

Багатогранна концепція формування цифрової грамотності здобувачів освіти вимагає від них доброго розуміння організації існуючої освітньої практики, ставлень між учасниками педагогічної взаємодії та поведінки кожного з них, зумовлених специфікою конкретного цифрового середовища (Secker, 2018). Ідеться про те, що зазначена якість особистості значною мірою залежить від контексту та може відрізнитися в різних людей, зокрема залежно від технологічного ландшафту та цифрових інструментів, що використовуються (Aslan, 2021). У цифровому світі, що швидко змінюється, педагоги мають своєчасно ознайомлюватися з найновішими цифровими інструментами та системами, щоб ефективно використовувати інноваційні освітні технології на практиці. Крім того, багатогранний характер феномену цифрової грамотності вимагає, щоб викладачі постійно адаптувалися до наявних технологій, що інтенсивно розвиваються (Getenet, 2024; Marmoah, 2024).

Зокрема, ставлення до цифрових технологій являє собою відносно стійку та загальну позицію, сформовану переконаннями, емоціями та досвідом роботи з цифровими технологіями (Paetsch, 2021). Позитивне ставлення учасника освітнього процесу до цифрових технологій має важливе значення для їх сприйняття як цінного інструменту у викладанні й навчанні. Позитивне сприйняття технологій дозволяє викладачам виявляти суттєвий потенціал цифрових ресурсів, ефективно залучати студентів до цифрової взаємодії та створювати інноваційні

динамічні навчальні середовища. У науковій літературі наголошується на важливості впевненості та позитивного ставлення викладача до використання цифрових ресурсів (Paetsch, 2021).

Зростаюча поширеність онлайн-курсів актуалізувала необхідність формування у студентів цифрової грамотності. Майбутні здобувачі швидко навчилися використовувати різноманітні засоби цифрової грамотності, такі як Інтернет, мобільні телефони, онлайн- та офлайн-ігри, текстові повідомлення, графічні редактори тощо (Carrington, 2005; Downes, 2002). Це означає, що студенти за допомогою цифрових інструментів непогано розвивають цифрову грамотність самостійно (Mudra, 2020). Цікаво відмітити, що здобувачі, які використовують смартфони виключно для онлайн-навчання, демонструють нижчий рівень цифрової грамотності, включаючи дослідження та пошук інформації, перевірку, управління, обробку інформації, усвідомлення цілісності та соціальну відповідальність, порівняно зі студентами, які мають доступ як до смартфонів, так і до комп'ютерів чи ноутбуків. Навпаки, студенти, які покладаються виключно на електронну пошту та соціальні мережі для спілкування в Інтернеті, мають вищий рівень соціальної відповідальності порівняно з тими, хто використовує електронну пошту, соціальні мережі та повідомлення одночасно (Cornillez, 2024). Викликають інтерес результати дослідження (Puniatmaja, 2024) щодо впливу електронного навчання та цифрової грамотності студентів на їхні навчальні досягнення. Як встановлено, існують відмінності в результатах навчання у студентів, які навчалися за електронною формою навчання та засобами традиційної освіти. Також було виявлено залежність між ефективністю електронного навчання та цифровою грамотністю студентів. Так, у студентів, які вивчають онлайн-курси, наявність певного рівня цифрової грамотності позитивно впливає на сприйняття інформації та успішність. Крім того, попередньо отримана освіта є сприятливою передумою для оволодіння цифрової грамотності. Також з'ясовано, що окремі аспекти цифрової грамотності є більш вирішальними для досягнення академічної успішності в онлайн-курсі. Очевидно, що викладачі повинні враховувати ці фактори під час розробки та проведення онлайн-курсів, щоб

забезпечити рівні можливості для всіх студентів. У цьому плані, простий тест, у якому студенти оцінюють рівень сформованості цифрової грамотності, може бути корисним для визначення розподілу між ними за цим показником. Відповідні заходи можуть бути реалізовані на початку курсу, щоб допомогти студентам навчитися адекватно оцінювати рівень цієї грамотності (Holm, 2025). Як свідчать дані онлайн-опитування австралійських здобувачів освіти, позитивне ставлення і цифрова грамотність значною мірою сприяють підвищенню самоефективності суб'єкта навчання. Це теж підтверджує, що сформованість цифрової грамотності є важливим фактором для підвищення ефективності онлайн-навчання у вищій школі (Barton, 2020; Prior, 2016).

Говорячи про середню школу, доцільно зауважити, що на успішність онлайн-навчання учнів впливає також рівень цифрової грамотності їхніх батьків. Зокрема, дані дослідження (Afzal, 2024), в якому брали участь батьки учнів початкових класів у Пакистані, засвідчили, що високий рівень цифрової грамотності батьків позитивно корелює з ефективною підтримкою онлайн-навчання дітей. Крім того, встановлено, батьки, які мали вищу освіту, продемонстрували більш розвинену цифрову компетентність, що, у свою чергу, сприяло надання ними більш дієвої підтримки дітям у реалізації їхніх освітніх потреб.

Загалом можна підсумувати, що на успішність здобувачів під час вивчення ними онлайн-курсів значною мірою впливають рівень цифрової грамотності особи, її попередній досвід роботи в режимі онлайн, ставлення до цифрових технологій, наявність самомотивації, а також рівень цифрової грамотності та досвіченість викладачів, які підготували та викладають ці онлайн-курси.

Джерела:

1. Afzal, A., Gul, F., &Shahbaz, M. (2024). The Role of Parental Digital Literacy in Supporting Online Learning Among Early Grade Students. *Islamic Research Journal*, 2 (04), 109-116.
2. Aslan, S. (2021). Analysis of digital literacy self-efficacy levels of pre-service teachers. *International Journal of Technology in Education*, 4 (1), 57-67.

3. Barton, E. A., & Dexter, S. (2020). Sources of teachers' self-efficacy for technology integration from formal, informal, and independent professional learning. *Educational Technology Research and Development*, 68, 89-108.
4. Carrington, V. (2005). The uncanny, digital texts and literacy. *Language and Education*, 19 (6), 467-482.
5. Cornillez, E. E. C. (2024). Modeling the Relationship among Digital Demographic Characteristics, Digital Literacy, and Academic Performance of Mathematics Major Students in an Online Learning Environment. *IJERI: International Journal of Educational Research and Innovation*, (21), 1-23.
6. Downes, T. (2002). Children's and families' use of computers in Australian homes. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 3 (2), 182-196.
7. Getenet, S., Cantle, R., Redmond, P., & Albion, P. (2024). Students' digital technology attitude, literacy and self-efficacy and their effect on online learning engagement. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 21 (1), 3.
8. Getenet, S., Haeusler, C., Redmond, P., Cantle, R., Crouch, V. (2024). First-year preservice teachers' understanding of digital technologies and their digital literacy, efficacy, attitude, and online learning engagement: Implication for course design. *Technology, Knowledge and Learning*, 29 (3), 1359-1383.
9. Holm, P. (2025). Impact of digital literacy on academic achievement: Evidence from an online anatomy and physiology course. *E-Learning and Digital Media*, 22(2), 139-155.
10. Marmoah, S., Poerwanti, J. I., Gestiaridi, R. (2024). The Quality Management of Education in Elementary Schools in Improving Teachers' Digital Literacy in the Era of Online Learning. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 14 (1), 32-40.
11. McGaughey, F., Watermeyer, R., Shankar, K., Suri, V. R., Knight, C., Crick, T., Hardman J., Phelan D., Chung, R. (2022). 'This can't be the new norm': academics' perspectives on the COVID-19 crisis for the Australian university sector. *Higher Education Research & Development*, 41 (7), 2231-2246.
12. Mudra, H. (2020). Digital literacy among young learners: how do EFL teachers and learners view its benefits and barriers? *Teaching English with Technology*, 20 (3), 3-24.

13. Paetsch, J., Drechsel, B. (2021) Factors Influencing Pre-service Teachers' Intention to Use Digital Learning Materials: A Study Conducted During the COVID-19 Pandemic in Germany. *Front. Psychol.* 12:733830.
 14. Palvia, S., Aeron, P., Gupta, P., Mahapatra, D., Parida, R., Rosner, R., & Sindhi, S. (2018). Online education: Worldwide status, challenges, trends, and implications. *Journal of Global Information Technology Management*, 21 (4), 233-241.
 15. Prior, D. D., Mazanov, J., Meacheam, D., Heaslip, G., Hanson, J. (2016). Attitude, digital literacy and self efficacy: Flow-on effects for online learning behavior. *The Internet and Higher Education*, 29, 91-97.
 16. Puniatmaja, G. A., Parwati, N. N., Tegeh, I. M., Sudatha, I. G. W. (2024). The effect of E-learning and students' digital literacy towards their learning outcomes. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 14 (1), 348-356.
 17. Secker, J. (2018). The Trouble With Terminology: Rehabilitating and Rethinking 'Digital Literacy.' In K. Reedy & J. Parker (Eds.), *Digital Literacy Unpacked*, pp. 3-16.
 18. Stone, C., O'Shea, S. (2019). Older, online and first: Recommendations for retention and success. *Australasian Journal of Educational Technology*, 35 (1), 57-69.
 19. Xie, X., Siau, K., Nah, F.F.-H. (2020). COVID-19 pandemic – Online education in the new normal and the next normal. *Journal of Information Technology Case and Application Research*, 22 (3), 175-187.
-

**ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ
ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ПОЗААУДИТОРНІЙ
СПОРТИВНО-МАСОВІЙ РОБОТІ**

Надія Довгань,
доктор педагогічних наук, професор,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили, Миколаїв, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-4715-028X>

Анотація. У публікації здійснено короткий огляд методів формування фізичної культури студентської молоді у позааудиторній роботі. Зокрема, наголошено на трьох групах методів: набуття та оволодіння знаннями; оволодіння руховими вміннями та навичками; вдосконалення рухових навичок і розвитку фізичних здібностей.

Ключові слова: фізична культура, методи, позааудиторна робота, студентська молодь

Abstracts. The publication provides a brief overview of the methods of forming physical culture of students in extracurricular activities. In particular, three groups of methods are emphasized: acquisition and mastery of knowledge; mastery of motor skills; improvement of motor skills and development of physical abilities.

Keywords: physical culture, methods, extracurricular work, student youth

У сучасних умовах розвитку вищої освіти фізична культура та спорт мають вагоме соціально-економічне значення для суспільства у цілому та окремого студента зокрема. У студентському віці активно розвиваються як окремі системи організму, так й особистість в цілому, а відтак, виникає необхідність в комплексі формувати розумові і фізичні якості особистості студента, удосконалювати його фізичну і психічну підготовку на принципах індивідуального підходу.

Метод формування фізичної культури студентської молоді визначаємо як впорядковану сукупність використання засобів фізичної культури в процесі формування фізичної досконалості особистості.

Пропонуємо комплекс методів формування фізичної культури студентської молоді в позааудиторній роботі, основу якого склали запропоновані Ю. Курамшиним та В. Петровским класифікації (рис. 1).

Першу групу методів складають методи набуття та оволодіння знаннями, спрямовані на сенсорну передачу і засвоєння інформації, друковану передачу, засвоєння і відтворення інформації, усну передачу, засвоєння і відтворення передачі та засвоєння інформації. Знання засвоюються у процесі певної

діяльності та фіксуються у свідомості молодшої людини у вигляді уявлень, фактів, понять та закономірностей. На основі знань створюється повний і більш точний образ рухової дії, від якої залежить багато в чому успішність оволодіння технікою рухів.

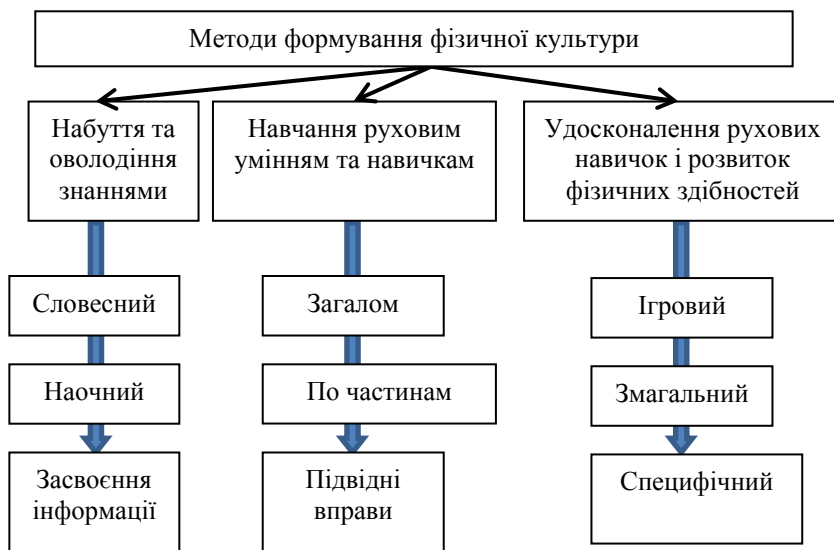

Рис. 1. Методи формування фізичної культури студентської молоді у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи

Другу групу методів складають методи оволодіння руховими вміннями та навичками, направлені на формування цілісного рухового навичку та рухового навичку по частинах. У теорії та практиці фізичного виховання розрізняють два підходи до навчання вправам: загалом, або по частинах з наступним об'єднанням частин у цілісну рухову дію. Звідси походять два методи навчання: метод навчання вправам загалом і метод навчання вправам по частинах.

Метод навчання вправам загалом застосовується на всіх етапах і передбачає їх багаторазове повторення в тому вигляді, у якому вони є предметом (кінцевою метою) навчання. На початковому етапі навчання він може використовуватись, якщо студенти мають високий рівень підготовленості, а вправа, яка

вивчається, порівняно проста. На заключному етапі застосовується завжди. Позитивом даного методу є те, що цілісне навчання сприяє формуванню міцних умовно-рефлекторних зв'язків одночасно на всі долі рухової дії. Недоліком – те, що студент одночасно повинен вирішувати багато рухових завдань на заняттях з фізичного виховання, а, отже, зосереджувати увагу на всіх деталях техніки. Враховуючи цю обставину, на тлі цілісного виконання вправ кожен раз варто зосереджувати увагу студентів на окремих рухах, використовувати імітацію рухової дії, полегшувати умови виконання вправи, застосовувати ідеомоторне тренування.

Метод навчання вправам по частинах є складною руховою дією, яку спочатку розділяють на частини, вивчають окремі рухи, а потім об'єднують їх. Це на початковому етапі полегшує оволодіння цілісною дією. При цьому вправу ми рекомендуємо ділити на такі найбільші частини (одиниці), які доступні студентам для засвоєння цих вправ, враховуючи їх фізичну підготовленість. Позитивною рисою даного методу, на нашу думку, є те, що таке навчання дозволяє послідовно концентрувати увагу студентів на правильному виконанні окремих рухів, за необхідності можливо вивчати рухові дії у зниженому темпі, що дає змогу виконувати запропоновану фізичну вправу. Зменшуючи число рухових завдань, які необхідно вирішувати студентові у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи, ми скорочуємо час навчання, робимо процес навчання на кожному занятті конкретнішим, а значить, і мотивованим, бо успіхи студентської молоді підвищують їх інтерес до занять фізичними вправами. Негативною рисою є те, що при розучуванні будь-якої фізичної вправи по частинам формуються окремі рефлекторні зв'язки на певні рухи. На нашу думку, перехід від методу розучування по частинах до цілісного засвоєння дії повинен бути своєчасним, тому що запізнення зі встановленням зв'язків між окремо вивченими рухами може бути дуже складним завданням при їх об'єднанні в цілісну рухову дію. Він дає можливість більше сконцентрувати увагу тих, хто навчається, на виділеній частині руху і більш досконало її вивчити; виконання окремих частин руху приводить до меншої втоми, ніж виконання дій в цілому. Недоліки методу в

тому, що ізольовано вивчені елементи не завжди легко вдається об'єднати в цілісні рухові дії.

Третя група методів представлена методами вдосконалення рухових навичок і розвитку фізичних здібностей (точне нормування і регулювання навантаження, створення ігрової та змагальної обстановки в ході виконання завдання). До методів удосконалення рухових навичок і розвитку фізичних здібностей студентів традиційно відносять ігровий та змагальний методи, які використовуються на заняттях з фізичного виховання у ЗВО, а також у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Під час проведення занять з фізичного виховання у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи зі студентами важливим є пошук раціональних методичних підходів в оздоровленні студентів, з урахуванням їх фізичного розвитку, які б комплексно сприяли покращенню стану здоров'я, формуванню стійкої мотивації до занять з фізичними вправами та системи знань у галузі фізичної культури та спорту.

ПОБУДОВА КОЛЕКЦІЙ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ЯК ПРОЯВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Олеся Дроншкевич,
молодший науковий співробітник,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-0040-6150>

***Анотація.** Дане дослідження показує, що у сучасних умовах цифрової трансформації освіти зростає значення електронних освітніх ресурсів (ЕОР) та їх колекцій, які забезпечують доступність знань, інтерактивне навчання та персоналізацію освітнього процесу. Основними принципами побудови колекцій ЕОР є системність, інтерактивність, доступність, якість і оновлюваність. Використання хмарних технологій, адаптивних платформ та штучного інтелекту сприяє вдосконаленню освітнього процесу. Водночас важливо забезпечити ефективну*

інтеграцію цифрових ресурсів у освітню діяльність для підвищення якості навчання та рівня підготовки здобувачів освіти.

Ключові слова: електронні освітні ресурси, цифровізація освіти, інформаційні технології, інтерактивне навчання, персоналізація освіти

Abstracts. *This study demonstrates that in the modern context of digital transformation in education, the importance of electronic educational resources (EER) and their collections is increasing. These resources ensure knowledge accessibility, interactive learning, and the personalization of the educational process. The key principles of building EER collections include systematization, interactivity, accessibility, quality, and updatability. The use of cloud technologies, adaptive platforms, and artificial intelligence contributes to improving the learning process. At the same time, it is crucial to ensure the effective integration of digital resources into educational activities to enhance the quality of learning and the level of student training.*

Keywords: *electronic educational resources, digitalization of education, information technologies, interactive learning, education personalization*

Актуальність роботи пов'язана із тим, що у сучасних умовах цифрової трансформації освіти суттєво зросла роль електронних освітніх ресурсів (ЕОР) та їх колекцій, що забезпечують доступність знань, інтерактивне навчання та персоналізацію освітнього процесу. Дуже велика кількість доступної користувачу інформації призвела до того, що виникла необхідність у використанні засобів її структуризації, одним із найбільш значущих з яких є електронні колекції.

Мета роботи – розкрити важливість побудови та використання колекцій електронних освітніх ресурсів в сучасних умовах.

У сучасних умовах цифрової трансформації освіти зростає роль електронних освітніх ресурсів (ЕОР), які забезпечують доступність знань, інтерактивне навчання та персоналізацію освітнього процесу.

Згідно з Положенням «Про електронні освітні ресурси» ЕОР є складовою частиною освітнього процесу, мають навчально-методичне призначення та використовуються для забезпечення

навчальної діяльності вихованців, учнів і вважаються одним з головних елементів інформаційно-освітнього середовища (Положення «Про електронні освітні ресурси», 2012). В. Биков та В. Лапінський пропонують ЕОР розуміти більш ширше, як «сукупність електронних інформаційних об'єктів (документів, документованих відомостей, інструкцій, інформаційних матеріалів та ін.), інформаційно-об'єктне наповнення електронних інформаційних систем (електронних бібліотек, архівів, банків даних, інформаційно-комунікаційних мереж та ін.), призначених для інформаційного забезпечення функціонування і розвитку системи освіти» та поділяють їх за сферою застосування на три групи: навчального призначення, для підтримки наукових досліджень і для управління (Биков & Лапінський, 2012).

Зазвичай, колекції цифрових освітніх ресурсів містять: мультимедійні проекти, відео-уроки, відео майстер-класи, веб-квести, відеофільми, дидактичні матеріали, тестові завдання, комп'ютерні тренажери, презентації, аудіо-файли, лепбуки, інтелект-карти, розробки уроків, інтерактивні завдання, інтерактивні карти, інтерактивні таблиці, компетентнісні завдання, конструктори завдань, конструктори уроку, робочі зошити, словники, контурні карти, лабораторні практикуми, ігрові ресурси, навчальні вебсайти та інші електронні дидактичні демонстраційні матеріали» (Інформаційно-цифровий освітній..., 2019).

Аналізуючи формування колекцій електронних ресурсів, можна виділити наступні принципи, на яких ґрунтується створення ЕОР:

- системність – логічна організація матеріалів відповідно до навчальних програм;
- інтерактивність – забезпечення активної взаємодії користувачів із контентом;
- доступність – відповідність ресурсів вимогам інклюзивної освіти та відкритий доступ до них;
- якість – відповідність стандартам освіти, наукова достовірність та методична ефективність;
- оновлюваність – регулярне доповнення та актуалізація контенту відповідно до змін у наукових знаннях та технологіях;

Основними підходами до створення колекцій ЕОР є:

- модульний – формування ресурсів у вигляді автономних навчальних блоків;
- хмарний – використання хмарних технологій для зберігання та доступу до матеріалів;
- адаптивний – забезпечення персоналізації навчального процесу через підлаштування контенту під рівень знань здобувача освіти.

Перспективи розвитку колекцій ЕОР передбачають інтеграцію штучного інтелекту для персоналізації навчання, використання віртуальної та доповненої реальності, а також впровадження адаптивних платформ для індивідуалізованого підходу до навчання.

Вважаю, що побудова колекції електронних освітніх ресурсів є одним із ключових напрямів цифровізації освіти, що сприяє модернізації навчального процесу та підвищенню ефективності навчання. Також необхідно зазначити, що використання колекцій ЕОР дозволяє забезпечити доступ до якісної інформації незалежно від місця перебування користувачів. Подальші дослідження мають бути спрямовані на вдосконалення методик інтеграції цифрових ресурсів у навчальний процес та розробку стратегій їх ефективного використання.

Джерела:

1. Биков, В.Ю., & Лапінський, В.В. (2012). Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. *Комп'ютер в школі та сім'ї*, (2), 3-6.

2. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. (2019, 4 квітня). Матеріали методологічного семінару НАПН України, м. Київ / за ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка; уклад.: А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. Київ: НАПН України. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/718707/>

3. Положення «Про електронні освітні ресурси» (2012, 1 жовтня). Наказ № 1060. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МУЗИЧНІЙ ОСВІТІ КИТАЙСЬКИХ ШКОЛЯРІВ

Ду Фенін,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, Харків, Україна
<https://orcid.org/0009-0003-0075-3360>

(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Наталія Ткачова, <https://orcid.org/0009-0004-6586-6435>)

Анотація. У тезах розкрито потенціал інноваційних музичних технологій в умовах цифровізації суспільства. Висвітлено роль цих технологій як засобу організації та здійснення музичної освіти. Розкрито значення цифрових технологій у музичній освіті китайських школярів.

Ключові слова: роль, значення, цифрові технології, музична освіта, китайські школярі

Abstracts. The theses reveal the potential of innovative music technologies in the context of the digitalization of society. The role of these technologies as a means of organizing and implementing music education is highlighted. The importance of digital technologies in the music education of Chinese schoolchildren is revealed.

Keywords: role, significance, digital technologies, music education, Chinese schoolchildren

Актуальність. В останні роки цифрова трансформація всіх галузей суспільства значною мірою вплинула на розвиток музичної освіти. За результатами досліджень у цій царині, активне впровадження цифрових інструментів допомагає суттєво збагатити сукупність навчальних ресурсів, розширити професійне бачення педагогів, посилити інноваційність освітнього процесу, і як наслідок – поліпшити якість музичної освіти.

Як зазначають Іді Ма та Ченлян Ван, музична освіта в Китаї сьогодні не обмежується тільки вивченням і викладанням музики, така освіта передбачає також застосування мелодій під час вивчення інших навчальних дисциплін. Зокрема, актуальною

проблемою сьогодні є застосування технологій у музичній освіті, що стало центральним предметом педагогічних досліджень. Так, під час навчання музики в останні роки широко застосовують такі цифрові технології, як віртуальна реальність (VR), штучний інтелект (AI), цифрові музичні інструменти тощо, що дало змогу здійснити своєрідну революцію у викладанні та навчанні музики, а як наслідок – значно збагатити традиційні методи здійснення цих процесів. Загалом з появою персональних комп'ютерів з'явилися цифрові платформи для навчання в мережі інтернеті, а мобільні пристрої стали активно інтегрувати в музичну освіту (Yidi Ma & Chengliang Wang, 2025).

Мета публікації – розкрити роль та значення цифрових технологій у музичній освіті китайських школярів.

У науковій літературі відзначається, що в музичній освіті використовуються різні цифрові системи навчання. Центральне місце серед них займають такі, як навчальні платформи та іншого виду навчальне програмне забезпечення (蘇金輝, 2024). Зокрема, навчальні платформи мають змогу забезпечувати такі серйозні зміни в навчанні школярів:

- розвивати мотивацію учнів (цифрове навчання завдяки здійсненню швидкого зворотного зв'язку, використання звукових, зорових, інтерактивних можливостей комп'ютера, персоналізованого навчання, застосування гнучких методів навчання відповідно до індивідуальних потреб особистості, упровадження представлених у різних формах, таких як звуки, графіка, ноти тощо, матеріалів сприяє розвитку мотивації учнів);

- здійснювати співпрацю між учасниками освітнього процесу (завдяки мультимедійних технологій мережі інтернет школярі можуть спілкуватися та співпрацювати один з одним, реалізовувати спільне навчання за допомогою цифрових музичних платформ);

- поліпшувати процес запам'ятовування школярами музичних знань (мультимедіа має кілька важливих медіа-функцій, які дозволяють надавати інформацію за допомогою різних засобів. Крім того, оволодіння новими знаннями різними способами підвищують рівень їхнього засвоєння. Представлення музичного

матеріалу в різних формах, тобто за допомогою звуків, графіки, нот тощо, підвищує рівень розуміння учнями музичних творів;

- реалізовувати механізми для забезпечення розвитку творчості школярів (цифрові технології сприяють більш високому рівню прояву творчих процесів, дозволяють викладати спеціальні курси навчання творчості, створювати спеціальне середовище для проведення різноманітних творчих навчальних заходів);

- отримувати школярами новий звуковий досвід (згідно з дослідженням Berkley, цифрове програмне забезпечення дозволяє учням отримувати різноманітний досвід музичного звучання, тобто під час обрання способу вираження музики можна не покладатися лише на музичні інструменти. Крім того, забезпечити звучання мелодії може навіть ті, хто не знає музичної теорії та не має досвіду виконавської діяльності. За допомогою комп'ютерної музики дитина також може виражати свої почуття. Важливо також зауважити, що музичні символи віртуалізовані в комп'ютерах, тому учні можуть зосередитися більшою мірою на звучанні мелодії, а не на представленні музики за допомогою відповідних символів);

- упроваджувати адаптивне навчання (оскільки різні варіанти навчального програмного забезпечення здійснюють свої унікальні функції, педагоги можуть обрати його варіант відповідно до досвіду та індивідуальних потреб учнів. Наприклад, можна використовувати творче програмне забезпечення Garage Band, що відображає музичні твори у вигляді зображень. Деякі такі просунуті творчі програми, як Finale, Sibelius, Encore, Sakewalk тощо, можуть допомогти школярам, яким бракує навичок виконання музики та читання нот, спробувати творити, редагувати та відтворювати музику. Отже, програмне забезпечення для цифрового навчання допомагає учням зрозуміти зв'язки між музичними елементами, а тим самим підвищити творчі здібності особистості);

- фіксувати процес музичного розвитку учнів (комп'ютер може записувати цей процес та зберігати його у вигляді MIDI-файлів. Зокрема, відповідні програми дають змогу записувати, редагувати, міксувати та здійснювати інші дії з обробки музики, а також записувати процес вивчення та створення музики

школярами (蘇金輝, 2024; 吳美美, 2004; 張慶勳, 2001; 蘇金輝, 2005).

Висновки. На основі вивчення наукової літератури з'ясовано, що цифрові технології мають важливе значення для вдосконалення музичної освіти, бо дають змогу значно розширити діапазон музичних засобів та методів навчання. Слід зауважити, що особливу значущу роль ці технології виконують у здійсненні музичної освіти китайських школярів, сприяючи розвитку їхньої мотивації, удосконаленню знань та умінь кожної особистості.

Джерела:

1. Yidi Ma & Chengliang Wang (2025). Empowering music education with technology: a bibliometric perspective. *Humanities and Social Sciences Communications*. Vol. 12. URL : <https://www.nature.com/articles/s41599-025-04616-2>.

2. 吳美美 (2004). 數位學習現況與未來發展
圖書館學與資訊科學, 30 (2) , 92-106.

3. 張慶勳 (2001). 國小推動資訊教育之現況與困境
國教天地, 114, 58-66.

4. 蘇金輝 (2005) .
網路化音樂教學與評量. 台北 : 環宇出版社.

5. 蘇金輝. (2024). E 化音樂教學的知與行. URL :
https://ed.arte.gov.tw/uploadfile/periodical/3208_P72-77.pdf.

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ТАЕКВОН-ДО ITF

Вікторія Дяченко,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, Київ, Україна
(науковий керівник – доктор філософії зі спеціальності
Професійна освіта, доцент Віталій Мирошніченко,
<https://orcid.org/0000-0001-6561-3869>)*

Анотація. У статті розглянуто роль цифрових технологій у тренувальному процесі з таеквон-до ITF. Описано ключові аспекти використання відеоаналізу, онлайн-платформ, датчиків руху, штучного інтелекту та віртуальної реальності для вдосконалення технічної та тактичної підготовки спортсменів. Акцентовано увагу на можливостях цифрової трансформації у спорті для підвищення ефективності тренувань та досягнення високих результатів.

Ключові слова: таеквон-до ITF, цифрові технології, відеоаналіз, штучний інтелект, тренувальний процес, віртуальна реальність, датчики руху, онлайн-навчання

Abstracts. The article examines the role of digital technologies in the ITF Taekwon-do training process. The key aspects of using video analysis, online platforms, motion sensors, artificial intelligence, and virtual reality to improve the technical and tactical training of athletes are described. The focus is on the possibilities of digital transformation in sports to increase the effectiveness of training and achieve high results.

Keywords: ITF Taekwon-do, digital technologies, video analysis, artificial intelligence, training process, virtual reality, motion sensors, online training

Актуальність. Сучасний спорт зазнає значного впливу цифрових технологій, що сприяють вдосконаленню тренувального процесу, покращенню методів підготовки спортсменів і оптимізації аналізу їхніх результатів. У таеквон-до ITF, де технічна досконалість, швидкість реакції та стратегічне мислення відіграють ключову роль, впровадження цифрових інструментів є необхідністю для досягнення високих спортивних результатів. Використання відеоаналізу, датчиків руху, віртуальної реальності та штучного інтелекту дозволяє спортсменам більш точно відстежувати свою техніку, швидше виправляти помилки та ефективніше готуватися до змагань. Крім того, розвиток онлайн-платформ і дистанційного навчання сприяє доступності знань та методик тренувань незалежно від місця розташування спортсмена. Однак, попри численні переваги, цифрова трансформація у таеквон-до ITF стикається з певними викликами, такими як висока вартість обладнання, необхідність навчання тренерів та обмежена доступність технологій у

регіональних клубах. Саме тому дослідження ролі цифрових технологій у тренувальному процесі є актуальним, оскільки воно дозволяє визначити ефективність їхнього застосування, перспективи розвитку та можливі шляхи подолання існуючих бар'єрів. Таким чином, цифрові технології стають важливим інструментом підготовки спортсменів у таеквон-до ITF, і їхнє впровадження сприятиме підвищенню рівня майстерності, конкурентоспроможності та успішності спортсменів на міжнародній арені.

Мета роботи – аналіз ролі цифрових технологій у підготовці спортсменів з таеквон-до ITF та визначення їх впливу на тренувальний процес.

З'ясовано, що сучасний розвиток спорту нерозривно пов'язаний із цифровими технологіями, які сприяють покращенню методик підготовки спортсменів, аналізу їхньої фізичної форми та вдосконаленню технічних навичок. У таеквон-до ITF, як у складному координаційному виді спорту, технології відіграють важливу роль у підготовці як початківців, так і професійних спортсменів. Використання відеоаналізу, датчиків руху, штучного інтелекту та віртуальної реальності дозволяє зробити тренувальний процес більш ефективним, індивідуалізованим і науково обґрунтованим.

Однією з найважливіших цифрових технологій у тренувальному процесі є відеоаналіз. Використання спеціальних програм дозволяє детально аналізувати технічні дії спортсмена, виявляти помилки та коригувати їх. Основні інструменти відеоаналізу в таеквон-до ITF: – Coach's Eye, Dartfish, Hudl Technique – дозволяють тренерам записувати та уповільнювати відео, аналізувати положення тіла, швидкість та точність ударів. – Kinovea – безкоштовна програма для детального аналізу рухів спортсмена з можливістю вимірювання кутів положення кінцівок. – Plyometric Training Apps – допомагають відстежувати вибухову силу ударів і швидкість реакції. Дослідження, проведене у 2023 році серед спортсменів ITF, показало, що використання відеоаналізу дозволяє на 30% швидше виправляти технічні помилки, ніж традиційні методи усного пояснення та демонстрації.

Розвиток онлайн-освіти також вплинув на тренування в таеквон-до ITF. Дистанційні платформи дають змогу спортсменам переглядати навчальні матеріали, брати участь у вебінарах та отримувати консультації від провідних тренерів. Популярні онлайн-ресурси для тренування: – ITF Online Learning Platform – офіційна платформа ITF із навчальними відео та курсами. – Moodle, Zoom, Google Classroom – використовуються для організації теоретичних занять та онлайн-спілкування між тренером і спортсменом. Недоліки дистанційного навчання: – Відсутність безпосереднього фізичного контролю тренера. – Обмежені можливості корекції техніки в реальному часі.

Технології біомеханічного аналізу активно використовуються в тренувальному процесі для вимірювання сили удару, швидкості руху та координації. Популярні датчики для єдиноборств: – Myomotion, Wearable Sensors – використовуються для вимірювання кута нахилу тіла, швидкості обертання та стійкості позицій. – PUSH Band, Vert Sensor – дозволяють контролювати вибухову силу удару та навантаження на м'язи під час тренування. Тренувальні лабораторії в Кореї активно застосовують такі датчики для оптимізації технічної підготовки спортсменів перед міжнародними змаганнями.

Новітні технології дозволяють створювати інтерактивні симуляції для вдосконалення реакції та стратегічного мислення бійців. Приклади VR-технологій у єдиноборствах: – STRIVR, FightCamp VR – віртуальні тренажери, що моделюють бій із суперником. – Rezzil Combat Training – використовується для покращення швидкості реакції та ухилень. Переваги: – Безпечне відпрацювання тактичних дій. – Можливість симулювати різні стилі суперників.

Штучний інтелект (ШІ) дозволяє проводити аналіз поєдинків, виявляти слабкі місця спортсмена та створювати персоналізовані плани тренувань. Приклади застосування ШІ: – AI-Coach Systems – аналізують бої спортсменів і надають рекомендації щодо покращення стратегії. – Motion AI – використовується для виявлення технічних помилок у реальному часі. На чемпіонатах світу з таеквон-до ITF уже

використовуються системи аналізу відео на основі ШІ для розбору поєдинків і формування тактичних стратегій.

Попри значні переваги цифрових технологій, існують певні бар'єри, які ускладнюють їхнє повсюдне впровадження:

- Висока вартість обладнання та програмного забезпечення.
- Необхідність навчання тренерів для роботи з технологіями.
- Обмежена доступність спеціалізованого обладнання в регіональних клубах.

Джерела:

1. International Taekwon-Do Federation. URL : <https://itf-administration.com>
 2. World Taekwon-Do. URL : <https://www.worldtaekwondo.org>
 3. ITF. URL : <https://www.itftkd.sport>
-

БАЗИ ЗНАНЬ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Ангеліна Жигалюк,

*Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В.О. Сухомлинського, Київ, Україна,
<http://orcid.org/0009-0005-4155-8152>*

***Анотація.** Досліджується роль баз знань, зокрема графів знань, в організації інформації в умовах кризових ситуацій. Аналізується вплив сучасних інструментів бізнес-аналізу на створення та підтримку баз знань. Розглядаються переваги використання графів знань для організації даних під час криз. Визначаються ключові вимоги до ефективного використання баз знань, такі як якість та безпека даних.*

***Ключові слова:** бази знань, графи знань, організація інформації, інструменти бізнес-аналізу, кризові умови*

***Abstracts.** The role of knowledge bases, in particular knowledge graphs, in organizing information in crisis situations is investigated. The impact of modern business analysis tools on the creation and maintenance of knowledge bases is analyzed. The advantages of using knowledge graphs*

for organizing data during crises are considered. Key requirements for the effective use of knowledge bases, such as data quality and security, are identified.

Keywords: *knowledge bases, knowledge graphs, information organization, business analysis tools, crisis conditions*

Актуальність. Сучасний світ характеризується високою динамікою суспільних процесів, що супроводжуються виникненням кризових ситуацій різного характеру. В умовах інформаційного переважання та швидкого поширення даних, ефективна організація знань стає ключовим фактором для забезпечення стійкості та оперативного реагування. Використання сучасних інформаційних технологій, зокрема баз знань та графів знань, є необхідним для забезпечення швидкого доступу до релевантної інформації та підтримки прийняття обґрунтованих рішень.

Мета дослідження: визначення ролі та особливостей використання баз знань, зокрема графів знань, як ефективного інструменту для організації інформації в умовах кризових ситуацій.

Виявлено, що сучасні інструменти бізнес-аналізу, такі як Power BI, Qlik Sense та Tableau, забезпечують високий рівень зручності в організації інформації завдяки інтуїтивно зрозумілим інтерфейсам та потужним можливостям візуалізації. Вони дозволяють користувачам швидко знаходити необхідні дані, виявляти закономірності та приймати обґрунтовані рішення, що є ключовими аспектами ефективного управління знаннями – процесом створення, обміну, використання та управління знаннями та інформацією в організації. Зокрема, в умовах кризових ситуацій, коли швидкість прийняття рішень є критичною, ці інструменти дозволяють оперативно аналізувати великі обсяги даних та виявляти ключові тенденції.

Наприклад, Qlik View дозволяє за короткий термін будувати складні аналітичні моделі та формувати звітність, що спрощує доступ до ключової інформації. Naumen Service Desk забезпечує облік трудовитрат та планування штату, що сприяє організації внутрішніх процесів. Roistat збирає дані з різних джерел, таких як CRM-системи та рекламні майданчики, що дозволяє створити

єдину базу даних для аналізу маркетингових кампаній [1, с. 102–103]. У кризових умовах, коли комунікація з клієнтами та партнерами є особливо важливою, ця платформа дозволяє швидко відстежувати ефективність маркетингових кампаній та коригувати стратегію.

Ці інструменти, надають необхідні інструменти для збору, організації та аналізу даних, які можуть бути використані для створення баз знань – структурованих сховищ інформації, що дозволяють організувати, зберігати та використовувати знання. Наприклад, дані, зібрані за допомогою Roistat, можуть бути використані для створення бази знань про ефективність маркетингових стратегій, а звіти, створені за допомогою Power BI, відображають стан бази знань у певний момент часу, надаючи динамічний зріз актуальної інформації.

У контексті організації інформації в кризових умовах, важливу роль відіграють графи знань, що є одним із типів баз знань. Вони представляють знання про реальний світ через зв'язки між сутностями, що дозволяє комп'ютерам ефективно обробляти інформацію. Наприклад, «Білл Гейтс» пов'язаний з «Microsoft» як засновник компанії. Графи знань є потужним інструментом для представлення та організації знань, особливо в умовах великих обсягів даних, дозволяючи інтегрувати дані з різних джерел, використовуючи формальну семантику для ефективної обробки.

В умовах кризи, коли інформація надходить з різних джерел і часто суперечлива, графи знань, як складова баз знань, допомагають її організувати. Вони об'єднують дані в мережу, відображаючи зв'язки між факторами. Це корисно для аналізу складних ситуацій, таких як пандемії, дозволяючи швидко виявляти осередки захворювання. Графи знань забезпечують швидкий доступ до необхідної інформації. Візуалізація зв'язків між сутностями та їх атрибутами в графах знань допомагає краще розуміти складні ситуації та приймати обґрунтовані рішення. Графи знань також відіграють важливу роль у розвитку систем штучного інтелекту, забезпечуючи контекст та структуру для алгоритмів машинного навчання.

Бази знань, що включають графи знань, також використовуються для організації інформації про ресурси, доступні в

кризовій ситуації. Це дозволяє швидко розподіляти ресурси. Однак, їх створення вимагає зусиль для забезпечення якості даних та їх безпеки. Слід зазначити, що існують виклики, пов'язані з графами знань, такі як збір та інтеграція даних, підтримка актуальності інформації та забезпечення її якості [2]. Для подолання цих викликів необхідні розробка ефективних алгоритмів обробки даних, використання методів машинного навчання для автоматичного оновлення графів знань, а також забезпечення безпеки та конфіденційності даних.

Зроблено висновок, що в умовах сучасних криз бази знань, зокрема графи знань, є ключовим інструментом для ефективної організації інформації. Вони дозволяють об'єднувати та аналізувати дані, забезпечуючи швидкий доступ до необхідних знань. Використання інструментів бізнес-аналізу сприяє створенню та підтримці цих баз, перетворюючи дані на структуровану інформацію. Для ефективності баз знань необхідно забезпечити якість, актуальність та безпеку даних, а також розробити зручні методи їх аналізу. Важливо також враховувати етичні аспекти використання баз знань, особливо в умовах кризи, коли рішення можуть мати значний вплив на життя людей. Необхідно забезпечити прозорість та підзвітність у використанні цих технологій.

Крім того, ефективне використання баз знань вимагає не лише технічних засобів, але й комплексного підходу до управління даними. Необхідно враховувати контекст кризової ситуації, специфіку даних та потреби користувачів. Важливо забезпечити інтероперабельність між різними системами та джерелами даних, щоб уникнути інформаційних розривів та забезпечити повноту картини. Слід приділити увагу навчання користувачів, щоб вони могли ефективно використовувати бази знань для прийняття рішень.

У роботі запропоновано комплексний підхід до розгляду можливостей та викликів використання графів знань для організації інформації в умовах кризових ситуацій, з акцентом на етичних аспектах та практичних рекомендаціях. Такий підхід дозволяє не лише розширити теоретичні знання в цій галузі, але й запропонувати конкретні рішення для підвищення ефективності управління інформацією в умовах криз.

Джерела:

1. Кужда, Т., Шведа, Н., & Юрик, Н. (2023). Застосування інформаційних технологій при бізнес-аналізі діяльності організації в кризових умовах. *Галицький економічний вісник*, 81 (2), 96-105. DOI : https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.02.096

2. Peng, C., Xia, F., Naseriparsa, M., & Osborne, F. (2023). Knowledge Graphs: Opportunities and Challenges. *Artificial Intelligence Review*. DOI : <https://doi.org/10.1007/s10462-023-10465-9>

ФОРМУВАННЯ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Дмитро Завгородній,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Професійна освіта,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Харків, Україна

<https://orcid.org/0009-0005-1069-9059>

(науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
Ірина Тамозьська, <https://orcid.org/0000-0003-0865-2380>)

Анотація. У статті підкреслено значущість інфомедійної грамотності для професійного розвитку майбутніх фахівців. Зазначено, що інтеграція цифрових технологій в навчальні програми та сучасні методи сприяють розвитку в здобувачів освіти інфомедійної грамотності, основою якої є критичне мислення.

Ключові слова: інфомедійна грамотність, професійна підготовка, цифрова освіта, критичне мислення

Abstracts. The article highlights the importance of information and media literacy for the professional development of future specialists. It emphasizes that the integration of digital technologies into educational programs and modern teaching methods contributes to the development of information and media literacy among students, with critical thinking being its foundation.

Keywords: *information and media literacy, professional training, digital education, critical thinking*

Професійне навчання є інтегративною системою, яка передбачає розвиток спеціалізованих знань, практичних умінь, цінностей та особистісних характеристик. Синтез цих елементів дає змогу майбутнім фахівцям чітко визначати цілі й реалізовувати їх в професійній діяльності (I. Tamozhska, R. Chubuk, V. Pienov, N. Myroshnychenko, L. Prokofyeva; 2024) [4]. Варто зауважити, що для сучасного суспільства характерним є швидкий розвиток інформаційних технологій, що змінює підходи до професійної діяльності / освіти. Майбутні фахівці повинні володіти не лише вузькопрофесійними знаннями, а й навичками роботи з інформаційним матеріалом (структурування, узагальнення, порівняння, зіставлення, аргументування, інтерпретування, критичного аналізу даних, виокремлення головної думки, формулювання власного погляду на дискусійне питання тощо).

Одним із ключових компонентів інфомедійної грамотності є критичне мислення. В умовах «інформаційного перевантаження» здатність відрізнити достовірну інформацію від фейкової, аналізувати різні джерела та виявляти маніпуляції є необхідною компетенцією. Нестача цих навичок може призводити до поширення дезінформації, що має негативний вплив на професійну діяльність фахівців у будь-якій сфері.

Важливим аспектом є цифрова грамотність, що передбачає вміння використовувати сучасні технології для обробки, збереження / аналізу інформації. Це включає роботу з базами даних, алгоритмами машинного навчання, а також основи кібербезпеки та захисту персональних даних. Опанування цифрових інструментів дозволяє майбутнім фахівцям ефективно аналізувати / перевіряти інформацію, створювати якісний інформаційний контекст.

Цифрові технології сприяють розвитку навичок самостійного пошуку інформації, критичному аналізу джерел (навчальних / наукових), ефективному використанню трансльованих знань для вирішення дидактичних завдань у підготовці майбутніх фахівців

(O. Borzenko, I. Tamozhska, O. Varhata, L. Hetmanenko, V. Shevchuk) [3].

Значним викликом сучасного інформаційного суспільства є поширення фейкових новин та маніпулятивних матеріалів. У цьому контексті медіаграмотність стає важливим елементом освіти, що допомагає формувати здатність до критичного аналізу медіаконтенту, оцінки його достовірності та розуміння цілей авторів інформаційних матеріалів. В освітні програми потрібно включати спеціальні дисципліни, які допоможуть здобувачам навчитися розпізнавати маніпуляції та протистояти «інформаційним загрозам».

Викладачі ЗВО, які активізують наявні / «конструюють нові» знання (педагогічного, предметного, технологічного змістів), здатні вносити певні зміни в «контекст своїх дій», що позитивно впливає на формування в здобувачів різних компетенцій (I. Тамозська, С. Куліш) [1], [2], зокрема й тих, що пов'язані з медіаграмотністю.

Значущою є етична складова медіаграмотності. Майбутні фахівці повинні дотримуватися норм інформаційної етики, розуміти принципи авторського права, поважати інформаційну конфіденційність, брати відповідальність за розповсюдження недостовірних даних. Медіаосвіта сприяє підвищенню відповідальності за власні інформаційні дії та допомагає уникати маніпуляцій у професійній діяльності.

Для ефективного формування в здобувачів освіти інфомедійної грамотності доцільно:

1) використовувати інтерактивні навчальні платформи, які дозволяють аналізувати медіаконтекст, працювати з великим обсягом інформації;

2) проводити тренінги, практичні заняття, де моделюються реальні ситуації інформаційних загроз та застосовуються різні способи, щоб їх уникнути;

3) упроваджувати ігрові методи (кейс-стаді, рольові ігри та інші), які сприяють розвитку критичного мислення, навичок інформаційного аналізу;

4) інтегрувати спеціальні курси з медіаграмотності в навчальні програми ЗВО (акцентуючи увагу на аналізі «інформаційних потоків», вивченні методів розпізнання

фейкової інформації / маніпулятивних технологій, застосуванні інструментів фактчекінгу);

5) використовувати соціальні мережі («Інстаграм», «Твіттер», «Фейсбук», «Ютуб» та інші) та онлайн-платформ для навчання / обміну знаннями з питань медіаграмотності.

Крім того, співпраця між освітніми закладами та медіаорганізаціями є важливим напрямом розвитку медіаграмотності. Запровадження спільних ініціатив (майстер-класів, відкритих лекцій, стажування тощо) сприятиме практичному застосуванню навичок. Вивчення реальних кейсів, аналіз журналістських розслідувань, практика фактчекінгу допоможуть здобувачам освіти розвинути навички розпізнавання інформаційних маніпуляцій.

Отже, інфомедійна грамотність є важливою компетентністю для майбутніх фахівців, що сприяє їхньому професійному розвитку та ефективній адаптації до сучасного інформаційного середовища. Інтеграція цифрових технологій та критичного мислення в навчальний процес дозволяє підготувати конкурентоспроможних спеціалістів, здатних ефективно працювати в умовах інформаційного суспільства. Упровадження навчальних курсів із медіаграмотності в систему освіти є важливим кроком для формування «відповідального інформаційного суспільства» та підготовки фахівців, які зможуть адаптуватися до сучасних викликів цифрової епохи.

Джерела:

1. Тамозьська, І. (2024). Педагогічні та науково-педагогічні працівники, здобувачі освіти як суб'єкти адаптивної педагогічної системи. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, (37), 159-179. <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-37-159-179>

2. Тамозьська, І.В., & Куліш, С.М. (2024). Актуальність педагогічного феномена «знання педагогічного змісту» для успішної викладацької діяльності в закладах вищої освіти різних країн. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*, (4), 91-98. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.4.13>

3. Borzenko, O., Tamozhska, I., Varhata, O., Hetmanenko, L., & Shevchuk, V. (2024). Development of Modern Teaching Methods under the Influence of Information Technologies. *Pakistan Journal of Life and*

4. Tamozhska, I., Chubuk, R., Pienov, V., Myroshnychenko, N., & Prokofyeva, L. (2024). Innovative teaching methods for developing basic skills in higher education students through real professional contexts. *Salud, Ciencia y Tecnología – Serie de Conferencias*, 3. <https://doi.org/10.56294/sctconf2024.1214>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОГРАМ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ У ПІДГОТОВЦІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: НА ПРИКЛАДІ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДІВ З/НА КИТАЙСЬКУ

Любов Калашник,

доктор педагогічних наук, професор,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-3133-3249>

Анотація. В епоху глобалізації, міжнародного співробітництва та цифрових комунікацій попит на висококваліфікованих перекладачів, особливо з китайської мови та на китайську мову, зростає експоненційно. Підготовка таких фахівців має свої унікальні виклики, зумовлені складністю китайської мови, її культурною глибиною та специфічним соціально-політичним контекстом. Інформаційне забезпечення – цифрові ресурси, термінологічні банки, системи пам'яті перекладу, інструменти машинного перекладу та онлайн-платформи – стали невід'ємною складовою сучасної підготовки перекладачів. Це есе присвячене аналізу особливостей інформаційного забезпечення в програмах підготовки перекладачів на прикладі досвіду України та світової практики.

Ключові слова: перекладацька освіта, китайська мова, інформаційна підтримка, цифрові ресурси, комп'ютерна лінгвістика

Abstracts. In the era of globalisation, international cooperation, and digital communication, the demand for highly qualified translators,

particularly those working with Chinese, has grown exponentially. Training translators from and into Chinese presents unique challenges due to the language's complexity, cultural depth, and socio-political contexts. Information support programs – digital resources, databases, terminological banks, machine translation tools, and online educational platforms – have become essential components of modern translator education. This essay examines the peculiarities of information support in translator training programs, using examples from Ukraine and global practices.

Keywords: *translation education, Chinese language, information support, digital resources, computational linguistics*

Актуальність презентованого дослідження полягає в тому, що у контексті стрімкої глобалізації, зростання міжкультурної взаємодії та розвитку цифрових технологій, професія перекладача набуває особливого значення як посередника між культурами, наукою, бізнесом та політикою. Особливої уваги заслуговує підготовка перекладачів китайської мови, з огляду на її зростаючу роль у міжнародному спілкуванні, а також структурну складність та культурну специфіку. Водночас якісна перекладацька діяльність вже неможлива без інтеграції інформаційних технологій, цифрових ресурсів та аналітичних інструментів.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення нових вимог до професійної підготовки перекладачів у цифрову добу. В умовах інформаційного перевантаження та швидкої динаміки термінології надзвичайно важливою стає система інформаційної підтримки перекладацької освіти. Це охоплює бази даних, електронні словники, системи пам'яті перекладу, мультимедійні платформи, академічні репозитарії та штучний інтелект. Без опанування цих інструментів сучасний перекладач втрачає конкурентоспроможність.

Україна, яка активно розвиває партнерство з Китаєм у галузях освіти, науки та бізнесу, потребує висококваліфікованих перекладачів китайської мови. Проте вітчизняні освітні реалії характеризуються обмеженістю ресурсів, що зумовлює потребу у вивченні міжнародного досвіду, пошуку оптимальних моделей

впровадження інформаційного забезпечення у навчальний процес.

Таким чином, дослідження особливостей інформаційної підтримки програм підготовки перекладачів у сучасних умовах, зокрема в роботі з китайською мовою, є актуальним як для академічної сфери, так і для державної політики у сфері освіти та міжнародного співробітництва.

Метою дослідження є виявлення особливостей та ефективних підходів до інформаційного забезпечення програм підготовки перекладачів з/на китайську мову в умовах сучасних освітніх викликів, а також аналіз світового досвіду з метою його адаптації до українського контексту.

Основні результати. Сучасна підготовка перекладачів вийшла далеко за межі традиційної лінгвістичної підготовки, інтегруючи технологічні та інформаційні компоненти. В умовах стрімкого зростання глобалізації й цифровізації інформаційні ресурси набувають особливого значення у професійній діяльності перекладача. Сучасні освітні програми забезпечують студентам доступ до різноманітних термінологічних баз (таких як UNTERM, TERMIUM Plus, IATE), систем пам'яті перекладу (SDL Trados, MemoQ), популярних інструментів машинного перекладу (DeepL, Google Translate, Baidu Translate), спеціалізованих корпусів текстів у ключових галузях (право, медицина, техніка) та цифрових бібліотек з автентичними джерелами різними мовами. Особливо це актуально у випадку роботи з китайською мовою, яка характеризується складною писемною системою, полісемією та глибокою культурною специфікою, що потребує високоякісної інформаційної підтримки для забезпечення адекватності та точності перекладу.

В Україні підготовка перекладачів китайської мови здійснюється в провідних закладах вищої освіти: Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Київському національному лінгвістичному університеті, Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди та інших. Українські університети активно впроваджують міжнародні CAT-інструменти, китайські інформаційні ресурси (Baidu, CNKI), сприяючи інтеграції студентів у глобальне інформаційне середовище. Серед проблемних аспектів зазна-

чимо обмежений доступ до галузевих китайсько-українських термінологічних баз, недостатня кількість передплат на китайські наукові ресурси та відносно низький рівень міжнародної співпраці з китайськими університетами. Втім, в умовах ресурсних обмежень студенти та викладачі демонструють високу адаптивність, креативно застосовуючи відкриті джерела інформації, двомовні глосарії та соціальні платформи, наприклад WeChat, для поглиблення практичних навичок.

Світовий досвід підготовки перекладачів китайської мови демонструє високий ступінь інтеграції цифрових технологій в освітній процес. Університети США, Канади, Австралії та Сінгапуру активно використовують сучасні цифрові лабораторії, платформи колаборативного перекладу та штучний інтелект для відпрацювання навичок постредагування машинного перекладу. Також широко практикуються культурні програми занурення, що допомагають студентам глибше зрозуміти соціокультурний контекст мови. Наприклад, у Middlebury Institute of International Studies (США) та Nanyang Technological University (Сінгапур) інформаційне забезпечення є частиною комплексної системи підготовки, що включає проєктний менеджмент, роботу з термінологією та інтеграцію в реальні професійні ситуації. Виклики підготовки перекладачів китайської мови є специфічними й включають багатозначність слів (полісемію), стрімкі зміни в сучасній лексиці, зумовлені технологічним розвитком, а також регіональні відмінності між різними варіантами китайської мови (наприклад, мандаринський діалект КНР, кантонський діалект Гонконгу або варіант Тайваню). Тому сучасні інформаційні ресурси й методики повинні бути динамічними, контекстно-чутливими та культурно орієнтованими, забезпечуючи студентам повноцінну підготовку до перекладацької діяльності у реальних умовах сучасного глобального простору.

Висновки: Сучасна підготовка перекладачів з/на китайську мову вимагає не лише мовної та культурної компетентності, а й володіння широким спектром інформаційних ресурсів і цифрових технологій. На прикладі України та світових практик можна констатувати, що інформаційна підтримка є ключовим чинником якості перекладацької освіти. Її розвиток потребує

системного підходу, міжінституційної співпраці та адаптації до мовних і культурних особливостей китайської мови. Поєднання традиційної філологічної підготовки з інноваційними інформаційними рішеннями відкриває нові горизонти у формуванні конкурентоспроможного фахівця-перекладача.

Джерела:

1. Amelina S., Tarasenko R. (2016). Features of formatting in formation competence of future translators in aspect of training for localization of software products. *ICT and learning tools in the higher education establishments*. 53 (3), 49-60. URL : <https://doi.org/10.33407/itlt.v53i3.1364>.

2. Дьоміна В. В. (2020). Проблема формування медіаграмотності майбутніх перекладачів. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 1(2), 119-126. URL : https://doi.org/10.51706/2707_3076_2020_2_12

3. Ткачук Т., Паславська І. (2021). Особливості підготовки майбутніх перекладачів у класичному університеті. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 4 (108), 266-275. URL : <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2021.04/266-275>

СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ФУНДАМЕНТ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КНР

Ірина Кіріяченко,

старший викладач,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Харків, Україна

Анотація. У дослідженні розглядається роль сімейного виховання як основи дошкільної освіти в КНР. Аналізуються традиційні засади виховання, їхній вплив на формування особистості дитини та інтеграція сучасних освітніх підходів, зокрема методу Монтесорі. Дослідження підкреслює значення гармонійного поєднання традиційних та сучасних підходів у вихованні дошкільнят.

Ключові слова: *Монтессорі, теорія множинних інтелектів, лісовий дитячий садочок, гейміфікація*

Abstracts. *The study discusses the role of family education as the basis of preschool education in China. It analyses the traditional principles of education, their influence on the formation of a child's personality and the integration of modern educational approaches, in particular the Montessori method. The study emphasises the importance of a harmonious combination of traditional and modern approaches in the upbringing of preschool children*

Keywords: *Montessori, theory of multiple intelligences, forest kindergarten, gamification*

Сімейне виховання є важливим елементом формування особистості дитини, особливо на ранніх етапах розвитку. У Китаї сімейне виховання традиційно відіграє ключову роль у підготовці дітей до шкільного навчання та подальшого життя. Дошкільна освіта в КНР не лише базується на державних освітніх програмах, а й тісно інтегрована з принципами сімейного виховання.

Актуальність нашого дослідження полягає у необхідності реформування освітньої сфери України і спробі визначити найуспішніші методи та принципи дошкільного сімейного виховання у КНР з майбутньою можливістю імплементації в українські освітні і сімейні реалії.

Метою цього дослідження є аналіз ролі сімейного виховання як необхідного фундаменту дошкільної освіти в КНР та дослідження способів інтеграції традиційних принципів виховання з сучасними освітніми підходами.

Традиційне сімейне виховання в Китаї тисячоліттями відіграло найголовнішу роль при формуванні дитячого світогляду відносно освіти. В цілому можна виділити три основоположних принципи виховання дітей, які не зазнали змін з часів формування Китаю як держави більш ніж два тисячоліття тому, а саме: шанобливе ставлення до старших, дисципліна і самодисципліна, освіта як пріоритет.

Ще у доконфуціанський період розуміння сімейної ієрархії було однією з основ виховання дитини і саме це розуміння давало поштовх до шанобливості у повсякденному житті. У

китайських сім'ях вважається, що старші члени родини володіють життєвою мудрістю і повинні передавати свої знання молодшому поколінню. Саме батьки, дідуся та бабусі відіграють центральну роль у вихованні, навчаючи дітей традиційним цінностям, моральним нормам і правилам поведінки. Це можна назвати інтуїтивним, природним навчанням, де старше покоління ділиться необхідними знаннями для збереження життя своїх нащадків і забезпечення виживання роду у майбутньому. Ця ж ідея інтегрується і у вчення Конфуція, але він поглиблює цю ідею, бере за модель виховання сімейну ієрархію і аплікує її на всі сфери людського життя – ідея тандему учень-ученик у нього прослідковується тепер всюди і людина, особливо дитина, має завжди вважати за свого вчителя найстаршу людину в своєму оточенні і перебирати від неї максимум академічних і життєвих знань.

Другим важливим принципом виховання дитини в Китаї є навчання дисципліні та самодисципліні. У китайських сім'ях вважають, що самостійність і вміння розставляти пріоритети є необхідними навичками, яким необхідно навчати людину з самого дитинства. У китайському світогляді хаос та неорганізованість – це про знищення, про енергії, які руйнують життя та світ довкола, у той час як організація і порядок – це енергії створення і процвітання. Саме тому з раннього віку дітей навчають витримки, дотримання режиму дня, виконання обов'язків і поваги до правил. Це, на думку китайців, виховує у них здатність долати труднощі, працювати над собою і досягати високих результатів у навчанні та житті.

І останній принцип це пріоритет освіти над всім іншим. Китайські батьки вже з народження починають займатися як сімейною так і академічною освітою своїх дітей. Відтак, ще у стародавньому Китаї сімейне навчання вважалося необхідним ресурсом для здорового зростання дитини. Яскравим прикладом цього може слугувати ідея Конфуція про «навчання (дитини) відповідно до здібностей», де акцент робився в першу чергу на індивідуальні риси і особливості кожної дитини, їх спроможності і амбітність, а також на потенціал, який «ментор» міг розглядати у своєму учневі (Liu, 2023). Інший китайський

філософ 4 ст. до н.е. Мен-цзи стверджував, що основний акцент при навчанні дитини має бути в першу чергу на моральне виховання, що підкріплюється його нарисами про П'ять Чеснот “Ren, Yi, Li, Zhi, and Xin” (доброзичливість, праведність, пристойність, мудрість і надійність) (Zhang, 2022). Китайська дитина зростає в оточенні, яке зосереджено на її освіті – старше покоління пропонує їй навчання традиційним китайським чеснотам, а батьки, розуміючи виклики сучасного світу, часто інвестують значні ресурси у приватні заняття та позашкільну освіту, аби забезпечити своїм дітям конкурентні переваги у майбутньому.

Ці три основні принципи сімейного виховання створюють необхідний фундамент для безпосередньо академічної підготовки дошкільнят, готують їх до величезних викликів та навчального навантаження. Проте варто зазначити, що зміни у вихованні дитини торкнулися і сучасного Китаю. З появою «дитиноцентрованої» філософії навчання Монтесорі та теорії когнітивного розвитку Піаже багато китайських родин внесли корекції до освітнього процесу своєї дитини. І хоча та ж філософія навчання Марії Монтесорі дещо протиставлена вченням Конфуція чи традиційному китайському розумінню освіти, але у країні великих контрастів успішно використовують і те, й інше.

Якщо казати про метод Монтесорі, то маємо зазначити, що цей метод широко використовують по всьому світу, де Китай не є виключенням. Основний сенс цього методу заключається в автономії та незалежності дитини, коли їй надають шанс вільно досліджувати теми, які їй до вподоби. Він більше про розвиток моторики і спробу навчити дитину вирішувати проблеми взаємодією зі світом. Ця західноєвропейська філософія накладається на принцип дисципліни та самодисципліни у китайському світогляді, саме тому китайські батьки дуже успішно імплементують її у сімейному навчанні, оскільки активно використовують спеціальні навчальні матеріали та створюють вдома середовище, що сприяє самостійному розвитку дітей (Song, 2024).

Ідею розвитку індивідуальних талантів Конфуція підтримує інша сучасна теорія професора Гарвардського університету

Говарда Гарднера, а саме Теорія Множинних Інтелектів. Ця теорія так само як і конфуціанська думка допускає, що існує не один інтелект, а різні інтелекти, які пов'язані з різними талантами дитини. Саме тому фокус батьків має бути на тому, щоб максимально розвинути різні таланти своєї дитини і забезпечити освіту своїй дитині в абсолютно різних сферах: музиці, мистецтві, спорті, мовах, каліграфії тощо, сприяючи таким чином її всебічному розвитку (Хіе, 2024).

Іншим сучасним методом навчання дітей є «Лісовий дитячий садочок». Основна ідея полягає у контакті дитини з природою. Таке навчання дозволяє пробудити бажання дослідження, а також самосвідомість. Батьки, а пізніше і вчителі, використовують цей метод для заохочення дітей до дослідження світу довкола них через активні ігри та тактильне навчання. Цей метод знову співпадає з принципом дисципліни та самодисципліни у китайському світогляді, тому є популярним серед китайських батьків (Zhang, 2022).

Одним з найбільш популярних у сучасному Китаї методів сімейного навчання є гейміфікація навчально-виховного процесу, оскільки для дітей віком від 3 до 6 років навчання через ігри є найприроднішим способом отримати знання. Гейміфікація навчання передбачає створення інтерактивних завдань та середовищ для своєї дитини, самі ж батьки мають спостерігати за прогресом дитини і її успіхами і на основі цього створювати власні освітні стратегії, не забуваючи при цьому враховувати вподобання дитини відносно ігор. Цей метод навчання міг би здаватися занадто несерйозним у контексті традиційних поглядів китайців, проте через стрімке економічне зростання і технологічний розвиток Китаю, держава і власне батьки приймають невідворотність повного залучення технологій у життя людини і намагаються залучити дітей до використання технологій в якомога молодшому віці (Ren, 2024).

Ще однією моделлю виховання в Китаї може бути модель спільного сімейного навчання, яка є дещо незвичною і суперечливою до усталених традиційних методів. Відтак її особливість у тому, що дорослі у навчальному процесі сприймаються вже не як «учителя», а навпаки активно залучаються до процесу навчання у такій же ролі як і їх дитина –

ролі «учня». Цей більш сучасний погляд на зміну ролі сучасної дитини у процесі навчання дозволяють батькам, які обрали цю модель, побудувати більш довірливі і міцні емоційні зв'язки з власною дитиною, а також на своєму прикладі продемонструвати як дитина може бути вмотивованою і відкритою до навчання.

У процесі дослідження наявних моделей навчання у китайських родинах, нами було з'ясовано, що вони всі є тісно пов'язаними з основними традиційними принципами виховання у китайських родинах. Хоча деякі з них є дещо суперечливими по відношенню до усталених поглядів на ієрархію навчання, але подібні зміни у навчанні вітаються у сучасних китайських родинах, оскільки третій принцип – принцип пріоритетності освіти – дозволяє китайцям більш відкрито ставитися до новітніх моделей навчання і експериментувати з єдиною метою забезпечити дитину якнайбільшою і щонайширшою вибіркою знань, підготувати їх до реалій китайської школи і дати їм можливість розвинути всі наявні таланти. Однак необхідно зауважити, що реалізація сімейного навчання в родині передбачає не тільки використання певних сучасних чи традиційних моделей навчання дітей, але й постійну адаптації і коригування цих моделей до успіхів і талантів самої дитини на основі її психологічної та поведінкової реакції. Якщо обрані батьками моделі навчання не приносять очікуваних результатів, то реакція та результати аналізуються, причини реакції з'ясовують, а модель корегується чи повністю заміщується іншою.

Таким чином можемо зробити *висновок*, що у процесі сімейного навчання батьки повинні аналізувати і вчасно вносити корективи у свої стратегії навчання. Необхідно уважно спостерігати за поведінковими показниками своїх дітей, своєчасно виявляти проблеми, що виникають, і вирішувати їх за допомогою ефективної комунікації. Також, окрім імплементації основних традиційних принципів навчання, батьки повинні продовжувати знайомитися з новими освітніми концепціями та методами, щоб задовольнити потреби дитини на різних етапах розвитку, тому подекуди вони повинні переглядати і

переосмислювати свою виховну філософію, щоб закласти добрий фундамент для майбутнього розвитку своїх дітей.

Джерела:

1. Liu, X. (2023). On the cultivation of teacher ability through Confucius' concept of "teaching according to the students' abilities." *Journal of Henan University of Finance and Economics*, 6, 72-75.

2. Ren, X. (2024). Empirical research on the effectiveness of gamified learning in elementary school programming classes: Based on Minecraft platform gamified resources. *Educational Information Technology*, Z2, 112-115.

3. Song, M. (2024). Application of Montessori education method in the design of self-made teaching aids in kindergartens. *Toy World*, 5, 205-207.

4. Xie, J. (2024). Research on differentiated teaching in elementary school physical education classes based on the theory of multiple intelligences. *Primary School Students*, (Early Issue, 8), 7-9.

5. Zhang, N. (2022). The historical origin and development of "Ren, Yi, Li, Zhi, Xin". *Chinese Character Culture*, 16, 96-98. <https://doi.org/10.14014/j.cnki.cn11-2597/g2.2022.16.065>

6. Zhang, Y. (2022). Analysis of the German Forest Kindergarten education model and its localization. *Modern Primary and Secondary Education*, 6, 81-86. <https://doi.org/10.16165/j.cnki.22-1096/g4.2022.06.017>

НАПРЯМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Микола Костенко,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-4999-1602>

Світлана Костенко,

Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна

Анотація. Презентоване дослідження містить в собі матеріал, який розкриває напрямки цифровізації галузі фізичної культури і спорту в українських територіальних громадах. Першочерговими напрямками для реалізації державної політики цифровізації в територіальних громадах можна виділити: створення окремого розділу інформаційного порталу територіальної громади з єдиним календарем спортивних подій, розвиток інтерактивних тематичних платформ, з онлайн-трансляціями важливих спортивних подій, інтеграція в системи інформування та пошуку Facebook і Google використання штучного інтелекту, чат-ботів.

Ключові слова: цифровізація, територіальна громада, фізична культура і спорт

Abstracts. The presented study contains material that reveals the directions of digitalization of the field of physical culture and sports in Ukrainian territorial communities. The priority directions for the implementation of the state policy of digitalization in territorial communities include: the creation of a separate section of the information portal of the territorial community with a unified calendar of sports events, the development of interactive thematic platforms with online broadcasts of important sporting events, integration into the information and search systems of Facebook and Google, the use of artificial intelligence, chat bots.

Key words: digitalization, territorial community, physical culture and sports

Актуальність презентованого дослідження полягає в тому, що розвиток цифровізації в Україні у сфері фізичної культури і спорту відіграє одну із найважливіших ролей життя людини та суспільства. Як зазначає Т. Осадченко, від фізичної грамотності країни залежить рівень середньої тривалості життя громадян, рівня здоров'я та загального морально-психологічного стану населення [3]. В Україні спостерігається достатній рівень залучення громадян до сфери фізичної культури та спорту, проте, для зміцнення загального здоров'я громадян, сталого морально-психологічного розвитку та загального фізичного виховання необхідно й надалі вдосконалювати заходи державної підтримки розвитку цього напрямку. Одним із таких заходів і виступає цифрова трансформація фізичної культури та спорту.

Метою дослідження є окреслення напрямків цифровізації галузі фізичної культури і спорту в територіальних громадах як основи українського суспільства.

Основні результати. Проблемами розвитку цифрової трансформації у сфері фізичної культури і спорту значну увагу приділяли, зокрема В. Макашов, Т. Осадченко, І. Канцур, Ю. Сергієнко. Однак напрямом цифровізації галузі фізичної культури та спорту в територіальних громадах мало приділялося уваги.

Питаннями цифрової трансформації в державі з 2019 року опікується Міністерство цифрової трансформації України – центральний орган виконавчої влади, який відповідає за формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації, відкритих даних, національних електронних інформаційних ресурсів, інтероперабельності – взаємодії мережевих систем на базі уніфікованих інтерфейсів або протоколів, впровадження електронних послуг та розвиток цифрової грамотності громадян. Міністерство є центральним засвідчувальним органом у сфері електронних довірчих послуг. Також до компетенції Міністерства належить розвиток широкопasmового доступу до інтернету, телекомунікаційних мереж та ІТ-індустрії [5].

Функцію формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту здійснює Міністерство молоді та спорту України – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується на визначення перспектив, пріоритетних напрямів та прогнозів розвитку фізичної культури і спорту, забезпечення контролю за дотриманням законодавства у цій сфері, а також здійснення моніторингу програм, проєктів і заходів щодо розвитку фізичної культури та спорту в Україні. На регіональному та місцевому рівнях такі функції виконують відповідні підрозділи органів державної влади та органів місцевого самоврядування у межах своїх повноважень.

Цифровізація регіонів – один із головних складників трансформації України. Для прискорення змін у цьому напрямі Міністерство цифрової трансформації запровадило нові посади в обласних державних (військових) адміністраціях – заступників з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і

цифровізації (CDTO). Для визначення рівня цифровізації було запроваджено Індекс цифрової трансформації регіонів України.

Індекс є одним з інструментів вимірювання рівня цифрової трансформації в державі. Запропонована методика ґрунтується на комплексному підході та дає змогу вимірювати як цифрові послуги, так й інфраструктуру, а також процес оцифрування в територіальних громадах.

Індекс містить 8 основних блоків:

- інституційна спроможність
- розвиток інтернету
- розвиток ЦНАП
- впровадження режиму «без паперів»
- цифрова освіта
- візитівка області
- проникнення базових електронних послуг
- галузева цифрова трансформація.

На сьогодні в Україні є ряд нормативних документів, які регулюють розвиток фізичної культури і спорту в напрямку цифровізації: «Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації», «Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року». А також на розгляд Верховної Ради України Кабінетом Міністрів України було подано Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» за реєстраційним номером № 12054 [6].

Згідно з напрямом Цифрова трансформація сфери фізичної культури і спорту «Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» для досягнення цифрової трансформації у сфері ФК і спорту передбачається:

- створення державних електронних реєстрів суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, в яких відображено всі параметри діяльності заінтересованих сторін сфери фізичної культури і спорту;

- розроблення механізму створення прогностичних моделей для визначення стану у сфері фізичної культури і спорту в разі зміни

параметрів, обробки отриманих даних та під час формування необхідних звітів у реальному часі;

- створення та наповнення електронного реєстру спортивних споруд;

- створення сервісів дистанційного оформлення послуг на базі реєстру електронних спортивних споруд;

- оцифрування членства у спортивних федераціях та розроблення механізму проведення конференцій з використанням електронного голосування;

- розроблення та впровадження механізму взаємодії електронної картки спортсменів з медичною електронною картою, що спростить процедуру отримання медичного дозволу на тренування чи участь у змаганнях з різних видів спорту;

- детальний опис та реінжиніринг бізнес-процесів усіх структурних підрозділів Мінімолодьспорту, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Мінмолодьспорту;

- розроблення архітектури програмних систем управління цифровізацією [4].

Відповідно до нового законопроекту щодо визначення загальних засад впровадження та адміністрування електронних інформаційно-аналітичних систем та сервісів, електронних реєстрів, розробленого Міністерством молоді та спорту України та подано на розгляд Верховної Ради України є запровадження сучасних електронних систем та реєстрів для ефективного управління сферою фізичної культури і спорту. Серед ключових нововведень законопроекту є: запровадження терміну «Система Е-спорт»; можливість використання державних інформаційних ресурсів у спортивній сфері; створення правової основи для взаємодії з публічними електронними реєстрами та системами державних органів [6].

Реалізація положень законопроекту сприятиме розвитку цифрових послуг, покращить доступ до спортивних ресурсів та забезпечить більшу прозорість у керуванні фізичною культурою і спортом в Україні.

Культурне життя та спорт мають бути важливими

складовими будь-якої громади. За допомогою технологій з'являється можливість сформувати єдиний інформаційний культурний простір, полегшити доступ мешканців до відповідного культурного продукту, створити нові формати і платформи взаємодії людей, популяризувати спорт та здоровий спосіб життя.

Першочерговими напрямами реалізації державної політики цифровізації в територіальних громадах можна виділити:

1. Створення зручної екосистеми для сприяння розвитку спортивних стартапів та приватних ініціатив.

2. Створення окремого розділу інформаційного порталу територіальної громади з єдиним календарем спортивних подій, переліком закладів, установ та локацій, умовами проведення як комунальних, так і приватних та інших заходів.

3. Розвиток інтерактивних тематичних платформ, з онлайн-трансляціями важливих спортивних подій, інтеграція в системи інформування та пошуку Facebook і Google, спеціалізовані культурні та спортивні сервіси.

4. Використання штучного інтелекту, наприклад, чат-ботів.

5. Створення якісного та сучасного культурного продукту, що відповідає потребам мешканців громади різних вікових категорій.

6. Перетворення місцевих бібліотек на сучасні багатофункціональні культурні простори з вільним доступом до мережі інтернет.

7. Розвиток електронних систем та послуг у сфері культури та спорту, створення «активних парків», обладнаних стендами зі спеціальними QR-кодами з посиланням на програму «Віртуальний тренер».

Узагальнено: Цифровізація регіонів – один із головних складників трансформації України. Цифрові та інформаційні технології є одним із напрямів мотивації українців до здорового способу життя й активного заняття фізичною культурою та спортом. За допомогою сучасних цифрових технологій можна сформувати єдиний інформаційний культурний простір в

територіальних громадах, створити нові формати і платформи взаємодії людей, популяризувати спорт і здоровий спосіб життя.

Джерела:

1. Канцур, І. Г., Сергієнко, Ю., Кондратюк, А. В., & Салій, М. О. (2024). Управління фізичною культурою і спортом в територіальних громадах України. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*, 1(173)24, 73-76. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.1\(173\).16](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.1(173).16)

2. Макашов, В. Цифровізація управління оздоровчою руховою активністю в мегаполісах України (на прикладі м. Дніпро). *Мультидисциплінарні дослідження: матеріали Міжнародної конференції (19–21 січня 2021 р., Берлін, Німеччина)*. С. 427-430.

3. Осадченко, Т. (2023). Сучасний стан цифровізації у сфері фізичної культури та спорту в Україні. *Physical culture and sport: scientific perspective*, (2), 103-108. <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.2.14>

4. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року : Постанова Кабінету Міністрів України № 1089 від 04.11.2020 р. (2020). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-п#Text>

5. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядж. Кабінету Міністрів України № 1467-р від 17.11.2021 р. (2021). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-п#Text>

6. Цифровізація у сфері фізичної культури та спорту (2024). URL : https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/253855.html

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВІДБОРУ СПОРТСМЕНІВ У ФУТБОЛІ

Микола Костенко,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-4999-1602>

Назарій Мануков,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна,

***Анотація.** Презентоване дослідження визначає найбільш ефективні інноваційні методи відбору спортсменів у футболі. Відбір футболістів – це багатоступінчастий процес, який включає оцінку фізичних, технічних, тактичних, психологічних та когнітивних характеристик гравців. Сучасні методи відбору базуються на комплексному підході та використанні інноваційних технологій. Використання штучного інтелекту, біометричних аналізів, VR/AR-технологій та когнітивного тестування є найбільш ефективні інноваційні методи відбору спортсменів у футболі.*

***Ключові слова:** спортивний відбір, інноваційні методи, спортсмени, футбол*

***Abstracts.** The presented research identifies the most effective innovative methods of selecting athletes in football. The selection of football players is a multi-stage process that includes the assessment of physical, technical, tactical, psychological and cognitive characteristics of players. Modern selection methods are based on an integrated approach and the use of innovative technologies. The use of artificial intelligence, biometric analyses, VR/AR technologies and cognitive testing are the most effective innovative methods of selecting athletes in football.*

***Keywords:** sports selection, innovative methods, athletes, football*

Актуальність презентованого дослідження полягає в тому, що висока спортивна конкуренція на міжнародному рівні, сучасний рівень досягнень спортсменів вимагає постійного пошуку нових шляхів щодо організації спортивної підготовки,

вмілого вибору та неспецифічного застосування форм організації, методів, засобів тренувального процесу, постійного масового та спекторного залучення юних осіб до спортивної діяльності, відбору здібних дітей. Головним завданням тренера полягає у тому, щоб спрямувати спортсмена на довготривалу мотивовану спортивну підготовку задля успіху його в майбутньому, поповнюючи ряди збірної команди України.

Метою дослідження є визначити найбільш ефективні інноваційні методи відбору спортсменів у футболі.

Основні результати. Спортивний відбір у футболі – це система організаційно-методичних заходів, що складаються з педагогічних, медико-біологічних, фізіологічних, психологічних, соціологічних, генетичних та епігенетичних методів дослідження, на основі яких виявляються здібності та придатність дітей, підлітків, юнаків, молодих людей для гри в футбол. Метою спортивного відбору в футболі є прогнозування можливостей досягнення високих змагальних результатів в оптимальному віці [3].

У процесі спортивного відбору футболістів теоретики і практики великої гри, як правило, використовують такі термінологічні дефініції: задатки, здатність, здібності, схильність, придатність, обдарованість, талант, покликання, унікальність, геніальність. Первинному відбору присвячено багато наукових статей вітчизняних та зарубіжних авторів (Т.В. Вознюк, 2008; О.І. Булгаков, І.В. Колеснікова, І.В. Мичка, 2017; R.J.R. D Hartigh, A. Susan, M. Niessen, 2018; Л. Прокоп'єва, Г. Марченко, 2019; Н.Г. Долбишева, С.Є. Мустяца, 2021 та ін.), видано низку підручників в яких описуються основні підходи першого етапу відбору (О.А. Шинкарук, 2011; D. Epstein, 2013; І.О. Асаулук, М.А. Шевчук, 2015; В.М. Платонов, 2015; Л.П. Сергієнко, 2016 та ін.).

Спортивний відбір засновується на знаннях комплексу якостей (модельних характеристик), якими володіють найсильніші спортсмени певного виду спорту. Труднощі спортивного відбору посилюються тим, що треба знати не тільки кінцеву модель чемпіона або рекордсмена, але і про те, як формувався спортивний ідеал, якими характеристиками він володів на кожному етапі спортивної досконалості [2].

Відбір – проблема багаторічна і її рішення здійснюється на кількох етапах. В. Платонов та інші виділяють чотири етапи:

- етап попереднього (первинного) відбору дітей і підлітків;
- етап поглибленої перевірки відповідності відібраного контингенту дітей вимогам необхідним для успішної спеціалізації в даному виді спорту (етап вторинного відбору);
- етап спортивної орієнтації;
- етап відбору в збірні команди.

Спеціалістами підкреслено, що основне завдання першого етапу відбору – визначення перспективи спортивного вдосконалення шляхом виявлення у дітей і підлітків задатків, які лежать в основі розвитку спортивних здібностей.

Завдання другого етапу здійснюваного після 3-6 місяців початкового навчання – поглиблена перевірка відповідності раніше відібраного контингенту вимогам даного виду спорту. Завдання третього етапу (триває кілька років) – визначення найбільш підходящих конкретному спортсмену параметрів вузької спеціалізації. Завдання четвертого етапу – комплектування збірних команд на основі результатів тривалого поглибленого вивчення спортивних здібностей [4].

Відбір футболістів – це багатоступінчастий процес, який включає оцінку фізичних, технічних, тактичних, психологічних та когнітивних характеристик гравців. Сучасні методи відбору базуються на комплексному підході та використанні інноваційних технологій.

У своїх дослідженнях А. Альошина, О. Бичук, В. Грицай, М. Родіоненко рекомендують застосовувати системний підхід в оцінці основних параметрів спортсмена [1].

1. Попередній відбір – тестування фізичної та технічної підготовки. На цьому етапі тренери оцінюють загальні здібності великої кількості гравців. Основні критерії: фізичні параметри – антропометричні дані (зріст, вага, будова тіла); розвиток основних рухових якостей – швидкість, витривалість, сила, гнучкість, координація; технічні навички – контроль м'яча, точність передач, ведення, удари по воротах; ігрове мислення – здатність до швидкого прийняття рішень, розуміння гри.

На цьому етапі можуть використовуватися такі інноваційні методики біометричного та фізіологічного моніторингу: GPS-

трекери (Catapult, STATSports) для аналізу швидкості, витривалості, пробігу та рухової активності; 3D-сканування тіла для оцінення пропорцій та потенціалу фізичного розвитку футболіста; мобільні додатки та онлайн-платформи, які дозволяють гравцям надсилати відеозаписи своїх навичок (наприклад, TopYa!, Tonsser); системи вимірювання серцевого ритму, рівня лактату, оксигенації крові, що допомагають оцінювати витривалість та здатність до відновлення.

2. Психологічне та когнітивне тестування. Психологічна стійкість та когнітивні здібності мають велике значення у футболі. Психологічні аспекти: мотивація та рівень самодисципліни, лідерські якості та робота в команді, реакція на стресові ситуації. Когнітивні здібності: Швидкість прийняття рішень, Концентрація та увага. Просторове мислення та передбачення розвитку подій на полі.

На цьому етапі доцільно застосовувати нейротехнології на кшталт NeuroTracker, Sensory Station для оцінки когнітивних здібностей, таких як концентрація, швидкість реакції, сприйняття простору. Для оцінення стресостійкості мотивації та командної взаємодії використовують психологічні тестування на основі AI.

3. Аналіз тактичного мислення та ігрової поведінки. Гравці проходять оцінку під час реальних ігор та тактичних вправ. Основні критерії: розуміння гри – здатність орієнтуватися в ситуаціях, правильно вибирати позицію; тактична грамотність – вміння виконувати вказівки тренера, адаптуватися до різних схем гри; командна взаємодія – співпраця з партнерами, правильний розподіл зусиль на полі. На цьому етапі можливе застосування сучасних платформ, що використовують машинне навчання для автоматичного аналізу гри таких як Hudl, LongoMatch. Також доцільно використовувати відеоаналіз, наприклад, TacticalPad, LongoMatch, який дозволяє оцінити тактичні рішення гравців у різних ситуаціях. Відеозаписи допомагають детально оцінити технічні дії гравця, швидкість прийняття рішень, координацію та тактичну грамотність. Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR). VR-тренажери дозволяють моделювати ігрові ситуації та оцінювати тактичне мислення гравця в умовах реального часу. AR-

технології можуть використовуватися для проведення візуальних тестів, які визначають реакцію футболістів на зміну ситуації.

Узагальнюємо. Система спортивного відбору й орієнтації постійно збагачується сучасними, новітніми підходами в ході яких визначаються більш швидкі та ефективні шляхи з їх реалізації. Впровадження інноваційних технологій робить процес відбору у футболі більш точним, об'єктивним і ефективним. Використання штучного інтелекту, біометричних аналізів, VR/AR-технологій та когнітивного тестування дозволяє тренерам знаходити перспективних гравців та розвивати їхні здібності на новому рівні.

Джерела:

1. Альошина А., Бичук О., Родіоненко М., Грицай В., Бичук І. (2018). Інформаційні технології в спортивній діяльності (на прикладі футболу). *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт*, Вип. 31, 68-72.

2. Дулібський А. (2020). Спортивний відбір у футболі як раціональна система педагогічного пошуку обдарованих людей у галузі спорту. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*, 8 (128), 54-60.

3. Перевозник В.І., Паєвський В.В. (2023). Особливості процесу відбору у сучасному футболі. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти*: Збірник статей міжнародної ХІХ наукової конференції (03 лютого 2023 р., Харків). С. 107-110.

4. Платонов В.М. (2021). Сучасна система спортивного тренування : підручник. Київ : Перша друкарня, 672 с.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ФУТБОЛІСТІВ

Микола Костенко,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна,

<https://orcid.org/0000-0003-4999-1602>

Ростислав Сидоренко,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна,

***Анотація.** Презентоване дослідження розкриває шляхи використання сучасних інформаційних технологій для розвитку координаційних здібностей футболістів. Рівень майстерності футболіста багато в чому залежить від його вміння координувати свої рухи і орієнтуватися в просторі. Найбільш характерними для футболістів координаційними здібностями є здатність до перебудови рухових дій, здатність до диференціювання, здатність до просторової орієнтації, здатність до ритму, статична рівновага. З'ясовано, що для розвитку цих здібностей необхідно застосовувати відеоаналіз техніки рухів, технології віртуальної (VR) та доповненої (AR) реальності, датчики руху, ігрові тренажери та інтерактивні системи, комп'ютерні симуляції та гейміфікація тренувань.*

***Ключові слова:** інформаційні технології, координаційні здібності, футболісти*

***Abstracts.** The presented research reveals the ways of using modern information technologies for the development of football players' coordination abilities. The level of a football player's skill largely depends on his ability to coordinate his movements and navigate in space. The most characteristic coordination abilities for football players are the ability to restructure motor actions, the ability to differentiate, the ability to spatial orientation, the ability to rhythm, and static balance. It has been found that in order to develop these abilities, it is necessary to use video analysis of movement techniques, virtual (VR)*

and augmented (AR) reality technologies, motion sensors, game simulators and interactive systems, computer simulations and gamification of training.

Keywords: *information technology, coordination skills, football players*

Актуальність презентованого дослідження полягає в тому, що у сучасному футболі основний обсяг змагальної діяльності здійснюється в імовірнісних і несподіваних ситуаціях, які вимагають від спортсменів прояву винахідливості, швидкості реакції, здатності до концентрації і переключення уваги, просторової і часової точності рухів, їх адекватності мінливим зовнішнім умовам. Всі ці якості в теорії фізичного виховання і спорту пов'язані з рівнем розвитку координаційних здібностей, що обумовлює їх пріоритет в ефективності тренувальної і змагальної діяльності футболістів [2]. На сучасному етапі із розвитком інформаційних технологій все більшого значення набуває пошук шляхів використання цих технологій у тренувальному процесі задля отримання переваги.

Метою дослідження є аналіз існуючих інтерактивних технологій для їх впровадження в тренувальний процес для розвитку координаційних здібностей футболістів.

Основні результати. Рівень майстерності футболіста багато в чому залежить від його вміння координувати свої рухи і орієнтуватися в просторі. Це дозволяє йому вигравати час, зберігати сили, вести гру в швидкому темпі, комбінаційно і результативно [2]. За даними П. Ладики і С. Сапрун найбільш характерними для футболістів координаційними здібностями є здатність до перебудови рухових дій, здатність до диференціювання, здатність до просторової орієнтації, здатність до ритму, статичну рівновагу. А в структурі координаційних здібностей футболістів виділяють швидкість реагування і динамічна рівновага. Автори говорять про багатокомпонентність структури координаційних здібностей футболістів, що є однією з причин складності та недостатню вивченість питань їх розвитку в теорії і методиці футболу.

В якості основних критеріїв оцінки координаційних здібностей виділяють: правильність, швидкість, раціональність і надійність рухових дій, які мають кількісні та якісні

характеристики [3]. Як зазначає В. Костюкевич, координаційні здібності футболістів досить різноманітні і специфічні. Вони обумовлені сукупністю особливостей нервової системи, зокрема: динамічністю (швидкістю і легкістю формування рефлексів); лабільністю (кількістю електричних імпульсів за одиницю часу); силою (здібністю витримувати потужні подразники); врівноваженістю (еквівалентністю процесів збудження і гальмування); пластичністю (здібністю до функціонального переналаштування у відповідь на значний внутрішній чи зовнішній вплив) [2].

Загальновідомо, що використання інформаційних технологій у будь-якому виді спорту робить тренувальний процес більш якісним. Аспекти впровадження сучасних інформаційних технологій у галузі фізичної культури і спорту досліджено у роботах Н. Москаленко, Ю. Борисова, Т. Сидорчук. Вони доводять, що використання сучасних формаційних технологій дає можливість ефективно збирати, обробляти та передавати інформацію, якісно змінювати методи і організаційні форми підготовки висококваліфікованих спортсменів, підвищувати результативність діяльності тренерів [5].

Дослідники П. Лади́ка, В. Бучок відзначають, що використання інформаційних технологій, а саме автоматизованих систем і прикладних програмних продуктів, які спрощують керування тренувальним процесом, створює абсолютно нові можливості для розвитку спорту. Для підвищення спортивних результатів доцільно використовувати не окремо взяті методи, а ефективно поєднувати біомеханічні, психологічні і статистичні тести з відповідною кореляцією з фізіологічними показниками спортсменів. Автори поділяють названі напрями застосування інформаційних технологій в спорті на три взаємопов'язані групи:

- довідково-методичні: розроблення мультимедійних посібників, створення інформаційних баз даних;
- ті, що пов'язані з вивченням фізичних аспектів організму спортсмена: біомеханічні, психологічні і статистичні напрями;
- аналітичні: моделювання спортивних рухів і створення комп'ютерних тренажерів-стимуляторів [4].

Також науковці приділяють увагу підвищенню якості технічної підготовленості спортсменів. Для цього створюються програмно-апаратні комплекси, які автоматизують введення

даних у комп'ютер і обчислення необхідних біомеханічних параметрів, що дає змогу підвищити ефективність навчання рухових дій і не допускати помилок. Наразі визначення підготовленості спортсменів забезпечується створенням і застосуванням спеціальних експертних систем і програм.

Встановлено, що на сучасному етапі розвитку інформаційних технологій можна виділити два підходи, пов'язані із застосуванням цих технологій на практиці.

Перший передбачає використання різних комп'ютерних систем та програм з метою підвищення якості навчання спортсменів техніці обраного виду спорту, розвитку тактичної майстерності та придбання теоретичних знань. Цей підхід дозволяє реалізовувати на практиці один із головних методів навчання – метод наочного сприйняття. Так, за допомогою спеціальних програм у початківців формуються уявлення про якісне виконання будь-якої вправи; моделюються ситуації, які необхідно вирішувати найбільш раціональним способом; подаються теоретичний матеріал і спеціальні тестові завдання, використання яких дозволяє оцінити рівень засвоєння матеріалу.

Другий підхід забезпечує визначення реакції організму спортсмена на різні навантаження на основі використання різноманітних приладів та програм. Особливий інтерес представляє реєстрація характеристик компонентів внутрішньої сторони навантаження, аналіз яких дозволяє оперативно керувати тренувальним процесом та здійснювати реалізацію на практиці індивідуального підходу до побудови занять зі спортсменами будь-якого віку та кваліфікації.

Ці прилади і програми забезпечують формування зворотного зв'язку між тренером та спортсменом, а їх використання може значно підвищити якість процесу підготовки.

У дослідженнях С. Гвоздецької, В. Савченко, Р. Турчанінова доведено ефективність використання сучасних інформаційних технологій, а саме віртуальної реальності в підготовці спортсменів. Ними встановлено, що переваги віртуальної та доповненої реальності (VR/AR) полягають у підвищенні залученості та мотивованості до навчання та тренування в фізичному вихованні, а також у формуванні рухових навичок зокрема і координаційних здібностей [1].

Спочатку віртуальна та доповнена реальність активно розвинулася у сфері розваг. Це дозволило зробити традиційний ігровий процес більш інтерактивним, наблизивши його до реальних дій, зокрема передбачивши рухову активність гравців. Саме ігровий формат представлення контенту є особливістю VR/AR технології, які пропонуються для використання в тренувальному процесі з футболу. Це може відбутися через створення конкретних сценаріїв, змагальної інтерактивності, а також творчості в русі, що необхідно для розвитку координаційних здібностей футболістів.

Дослідники зазначають, що використання VR/AR технологій саме у навчанні спортивних ігор виявилось ефективним на емпіричному рівні, саме ігровий формат використання VR/AR технологій у спортивному тренуванні дозволяє покращити теоретичні знання та практичні навички.

За кордоном інформаційні технології набули більш широкого розповсюдження. Так, показники реакції організму на різноманітні навантаження, отримані на основі використання спеціальних приладів, застосовують з метою корекції тренувального процесу як дорослих, так і юних спортсменів у таких дисциплінах, як плавання, легка атлетика, велоспорт, хокей, баскетбол та футбол.

Використання аудіо візуальних засобів стало важливою складовою у сучасній підготовці спортсменів, зокрема і футболістів. Аудіовізуальні засоби, такі як відео, аудіозаписи, презентації та графіки візуалізують інформацію, створюючи реалістичні ситуації, що полегшує розуміння виконання того чи іншого елемента. Такі засоби можуть бути використані для створення віртуальних середовищ, які дають змогу проводити тренування без необхідності доступу до реального обладнання. Зрештою, аудіовізуальні засоби навчання дозволяють тренерам індивідуалізувати тренувальний процес.

Отже, основними напрямми застосування інформаційних технологій для розвитку координації у футболістів є:

1. Відеоаналіз техніки рухів завдяки використанню відеозаписів та програм як то Dartfish, Hudl, Coach's Eye допомагає тренерам аналізувати рухи гравців у деталях, знаходити помилки та вдосконалювати техніку. Також порівняння власних

рухів із професійними футболістами сприяє кращому розумінню та повторенню правильних рухових патернів.

2. Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR) дозволяють моделювати ігрові ситуації, що тренують реакцію, баланс, точність рухів. AR-програми можуть створювати інтерактивні тренування, де гравці розвивають просторове сприйняття та координацію рухів.

3. Біомеханічний та сенсорний аналіз за допомогою використання датчиків руху (IMU-сенсори, GPS-трекери) дозволяє вимірювати та аналізувати швидкість, напрямок, рівновагу, кроки та положення тіла гравця. Дані допомагають коригувати рухові помилки та покращувати координацію футболістів.

4. Ігрові тренажери та інтерактивні системи. Платформи на кшталт FitLight Trainer або Senaptec Sensory Station використовують світлові та звукові сигнали для тренування реакції, рівноваги та координації рухів. Використання спеціальних екранів або LED-панелей допомагає футболістам швидше реагувати на зміну ігрових ситуацій.

5. Комп'ютерні симуляції та гейміфікація тренувань. Програми для тактичної підготовки (TacticalPad, LongoMatch) покращують просторове мислення та координацію через моделювання ігрових ситуацій. Гейміфіковані тренування за допомогою PlayGineering допомагають футболістам розвивати координацію у формі гри.

6. Мозкові тренажери та когнітивні IT-рішення. Використання нейропсихологічних тренажерів NeuroTracker, BrainHQ допомагає покращити координацію футболістів через тренування уваги, концентрації та швидкості прийняття рішень.

Узагальнено: застосування інформаційних технологій значно розширює можливості тренувального процесу, дозволяючи розвивати координацію футболістів на новому рівні. Сучасні цифрові рішення допомагають покращувати техніку рухів, реакцію, просторове мислення та адаптивність у грі.

Джерела:

1. Гвоздецька С. В., Савченко В. В., & Турчанінов Р. Д. (2024). Ефективність використання віртуальної реальності в навчальних

програмах із фізичної культури. URL : <https://zenodo.org/records/14287959>.

2. Костюкевич В.М. (2018). Теорія і методика спортивної підготовки (на прикладі командних ігрових видів спорту) : навчальний посібник, 2-ге вид. перероб. та доп. Київ : КНТ, 616 с.

3. Ладика П., Сапрун С. (2017). Удосконалення координаційних здібностей футболістів різної кваліфікації. *Вісник прикарпатського університету. Серія Фізична культура*, (27-28), 150-155.

4. Ладика П., Бучок В (2013). Сучасні комп'ютерні технології у фізичному вихованні і спорті. *Актуальні аспекти фізичного виховання, спорту і здоров'я людини*, С. 128-134.

5. Москаленко Н.В., Борисова Ю.Ю, Сидорчук Т.В., Лядська О.Ю. (2014). Інформаційні технології у фізичному вихованні: навчальний посібник. Дніпропетровськ : Інновація, 127 с.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ГРАВЦІВ З ПЛЯЖНОГО ФУТБОЛУ

Микола Костенко,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-4999-1602>

Юрій Щериця,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна

Анотація. У статті розглядаються сучасні інноваційні технології, що застосовуються у підготовці гравців з пляжного футболу. Впровадження новітніх тренувальних методик, цифрових платформ для аналізу гри, біомеханічного моніторингу та віртуальної реальності дозволяє значно підвищити ефективність тренувального процесу. Акцент зроблено на використанні технологій для розвитку фізичних якостей, тактичного мислення та швидкості прийняття рішень у динамічних умовах гри.

Ключові слова: пляжний футбол, інноваційні технології, тренувальний процес, біомеханічний аналіз, цифровий моніторинг

Abstracts. The article examines modern innovative technologies used in the training of beach soccer players. The implementation of advanced training methods, digital platforms for game analysis, biomechanical monitoring, and virtual reality significantly enhances the effectiveness of the training process. The focus is on the use of technologies for developing physical qualities, tactical thinking, and decision-making speed in dynamic game conditions.

Keywords: beach soccer, innovative technologies, training process, biomechanical analysis, digital monitoring

Актуальність. Пляжний футбол стрімко розвивається як окрема дисципліна, що потребує специфічних методів підготовки гравців. У сучасному спорті впровадження інноваційних технологій є ключовим фактором у підвищенні результативності спортсменів. Використання цифрового моніторингу фізичних показників, систем відеоаналізу та віртуальної реальності дозволяє значно вдосконалити процес навчання та корекції технічних і тактичних навичок.

Мета дослідження: проаналізувати основні напрямки використання сучасних інноваційних технологій у підготовці гравців з пляжного футболу, оцінити їх ефективність та перспективи впровадження.

Основні результати. 1. Біомеханічний аналіз і цифровий моніторинг: використання GPS-трекерів та сенсорних пристроїв для аналізу швидкості, навантаження, пройденої дистанції; застосування систем аналізу руху для покращення координації та техніки гри.

2. Відеоаналіз та тактична підготовка: використання програм для детального аналізу ігор (Hudl, Dartfish); тактичне моделювання та індивідуальна корекція гри кожного спортсмена.

3. Віртуальна та доповнена реальність: VR-тренажери для моделювання ігрових ситуацій; використання симуляторів для розвитку реакції, просторового мислення та прийняття рішень.

4. Інноваційні методики фізичної підготовки: використання нестандартних поверхонь і спеціального обладнання для підвищення витривалості; інтеграція сенсорних платформ для розвитку рівноваги та координації.

Узагальнимо: використання сучасних інноваційних технологій у пляжному футболі значно покращує тренувальний процес та дозволяє гравцям швидше адаптуватися до специфіки цього виду спорту. Подальші дослідження у цій сфері сприятимуть розробці нових методик і вдосконаленню існуючих технологій підготовки спортсменів.

Джерела:

1. Удод О., Яковенко О. Застосування інноваційних технологій у футболі. *Інноваційні та інформаційні технології у фізичній культурі, спорті, фізичній терапії та ерготерапії*: Матеріали II Всеукраїнської електронної науково-практичної конференції з міжнародною участю (18 квітня 2019 року). С. 54-57.

2. Федецький А. Математичні методи моделювання у футболі з використанням електронних таблиць Microsoft Excel. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2016. № 2. С. 94-100.

3. Петренко Ю., Петренко Ю. Використання сучасних інноваційних технологій у футболі. *Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури і спорту*. 2023. № 7. С. 155-122.

СПОРТИВНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА УКРАЇНИ

Юрій Кризський,

старший викладач,

Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна,

Анотація. У публікації окреслено основні аспекти спортивного права, зокрема предмет правового регулювання; метод правового регулювання; система спортивного права; Джерела спортивного

права України; проблематика та перспективи розвитку спортивного права в Україні.

Ключові слова: фізична культура і спорт, спортивне право, система спортивного права

Abstracts. *The publication outlines the main aspects of sports law, in particular, the subject of legal regulation; method of legal regulation; system of sports law; sources of sports law in Ukraine; problems and prospects of development of sports law in Ukraine.*

Keywords: *physical culture and sports, sports law, system of sports law*

Спортивне право України є комплексною галуззю права на стадії активного формування і являє собою сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають у сфері фізичної культури і спорту, та визнане легальним шляхом включення до Класифікатора галузей законодавства України.

Основними аспектами спортивного права виокремлено:

1. Предмет правового регулювання: Спортивне право регулює широкий спектр суспільних відносин у сфері фізичної культури і спорту, зокрема:

- організаційні основи діяльності суб'єктів сфери фізичної культури і спорту (спортивних федерацій, клубів, шкіл, організацій);

- правовий статус суб'єктів спортивної діяльності (спортсменів, тренерів, суддів, спортивних агентів, функціонерів);

- відносини, пов'язані з організацією та проведенням спортивних заходів (змагань, тренувальних зборів);

- питання безпеки під час проведення спортивних заходів;

- боротьба з допінгом у спорті;

- правове регулювання трудових відносин у сфері спорту (спортивні контракти);

- майнові та фінансові відносини у сфері спорту (спонсорство, реклама, трансфери);

- вирішення спортивних спорів;

- міжнародні аспекти спортивної діяльності.

2. Метод правового регулювання: Спортивне право використовує як публічно-правові, так і приватно-правові методи регулювання. Це пов'язано з тим, що сфера фізичної

культури і спорту охоплює як діяльність державних органів та громадських організацій (публічний інтерес), так і договірні відносини між окремими суб'єктами (приватний інтерес).

3. Система спортивного права: Спортивне право включає норми з різних галузей права, таких як:

- конституційне право (право громадян на заняття фізичною культурою і спортом);
- адміністративне право (державне управління у сфері фізичної культури і спорту);
- цивільне право (майнові та договірні відносини);
- трудове право (трудові відносини фахівців і спортсменів);
- фінансове право (фінансування спорту);
- кримінальне право (відповідальність за злочини у сфері спорту);
- міжнародне право (міжнародні спортивні відносини).

Джерелами спортивного права України є: Конституція України; Закони України (зокрема, «Про фізичну культуру і спорт» та інші); Підзаконні нормативно-правові акти; Акти спортивних організацій; Міжнародні договори України; Судова та арбітражна практика.

Проблематика та перспективи розвитку спортивного права в Україні:

Спортивне право в Україні перебуває на етапі становлення, існують певні проблеми, зокрема:

- необхідність подальшої систематизації та кодифікації спортивного законодавства;
- гармонізація національного законодавства з європейськими та міжнародними стандартами;
- розвиток правової доктрини та наукових досліджень у галузі спортивного права;
- підвищення рівня правової культури суб'єктів спортивної діяльності.

Незважаючи на виклики, розвиток спортивного права є важливим для забезпечення ефективного функціонування сфери фізичної культури і спорту, захисту прав та інтересів її учасників, а також інтеграції українського спорту до світової спортивної спільноти.

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Геннадій Кротов,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-2158-1698>

Сергій Швець,

викладач,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна

Анотація. У презентованому дослідженні піднімається питання актуальності розробки і впровадженні сучасних інноваційних технологій у процеси які пов'язані із фізкультурно-спортивною діяльністю. Створення таких технологій суттєво полегшує процес навчання у спорті і фізичному вихованні нових технічних рухів, сприяє підвищенню професійної майстерності фахівців галузі фізичної культури і створює нові можливості для вдосконалення і інтенсифікації навчально-тренувального та виховного процесів тих хто займається спортивною і руховою діяльністю.

Ключові слова: спорт, фізична культура, інноваційні технології, рухова діяльність

Abstracts. The presented study raises the issue of the relevance of the development and implementation of modern innovative technologies in processes related to physical education and sports activities. The creation of such technologies significantly facilitates the process of learning new technical movements in sports and physical education, contributes to the improvement of the professional skills of physical education specialists, and creates new opportunities for improving and intensifying the educational, training, and educational processes of those involved in sports and physical activity.

Keywords: sports, physical education, innovative technologies, physical activity

Актуальність. Соціально-економічні та політичні зміни суспільства вимагають від України адаптивної трансформації у

всіх галузях життєдіяльності і у тому числі в освіті і спорті. Вихід нашої держави на європейській та світовий рівні передбачає пошук нових підходів та розробку інноваційних технологій на всіх напрямках і рівнях освіти не оминаючи і фізкультурно-спортивну діяльність.

Дослідження свідчать, що над можливостями розробки та використання різних інновацій у навчально-виховному процесі з фізичного виховання у загальноосвітніх школах та вищих закладах освіти працює ряд дослідників.

Фахівцями розроблена низка комп'ютерних мультимедійних програм та інтерактивних комплексів для вдосконалення методик викладання спортивно-педагогічних дисциплін.

Однак наукових досліджень, які б висвітлювали питання навчання руховим діям учнів різного віку із застосуванням вже розроблених та новостворених інтерактивних та комп'ютерних технологій на сьогоднішній день недостатньо.

Метою дослідження є аналіз та висвітлення існуючих мультимедійних технологій з метою використання їх у навчально-виховній та навчально-тренувальній роботі фахівців галузі, а також в освітньому процесі підготовки майбутніх спеціалістів і студентів профільних закладів вищої освіти.

У ході дослідження *було виявлено* певну кількість робіт у визначеному напрямленні які заслуговують на увагу фахівців і можуть бути використані у професійній діяльності.

О. Дмитрієвим, П. Петровим, Е. Ахмедзяновим (2001) розроблена навчальна мультимедіа-система «Змагання з карате-до», яка призначена для використання в процесі підготовки тренерів і суддів зі східних единоборств.

В. Богдановим, В. Пономаревим та А. Солововим (2001) підготовлено навчальний комплекс «Створи себе сам», що інтегрує навчальний матеріал наступних навчальних комплексів: «Основи фізичного виховання», «Контроль і самоконтроль фізичного розвитку», «Оздоровчий біг» і «Атлетична гімнастика» і складається з навчального посібника і CD-ROM з електронними підручниками.

С. Кіршев пропонує використовувати інформаційні технології під час навчання руховим діям школярів у процесі фізичного виховання. У його дослідженні увага зосереджена на

комп'ютерному моделюванні фізичних вправ для розвитку мислення учнів у процесі занять. Такий підхід, на нашу думку, створює об'єктивні передумови для підвищення ефективності навчально-виховного процесу учнів початкових класів.

I. Філенком розроблено мультимедійний навчальний посібник з баскетболу. Навчальний матеріал створеного інтерактивного комплексу входить до навчальної програми з фізичної культури за варіативним модулем «Баскетбол» та складається з систематизованих блоків, які можна використовувати при навчанні технічним елементам гри як на уроці, так і в тренувальному процесі, що дає можливість учню більш швидше і глибше зрозуміти та засвоїти навчальний матеріал, дозволяє наставнику створити чітку уяву про рухову дію, що вивчається, і забезпечити візуальне запам'ятовування пройденого матеріалу. Навчання з використанням комп'ютерного навчального посібника спрямоване на формування умінь володіння технічними елементами гри у баскетбол, а також активізацію оздоровчих процесів та розвиток фізичних якостей учнів.

Пропонована розробка складається з 15 занять. Кожне заняття представлено окремим файлом, що складається з 7-10 слайдів, в яких є теоретична частина, а також наочні малюнки, мультимедійні ролики моделювання виконання основних технічних елементів, відео фрагменти реальної гри (філенко).

Зокрема, А. Васильчук пропонує авторську спеціальну мультимедійну програму з технічної підготовки учнів початкових класів «Абетка юного футболіста» для використання на уроках фізичної культури (третій урок з футболу) та секційних заняттях із футболу в умовах загальноосвітньої школи. В електронному підручнику для молодших школярів наочно подано методику навчання основним елементам футболу. Зворотний зв'язок полягає в отриманні інформації від учнів про якість засвоєння навчального матеріалу шляхом тестування технічної підготовки за навчальною програмою.

Зважаючи на існуючу кількість діагностичних комп'ютерних програм для фізичного виховання учнів, все ж існує гостра потреба у впровадженні технології комп'ютерного навчання у процес фізичного виховання, зокрема, методичного забезпечення дисципліни, створення комп'ютерних підручників, навчальних

посібників для полегшення засвоєння учнівській молоді різного віку рухових дій відповідно до навчальної програми, розробленні спеціалізованих мультимедійних програм, що дозволять демонструвати техніку фізичної вправи по частинах і в цілому, основні помилки та шляхи їх усунення.

Комп'ютерні засоби навчання повинні бути сумісними з педагогічним процесом, але можуть активно впливати на зміни в методиці викладання та в цілому на всю технологію навчання. Застосування мультимедійних засобів навчання у фізичному вихованні школярів, особливо молодших класах, значно полегшує процес навчання: сприйняття матеріалу учнями, його розуміння та відтворення завдяки наочності, детальному відтворенню техніки та демонстрації помилок.

Не викликає сумніву, що впровадження мультимедійних технологій у фізичне виховання створить передумови для вдосконалення педагогічного процесу та пошуку резервів його оптимізації шляхом використання сучасних методів та форм навчання.

На думку А. Кудіна та ін. науковців даного напрямку мультимедійні технології сьогодні є найбільш популярним напрямком використання інформаційно-комунікаційних технологій у сфері освіти.

Мультимедійні методичні програми можуть використовуватися як засіб підвищення ефективності підготовки тих хто займається, оскільки завдяки використанню в них одночасної дії аудіо (звукової) та візуальної інформації, вони володіють більшим емоційним зарядом і здатні збільшити продуктивність діяльності вихованців.

Як стверджує І. Філенко, використання засобів відео та графічних редакторів дають змогу розроблення мультимедійних роликів, що моделюють рухові дії в уповільненому темпі, роздрібноють кожний елемент на складові, деталізують роботу всіх біолонок тіла, а потім демонструють виконання фізичної вправи в цілому, наприклад, в ігровій ситуації. Розробка таких програм спрямована на формування у дітей образної уяви технічного елементу, його візуального сприйняття, спрямованого на подальше точне відтворення.

Серед переваг у впровадженні мультимедійних засобів навчання фізичним вправам дослідники виділяють можливість індивідуалізації педагогічного впливу, забезпечення особистісного підходу до навчально-виховного процесу та скорочення термінів початкового етапу навчання. Застосування мультимедіа-технологій у процесі навчання руховим діям на заняттях спортом, або на уроках фізичної культури в школі необхідно для запобігання багатьох помилок, що можуть виникнути при неправильному показі елемента або його невірному сприйнятті, відтворення.

Простота застосування, можливості багатократного тиражування, значно більший обсяг інформації порівняно зі стандартними підручниками та посібниками на паперовому носії, відносно невелика вартість розробки, а також зручність використання в умовах заняття, можливість довільної деталізації фізичної вправи та її візуального сприйняття створюють передумови для популяризації засобів навчання такого типу фізичному вихованні та спорті.

Таким чином, застосування комп'ютерних технологій у процесі навчання руховим діям сприяє прискореному засвоєнню техніки виконання вправ, а розробка спеціальних методик навчання фізичним вправам з використанням мультимедійних засобів створить передумови підвищення ефективності технічної підготовленості у різних видах спортивної діяльності.

Джерела:

1. Кудін А. П., Тимошенко О. В., Володько І. В., Козубенко К. О., Мішаровський Р. М., Питомець О. П. Формування комунікаційно-інформаційної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. *Науковий журнал*. 2010. № 7. С. 44-49.

2. Мішаровський Р. М., Дьоміна Ж. Г., Кротов Г. В., Михайличенко О. О. Модель управління процесом навчання рухових дій у футболі молодших школярів. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія №15*. 2011. Випуск № 11. С. 48-52.

3. Сергієнко К. Н., Сторожик А. І. Використання мультимедійних технологій у процесі фізичного виховання молодших школярів. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2009. № 11. С. 101-104.

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТСЬКИХ КОМАНД З ЧІРЛІДІНГУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Наталія Крупко,

старший викладач,

Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна

***Анотація.** У статті розглядаються особливості фізичної підготовки студентських команд з чірлідінгу в умовах змішаного навчання. Проаналізовано вплив дистанційних і очних форм тренувань на розвиток фізичних якостей чірлідерів, а також адаптацію навчально-тренувального процесу до сучасних умов. Розглянуто методи підвищення ефективності занять, зокрема використання онлайн-тренувань, інтерактивних технологій та індивідуалізованих програм підготовки. Визначено основні виклики та переваги змішаного формату навчання у формуванні фізичної витривалості, гнучкості та координації спортсменів.*

***Ключові слова:** чірлідінг, фізична підготовка, студентський спорт, змішане навчання, дистанційні тренування, координація рухів, гнучкість, витривалість*

***Abstracts.** The article examines the specific features of physical training for student cheerleading teams in blended learning environments. The influence of remote and in-person training formats on the development of cheerleaders' physical qualities, as well as the adaptation of the educational and training process to modern conditions, is analyzed. Methods for increasing the effectiveness of classes are considered, including the use of online training, interactive technologies, and individualized training programs. The main challenges and advantages of the blended learning format in the formation of physical endurance, flexibility, and coordination of athletes are identified.*

***Keywords:** cheerleading, physical training, student sport, blended learning, remote training, coordination of movements, flexibility, endurance*

Чірлідінг – це вид спорту, що поєднує елементи акробатики, гімнастики та танцю, спрямований на підтримку команд і глядачів під час спортивних заходів. Він має як розважальну, так

і змагальну форми, де оцінюється технічна складність, синхронність та артистизм виконання.

Особливості чірлідінгу: фізична підготовка (розвиток сили, гнучкості, витривалості та координації); командна робота (чітка взаємодія між учасниками, особливо під час виконання підтримок і пірамід); естетична складова (важлива роль ритму, виразності рухів та хореографії); психологічна підготовка (впевненість, витривалість і мотивація для виступів на сцені чи арені).

Рівні студентського чірлідінгу: Game Day Cheer (підтримка університетських команд на спортивних подіях); Competitive Cheer (виступи на чемпіонатах із оцінюванням за техніку та складність); Performance Cheer (шоу-програми з акцентом на хореографію та презентацію).

Змішане навчання – це освітній підхід, що поєднує традиційне навчання в класі з онлайн-ресурсами та цифровими технологіями. Фізична підготовка студентських команд з чірлідінгу в умовах змішаного навчання має свої особливості, оскільки аспекти такої підготовки передбачають:

Гібридний формат тренувань, який у чірлідінгу поєднує очні заняття з онлайн-інструктажами та самостійною підготовкою, що дозволяє спортсменам ефективно розвивати свої навички. Очні тренування забезпечують безпосередній контроль тренера, допомагають коригувати техніку виконання вправ та відпрацьовувати командну взаємодію. Онлайн-інструктажі дають можливість переглядати відеоуроки, розбирати складні елементи в теоретичному форматі та отримувати зворотний зв'язок дистанційно. Це особливо зручно для самостійного опанування нових рухів або повторення матеріалу після групових занять.

Самостійна підготовка відіграє важливу роль у підтримці фізичної форми та вдосконаленні технічних навичок. Виконуючи вправи на розтяжку, баланс, координацію та силову підготовку вдома, спортсмени можуть покращувати свої результати навіть без постійної присутності в залі. Такий підхід дозволяє кожному учаснику команди максимально використовувати свій потенціал і досягати нових спортивних висот зокрема через: поєднання очних занять із онлайн-інструктажами та

самостійною підготовкою; використання відеоуроків та інтерактивних платформ для вдосконалення техніки.

Фізична підготовка в умовах обмеженого простору, що є невід'ємною складовою успіху у чірлідінгу, адже цей вид спорту вимагає гнучкості, сили, витривалості та координації. Проте не завжди спортсмени мають доступ до спеціально обладнаного залу, тому важливо вміти підтримувати свою форму в домашніх умовах.

Одним із ключових аспектів фізичної підготовки є розвиток координації, балансу та гнучкості. Виконання вправ на рівновагу, таких як стійки на одній нозі чи планка, допомагає спортсменам краще контролювати своє тіло під час виступів. Розтяжка також відіграє важливу роль у чірлідінгу, адже дозволяє покращити амплітуду рухів, зменшує ризик травм та сприяє правильному виконанню акробатичних елементів.

Окрім вправ на гнучкість і баланс, спортсмени повинні приділяти увагу силовій підготовці. Використання власної ваги (віджимання, присідання, планка) допомагає зміцнювати м'язи, які необхідні для виконання підйомів, підтримок та стрибків. Для збільшення навантаження можна використовувати еспандери та гантелі, які дозволяють опрацьовувати різні групи м'язів, зокрема руки, спину та ноги. Таким чином, в обмежених умовах доцільним є: виконання вправ на координацію, баланс та розтяжку вдома; використання власної ваги, резинок та гантелей для силових підготовки.

Розвиток командної взаємодії як основи успішного виступу в чірлідінгу. Учасники команди повинні діяти як єдиний механізм, синхронно виконуючи елементи, підтримки та стрибки. Навіть за умов дистанційного навчання спортсмени можуть удосконалювати свою взаємодію за допомогою сучасних технологій.

Одним із ключових методів підтримки командного духу та узгодженості рухів є онлайн-зустрічі. Вони дозволяють обговорювати тактику виступу, узгоджувати порядок виконання елементів та аналізувати помилки. Такі зустрічі можуть проводитися у форматі відеоконференцій, під час яких кожен учасник отримує завдання для подальшої самостійної роботи.

Ще одним ефективним способом удосконалення командної взаємодії є аналіз відеозаписів тренувань і виступів. Завдяки перегляду записів спортсмени можуть виявляти помилки у техніці виконання, відстежувати несинхронність рухів та коригувати власні недоліки.

Отже, можливість удосконалюватись безперервно передбачає онлайн-зустрічі для розбору тактики та синхронізації рухів; використання відеозаписів для аналізу та корекції помилок.

Психологічна підтримка та мотивація як один із ключових факторів збереження командного духу передбачає постійний зв'язок між спортсменами та тренером. Сучасні технології дозволяють підтримувати ефективну комунікацію через месенджери та відеочати. Завдяки цьому кожен учасник команди може отримати своєчасну пораду, поділитися переживаннями або просто поспілкуватися з товаришами по команді. Це допомагає створити атмосферу взаємної підтримки та зміцнює командну єдність.

Ще одним способом підвищення мотивації є інтерактивні челленджі та конкурси. Наприклад, спортсмени можуть брати участь у змаганнях на найкраще виконання акробатичного елемента або випробовувати себе в щоденних тренувальних викликах. Такі активності не тільки додають азарту в тренувальний процес, а й стимулюють кожного спортсмена до самовдосконалення.

Таким чином, для підтримки бойового духу важливими є: постійний контакт із тренером і командою через месенджери та відеочати; використання інтерактивних челленджів та конкурсів.

Запобігання травматизму. Травмування в чірлідінгу може мати серйозні наслідки, адже цей вид спорту включає в себе багато акробатичних елементів, стрибків і підйомів, що створюють високі фізичні навантаження на організм. Саме тому важливо приділяти особливу увагу запобіганню травматизму під час тренувань, навіть в умовах обмеженого простору.

Одним з основних засобів запобігання травмам є дистанційний контроль за технікою виконання вправ. Тренери, використовуючи відеозаписи та онлайн-зв'язок, можуть контролювати, як правильно виконуються елементи, і в разі потреби коригувати техніку. Це дозволяє запобігти помилкам,

які можуть призвести до травм, та вчасно виявити потенційні проблеми з виконанням.

Також важливим аспектом є використання спеціальних розминок перед самостійними тренуваннями. Розминка допомагає підготувати м'язи та суглоби до навантаження, збільшує гнучкість і знижує ризик розтягнень чи інших травм. Вона повинна бути обов'язковою частиною кожного тренування, навіть якщо спортсмен тренується вдома. Це дозволяє не лише підготувати тіло до вправ, а й покращити загальну фізичну форму, що важливо для виконання складних елементів чірлідінгу.

Запобігання травматизму – це важливий аспект тренувального процесу, що потребує уваги та відповідальності з боку спортсменів і тренерів. Дистанційний контроль техніки і правильне виконання розминок допомагають мінімізувати ризики і гарантувати безпечний тренувальний процес.

Змішане навчання дозволяє студентам поєднувати гнучкість у тренуваннях із високою ефективністю підготовки, що особливо важливо для командного спорту, такого як чірлідінг.

Висновок. Змішане навчання в чірлідінгу дозволяє ефективно поєднувати традиційні тренування з використанням онлайн-ресурсів, що суттєво підвищує гнучкість і доступність тренувального процесу для студентських команд. Поєднання очних занять з дистанційними інструктажами та самостійною підготовкою дає можливість спортсменам удосконалювати свої технічні навички, зберігаючи високий рівень фізичної підготовки навіть в умовах обмеженого простору.

Інтеграція онлайн-тренувань, відеоуроків та інтерактивних платформ дозволяє спортсменам покращувати свої результати, зокрема в таких аспектах, як координація рухів, гнучкість, баланс і витривалість. Крім того, змішане навчання стимулює розвиток командної взаємодії, даючи можливість дистанційно аналізувати помилки та коригувати техніку виконання, що сприяє успішному виступу команди на змаганнях.

Важливим аспектом є також психологічна підтримка та мотивація, де постійний зв'язок через месенджери і відеочати, а також інтерактивні челенджі допомагають зберігати командний дух і підтримувати спортсменів на високому рівні мотивації.

Нарешті, запобігання травматизму є важливим елементом тренувального процесу, і використання дистанційного контролю за технікою виконання вправ, а також обов'язкові розминки перед тренуваннями, зменшують ризики травм і забезпечують безпеку спортсменів.

Таким чином, змішане навчання в чірлідінгу є ефективним підходом, який дозволяє покращити фізичну підготовку, командну взаємодію та загальний тренувальний процес, адаптуючи його до сучасних умов і підвищуючи результати студентських команд.

Джерела:

1. Бондаренко, Т. П. (2021). Можливості застосування цифрових технологій для тренувального процесу в чірлідінгу. *Вісник фізичної культури*, 6, 92-99.

2. Гудзь, О. М. (2020). Запобігання травмам у чірлідінгу: роль розминки та техніки виконання вправ. *Здоров'я та спорт*, 13, 77-82.

3. Крамаренко, В. В. (2021). Спортивні технології у чірлідінгу: новітні методи та тренди. *Спортивна наука України*, 16, 49-55.

4. Ковальчук, І. М. (2020). Техніка виконання акробатичних елементів у чірлідінгу та профілактика травматизму. *Фізична культура і спорт*, 4, 67-73.

5. Мельник, Л. А. (2022). Сучасні підходи до спортивної підготовки студентських команд у чірлідінгу. *Фізичне виховання і спорт у вищій школі*, 18, 24-30.

6. Петренко, О. В., Іванова, Л. М. (2021). Використання змішаного навчання для розвитку командної взаємодії у спортивних командах. *Журнал спортивної науки України*, 5, 32-40.

7. Піддубний, М. М. (2020). Розвиток фізичних якостей у чірлідінгу: гнучкість, координація, витривалість. *Збірник наукових праць Донецького національного університету*, 15, 58-65.

8. Федорова, І. М. (2019). Використання змішаного навчання для підготовки спортсменів: досвід впровадження у спортивних командах. *Журнал спортивної педагогіки*, 12, 101-107.

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ТАНЦЮ ДЛЯ МОЛОДШОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ КОНЦЕПЦІЇ ГНУЧКОГО НАВЧАННЯ: ДОСВІД КНР

Ліна Хе,

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна
<https://orcid.org/0009-0006-7859-9860>

***Анотація.** У сучасну епоху реформування та інновацій в освіті підготовка спеціалізованих педагогічних кадрів, зокрема вчителів танцю для початкової школи, зазнає суттєвих трансформацій. У Китайській Народній Республіці (КНР) інтеграція моделей гнучкого навчання стала важливим елементом сучасних педагогічних стратегій. Інформаційне та методичне забезпечення відіграють центральну роль у підготовці майбутніх учителів танцю до нових вимог початкової освіти. Це есе розглядає застосування принципів гнучкого навчання у підготовці вчителів танцю в Китаї, акцентуючи увагу на інформаційних та методичних основах цього процесу.*

***Ключові слова:** гнучке навчання, педагогіка танцю, інформаційне забезпечення, методична підготовка, початкова школа КНР*

***Abstracts.** In the contemporary era of educational reform and innovation, the training of specialized teachers, including dance teachers for primary schools, is undergoing significant transformation. In the People's Republic of China (PRC), the integration of flexible learning models has become an essential element of modern pedagogical strategies. Information and methodological support play a central role in preparing future dance educators to meet the evolving demands of primary education. This essay examines how flexible learning principles are applied in the training of dance teachers in China, highlighting the information and methodological frameworks that underpin this process.*

***Keywords:** flexible learning, dance pedagogy, information support, methodological training, primary school of the People's Republic of China*

Актуальність презентованого дослідження полягає в тому, що у сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації освіти пріоритетним напрямом педагогічної політики стає підготовка вчителів нового типу – гнучких, технологічно грамотних, здатних до міждисциплінарної взаємодії та інноваційної практики. Особливої актуальності це набуває в контексті мистецької освіти, зокрема – у галузі хореографії для початкової школи, де від педагога вимагається не лише володіння технікою, а й уміння творчо адаптувати її до вікових, емоційних і когнітивних особливостей дитини.

Підготовка вчителів танцю в умовах гнучкого навчання передбачає глибоку трансформацію як змісту освіти, так і форм її організації. Концепція гнучкого навчання дозволяє створювати індивідуалізовані освітні траєкторії, забезпечувати поєднання теоретичних знань і практичних навичок, формувати інформаційно-аналітичну та художню рефлексію. Китайська Народна Республіка демонструє передовий досвід у впровадженні цього підходу – завдяки розвитку електронних платформ, цифрових архівів народного танцю, систем мікросертифікації, VR-студій і програм наставництва. Такий підхід сприяє формуванню в майбутніх вчителів як фахових, так і м'яких навичок, необхідних для роботи в умовах змінності, мультикультурності та педагогічної автономії.

Однак, незважаючи на успіхи, залишаються проблеми: нерівний доступ до цифрових ресурсів, обмежена практика в сільських регіонах, потреба в інтеграції між традиційною хореографією та сучасними освітніми стандартами. Саме тому вивчення інформаційного й методичного забезпечення в підготовці вчителів танцю на засадах гнучкого навчання у контексті КНР є надзвичайно актуальним як у науковому, так і у практичному вимірі.

Метою дослідження є аналіз особливостей інформаційного та методичного забезпечення підготовки вчителів танцю для початкової школи КНР у контексті концепції гнучкого навчання, а також виявлення ефективних освітніх моделей, які поєднують традиційні культурні практики та сучасні цифрові інструменти у формуванні педагогічної майстерності.

Основні результати. У ХХІ столітті сучасна освіта дедалі активніше орієнтується на потреби дитини, індивідуалізацію навчання та створення умов для розвитку креативних компетентностей. У цьому контексті підготовка педагогів у мистецьких галузях, зокрема вчителів танцю для початкової школи, потребує глибокої трансформації – не лише методичної, а й концептуальної. У Китаї, країні з глибокими традиціями в галузі культури та виховання, активно впроваджуються освітні моделі, що поєднують традиційні цінності та інноваційні підходи. Одним із ключових напрямів такої трансформації є концепція гнучкого навчання, що набуває особливого значення у підготовці майбутніх фахівців у галузі хореографії для початкової школи.

Гнучке навчання передбачає персоналізацію освітнього процесу, автономність учнів, інтеграцію технологій та адаптивність до різних освітніх контекстів. У КНР гнучке навчання відповідає національним освітнім стратегіям, які спрямовані на розвиток креативності, інноваційності та всебічного виховання у початковій освіті. Для підготовки вчителів танцю гнучкість означає:

- модульну побудову курсів;
- поєднання очного та дистанційного навчання;
- перехід до компетентнісного підходу замість фіксованого за часом навчання;
- акцент на самостійну роботу та критичне осмислення.

Гнучке навчання передбачає можливість варіативного, персоналізованого, технологічно збагаченого освітнього процесу, який враховує темп, інтереси, здібності та життєві обставини здобувача освіти. У підготовці вчителів танцю в КНР цей підхід виявляється у створенні модульних програм, комбінуванні онлайн- та офлайн-форм навчання, впровадженні самостійної проєктної діяльності, а також у розвитку компетентностей інформаційної грамотності. Особлива увага приділяється методичному забезпеченню – це цифрові бібліотеки, відеоархіви традиційних і сучасних танців, електронні курси, онлайн-платформи (наприклад, China MOOC), інтерактивні інструменти доповненої реальності та платформи

для змішаного навчання. У навчальний процес активно інтегруються танцювальні традиції китайських національних меншин, класичний і народний танець, а також методики, орієнтовані на формування емоційного інтелекту, пластичності, ритму та імпровізації у дітей молодшого шкільного віку.

Особливістю китайської моделі є синтез високої технологічності й опори на культурну ідентичність. Наприклад, у таких університетах як Пекінський педагогічний та Шанхайський педагогічний, активно розвиваються програми з мікросертифікацією, віртуальними хореографічними студіями, онлайн-менторством та розробкою персональних траєкторій навчання для майбутніх учителів. Студенти мають змогу не лише вивчати теорію педагогіки й методики хореографії, а й практикувати її в реальних чи віртуальних школах у форматі гнучкої педагогічної практики. Це сприяє формуванню їхньої професійної автономності, саморефлексії та здатності адаптуватися до умов сучасного освітнього простору.

Водночас існують певні виклики: цифрова нерівність між міськими та сільськими педагогічними закладами, потреба в стандартизації якісних навчально-методичних матеріалів, труднощі поєднання творчості й регламентованих освітніх норм, а також різний рівень готовності студентів до самоорганізованого навчання. У цьому контексті важливою умовою успішної реалізації гнучкого навчання стає формування організаційно-педагогічного середовища, що підтримує індивідуальну освітню траєкторію майбутнього вчителя танцю, поєднуючи гнучкість з педагогічною якістю та культурною автентичністю.

Висновки: Досвід КНР у впровадженні інформаційного та методичного забезпечення підготовки вчителів танцю в рамках концепції гнучкого навчання демонструє ефективний перехід до особистісно-орієнтованої, технологічно збагаченої моделі освіти. Завдяки інвестиціям у цифрову інфраструктуру, інноваційним методам викладання та підтримці творчості, Китай створює умови для якісної підготовки вчителів танцю, здатних працювати в різноманітних освітніх середовищах. Подальший розвиток вимагає посиленої уваги до рівності доступу, удосконалення цифрових ресурсів та підтримки самостійного навчання.

Джерела:

1. Huang, R. H., Liu, D. J., Tlili, A., Yang, J. F., Wang, H. H., et al. (2020). *Handbook on Facilitating Flexible Learning During Educational Disruption: The Chinese Experience in Maintaining Undisrupted Learning in COVID-19 Outbreak*. Beijing: Smart Learning Institute of Beijing Normal University. URL : <https://iite.unesco.org/wp-content/uploads/2020/03/Handbook-on-Facilitating-Flexible-Learning-in-COVID-19-Outbreak-SLIBNU-V1.2-20200315.pdf>
 2. Huo, M., Zhao, N., Zhao, Y., & Van Den Noortgate, W. (2021). Who is teaching in Chinese primary schools? A profile of the primary education workforce in Chinese county areas. *PLoS One*. 19 (1). URL : <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0245549>.
 3. Notification on the implementation of the National Primary and Secondary School Teacher Training Program (2022). *Official website of The State Council of the People's Republic of China*. URL : http://www.gov.cn/zw/gk/2010-06/30/con-tent_1642031.htm[in Chinese]
-

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД У ПІДВИЩЕННІ КВАЛІФІКАЦІЇ СУЧАСНИХ КИТАЙСЬКИХ МЕНЕДЖЕРІВ

Ліпін Тан,

викладачка Наннінського університету
м. Наннін, Гуансі-Чжуанський автономний район, КНР
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний економічний університет
імені С. Кузнеця, Харків, Україна
<https://orcid.org/0009-0005-7794-3941>

Анотація. У контексті глобальної економічної конкуренції успіх національних стратегій розвитку значною мірою залежить від якості людського капіталу. У Китаї динамічна трансформація промисловості та перехід до інноваційних моделей зростання висувають нові вимоги до управлінського персоналу. З метою відповіді на ці виклики держава інтенсивно інвестує в систему професійної освіти та підвищення кваліфікації для керівників.

Важливою складовою цієї системи є інформаційна підтримка, яка забезпечує актуальність, доступність і ефективність навчальних програм.

Ключові слова: *інформаційна підтримка, підвищення кваліфікації, цифрові платформи, управлінська освіта, китайські менеджери*

Abstracts. *In the context of global economic competition, the success of national development strategies largely depends on the quality of human capital. In China, the dynamic transformation of industry and the shift toward innovation-driven growth models place new demands on managerial personnel. In response to these challenges, the government is actively investing in a system of vocational education and professional development for executives. An important component of this system is information support, which ensures the relevance, accessibility, and effectiveness of training programs.*

Keywords: *information support, professional development, digital platforms, management education, Chinese managers*

Актуальність презентованого дослідження полягає в тому, що у сучасних умовах глобалізації та стрімких технологічних змін система професійного розвитку управлінських кадрів посідає провідне місце в забезпеченні економічної конкурентоспроможності країни. Для Китайської Народної Республіки, яка перебуває на етапі переходу до інноваційної економіки, особливої ваги набуває формування високо-кваліфікованого, гнучкого та інформованого управлінського корпусу. Саме тому значення набуває не лише сам факт підвищення кваліфікації управлінців, а й ефективність інформаційної підтримки як ключового ресурсу в освітньому процесі. Інформаційна підтримка забезпечує постійний доступ до актуальних знань, аналітики, змін у національній політиці, світових управлінських трендів і технологій. Вона дозволяє адаптувати зміст навчання до потреб економіки в режимі реального часу. З огляду на масштабні державні програми, такі як «Made in China 2025», «Цифровий Китай» або «Один пояс – один шлях», виникає потреба в інформаційно забезпеченому, політично й технологічно орієнтованому навчанні для управлінців різного рівня.

Унікальність китайської моделі полягає в широкому використанні цифрових платформ, big data, штучного інтелекту та мобільних застосунків у побудові індивідуальних траєкторій професійного розвитку. Проте, попри очевидні досягнення, залишаються виклики, пов'язані з перевантаженням інформацією, нерівним доступом до цифрових ресурсів та недостатньою локалізацією контенту.

Таким чином, вивчення ролі, функцій і потенціалу інформаційної підтримки в системі підвищення кваліфікації сучасних китайських менеджерів є вкрай актуальним як у теоретичному, так і в практичному вимірах, що відкриває можливості для вдосконалення освітніх практик як у Китаї, так і за його межами.

Метою дослідження є виявлення особливостей організації інформаційної підтримки в системі підвищення кваліфікації сучасних китайських менеджерів, а також аналіз її впливу на якість професійної підготовки управлінських кадрів в умовах цифрової трансформації та модернізації економіки.

Основні результати. Інформаційна підтримка в системі професійного навчання – це структурований потік даних, знань і аналітичної інформації, що дозволяє слухачам бути в курсі галузевих трендів, змін політик, технологічних інновацій і управлінських практик. Для китайських менеджерів, які працюють як у межах національних стратегічних пріоритетів (наприклад, «Made in China 2025»), так і на глобальному ринку, своєчасна й релевантна інформація є критично важливою. У системі професійної освіти Китаю інформаційна підтримка виконує функцію мосту між навчальними установами, державною політикою та потребами бізнесу. Вона сприяє як розробці навчального контенту, так і його оперативному оновленню відповідно до змін в економіці.

Китай на сьогодні створив потужну цифрову інфраструктуру, що підтримує професійне навчання через онлайн-платформи, аналітику великих даних, системи рекомендацій на базі ШІ та національні бази даних. Серед ключових прикладів – Smart Education of China: державна онлайн-платформа, яка пропонує спеціалізовані управлінські курси. Обмін даними між підприємствами, університетами та державою дозволяє в реальному часі

оновлювати інформацію про потреби галузей і ефективність навчання, а мобільні додатки для навчання, (такі як Tencent Classroom та MOOC-платформи) створюють гнучке освітнє середовище для працюючих менеджерів. Ці інструменти дозволяють формувати індивідуальні траєкторії навчання, зокрема в сферах високих технологій, екологічного менеджменту та цифрової трансформації.

У межах системи підвищення кваліфікації інформаційна підтримка менеджерів (особливо, середньої та вищої ланки) має такі ключові характеристики, як адаптивність (контент підлаштовується під попередній досвід і професійну позицію слухача), галузева специфічність (у навчальні модулі інтегруються політичні документи, ринкові дані та кейси з відповідних секторів), інтеграція з національними стратегіями (багато програм пов'язано з ініціативами на зразок геополітичної стратегії КНР «Один пояс – Один шлях» або державної ініціативи «Цифровий Китай»), моніторинг і зворотний зв'язок (системи на основі ШІ відстежують прогрес учня та динамічно коригують навчальну траєкторію).

Попри досягнення, існують і певні труднощі:

- надлишок інформації: велика кількість цифрового контенту без систематизації ускладнює вибір;
- нерівний доступ: менеджери з сільських регіонів або малих міст можуть не мати доступу до якісних ресурсів;
- мовна бар'єрність: частина контенту недостатньо локалізована або перекладена для китайських управлінців, які (особливо управлінці регіонального рівня у віці 45+ в недостатньо володіють загальнокитайською мовою).

Для подолання цих бар'єрів доцільно посилити підготовку з інформаційної грамотності, створювати керовані платформи ресурсів, а також забезпечити інклюзивні цифрові програми для всіх регіонів.

Висновки: Інформаційна підтримка є ключовим елементом системи професійного навчання та підвищення кваліфікації сучасних китайських менеджерів. Вона забезпечує адаптацію до динамічних змін економіки, підвищує конкурентоспроможність і сприяє ефективному поєднанню освітнього процесу з реальними

потребами виробництва. Для подальшого посилення цієї системи необхідно удосконалювати цифрові інструменти, розширювати доступ до ресурсів та поглиблювати інтеграцію освітнього контенту з державною політикою.

Джерела:

1. Li Gang. (2024). Xi stresses building strong, modernized information support force. Xinghua News Channel. URL : <https://english.news.cn/20241206/52bce126fbf3487a8d98499036cbdfba/c.html>

2. Su, Z., Xu, X., & Cao, X. (2022). What explains popular support for government monitoring in China? *Journal of Information Technology and Politics*, 19 (4), 377-392. <https://doi.org/10.1080/19331681.2021.1997868>

3. Xu, R., & Yang, Y. (2022). Suzhou International Vocational Qualification Comparative Certification Center was selected as the “Best Practice Case” in the country. *News of Jiangsu Provincial Committee of the Communist Party of China*. URL : http://www.zgjssw.gov.cn/shixianchuanzhen/suzhou/202203/t20220328_7480026.shtml (Chinese language)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РІВНОВАГИ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД

Ольга Лучанінова,

*доктор педагогічних наук, професор,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В.О. Сухомлинського, Київ, Україна,
<https://orcid.org/0009-0005-2205-547X>*

Анотація. Професійна підготовка агентів змін вимагає психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу. Мета дослідження: уточнити поняття психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу нової української й вищої школи; розкрити практичні й потенційні можливості забезпечення психологічної

рівноваги суб'єктів освітнього процесу через створення організаційно-педагогічних умов щодо забезпечення психологічної рівноваги усіх учасників.

З'ясовано, що знання, адаптаційна поведінка, емоційна стійкість, інтелектуальні здібності, поведінкова адаптація, соціальні навички і духовний розвиток і є тим комплексним підходом до проблеми та якісного науково-інформаційного супроводу забезпечення психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу в умовах невизначеності. Доведено, що забезпечення психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу в умовах невизначеності залежить від комплексного підходу до проблеми та якісного науково-інформаційного його супроводу.

Ключові слова: психологічна рівновага, суб'єкти освітнього процесу, умови невизначеності, науково-інформаційний супровід, комплексний підхід

Abstracts. Professional training of change agents requires psychological balance of the subjects of the educational process. The purpose of the study is to clarify the concept of psychological balance of the subjects of the educational process of the new Ukrainian and higher education; to reveal the practical and potential possibilities of ensuring the psychological balance of the subjects of the educational process through the creation of organizational and pedagogical conditions for ensuring the psychological balance of all participants.

It has been found that knowledge, adaptive behavior, emotional stability, intellectual abilities, behavioral adaptation, social skills and spiritual development are the comprehensive approach to the problem and high-quality scientific and informational support for ensuring the psychological balance of the subjects of the educational process in conditions of uncertainty. It is proved that ensuring the psychological balance of the subjects of the educational process in conditions of uncertainty depends on a comprehensive approach to the problem and its high-quality scientific and informational support.

Key words: psychological balance, subjects of the educational process, conditions of uncertainty, scientific and information support, integrated approach

Актуальність. У межах дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки у воєнний та

повоєнний періоди України», яке здійснюється відділом наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського забезпечення психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу в умовах невизначеності та його науково-інформаційного супроводу є надважливим і актуальним. Забезпечення психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу в умовах невизначеності є одним із напрямів інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки у воєнний та повоєнний періоди України

Четвертий рік триває жорстока війна, яка не сприяє стабільності в усіх галузях економіки, й освіти зокрема, а вимагає психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу, де відбувається професійна підготовка агентів змін.

Мета дослідження: уточнити поняття психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу нової української й вищої школи; розкрити практичні й потенційні можливості забезпечення психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу через створення організаційно-педагогічних умов щодо забезпечення психологічної рівноваги усіх учасників.

Розкриємо тезу: *забезпечення психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу в умовах невизначеності залежить від комплексного підходу до проблеми та якісного науково-інформаційного його супроводу.*

Війна є однією з головних ознак невизначеності. Війна – це травма, втрати, стреси, апатія, страх, відсутність спокою і стабільності, втеча в себе, втрата домівки/рідних, пасивність, нервові зриви, психічні стреси. Людина не знає, що буде в найближчому завтра. Можна багато про це говорити й писати, але у повоєнний період фахівцям доведеться підтримувати, лікувати, надавати психологічну підтримку 15 мільйонам українців, які будуть ще довго перебувати у такому стані. Мабуть, найважче буде психологам, які будуть працювати (і сьогодні працюють) з пораненими воїнами та ін., а також учителям і професорсько-викладацькому складу, які здійснюють свою професійну діяльність з дітьми, здобувачами вищої освіти. З цими суб'єктами освітнього процесу не можна бути нещирим. Душевний комфорт потрібен усім суб'єктам освітнього процесу,

який можна досягти лише в гармонії емоційної, інтелектуальної і духовної сфер. Науковці такий стан називають психологічною рівновагою або психологічним благополуччям.

Отже, першою умовою досягнення психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу є душевний комфорт і рівновага старшого суб'єкта. Учитель/викладач не має права на помилку, на надмірне позиціонування своєї правоти, моралізаторства при порушенні поведінки учнями/невиконанні завдань тощо. А такий стан може проявитися через відсутність психологічної рівноваги в учителя/викладача. Стільки, скільки сьогодні виконує, за що відповідає, забезпечує стабільність навчання, може тільки він, учитель/викладач. Колеги по школі, ділячись своєю зайнятістю й нестачею годин доби, щоб написати тези, зайнятися наукою, самовдосконаленням, розповідають про три зміни/форми навчання щодня, електронні журнали, онлайн навчання з учнями, які виїхали, складання тестів, їх перевірку, мотивацію учнів; і про найвищу місію – берегти найцінніше – життя учня. Тож психологічна рівновага для вчителів і викладачів є надважливою. А такий темп в роботі можна врівноважити сімейним благополуччям, часом для релаксації, щоб набратися фізичних і душевних сил, відвідування психологічних тренінгів. Другою умовою є сприятливе оточення – важливий чинник підтримання психологічної рівноваги і спілкування, жива комунікація. Для дітей, суб'єктів освітнього процесу, як повітря, необхідне живе спілкування. Зауважимо, наприклад, що діти у школі не виявляють незадоволення, якщо доводиться часто спускатися в підвал, облаштований для занять, адже є можливість спілкування з учнями й інших класів, бо самі уроки втрачають свою структуру й якість. До речі, міська адміністрація Запоріжжя звітувала про облаштування підземних шкіл. Це свідчить як про турботу про суб'єктів освітнього процесу, так і про якість надання освітніх послуг. І, як наслідок, забезпеченні психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу.

На нашу думку, трансформація суспільства й діджиталізація всіх інституцій теж є певною мірою ознакою невизначеності. Освітяне ще до кінця не зрозуміли «одномірність буття Homo digitalis у рамках інформаційно-цифрового суспільства, яке формує «філософію селфі», або несправжнього буття, яке

покликане бути кращим за справжнє. Така людина насамперед зосереджена на собі, практикуючи власну самотність за допомогою різних комп'ютерних програм і платформ [1]. Наступною умовою є утвердження по відношенню до використання цифрових технологій нових підходів, виховних принципів духовності в її етичному розумінні завдяки інформаційно-аналітичному супроводу. Суб'єктам освітнього процесу пропонується цифрова форма соціалізації, що психологічно не сприяє рівновазі через відсутність належного цифрового супроводу, сучасних гаджетів, відсутністю інтернету. Жити в такому інформаційному полі доволі психологічно нелегко; психологічно незрілі учні/студенти можуть отримати психічні відхилення, залежність від гаджетів. Психологічна рівновага потрібна всім суб'єктам освітнього процесу. Уточнимо її дефініцію: *психологічна рівновага суб'єктів освітнього процесу* – це зорово помітний стан психічного здорової людини, її спроможність ефективно протистояти стресовим ситуаціям у процесі навчання, природнє вміння адаптуватися до змін у своєму житті, знаходити баланс між своїми потребами та потребами інших людей, почувати себе комфортно у процесі навчання.

Інформаційно-аналітичний супровід забезпечує якість знань щодо отримання першої психологічної допомоги, практичних навичок, відповідної навчальної інформації тощо. Знання, адаптаційна поведінка, емоційна стійкість, інтелектуальні здібності, поведінкова адаптація, соціальні навички і духовний розвиток і є тим комплексним підходом до проблеми та якісного науково-інформаційного супроводу забезпечення психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу в умовах невизначеності. Уважаємо, що до умов невизначеності належить психологічна неспроможність учня/студента зрозуміти, як жити далі після втрати близької людини, але це може бути темою окремої статті.

Отже, уточнивши поняття «психологічна рівновага суб'єктів освітнього процесу» нової української й вищої школи, ми розкрили практичні й потенційні можливості забезпечення психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу через створення організаційно-педагогічних умов щодо забезпечення психологічної рівноваги усіх учасників, робимо висновки:

- психологічна рівновага суб'єктів освітнього процесу – це зорово помітний стан психічного здоров'я людини, її спроможність ефективно протистояти стресовим ситуаціям у процесі навчання, природне вміння адаптуватися до змін у своєму житті, знаходити баланс між своїми потребами та потребами інших людей, почувати себе комфортно у процесі навчання;

- умовами забезпечення психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу є: душевний комфорт і рівновага старшого суб'єкта; сприятливе оточення і спілкування, жива комунікація; утвердження по відношенню до використання цифрових технологій нових підходів, виховних принципів духовності в її етичному розумінні завдяки інформаційно-аналітичному супроводу;

- забезпечення психологічної рівноваги суб'єктів освітнього процесу в умовах невизначеності залежить від комплексного підходу до проблеми та якісного науково-інформаційного його супроводу.

Джерела:

1. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі / Національна академія педагогічних наук України. 2021. 52 с. <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Kontseptsiia-vykhovannia-ditey-ta-molodi-v-tsyfrovomu-prostori.pdf>

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЯК АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Олена Микитенко,

кандидат педагогічних наук,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

спеціальність Фізична культура і спорт,

*Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна*

Анотація. У дослідженні здійснено висвітлення навчально-методичної літератури, яка різнобічно розглядає інформаційне

забезпечення підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту; визначено напрямки досліджень, у яких розроблялося дане питання.

Ключові слова: професійна підготовка, інформаційне забезпечення, фізична культура

Abstracts. *In this work the study and methodical literature covering the various aspects of the information support for the training of specialists in the field of physical culture and sports is covered; determined directions of research in which this question was developed.*

Keywords: *vocational training, information support, physical education*

В умовах невизначеності, що наразі панує в усіх галузях економіки, у т.ч., системі вищої освіти, нагальним питанням є застосування ІКТ у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема в галузі фізичної культури і спорту.

Використання ІКТ значно спрощує та оптимізує навчальний процес завдяки економії часу, зручній демонстрації наочності, відносній безпеці, що особливо важливо у дистанційному навчанні майбутніх фахівців.

Метою дослідження є розгляд навчально-методичної літератури, яка різнобічно висвітлює інформаційне забезпечення підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту; визначення напрямків досліджень, у яких розроблялося дане питання.

Тлумачення сутності понять, які на сучасному етапі використовуються в освітньому просторі для опису навичок і компетентності у сфері інформаційних технологій, визначення їх структури та особливостей можна знайти у багатьох працях зарубіжних і вітчизняних науковців.

Так, у своїй праці С. Лазоренко дає визначення сучасних понять, які використовуються в освітньому середовищі для опису навичок і компетентності у сфері інформаційних технологій. Серед них «цифрова компетентність», «інформаційно-цифрова компетентність», «інформаційно-комунікаційна компетентність», «медіа-компетентність», «цифрова грамотність», «цифрова культура». Найбільш уживаним поняттям у останні роки є «інформаційно-цифрова культура» як здатність

людини застосовувати інформаційно-цифрові технології у житті, навчанні та роботі, постійно й автономно розвивати її [2, с. 29].

У дослідженнях С. Гунько, Н. Сороко, О. Спіріна та ін. науково обґрунтовано питання цифрової грамотності та інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців. Роботи О. Гриценчук, І. Іванюк, О. Кравчини, С. Литвинової, І. Малицької, Н. Морзе, О. Овчарук та ін. присвячені проблемі оцінювання інформаційно-цифрової компетентності; Г. Лаврентьєва, Р. Моцик, О. Нікулочкіна, Л. Петухова, О. Суховірський та ін. висвітлюють окремі аспекти формування інформаційно-цифрової культури майбутніх фахівців [2, с. 29]. М. Шкірта теоретично обґрунтовує доцільність використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці фахівців з фізичної культури і спорту [4, с. 139]. Н. Москаленко розглядає стан впровадження інформаційних технологій у систему фізичного виховання і спорту; розкриває підходи до диференціації у навчальному процесі з фізичного виховання школярів і студентів з використанням комп'ютерних програм та інтерактивних технологій [1].

Водночас аналіз навчально-методичної літератури з питань інформаційного забезпечення підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту засвідчив відсутність системного висвітлення проблеми розвитку ІКТ у їх підготовці, що потребує окремого дослідження.

Отже, питання інформаційного забезпечення підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту у сучасній навчально-методичній літературі розглядається у таких напрямках: наукове обґрунтування питання цифрової грамотності та інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців; оцінювання інформаційно-цифрової компетентності здобувачів освіти; висвітлення окремих аспектів формування інформаційно-цифрової культури майбутніх фахівців; доцільність використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці фахівців з фізичної культури і спорту; стан впровадження інформаційних технологій у систему фізичного виховання і спорту.

Джерела:

1. Москаленко Н. В., Борисова Ю. Ю., Сидорчук Т. В., Лядська О. Ю. Інформаційні технології у фізичному вихованні : навч. посібн. Дніпропетровськ : Інновація, 2014. 127 с.

2. Лазоренко С. А., Семеніхіна О. В. Розвиток інформаційно-цифрової культури майбутніх фахівців фізичної культури та спорту як сучасна проблема професійної освіти в еру інформатизації та глобалізації / Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, м. Суми, Україна. <https://doi.org/10.31174/SEND-PP2020-239VIII95-07>

3. Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури і спорту: зб. наук. праць. Харків : ХДАФК, 2023. Вип. 7. 163 с.

4. Шкірта М., Степчук Н., Шанта І. Професійна підготовка фахівців у галузі фізичної культури і спорту з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2022. № 2 (29). С. 138-143.

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ЗУБНИХ ТЕХНІВ ДО РОБОТИ З БІОСУМІСНИМИ МАТЕРІАЛАМИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Ростислав Нелюба,

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,*

*Класичний приватний університет, Запоріжжя, Україна
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Василь Мазін <https://orcid.org/0000-0001-5247-1507>)*

***Анотація.** У статті розглядаються ключові проблеми навчального процесу, аналізуються існуючі освітні програми та пропонуються шляхи їх удосконалення через впровадження інформаційно-методичних підходів. Окреслено основні компетентності, необхідні для роботи з інноваційними стоматологічними*

матеріалами, представлено методичні рекомендації для покращення якості підготовки зубних техніків.

Ключові слова: біосумісні матеріали, зубні техніки, професійна освіта, методичне забезпечення, навчальний процес

Abstracts. *Modern trends in the development of the dental industry require updates in the approaches to the professional training of dental technicians, particularly in working with next-generation biocompatible materials. This article examines key issues in the educational process, analyzes existing training programs, and suggests ways to improve them through the implementation of informational and methodological approaches. The essential competencies required for working with innovative dental materials are outlined, and methodological recommendations are provided to enhance the quality of dental technician training.*

Keywords: *biocompatible materials, dental technicians, professional education, methodological support, educational process*

Актуальність. Сучасна стоматологія є однією з найбільш динамічно розвиваючихся галузей медицини, що зумовлено постійним впровадженням інноваційних технологій і матеріалів. Особливу роль у цьому відіграють біосумісні матеріали нового покоління, які забезпечують високу довговічність стоматологічних конструкцій, мінімізують ризики алергічних реакцій та покращують взаємодію з тканинами організму.

Однак, попри значні науково-технічні досягнення, навчальні програми для підготовки зубних техніків здебільшого базуються на класичних підходах і не завжди враховують новітні розробки у сфері матеріалознавства. Це призводить до того, що випускники не мають достатніх знань і практичних навичок для роботи з сучасними біосумісними матеріалами, що, у свою чергу, знижує їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Зважаючи на це, актуальним є перегляд і оновлення навчальних програм, запровадження сучасних інформаційно-методичних підходів до підготовки зубних техніків та інтеграція в освітній процес новітніх технологій. Це дозволить не лише підвищити якість підготовки фахівців, а й забезпечити ефективне використання біосумісних матеріалів у

стоматологічній практиці. G.S. Siang Lin, J.Y. Foo, C. Choong Foong в своїй роботі вивчали навчальні програми для курсу стоматологічного матеріалознавства та наголошують на перегляді навчальної програми з матеріалознавства, щоб забезпечити її відповідність сучасним вимогам і покращити навчальний досвід студентів [1].

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, розробка та впровадження сучасних методичних підходів до підготовки зубних техніків для роботи з біосумісними матеріалами нового покоління. Це включає розробку навчальних модулів, методичних рекомендацій, практичних занять, які сприятимуть формуванню необхідних професійних компетентностей.

У ході дослідження розкрито необхідність адаптації освітніх програм до сучасних вимог ринку стоматологічних послуг. Виявлено основні прогалини у підготовці зубних техніків щодо роботи з інноваційними матеріалами, зокрема недостатнє володіння сучасними методами виготовлення стоматологічних конструкцій та недостатню інтеграцію новітніх технологій в освітній процес.

З'ясовано, що використання цифрових технологій, таких як 3D-друк, CAD/CAM-системи та комп'ютерне моделювання, сприяє ефективному засвоєнню матеріалу. Використання 3D-друку дозволяє студентам на практиці вивчати процеси створення стоматологічних протезів, що покращує розуміння матеріалів та їхніх фізичних властивостей. Впровадження CAD/CAM-систем забезпечує точність виготовлення стоматологічних конструкцій, що відповідає сучасним стандартам галузі. Комп'ютерне моделювання дає можливість студентам навчатися у віртуальному середовищі, де вони можуть експериментувати з різними типами матеріалів та дизайном протезів без ризику для пацієнтів. Zhonghua Sun, Y.H. Wong та Chai Hong Yeong зазначили, що реалістичні фізичні моделі, надруковані на 3D-принтері, можуть використовуватися як навчальний інструмент для ординаторів або молодших лікарів для розвитку їхньої впевненості та клінічних навичок перед операціями на пацієнтах [2].

Доведено, що оновлення методичного забезпечення дозволяє покращити якість навчання шляхом розробки спеціалізованих

навчальних курсів, використання відеоуроків та інтерактивних симуляцій. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності випускників, дозволяючи їм швидко адаптуватися до умов сучасного ринку праці та відповідати реальним потребам стоматологічної практики. Крім того, впровадження нових методик навчання сприяє більшій зацікавленості студентів та підвищує рівень їхньої підготовки.

Зроблено висновок про необхідність комплексного підходу до оновлення освітнього процесу, що включає модернізацію навчальних програм, впровадження сучасних інформаційно-методичних технологій та інтеграцію цифрових інструментів у навчальний процес. Також підкреслено важливість співпраці між навчальними закладами, клініками та виробниками стоматологічних матеріалів для підвищення рівня підготовки фахівців. У перспективі передбачається подальше дослідження ефективності впроваджених методів навчання та розширення спектру інноваційних матеріалів у підготовці зубних техніків.

Джерела:

1. Lin, G. S. S., Foo, J. Y., & Foong, C. C. (2023). Curriculum mapping of a dental materials science course: A reality check and way forward. *BMC Medical Education*, 23 (1), Article 716. <https://doi.org/10.1186/s12909-023-04717-z>

2. Valls-Esteve, A., Tejo-Otero, A., Adell-Gómez, N., Lustig-Gainza, P., Fenollosa-Artés, F., Buj-Corral, I., Rubio-Palau, J., Munuera, J., & Krauel, L. (2024). Advanced strategies for manufacturing multi-material anatomical models for complex pediatric oncology cases. *Bioengineering*, 11 (1), 31. <https://doi.org/10.3390/bioengineering11010031>

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ЗУБНИХ ТЕХНІКІВ ДО РОБОТИ З БІОСУМІСНИМИ МАТЕРІАЛАМИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Ярослав Нелюба,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Класичний приватний університет, Запоріжжя, Україна
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Василь Мазін <https://orcid.org/0000-0001-5247-1507>)

Анотація. У статті розглядаються інноваційні підходи до формування готовності майбутніх зубних техніків до незнімного протезування на основі аналізу клінічних випадків. Описано використання цифрових технологій, кейс-методу та мультимедійних матеріалів у навчальному процесі. Запропоновані підходи сприяють розвитку аналітичного мислення, професійних компетентностей та адаптації студентів до реальної клінічної практики. Впровадження цих методів покращує якість підготовки фахівців і сприяє ефективному засвоєнню сучасних технологій протезування.

Ключові слова: зубний технік, незнімне протезування, клінічні випадки, цифрові технології, кейс-метод

Abstracts. The article examines innovative approaches to developing the readiness of future dental technicians for fixed prosthetics based on the analysis of clinical cases. The use of digital technologies, case methods, and multimedia materials in the educational process is described. These approaches contribute to the development of analytical thinking, professional competencies, and students' adaptation to real clinical practice. The implementation of these methods enhances the quality of training and facilitates the effective acquisition of modern prosthetic technologies.

Keywords: dental technician, fixed prosthetics, clinical cases, digital technologies, case method

Актуальність. Сучасна стоматологія швидко розвивається, що висуває високі вимоги до професійної підготовки зубних техніків. Вони повинні не лише володіти традиційними методами виготовлення незнімних протезів, а й адаптуватися до

новітніх технологічних рішень. Важливою складовою їхньої підготовки є вивчення та аналіз реальних клінічних випадків, що дозволяє не тільки поглибити теоретичні знання, а й набути практичних навичок у прийнятті рішень. У цьому контексті особливу цінність становлять інноваційні освітні підходи, засновані на використанні цифрових технологій та мультимедійних ресурсів.

Методи формування готовності зубних техніків до незнімного протезування:

1. Аналіз клінічних випадків як основа навчального процесу. Розбір клінічних випадків є ефективним методом підготовки майбутніх зубних техніків, оскільки дозволяє: виявляти типові та нестандартні ситуації у протезуванні; аналізувати можливі помилки та шукати оптимальні рішення; ознайомлюватися з різними методиками виготовлення незнімних ортопедичних конструкцій.

Включення клінічного аналізу в освітній процес забезпечує наближення навчання до реальних професійних умов, що сприяє формуванню стійких практичних навичок у студентів. Як зазначено в роботі Н. Лопіної, впровадження практико-орієнтованого кейс-методу навчання в рамках медичної безперервної освіти за допомогою інформаційних веб-технологій дозволяє зменшити бар'єр між теоретичними знаннями та практичною діяльністю, сприяє формуванню клінічного мислення, аналізу, систематизації матеріалу [1].

2. Використання цифрових технологій у розборі клінічних випадків. Одним з найбільш перспективних напрямів у підготовці зубних техніків є цифровий аналіз клінічних випадків. Це включає: створення та використання бази фото- та відеоматеріалів реальних клінічних ситуацій; використання комп'ютерного моделювання для оцінки результатів лікування; аналіз різних етапів виготовлення незнімних протезів через цифрові платформи та інтерактивні освітні ресурси. Цифровий підхід дозволяє студентам детально розбирати різні клінічні ситуації, оцінювати ефективність протезування та вивчати складні випадки без необхідності безпосередньої роботи з пацієнтами.

3. Використання кейс-методу у підготовці зубних техніків. Кейс-метод – це один із найефективніших способів навчання, що передбачає розгляд та аналіз конкретних клінічних ситуацій. Основні переваги цього підходу: розвиток критичного мислення та здатності приймати рішення у складних умовах; вдосконалення практичних навичок шляхом аналізу реальних випадків; формування професійної компетентності через обговорення з експертами та колегами. Запровадження кейс-методу дозволяє майбутнім фахівцям ефективно підготуватися до роботи в умовах реальної стоматологічної практики. В роботі В. Пюрик, О. Гайошко підкреслено значний потенціал інтерактивних мультимедійних ресурсів у покращенні процесу навчання студентів-стоматологів, забезпечуючи їм кращу підготовку до майбутньої професійної діяльності [3].

Результати та перспективи впровадження полягають в застосуванні інноваційних методів навчання, заснованих на аналізі клінічних випадків, значно покращує якість підготовки зубних техніків. У дослідженні проведеному О. Лахно, було експериментально доведено ефективність впровадження кейс-технологій в навчальний процес і збільшення ефективності навчання [2]. Подальші дослідження в цьому напрямку можуть бути зосереджені на розробці спеціалізованих цифрових платформ для навчання, інтеграції симуляційного моделювання в освітній процес та вдосконаленні методології кейс-аналізу у підготовці зубних техніків.

Висновки. Використання аналізу клінічних випадків у поєднанні з цифровими технологіями та кейс-методом є ефективним інноваційним підходом до формування готовності майбутніх зубних техніків до незнімного протезування. Це забезпечує високу якість навчання, розвиток професійних компетентностей та адаптацію до сучасних вимог стоматологічної практики. Впровадження таких методів навчання дозволить значно покращити підготовку фахівців і сприятиме їх успішній професійній діяльності у майбутньому.

Джерела:

1. Лопіна Н., Журавльова Л. Практико-орієнтований кейс-метод навчання в системі безперервної медичної освіти на основі інформаційних веб-технологій. *Неперервна професійна освіта:*

теорія і практика. 2018. С. 70. URL : [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=NPO_2018_3-4_12)

[bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=NPO_2018_3-4_12](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=NPO_2018_3-4_12)

2. Лахно О. В. Методика викладання дисципліни «ендокринологія» за допомогою застосування кейс-технологій. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2016. Р. 49-50. URL : [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=texcped_2016_6(2)_10)

[bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=texcped_2016_6\(2\)_10](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=texcped_2016_6(2)_10)

3. Пюрик В. П., Гайошко О. Б. Вплив інтерактивних мультимедійних навчальних ресурсів на процес засвоєння знань студентами стоматологічних факультетів. Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу: збірник тез міжнародної науково-методичної конференції. Івано-Франківськ, 2024. С. 86-90.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ В ПІДГОТОВЦІ СПОРТСМЕНІВ З РІЗНИХ ВИДІВ СПОРТУ

Олена Отрошко,

старший викладач,

Національний університет біоресурсів і природокористування

України, Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-7789-467X>

Анотація. Презентоване дослідження містить в собі матеріали, які розкривають значення видів легкої атлетики у підготовці спортсменів з різних видів спорту, а також людей різних вікових і соціальних категорій.

Ключові слова: легка атлетика, ходьба, біг, стрибки, метання, рухові якості, фізична підготовка, види спорту, тренувальне заняття

Abstracts. *The presented research contains material that reveals the importance of athletics in the training of athletes in various sports, as well as people of different age and social categories.*

Keywords: *athletics, walking, running, jumping, throwing, motor skills, physical training, sports, training session*

Актуальність. Легка атлетика – це один із найдавніших та найбільш масових видів спорту. Програма Олімпійських ігор з легкої атлетики налічує двадцять чотири види чоловічих дисциплін та двадцять три жіночих, які збирають найбільшу кількість глядачів та вболівальників. За різноманітність і видовищність елементів, масовість, доступність та актуальність легку атлетику по праву називають «Королевою спорту». Її основу складають звичні та природні рухи людини, такі як: ходьба, біг, стрибки і метання.

Метою дослідження є визначення значимості елементів легкої атлетики в тренувальному, змагальному та відновлювальному процесі спортсменів з різних видів спорту.

Основні результати. Основні елементи легкої атлетики доступні для людей різного віку і рівня фізичної підготовки, вони не потребують особливих умов виконання, спеціальних локацій чи складного інвентарю та використовуються в програмі з фізичної культури вже з дошкільного віку.

Всі види легкої атлетики об'єднують в сучасну легкоатлетичну класифікацію:

- Ходьба (спортивна ходьба);
- Біг (гладкий, естафетний, з перешкодами);
- Стрибки (в висоту, в довжину);
- Метання (штовхання ядра, метання спису, диску, молоту);
- Багатоборства (10-борство, 7-борство).

Ходьба – це звичний спосіб пересування людини, під час якого задіяні майже всі групи м'язів тіла. Вона має важливе значення для покращення здоров'я і профілактики захворювань людей різних вікових та соціальних категорій. Під час ходьби покращується кровообіг, діяльність опорно-рухового та м'язового апарату, робота всіх органів і систем організму, підвищується настрій та загальний стан організму людини.

Залежно від рівня фізичної підготовки, стану здоров'я, поставленої мети чи вподобань людини ходьбу використовують в різноманітних аспектах:

- спортивна ходьба – це циклічний вид легкої атлетики, який характеризується узгодженим чергуванням кроків ногами, де підтримується постійний контакт з землею, з рухами рук;

- скандинавська ходьба (ходьба з палицями) сприяє зміцненню м'язового апарату всього тіла, покращує діяльність серцево-судинної та дихальної систем організму;

- піший туризм, спортивне орієнтування – це одні з найпоширеніших видів спортивного та аматорського туризму, які сприяють фізичному та інтелектуальному розвитку людини, зміцнюють м'язи та підвищують загальний рівень фізичної підготовки. Ці види фізичної активності залюбки використовують спортсмени з різних видів спорту в рекреаційний період.

- ходьба у поєднанні з бігом в повільному темпі використовується для розминки перед основними тренуваннями або, як засіб відновлення після навантаження для спортсменів з різних видів спорту;

- піші прогулянки на свіжому повітрі сприяють зміцненню здоров'я людей різного віку, статі чи рівня фізичної підготовки. Вони загартовують та підвищують опір організму різноманітним захворюванням, позитивно впливають на серцево-судинну і дихальну системи та опорно-руховий апарат людини.

Біг – це природний спосіб пересування людини, а також, один з основних засобів виховання фізичних та морально-вольових якостей організму. Бігові навички відіграють важливе значення у підготовці спортсменів в ігрових видах спорту. Особливості технічної підготовки футболістів, баскетболістів, волейболістів та гандболістів поєднують в собі елементи бігу з різною швидкістю, на різну довжину відрізків та різними способами.

Біг на короткі дистанції (спринт) є проявом швидкісних якостей людини і характеризується виконанням короткочасної роботи максимальної потужності. Спринт є основою підготовки спортсменів з таких видів легкої атлетики, як стрибки в висоту і довжину, метання спису. В цих видах швидкісний біг використовують для досягнення максимальної швидкості перед

виконанням фінального зусилля. Спринт широко застосовують і в підготовці спортсменів в ігрових видах спорту.

Біг на середні дистанції є проявом швидкісної витривалості та використовується спортсменами з різних видів спорту під час розминки, заминки, активного відпочинку чи основної частини тренувального заняття.

Біг на довгі дистанції (стаєрський біг) є проявом витривалості та використовується спортсменами з різних видів спорту для зміцнення м'язів, підвищення рівня фізичної підготовки і загальної витривалості в підготовчому, основному та відновлювальному періодах.

Стрибки належить до природнього і швидкого способу подолання горизонтальних і вертикальних перешкод. Для них характерні короточасні але максимальні нервово-м'язові зусилля – швидкісно-силові якості спортсменів. Стрибки зміцнюють м'язи ніг і тулубу, виховують такі якості, як сила, швидкість, спритність і координація рухів, навчають орієнтуватися в просторі, концентрувати зусилля. Елементи стрибків широко використовують в змагальній та тренувальній діяльності таких видів спорту, як спортивні ігри, кросовий біг, спортивне орієнтування, бойові мистецтва, теніс, бадмінтон та інших.

Метання – це вправи у штовханні і метанні спеціальних спортивних приладів на дальність. Вони характеризуються короточасними інтенсивними зусиллями м'язів рук, плечового поясу, тулуба і ніг при їх координованій взаємодії; сприяють гармонійному розвитку усіх м'язових груп тіла людини.

Узагальнимо. Легка атлетика відіграє важливе значення в підготовці спортсменів з різних видів спорту. Її елементи використовують під час тренувального, змагального та рекреаційного періодів в підготовчій, основній і заключній частинах тренувального заняття у вигляді ходьби, бігу на різні дистанції, бігових, стрибкових та металевих вправ. Також, основні види легкої атлетики застосовують під час активного відпочинку, в період міжсезоння чи після змагального періоду.

Джерела:

1. Дубовік Р. Г., Отрошко О. В., Прохніч В. М. Особливості підготовки легкоатлетів: методичні рекомендації з дисципліни

«Легка атлетика» для студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Київ : Вид. НУБіП України, 2021. 40 с.

2. Тема 2. Легка атлетика в системі фізичного виховання. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/Підручник/page5.html

3. Теорія і методика фізичного виховання: навчальний посібник з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» для студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» освітнього ступеня «Бакалавр» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» / Уклад.: О. Отрошко, М. Костенко, В. Мирошніченко. Київ : НУБіП України, 2025. 157 с.

РОЛЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОМУ СУПРОВІДІ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ПСИХОЛОГІВ

Ярослав Пилипчук,

*доктор історичних наук, старший науковий співробітник,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В.О. Сухомлинського, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-9809-3166>*

Анотація. *Метою дослідження є висвітлення ролі англійської мови у інформаційно-аналітичному супроводі підготовки військових психологів. З'ясовано, що без знання англійської мови неможлива міжнародна наукова співпраця. Знання англійської мови є необхідним для наукових співробітників. Інтеграція України до європейського освітнього простору можлива завдяки участі українців в міжнародних проектах.*

Ключові слова: *англійська мова, міжнародна співпраця, міжнародні гранти, комп'ютерні програми, самоосвіта, інформаційно-аналітичний супровід освіти, військові психологи*

Abstracts. *The purpose of the study is to highlight the role of English in information and analytical support of military psychologists training. It was found that international scientific cooperation is impossible without knowledge of English. Knowledge of English is necessary for scientists.*

Ukraine's integration into the European educational space is possible thanks to the participation of Ukrainians in international projects.

Keywords: *English language, international cooperation, international grants, computer programs, self-education, information and analytical support of education, military psychologist*

Роль англійської мови важлива у інформаційно-аналітичному супроводі освіти, оскільки ця мова є міжнародною. Україна декларує свою орієнтацію на євро-атлантичний простір.

Для взаємодії з країнами Європи та Північної Америки важливо підтримувати високий рівень знання англійської мови. Заповнення заявок на міжнародні гранти неможливо без знання англійської мови. Так само, як і неможлива міжнародна дипломатія, без володіння цією мовою. Українські наукові установи беруть участь в міжнародних проєктах типу Erasmus+ та Jean Monet. Міжнародна співпраця є важливим аспектом у науковому житті України. Зараз введені кваліфікаційні іспити на знання англійської мови по рівню B 2. Важливою є англійська мова і у діяльності військових. Частина українських військових проходить навчання в Європі та США на західній техніці. Інструкції до техніки написані також англійською мовою. У світлі цього важливою є підготовка військових психологів. Інформаційно-аналітичний супровід діяльності військових психологів у цих умовах можливий завдяки знанню англійської мови. Українські вчені використовуючи англійську мову мають змогу знайомитись з напрацюваннями колег з усього світу. Провідні журнали з військової психології з баз цитувань Scopus та Web of Science публікуються англійською мовою. Такими є «Military Psychology», «Journal of Military Social Work and Behavioral Health Services», «Journal of military, veteran and family health». Українським вченим для свого рейтингу також важливо самим друкуватись у престижних західних наукових виданнях. Без знання англійської мови це неможливо. Якісну англійську освіту можна отримати в British Council. Також існують якісні комп'ютерні програми для навчання англійською мовою. Одною з них є DuoLingo. Також важливим є перебування у мовному середовищі. Українці завдяки месенджерам у західних соціальних мережах Instagram, Facebook, Twitter можуть напряму

спілкуватись з носіями англійської мови. Завдяки таким ресурсам інформації як Netflix українці мають змогу за помірні гроші дивитись серіали та передачі мовою оригіналу (англійською). Завдяки книжному сервісу Yakaboo українці мають змогу придбати книги англійською мовою. Самосвіта важлива для вивчення англійської мови. Англійська мова грає роль у сучасному світі, яку колись грали латинська мова у Середньовічній Європі та арабська на Середньовічному Сході. Англійською мовою видають книги та збірники статей престижні західні видавництва Cambridge University Press, Oxford University Press, Brill, Springer, Taylor and Francis. Людина, яка прагне бути визнаною серед колег, зобов'язана володіти англійською. У зв'язку з цим, і військова психологія в Україні потребує спеціалістів володіючих англійською мовою. Це дозволить використовувати корисний зарубіжний досвід таких країн як Ізраїль. Бажано, щоб рівень володіння англійською був fluent. Велика кількість статей та книг написані англійською мовою. Знання англійської мови для українських спеціалістів це фактично вікно у світ.

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ НА ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

Артем Пономаренко,
*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Професійна освіта,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Харків, Україна
<https://orcid.org/0009-0002-8509-0529>
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Сергій Беляєв)*

Анотація. У статті представлено аналіз передумов визначення цифрової компетентності в якості складової професійної компетентності магістра спеціальності «Професійна освіта». Змістом цифрової компетентності визначено систему знань, умінь та професійно важливих якостей, що забезпечують успішне користування сучасними цифровими інструментами виконання професійних функцій та задач. Перелік знань, умінь та професійно важливих якостей, що визначають зміст цифрової компетентності необхідно формувати спираючись на предметне поле спеціальності Професійна освіта, визначення інтегральної компетентності фахівця тощо.

Ключові слова: професійна компетентність, цифрова компетентність, професійна освіта

Abstracts. The article presents an analysis of the prerequisites for defining digital competence as a component of professional competence for a master's degree in the specialty of Vocational Education. The content of digital competence is defined as a system of knowledge, skills, and professionally important qualities that ensure the successful use of modern digital tools for performing professional functions and tasks. The list of knowledge, skills and professionally important qualities that determine the content of digital competence must be formed based on the subject field of the specialty «Professional Education», the definition of the integral competence of a specialist, etc.

Keywords: professional competence, digital competence, vocational education

Актуальність уточнення змісту професійної компетентності фахівців в умовах цифровізації ринку праці обумовлюється об'єктивними вимогами щодо якості підготовки випускника закладу вищої освіти, що вимагають забезпечення теоретичної та методичної підготовки до виконання професійних обов'язків на сучасному рівні якості виконання професійних функцій та задач. Це вказує на доцільність уточнення змісту професійної компетентності випускника спеціальності Професійна освіта у контексті врахування вимог ринку праці користуватись сучасними цифровими інструментами, оновлювати свої знання та вміння в умовах постійного оновлення підходів та прийомів

вирішення професійних задач, інструментів, програмного забезпечення тощо.

Метою дослідження є визначення місця цифрової компетентності в структурі професійної компетентності магістра спеціальності 015 Професійна освіта.

У процесі дослідження було встановлено, що тенденція цифровізації всіх сфер життя та виробництва має прямим чином позначатись на змісті професійної підготовки фахівця на етапі його навчання в закладі вищої освіти. До продуктивних способів вирішення даного завдання належить визначення змісту професійної підготовки з допомогою компетентнісного підходу, в межах якого результат професійної підготовки описується в категоріях компетентностей. Перехід до методології компетентнісного підходу (Н. Бібік, Л. Ващенко, Г. Єльнікова, О. Зайченко, О. Локшина, В. Маслов, О. Овчарук,) змінив критерії опису характеристик результатів навчання. Причиною таких змін є розуміння суті компетентності, як інструменту визначення складових професійної підготовки. На відміну від традиційного оцінювання засвоєння фактологічного матеріалу та якості сформованих умінь з допомогою інструментів компетентнісного підходу дослідники почали оцінювати когнітивні процеси та емоційний стан фахівця.

Компетентність Л. Кононенко, О. Оришака та Є. Селіщева розуміють як сукупність практичних умінь, навичок та готовності їх використовувати (Кононенко, Оришака & Селіщева, 2022). Тотожне визначення дає науковець В. Савченко (Савченко, 2024) шляхом розкриття змісту компетентності як сукупності знань та вмінь, а також готовності до виконання професійних функцій, що забезпечують здатність успішно виконувати свої професійні функції.

Одночасно з розумінням необхідності забезпечувати формування у випускника закладу вищої освіти базових компетентностей та спрямування фахівців на постійне оновлення знань та вмінь слід брати до уваги сучасний тренд цифровізації усіх сфер виробництва та послуг, про що свідчать відповідні дослідження. Наприклад, науковці В. Корнят, Ю. Романишин, Н. Голярдик зазначають, що цифровізація призвела до дефіциту фахівців з цифровими навичками і в

перспективі до 2030 року в Європі робочий час, який проводитиметься з використанням інноваційних технологічних навичок, збільшиться на 20%, а 90% робочих місць потребуватимуть цифрових навичок (Корнят, Романишин & Голярдик 2022). Цілком логічним є припущення, що володіння цифровими інструментами для окремого кваліфікованого фахівця дедалі більше стає вимогою професійної відповідності робочому місцю. При цьому науковці наголошують на основних трендах, які залишатимуться актуальними до 2030 року: використання штучного інтелекту, посилення ролі робототехніки, розвиток технології хмарних обчислень, розподільчі обчислення та самокеровані машини (Корнят, Романишин & Голярдик 2022). Цифрова компетентність визначається як «набір знань і вмінь, які необхідні для безпечного й ефективного використання цифрових технологій і ресурсів мережі Інтернет» (Марущак, 2016).

Внаслідок усвідомлення науковцями необхідності формування цифрової компетентності виникає питання щодо визначення її місця у змісті підготовки фахівця. Виділені у процесі дослідження суті та змісту цифрової компетентності специфічні тенденції широкого впровадження в практику нових технологій та обладнання, що використовують сучасне програмне забезпечення, засвідчують прямий зв'язок між професійною компетентністю та цифровою компетентністю. Спрямованість на інноваційну діяльність в сучасній сфері професійної освіти забезпечується шляхом використання інноваційних технологічних засобів та продуктів технологічного прогресу, що в сукупності створюють інноваційне освітнє середовище та одночасно предмет вивчення.

Визначення суті цифрової компетентності магістрів за спеціальністю 015 «Професійна освіта» вимагає враховувати інтегральну компетентність, а також теоретичний зміст предметної області. Інтегральна компетентність передбачає здатність вирішувати складні задачі дослідницького та інноваційного характеру з проблем професійної освіти (Стандарт вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» другого (магістерського) рівня вищої освіти, затверджений наказом МОН № 1435 від 18.11.2020). Інноваційна

діяльність передбачає пошук та оброблення наукової інформації з метою оновлення професійних знань та методичного інструментарію виконання професійних функцій. Логіка оновлення знань та пошуку інформації потребує опрацювання різного роду джерел, а у сучасному інформаційному просторі це вимагає володіння сучасними цифровими технологіями, що відкриває можливості для опрацювання сучасних публікацій, які переважним чином публікуються в електронних фахових періодичних виданнях, оцифрованих наукових працях.

Вирішення складних завдань дослідницького характеру в умовах стрімких темпів впровадження інноваційних продуктів у сфері професійної діяльності інструментально має підтримуватись складним комплексом знань та умінь, що передбачають проведення комплексної оцінки ефективності інноваційних засобів. Зазначені процедури використовують технічні засоби та програмне забезпечення, а також передбачають, що дослідник здатен інтегрувати методи дослідження, визначати послідовність використання цифрових інструментів тощо. Інноваційна діяльність має передбачати сформованість відповідного характеру діяльності набору знань, умінь та професійно важливих якостей, які в сукупності забезпечують продуктивність процесу генерування ідей, впровадження інновацій тощо.

Дослідження феномену компетентності показують, що її об'єктивною властивістю є неперервний розвиток. На думку М. Головань, компетентності людини постійно змінюються у відповідності до змін у навколишньому матеріальному та соціальному середовищі у зв'язку з притаманною їм властивостям орієнтуватись на майбутнє спираючись на предметні уміння в конкретних галузях. У цьому вагоме значення має результат самооцінювання власних можливостей, перспектив та мотивації до постійного саморозвитку та самовдосконалення (Головань, 2007).

Для суб'єкта зі сформованою цифровою компетентністю характерним є неперервний процес оновлення її складових, які визначено як знання, вміння (навички) та професійно важливі якості. Під час зіткнення з новим досвідом використання цифрових інструментів для розв'язання системи професійних

задач суб'єкт маючи в арсеналі професійно важливих якостей відкритість до нового ініціює процес оновлення системи знань. Оновлення системи знань призводить до формування достатньої теоретичної бази для опанування новими вміннями, що також стимулюється професійно важливими якостями, що характеризують спрямованість на освоєння нового досвіду. Як результат, отримані нові знання обумовлюються здобуттям нових умінь, що дає можливість виконувати професійні обов'язки з використанням нових цифрових інструментів.

За результатами проведеного дослідження зроблено висновок, що цифрова компетентність виступає складовою професійної компетентності і відповідає за сформованість у здобувача освіти системи знань, умінь та професійно важливих якостей, що забезпечують успішне користування сучасними цифровими інструментами виконання професійних функцій та задач. Цифрова компетентність магістра спеціальності 015 «Професійна освіта» засвідчує здатність автономно і відповідально використовувати цифрові інструмента та технології для розв'язання професійних задач дослідницького та інноваційного характеру у межах предметної області спеціальності «Професійна освіта».

Джерела:

1. Головань М. С. (2007). Інформатична компетентність як об'єкт педагогічного дослідження. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*, 16, 314-324. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/56502/5/Holovan_%20Informatychna_kompetentnist.pdf

2. Кононенко Л. В., Оришака О. В., Селіщева Є. В. (2022). Формування цифрової компетентності як основа трансформації вищої освіти в умовах глобалізаційних процесів. *Вісник науки та освіти*, 1 (1), 169-180.

3. Корняк В. С., Романишин Ю. Л., Голярдик Н. А. (2022). Цифровізація освіти України: перспективи та ризики сьогодення. *Інноваційна педагогіка*, Випуск 53. Том 1, 155-159. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/53/part_1/30.pdf

4. Марущак О. М. (2016). Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка. Академія*

міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся», 11, 97-108.

5. Савченко В. А. (2024). Особливості розвитку професійної компетентності майбутніх менеджерів засобами цифрової дидактики. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки»*, 28(57), 160-175. [https://doi.org/10.58442/2218_7650_2024_28\(57\)](https://doi.org/10.58442/2218_7650_2024_28(57))

6. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» другого (магістерського) рівня вищої освіти, затверджений наказом МОН № 1435 від 18.11.2020 URL : https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/11/20/015_profesiyna_osvita_mah_istr.pdf

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ЯК ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Сергій Рогинський,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харків, Україна

<https://orcid.org/0009-0001-6167-2455>

(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Вадим Лунячек)

Анотація. Проаналізовано цифрові дидактичні ігри як інноваційний інструмент у вищій освіті. Розглянуто їх поняття, класифікацію та переваги, зокрема підвищення зацікавленості, стимулювання когнітивного розвитку, інтерактивність. Описано практичне застосування цифрових дидактичних ігор у різних дисциплінах та виклики, пов'язані із їх практичним впровадженням в освітній процес вищої школи.

Ключові слова: ігрові технології, дидактичні ігри, цифровізація, гейміфікація, інтерактивність

***Abstracts.** Digital didactic games are analyzed as an innovative tool in higher education. Their concept, classification and advantages are considered, in particular, increasing interest, stimulating cognitive development, interactivity. The practical application of digital didactic games in various disciplines and the challenges associated with their practical implementation in the educational process of higher education are described.*

***Keywords:** game technologies, didactic games, digitalisation, gamification, interactivity*

Актуальність дослідження зумовлена сучасними викликами цифровізації освіти, які кардинально змінюють підходи до організації навчального процесу у вищій школі. Цифрова трансформація освіти в Україні, особливо в умовах воєнного стану, зробила дистанційне навчання не лише необхідністю, а й ключовою складовою освітнього процесу. В умовах обмеження проведення очних занять, цифрові дидактичні ігри стають ефективним засобом підвищення залученості студентів, розвитку їхніх професійних, цифрових і креативних компетентностей, а також мотивації до навчання. Такі ігри дозволяють адаптувати навчання до потреб сучасного студента, використовуючи інтерактивність, гейміфікацію і симуляцію реальних ситуацій для формування практичних навичок та інтеграції теоретичних знань.

Метою дослідження є літературний аналіз імплементації цифрових дидактичних ігор в освітній процес вищої школи, практичне застосування та виклики, пов'язані з розробкою і впровадженням цифрових дидактичних ігор в освітній процес.

Аналіз наукової літератури свідчить, що більшість дослідників відносять ігрові дидактичні технології у вищій школі до професійно-орієнтованих педагогічних підходів. Ігрові дидактичні технології визначають як «систематизовану послідовність операцій і дій, спрямованих на досягнення навчально-виховних цілей». Водночас їм приписують низку ключових функцій: навчальну, що передбачає розвиток загальнонавчальних умінь і навичок; розвивальну, орієнтовану на формування різних психічних функцій; та виховну,

спрямовану на розвиток особистісних якостей і загальної культури [3, с. 1].

Г. Топчій розглядає ігрові дидактичні технології як комплекс педагогічних ігор, об'єднаних спільною метою, що забезпечують досягнення позитивних результатів, зокрема професійного саморозвитку майбутніх педагогів [5, с. 6-7].

У сучасному світі цифровізація освіти перетворилася на один із ключових факторів, що впливають на організацію навчального процесу. Особливого значення це набуває у вищій школі, де студенти формують свої професійні компетентності. Використання цифрових дидактичних ігор стає не просто трендом, а необхідністю, яка диктується викликами сучасності. Це зумовлено не лише потребою дистанційного навчання в умовах воєнного стану чи глобальних криз, але й прагненням адаптувати освіту до нових соціальних реалій.

Ігрові технології в освіті набувають популярності завдяки своїй здатності залучати студентів до активного навчання. Вони базуються на використанні принципів гри для створення середовища, яке стимулює інтерес і сприяє засвоєнню знань. У сучасній освітній практиці все більше уваги приділяється цифровим ігровим технологіям, які відкривають нові можливості для викладачів і здобувачів освіти. Ці технології є цифровими платформами, які використовують елементи гри для навчання, зокрема симуляції, вікторини, рольові ігри та інші формати, що сприяють інтерактивності та залученню студентів [4, с. 5-6].

Цифрові ігри мають значний педагогічний потенціал. Вони дозволяють моделювати реальні ситуації, надаючи студентам можливість практичного застосування знань у безпечному середовищі. Наприклад, симуляційні ігри широко застосовуються для підготовки спеціалістів у галузях медицини, економіки, управління. Неодноразово було доведено, що завдяки гейміфікації освітнього процесу підвищується залученість здобувачів освіти, стимулюється розвиток когнітивних і технічних навичок. Гейміфікація як педагогічна технологія базується на ідеї про те, що процес навчання може бути мотивуючим, якщо його організувати у формі гри. Згідно з теорією конструктивного навчання, знання найкраще засвоюються через активну участь у

процесі. Через це, цифрові дидактичні ігри сприяють підвищенню зацікавленості здобувачів освіти, оскільки гра формує емоційний зв'язок із навчальним матеріалом. Це особливо важливо у дистанційному навчанні, де мотивація студентів може знижуватися через відсутність безпосередньої взаємодії з викладачем. Крім того, цифрові ігри полегшують засвоєння інформації завдяки інтерактивним механікам, які дозволяють студентам брати участь у процесі навчання, а не бути лише пасивними спостерігачами [2, с. 5-6]. Завдяки такій інтерактивності, є можливість змінити парадигму освіти: від авторитарної моделі до співпраці та взаємодії. Цифрові дидактичні ігри трансформують традиційні підходи до навчання, змінюючи його з лінійного процесу передачі знань на інтерактивний і багатовимірний. Освіта переходить зі статичного передавання знань на процес творчого співтворення. Дидактична гра в цьому контексті стає засобом осмислення та критичного аналізу знань.

Наприклад, платформи, такі як Kahoot і Quizlet, використовуються для створення інтерактивних тестів і вікторин, які стимулюють інтерес і зосередженість студентів. У той же час симуляційні ігри, як-от Marketplace Simulations або SimMan, дозволяють студентам застосовувати теоретичні знання в умовах, максимально наближених до реальних. Серед інших прикладів можна навести Minecraft Education Edition, який використовується для викладання різних дисциплін, від історії до програмування. Ця платформа надає можливість створювати віртуальні світи, де студенти можуть експериментувати з різними сценаріями, розвиваючи свої творчі та технічні навички [1, с. 5-6]. Також популярністю користуються серйозні ігри, що спрямовані на вирішення конкретних проблем, наприклад, симуляція кризового управління в управлінських дисциплінах. Такі ігри дозволяють студентам практикувати навички прийняття рішень і командної роботи.

Однак використання цифрових ігрових технологій у навчанні супроводжується низкою викликів. Одним з найбільших є підготовка викладачів, які мають опанувати нові методики роботи з ігровими платформами. Для ефективного використання цифрових дидактичних ігор в освітньому процесі необхідністю адаптувати ігрові сценарії до конкретних освітніх програм. Це

потребує додаткових ресурсів і часу, які не завжди доступні в освітніх установах. Матеріальне забезпечення також залишається проблемою, оскільки впровадження якісних цифрових ігор вимагає дороговартісного сучасного обладнання та програмного забезпечення.

Одним із основних ризиків застосування цифрових дидактичних ігор в освіті є те, що здобувачі освіти можуть зосереджуватися на ігрових аспектах, а не на освітніх цілях. Баланс між розвагою і навчанням у контексті цифрових ігрових технологій є однією з найважливіших і водночас складних філософських проблем сучасної освіти. Ігрові елементи спрощують процес навчання, роблять його цікавішим і легшим для сприйняття, однак існує ризик втрати освітньої суті, коли домінуючою стає саме розважальна складова. Головне питання полягає у тому, чи може гра бути не лише інструментом для залучення уваги, але й повноцінним способом передавання знань. Освітні ігри використовують різноманітні механіки, що поєднують навчальний контент із ігровими правилами, змаганнями та нагородами. Ідея полягає у тому, щоб зробити навчальний процес цікавим, однак є ризик, що розважальні аспекти переважатимуть над освітніми. Ігрові механіки здатні стимулювати внутрішню мотивацію студента. Однак балансування між мотивацією через гру та освітніми цілями є викликом. Коли здобувачі освіти асоціюють успіх лише із завершенням гри чи отриманням нагород, а не з розумінням матеріалу, це може знизити їхню академічну залученість. З іншого боку, грамотне поєднання гри й навчання дозволяє використовувати інтерес до гри як стартову точку для поглибленого вивчення і засвоєння матеріалу.

Зроблено *висновок*, що цифрові дидактичні ігри мають значний потенціал для трансформації освіти, сприяючи розвитку професійних, когнітивних та креативних компетентностей студентів. Вони створюють інтерактивне середовище, яке підвищує зацікавленість і мотивацію до навчання, дозволяючи ефективніше засвоювати складні концепції через практичне застосування. Крім того, ігрові технології допомагають адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб сучасних студентів, забезпечуючи їхню соціалізацію та готовність до

роботи в команді. Але попри очевидні переваги, основними викликами для впровадження цифрових дидактичних ігор є необхідність підготовки викладачів, які здатні інтегрувати ці технології в навчальний процес, а також технічне та матеріальне забезпечення закладів освіти. Також, ризик зосередження студентів виключно на розважальних аспектах гри вимагає ретельного дизайну ігрових сценаріїв і акценту на освітніх цілях.

Джерела:

1. Алексеева, Г. М. (2017). Використання ігрових технологій в процесі професійної підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*, (6), 7-13. URL : dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3904

2. Вербовецкий, Д. В. (2023). Аналіз досвіду впровадження гейміфікації в освітній процес. *Освітній дискурс*, Вип. 43 (1-3), 95-102. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/40529>

3. Савельєва, Т. (2019). Сучасні підходи та інноваційні методи навчання у закладах вищої освіти: зарубіжний досвід та вітчизняні особливості використання ігрових технологій. *Логос. Мистецтво наукової думки*, (2), 40-41. URL : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/111>

4. Тищенко, Д. Г. (2023). Інтерактивні технології дистанційного навчання. *Фізичне виховання та спорт*, (3), 54-62. <https://doi.org/10.26661/2663-5925-2023-3-08>

5. Топчій, Г. С. (2011). Ігрові педагогічні технології як умова професійного саморозвитку майбутнього вчителя : Автореф. дис. ... канд. пед. наук. URL : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/201205100000006898>

ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ВІКОМ 45+ (на прикладі українських військових мігрантів у франкомовні країни)

Ірина Руднєва,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Харківський національний університет
імені В.Н.Каразіна, Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-3265-516X>

Анотація. Лінгвістична та мовна адаптація є ключовим компонентом інтеграції вимушено переміщених осіб, особливо в суспільствах з відмінними мовними та культурними нормами. Серед вразливих груп особливу увагу потребують люди віком понад 45 років. Це есе досліджує особливості мовної адаптації українських військових мігрантів віком від 45 років, які були змушені переїхати до франкомовних країн у зв'язку з повномасштабною війною, розв'язаною Росією проти України у 2022 році. Основна увага приділена тому, як вік, соціолінгвістичне походження, пережиті травми та інституційна підтримка впливають на процес вивчення мови та інтеграцію.

Ключові слова: мовна адаптація, лінгвістична адаптація, військові мігранти, вимушені переселенці, франкомовні країни.

Abstracts. Linguistic adaptation is a critical component of integration for forcibly displaced individuals, particularly in host societies with distinct language and cultural norms. Among vulnerable groups, adults over 45 often face unique challenges. This essay explores the features and peculiarities of linguistic adaptation for Ukrainian military migrants aged 45 and older who have resettled in French-speaking countries following the Russian invasion of Ukraine in 2022. The focus is placed on how age, sociolinguistic background, trauma, and institutional structures shape their language acquisition trajectories and integration outcomes.

Keywords: language adaptation, linguistic adaptation, military migrants, internally displaced persons, French-speaking countries

Актуальність презентованого дослідження полягає в тому, у сучасному глобалізованому світі, в умовах масштабних

геополітичних конфліктів, зокрема війни росії проти України, значно зросла кількість вимушено переміщених осіб, які стикаються з необхідністю інтеграції в нові соціокультурні середовища. Особливу увагу привертає категорія мігрантів віком 45+, яка внаслідок вікових, психологічних та професійних особливостей має складніший процес адаптації в країнах перебування. Зокрема, однією з головних умов повноцінної інтеграції є лінгвістична адаптація – процес засвоєння нової мови, необхідної для комунікації, працевлаштування, соціальної взаємодії та доступу до послуг.

Лінгвістична адаптація визначається як сукупність когнітивних, соціокультурних та психологічних змін, які відбуваються у людини під час оволодіння новим мовним середовищем. Це не лише технічне вивчення лексики та граматики, а й формування нових комунікативних стратегій, сприйняття норм мовної поведінки та подолання мовних бар'єрів, що особливо важливо для старшого покоління мігрантів. З огляду на вищезазначене, актуальність дослідження зумовлена необхідністю глибшого розуміння механізмів мовної інтеграції українських військових мігрантів віком 45+ у франкомовних країнах, які мають свої специфічні мовні політики, інституційні бар'єри та культурні відмінності.

Метою дослідження є виявлення особливостей, чинників та бар'єрів лінгвістичної адаптації українських вимушено переміщених осіб віком 45+ з військовим минулим у франкомовних країнах, а також формулювання практичних рекомендацій для підвищення ефективності мовної інтеграції цієї категорії мігрантів.

Основні результати. Лінгвістична адаптація є ключовим компонентом інтеграції вимушено переміщених осіб, особливо в суспільствах з відмінними мовними та культурними нормами. Серед вразливих груп особливу увагу потребують люди віком понад 45 років. Вимушено переміщені особи цього віку стикаються з віковими когнітивними особливостями: зниженням робочої пам'яті, уповільненням обробки інформації та зменшенням нейропластичності. Ці чинники посилюються психологічними наслідками війни – стресом, ПТСР, втратою близьких, невизначеністю щодо майбутнього. Окрім цього,

дорослі учні часто відчують мовну невпевненість: страх помилок і сором за свою недосконалу мову, що ускладнює інтеракцію в повсякденних ситуаціях, наприклад, під час оформлення документів або співбесіди на роботу.

Франкомовні країни, зокрема Франція, Бельгія та Швейцарія, по-різному реалізують політику мовної та лінгвістичної інтеграції. У Франції існують державні курси французької мови (через OFII), однак доступ до них буває ускладнений: великі черги, обмежений графік, формалізована система реєстрації. У Бельгії ситуація ускладнюється регіональною роздробленістю. Наприклад, у Валлонії деякі муніципалітети надають безкоштовні мовні курси, але здебільшого вони орієнтовані на молодь або людей, які шукають роботу, і не враховують потреби людей старшого віку з воєнним минулим. Крім того, старші мігранти рідко є учасниками програм професійної перекваліфікації, тож часто покладаються на неформальні джерела підтримки: волонтерів, церковні організації або земляцтва.

Для людей віком 45+ мовна адаптація тісно пов'язана із соціальними контактами. Багато хто мотивований вивчати французьку мову, щоби взаємодіяти з оточенням, допомагати дітям у навчанні або брати участь у волонтерстві. Така функціональна мотивація часто компенсує когнітивні складнощі. Проте нестача відповідних до віку освітніх програм обмежує можливості практики мови та розвитку розуміння культури. Люди старшого віку часто ізольовані – через відсутність роботи, слабку інтеграцію або догляд за родичами. У деяких випадках формуються україномовні громади, що забезпечують емоційну підтримку, але одночасно можуть віддаляти від мовного середовища. У цій ситуації позитивну роль відіграють активісти, які організують неформальні навчальні групи.

Щоб підтримати лінгвістичну адаптацію українських мігрантів віком 45+, доцільно:

- розробляти мовні курси, адаптовані до вікових особливостей: повільний темп, візуальна підтримка, побутова лексика, пояснення культурних особливостей та звичок;
- готувати викладачів до роботи з людьми з травматичним досвідом, впроваджуючи елементи психологічної підтримки;

- створювати розмовні клуби, тандем-партнерства, інтеграційні культурні заходи;
- запроваджувати цифрові платформи з простими інтерфейсами для старших користувачів;
- визнати та використовувати попередній військовий чи технічний досвід, інтегруючи мовне навчання у програми перекваліфікації.

Всі ці види діяльності у комплексі мають не тільки сприяти швидшій соціальній адаптації людей у віці 45 років та старше до нового соціокультурного середовища, але і мовно інтегрувати їх у нову спільноту з максимальними бенефітами для обох сторін.

Узагальнено: Лінгвістична адаптація українських військових мігрантів віком 45+ у франкомовних країнах – складний і багатогранний процес, який вимагає врахування вікових, соціальних, психологічних та культурних чинників. Забезпечення відповідної підтримки цієї групи має стати пріоритетом у політиці інтеграції, адже повноцінна участь людей старшого віку у новому суспільстві – це не лише соціальна справедливість, а й інвестиція у стійке майбутнє приймаючих країн.

Джерела:

1. Benasso S., Bouillet D., Neves T., Amaral M. Landscapes of Lifelong Learning Policies across Europe. *Palgrave Studies in Adult Education and Lifelong Learning. Palgrave Macmillan Cham*, 2022. 248 p. https://doi.org/10.1007/978-3-030-96454-2_1.
2. Han Zh., Bao G. Critical period in second language acquisition: The age-attainment geometry. *Social Physics and the Dynamics of Second Language Acquisition*. 2023. № 11. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1142584>.
3. Rudnyeva, I. (2024). Organizational Strategies for Providing Foreign Language Education to Adults Over 45: International Practices and Approaches. *Educational Challenges*, 29 (2), 362–371. <https://doi.org/10.34142/2709-7986.2024.29.2.24>.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Оксана Савонова,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, Чернігів, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-6072-9181>

Анотація. Актуальність дослідження обумовлена зростаючою потребою забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців з фізкультурно-спортивної реабілітації, зумовленою сучасними соціально-економічними викликами та наслідками військових дій в Україні. Метою дослідження є виявлення можливостей забезпечення ефективності підготовки фахівців фізкультурно-спортивної реабілітації під час дистанційного навчання. Акцентовано увагу на необхідності гармонійної інтеграції інноваційних психолого-педагогічних і інформаційно-комунікативних технологій в освітній процес і створенні інтерактивного освітнього середовища, забезпеченні доступності навчальних матеріалів, стимулювання самостійної роботи студентів та їх психолого-педагогічної підтримки при поєднанні синхронних і асинхронних форм навчання, що сприяє розвитку професійних компетентностей здобувачів вищої освіти. Зроблено висновок, що ефективність підготовки фахівців фізкультурно-спортивної реабілітації під час дистанційного навчання залежить від комплексного підходу, який включає модернізацію освітнього процесу, вдосконалення методик викладання, використання технологій змішаного навчання та підвищення кваліфікації викладачів.

Ключові слова: вища освіта, фахівець фізкультурно-спортивної реабілітації, природничо-наукова підготовка, дистанційне навчання

Abstracts. The relevance of the study is determined by the growing need to train highly qualified specialists in physical culture and sports rehabilitation, driven by modern socio-economic challenges and the consequences of military actions in Ukraine. The aim of the study is to identify opportunities for ensuring the effectiveness of training specialists in physical culture and sports rehabilitation during distance

learning. Emphasis is placed on the necessity of harmoniously integrating innovative psychological-pedagogical and information-communication technologies into the educational process, creating an interactive learning environment, ensuring the accessibility of educational materials, stimulating students' independent work, and providing psychological and pedagogical support while combining synchronous and asynchronous learning formats, which contributes to the development of students' professional competencies. It is concluded that the effectiveness of training specialists in physical culture and sports rehabilitation during distance learning depends on a comprehensive approach, including the modernization of the educational process, improvement of teaching methods, application of blended learning technologies, and enhancement of teachers' qualifications.

Keywords: *higher education, specialist in physical culture and sports rehabilitation, natural science training, distance learning*

Актуальність підготовки фахівців фізкультурно-спортивної реабілітації визначається соціально-економічними, демографічними та військовими викликами, з якими стикається українське суспільство. Зростання поширеності хронічних неінфекційних захворювань та значний вплив наслідків війни на фізичний і психологічний стан населення обумовлюють необхідність розвитку галузі фізкультурно-спортивної реабілітації як важливого складника державної стратегії охорони здоров'я.

Фізкультурно-спортивна реабілітація, як зазначено в законодавстві України, є системою заходів, спрямованих на відновлення здоров'я і функціональних можливостей організму через використання фізичних вправ. Цей напрям набув стратегічного значення завдяки нормативним документам, таким як Указ Президента України №342/2020 [1] та Національна стратегія розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни [2]. Їх реалізація передбачає залучення ветеранів війни, членів їх сімей та інших категорій населення до активного громадського життя через фізичну культуру та спорт. Важливим аспектом у цьому є необхідність підготовки кваліфікованих фахівців, які здатні забезпечувати високий рівень надання послуг з фізкультурно-спортивної реабілітації. Відповідно в

закладах вищої освіти в Україні активно впроваджується спеціалізація «Фізкультурно-спортивна реабілітація» в межах підготовки фахівців за спеціальністю 017.

Мета дослідження: виявлення можливостей забезпечення ефективності підготовки фахівців фізкультурно-спортивної реабілітації під час дистанційного навчання.

Результати проведення аналітико-дослідницького аналізу освітньо-професійних програм підготовки «Фізкультурно-спортивна реабілітація» дозволяють констатувати, що вона передбачає підготовку фахівців, які володіють глибокими знаннями, базовими та професійними компетентностями, уміннями та навичками щодо побудови, корекції та оптимізації процесів з фізкультурно-спортивної реабілітації, організації та проведення заходів, притаманних спеціальності; здатні до самостійної постановки і вирішення завдань науково-дослідної діяльності прикладного характеру в фізкультурно-спортивних та реабілітаційних центрах регіону задля розвитку місцевої громади і держави.

Важливу роль при цьому відіграє фахова природничо-наукова підготовка яка сприяє розвитку компетенцій, необхідних для ефективного управління фізичною культурою та спортивною діяльністю а також фізкультурно-спортивною реабілітацією і забезпечує формування знань про фізіологічні, біохімічні, валеологічні та медичні аспекти, які впливають на фізичну активність та здоров'я людини.

З'ясовано, що забезпечення підготовки майбутніх фахівців фізкультурно-спортивної реабілітації під час дистанційного навчання є актуальним напрямом модернізації освітнього процесу, що відповідає вимогам сучасного суспільства та ринку праці. Ефективність його реалізації залежить від дотримання низки організаційних засад, які забезпечують якість освіти та формування необхідних професійних компетентностей, зокрема:

- створення інтерактивного навчального середовища з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- забезпечення доступності та різноманітності навчальних матеріалів;
- гармонійна інтеграція інформаційно-комунікативних з особисто орієнтовними технологіями під час навчання;

- стимулювання самостійної діяльності студентів через проектну роботу та колаборацію в онлайн групах.

Особлива увага має бути приділена педагогічній підтримці та мотивації студентів, зокрема через використання зворотного зв'язку, підтримки викладача та регулярного моніторингу навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Актуальними є створення і постійне оновлення інформаційної системи відкритого доступу науково-методичного і навчально-методичного забезпечення змішаного навчання природничо-наукових дисциплін в освітньому процесі. До необхідних умов забезпечення ефективності реалізації цього процесу можна віднести:

- розробку робочих навчальних програм курсів змішаного навчання з відповідних дисциплін з обов'язковим визначенням цілей і сценаріїв проведення запланованих форм роботи викладача зі студентом або студентів між собою в синхронному і асинхронному режимі в системі управління дистанційним навчанням;

- планування та створення електронних навчальних курсів в на освітній платформі;

- забезпечення стандартизації процесу організації взаємоінтеграції аудиторного і дистанційного навчання шляхом експертної оцінки електронних навчальних курсів та їх апробації в освітньому процесі

Висновок. На основі аналізу, синтезу, узагальнення результатів етапів проведення науково-педагогічного експерименту на базі ЧНУ імені Петра Могили з пошуку ефективних шляхів оптимізації, гуманізації та інформатизації освітнього процесу природничо-наукової підготовки майбутніх фахівців фізкультурно-спортивної реабілітації під час дистанційного навчання підтверджується актуальність і доцільність забезпечення гармонійної інтеграції інноваційних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікативних технологій навчання.

Застосування технологій змішаного навчання відкриває нові можливості для підготовки фахівців фізкультурно-спортивної реабілітації, зокрема в умовах обмеженого доступу до традиційного навчання, що є особливо актуальним у періоди сучасних викликів.

Разом з цим гармонійне поєднання синхронних та асинхронних форматів під час дистанційного навчання створює якісний зворотний зв'язок, забезпечує розвиток загальних компетенцій майбутніх фахівців, таких як комунікативні, рефлексивні та аналітичні вміння.

Однак успішна реалізація дистанційного навчання потребує системного підходу до вдосконалення методик викладання, матеріально-технічного забезпечення та підвищення кваліфікації педагогічного складу.

Джерела:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2021 № 667 «План дій на 2021–2025 роки щодо реалізації Національної стратегії розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни». URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-dij-na-20212025-roki-shchodo-realizaciyi-nacionalnoyi-strategiyi-rozvitku-sistemi-fizkulturno-sportivnoyi-reabilitaciyi-veteraniv-vijni-ta-i300621-667>.

2. Указ Президента України від 23.08.2020 №342/2020 «Питання розвитку національної системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни» яким затверджено «Національну стратегію розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни». URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3422020-34757>

ФУНКЦІОНАЛЬНА АСИМЕТРІЯ ЯК МАРКЕР СПОРТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ

Євгеній Савчук,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна

Микола Костенко,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-4999-1602>

Наталія Терентьєва,

доктор педагогічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-3238-1608>

Анотація. Акцентовано увагу, що знання про особливості функціональної симетрії дозволяє здійснювати більш точні прогнози індивідуальної успішності спортсмена у кожному окремому виді спорту. Нестандартне використання неведучих кінцівок для виконання основних технічних прийомів і в якості озброєної руки (фехтування, теніс, хокей та ін.) стають лімітуючим фактором у спортивних досягненнях.

Ключові слова: функціональна асиметрія, спортивні досягнення, спорт, тип домінування

Abstracts. It is emphasized that knowledge of the features of functional symmetry allows for more accurate predictions of individual athlete performance in each sport. Non-standard use of the non-driving limbs to perform basic techniques and as an armed hand (fencing, tennis, hockey, etc.) becomes a limiting factor in sports achievements.

Keywords: functional asymmetry, sports achievements, sport, type of dominance

Функціональна асиметрія – це характеристика розподілу психічних процесів між лівою і правою півкулями, що виявляється в перевазі володіння однією з кінцівок, органів зору, слуху тощо. Виділяють моторну, сенсорну та психічну

асиметрію [1]. Відомо, що нейрофізіологічну основу індивідуальних відмінностей рухової діяльності людини складає індивідуальний профіль асиметрії (ПА). Виділяють одностороннє домінування з правосторонньою або лівосторонньою перевагою функцій кінцівок і зору, і парціальне домінування з різною комбінацією переважаючих функцій.

У роботі П. Єрмакова (П. Єрмаков, 1988) ці поняття трактуються так: «під одностороннім типом домінування (ОД) функцій розуміється збіг ведучої сторони для ока, руки та ноги, а під парціальним – їх можливі комбінації».

А. Чуприкова (А. Чуприкова, 1975) виділила 8 основних варіантів ПА за показниками ведучих руки, ноги, ока та вуха.

Функціональна значущість односторонньої асиметрії у спортсменів різних видів спорту вперше була показана в роботі А. Когана та Г. Кураєва (А. Коган & Г. Кураєв, 1986). Під час вивчення зорово-моторних реакцій у дітей і дорослих вони виявили, що досліджувані з одностороннім домінуванням функцій мали більш швидкі сенсомоторні реакції, але в них швидше наставала втома. Досліджувані які мають парціальну асиметрію характеризуються обернено-пропорційною властивістю. Тобто вони мають меншу рухомість нервових процесів, але стійкість їх більша.

Ці данні були підтверджені П. Єрмаковим. Він виявив, що спортсмени з парціальним типом домінування зорово-моторних функцій були більш стійкими до граничних навантажень. При цьому, більш високий рівень рухомості психічних процесів мали спортсмени з одностороннім типом домінування.

Врахування особливостей функціональних асиметрій мозку людини у спортивній діяльності має велике значення в плані виявлення обдарованості в окремих сферах психіки, і особливо – у руховій сфері, що пов'язано з парціальним домінуванням лобних (рухових) відділів мозку, головним чином його лівої лобної долі.

Дослідження ролі функціональної асиметрії у спорті показали, що ця ознака є важливим додатковим резервом для підвищення ефективності тренувального процесу. Важливо те, що симетрію можна цілеспрямовано керувати, згладжувати або підвищувати в залежності від особливості виду спорту [1].

Вроджені морфо-функціональні асиметрії визначають перевагу правій або лівій кінцівці при виконанні різних дій з предметом або без нього: вибір збройної руки у фехтувальника, правостороннього або лівостороннього хвату ключки у хокеїста, сторони вдиху при плаванні кролем, лівосторонньої або правобічної стійки у боксера тощо.

Нерівномірний морфологічний розвиток, одностороннє переважання фізичних якостей і асиметрія рухових дій особливо виражені в асиметричних вправах при більшому спортивному стажі і більш ранньої спеціалізації.

Виразність функціональної симетрії обумовлюється особливістю виду спорту. У футболі, баскетболі, гандболі більшість технічних елементів виконується зручною кінцівкою. Чим вище клас спортсмена і чим жорсткіші умови гри, тим менша кількість прийомів виконується «слабшою» ногою.

Існує думка, що лівші більш талановиті, ніж правші; більш креативні, ніж правші, і більш емоційні (як чоловіки, так і жінки), краще адаптуються до зміни кліматичних умов, у них більш виражені художні здібності. Проте це недоведено.

Нестандартне використання неведучих кінцівок для виконання основних технічних прийомів і в якості озброєної руки (фехтування, теніс, хокей та ін.) стають лімітуючим фактором у спортивних досягненнях. Знання про особливості функціональної симетрії дозволяє здійснювати більш точні прогнози індивідуальної успішності спортсмена у кожному окремому виді спорту.

У свою чергу прогностичність показників моторного домінування визначається тим, що ведуча сторона моторики володіє більш швидким впрацьовуванням і відновлюванням при фізичних навантаженнях, більш раннім оволодінням складних координацій і більш раннім формуванням рухових навичок.

Дослідження електричної активності мозку і мозкового кровопостачання виявили схильність «праворуких» людей до абстрактно-логічного, вербального типу мислення, а «ліворуких» – до просторово-образного, невербального типу мислення («художній тип»).

Джерела:

1. Шинкарук О., Улан А. Спортивний відбір і орієнтація підготовки спортсменів з урахуванням функціональної асиметрії: теоретичні передумови. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2016. № 1. С. 15-18.

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ПОПЕРЕДЖЕННЯ
ТРАВМАТИЗМУ У СПОРТСМЕНІВ,
ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ БОЙОВИМИ МИСТЕЦТВАМИ**

Максим Сокурєнко,

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна*

Наталія Терєньєва,

*доктор педагогічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна*

<https://orcid.org/0000-0002-3238-1608>

Анотація. Представлено основні складові інформаційного супроводу попередження травматизму при заняттях спортом, зокрема: освітньо-інформаційна робота, правильна організація тренувального процесу, медичне забезпечення, психологічна підготовка, підбір та використання екіпірування, робота з тренерським складом, інформування через цифрові платформи.

Ключові слова: травматизм, інформаційний супровід, спортсмени, бойові мистецтва

Abstracts. The article presents the main components of information support for the prevention of injuries in sports, in particular: educational and informational work, proper organization of the training process, medical care, psychological training, selection and use of equipment, work with the coaching staff, information through digital platforms.

Keywords: injuries, information support, athletes, martial arts

Інформаційний супровід попередження травматизму у спортсменів, які займаються бойовими мистецтвами, є критично важливим для збереження їхнього здоров'я, продовження спортивної кар'єри та підвищення ефективності тренувального процесу. Ось основні складові такого супроводу:

1) освітньо-інформаційна робота: лекції та семінари з основ анатомії, біомеханіки, правильного виконання технічних елементів; пояснення ризиків травм, пов'язаних з неправильним навантаженням, поганим розігрівом, недотриманням техніки безпеки; інформаційні пам'ятки та брошури з переліком типових травм у бойових мистецтвах та способів їх профілактики;

2) правильна організація тренувального процесу: розминка та заминка як обов'язкові елементи кожного тренування; поступове підвищення навантажень, особливо для новачків; регулярна зміна навантажень для уникнення перевтоми;

3) медичне забезпечення: регулярні медичні огляди спортсменів; співпраця з лікарем спортивної медицини або фізіотерапевтом; наявність аптечки та плану дій у разі травми;

4) психологічна підготовка: психоосвітні тренінги з контролю емоцій під час поєдинків; робота над зниженням рівня тривожності, що може призводити до необережних дій;

5) підбір та використання екіпірування: якісне захисне спорядження (шоломи, капи, протектори, бинти); навчання правильному його використанню та догляду;

6) робота з тренерським складом: підвищення кваліфікації тренерів у сфері травмобезпеки; ведення журналу інцидентів для аналізу причин травм та профілактики у майбутньому;

7) інформування через цифрові платформи: ведення YouTube-каналу, сторінки у соцмережах з порадами щодо техніки безпеки; поширення інфографіки та відео з профілактики травм.

КРИТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ГАЛУЗІ ОСВІТИ: ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

Тетяна Степанова,

доктор педагогічних наук, професор,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, Миколаїв, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-0630-2256>

Юлія Кузьменко,

доктор педагогічних наук, доцент,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, Миколаїв, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-5471-6432>

***Анотація.** Високі ризики в кризових умовах війни для вітчизняної критичної інфраструктури освітньої галузі, вимагає створення нормативно-правового поля з метою забезпечення юридичного їх визнання, процедури створення укриттів для охорони трудового колективу та контингенту здобувачів освіти, протидії злочинним проявам збою сталого функціонування закладів освіти, зміни норм юридичної відповідальності адміністрації у період військового стану.*

***Ключові слова:** заклад освіти, критична інфраструктура, керівник, відповідальність, військовий стан*

***Abstracts.** High risks in crisis conditions of war for the domestic critical infrastructure of the educational sector, require the creation of a regulatory framework to ensure their legal confirmation in a formal statement, procedures for creating air-raid shelters to protect personnel and student body of the university, countermeasures to prevent criminal manifestations of disruption of the sustainable functioning of educational establishments, changes in the norms of legal responsibility of the authority during martial law.*

***Key words:** educational establishment, critical infrastructure, head in charge, responsibility, martial law*

Внаслідок повномасштабного вторгнення та у кризових умовах, все гострішими стають питання підвищення національної безпеки. «Сучасні реалії спонукають нас до

активного обговорення та дій щодо протидії злочинам у різних сферах життя» [2, с. 12]. Підвищені ризики для національної критичної інфраструктури, в тому числі й в освітній галузі, вимагає правового поля з метою забезпечення їх юридичного визнання, охорони та протидії злочинним проявам знищення, пошкодження чи збою сталого функціонування цих об'єктів, окреслення юридичної відповідальності за такі правопорушення керівників закладів освіти. Оскільки знищення чи збій у роботі таких об'єктів інфраструктури впливає на пряму на рівень соціально-економічної безпеки держави.

Проведений аналіз законодавства України засвідчує, що у законі «Про критичну інфраструктуру» (2021), з редакцією окремих її положень у вересні 2024 р., критична інфраструктура визначена як «об'єкти інфраструктури, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки, національної безпеки та оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам» [4]. Цілком логічно, що заклади дошкільної, загальної середньої, передвищої та вищої освіти, позашкільні установи та навчальні центри та ін. складають частину критичної інфраструктури освітньої сфери. Низкою статей вищезазначеного закону врегульовано важливі засади забезпечення системи безпеки об'єктів критичної інфраструктури і створення її ефективного функціонування, зокрема: критерії віднесення певного об'єкту до об'єктів критичної інфраструктур; суб'єкти державної системи захисту критичної інфраструктури, сектори та категоризація, реєстр, паспортизація об'єктів критичної інфраструктури; визначені їх статус, права; роль державних та місцевих органів виконавчої влади та військово-цивільні адміністрації, на яких покладено формування або реалізації держполітики у сфері захисту системи критичної інфраструктури; засади державно-приватної взаємодії у цій сфері, що дійсно є гранично необхідним в умовах війни. Закон гарантує, що органи державної влади, секторальні органи та органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи, оператори об'єктів критичної інфраструктури, керівники закладів освіти, що причасні до порушень законодавства у сфері

захисту критичної інфраструктури, несуть відповідальність відповідно законодавству.

У Зеленій книзі з питань захисту критичної інфраструктури в Україні зазначено, що «ціль захисту критичної інфраструктури полягає в недопущенні руйнування чи завдання невідповідної шкоди, припинення функціонування або втрати контролю над об'єктами критичної інфраструктури внаслідок дії чинників техногенного, природного, соціально-політичного та воєнного характеру, або їх комбінації» [1, с. 6]. Проте, на жаль, підрих Каховської ГЕС, ведення бойових дій, авіаційні удари, масовані ракетні обстріли, атаки дронів та ін., що відбуваються систематично, у тому числі відносно мирних об'єктів критичної інфраструктури, призводять до руйнації та загострення реалізації усіх процесів в нашій країні, зокрема освітнього. Керівники закладів освіти не лише облаштовують укриття, відповідно до встановлених нормативно-правових вимог, переходять на дистанційну та змішану форму навчання, а й змушені ліквідувати наслідки руйнацій. А тому повинні діяти в межах чинного законодавства, оскільки відповідальність за адаптацію закладу освіти в умовах невизначеності до архіскладних умов воєнного часу, створення безпечного середовища лежить на її адміністрації. Зауважимо, що під час воєнного стану не обов'язково проводити конкурс на посаду директора закладу освіти, проте за бажанням засновників право їх організувати зберігається.

За даними Міністерства освіти та науки на території України внаслідок військових дій повністю зруйновано близько «400 закладів освіти. Пошкоджень зазнала кожна сьома школа» [3]. Така жахлива статистика 2024 року.

Узагальнено. Отже, стан захищеності вітчизняних об'єктів критичної інфраструктури освітніх закладів не відповідає сучасним вимогам військового стану щодо національної безпеки. Це, в свою чергу, віддзеркалюється на рівні соціально-економічної безпеки країни. В одній площині лежать проблеми недостатнього фінансового і матеріально-технічного забезпечення, недосконалість нормативно-правового поля, а головне невизначеність, яка обумовлена війною.

Джерела:

1. Зелена книга з питань захисту критичної інфраструктури в Україні. Київ, 2014. 31 с. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2014-11/1125_zelknuga.pdf

2. Кузьменко Ю.В. Правове поле у сфері протидії рейдерству. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2018. Вип. 4. Т. 2. С. 12-16.

3. Кожна сьома школа в Україні пошкоджена через війну – МОН. Сайт газети Українська правда. URL : <https://life.pravda.com.ua/society/v-ukrajini-cherez-viynu-poshkodzeni-ponad-3-5-tisyachi-zakladiv-osviti-300221/#>

4. Про критичну інфраструктуру: Закон від 16.11.2021 р. № 1882-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЗАКОНОДАВЧОГО СУПРОВОДУ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРАНТІВ (НА ПРИКЛАДІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ)

Наталія Терентьєва,

доктор педагогічних наук, професор,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-3238-1608>

Анотація. Презентоване дослідження містить у собі матеріал, який розкриває окремі питання трансформацій в системі вищої освіти України, які вимагають швидкого реагування та адаптації існуючого процесу освітньо-професійної підготовки здобувачів вищої освіти до нововведень. Окреслено зміни у підготовці здобувачів вищої освіти (на прикладі магістрантів спеціальності Фізична культура і спорт) в сучасних умовах пермакризи. Наголошено на необхідності здійснювати постійний моніторинг змін в інформаційно-законодавчій сфері, що надасть змогу не лише підвищити рівень власної обізнаності та професіоналізму, а й

здійснювати контрольований адекватний інформаційний супровід здобувачів вищої освіти та зберегти психічну рівновагу й досягти психологічної стійкості НПП.

Ключові слова: заклад вищої освіти, здобувачі вищої освіти, фізична культура і спорт, трансформації в законодавчій сфері, пермакриза

Abstracts. *The presented paper contains material that reveals certain issues of transformations in the higher education system of Ukraine, which require a quick response and adaptation of the existing process of educational and professional training of higher education students to innovations. The changes in the training of higher education students (on the example of master's students majoring in Physical Culture and Sports) in the current conditions of the permacrisis are outlined. The necessity of constant monitoring of changes in the information and legislative sphere is emphasized, which will allow not only to increase the level of own awareness and professionalism, but also to provide controlled adequate information support for higher education students and to maintain mental balance and achieve psychological stability of the teaching staff.*

Keywords: *higher education institution, higher education students, physical culture and sports, transformations in the legislative sphere, permacrisis*

Актуальність презентованого матеріалу полягає в тому, що професійна підготовка здобувачів вищої освіти в Україні зазнає постійних змін в сучасних умовах. І це пов'язане не лише з умовами невизначеності, викликаними довготривалими воєнними діями, соціально-економічними трансформаціями та геополітичними зрушеннями, а й з внутрішніми (всередині країни та сферах її господарства) реорганізаціями (модернізація, оптимізація, реструктуризація тощо). Постійні локальні зміни в умовах загальної глобальної нестабільності викликають вже не лише тимчасове зниження працездатності, а й стан постійної виснаженості [8; 9]. Така ситуація спричиняє стан пермакризи, тобто постійної кризи – відчуття життя людиною у небезпеці та невизначеності протягом тривалого часу [1, с. 22].

Система вищої освіти України зазнає постійних трансформацій, а останні зміни нормативного характеру

спричинили ситуацію, яка вимагає швидкого реагування та адаптації існуючого процесу освітньо-професійної підготовки здобувачів вищої освіти до нововведень. Акцентуємо увагу на декількох нормативних документах, які, на наше переконання, мають на меті доволі кардинальне реструктурування освітньо-професійної підготовки. Це, зокрема: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2024 № 1021 «Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти» [6], Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2024 № 686 «Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовки здобувачів вищої освіти» [5], Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.02.2021 № 128 «Про затвердження вимог до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм» [4], Класифікатор професій – 2025 (чинний, із змінами 13.12.2024) [3] та ін.

Метою розвідки є окреслення змін у підготовці здобувачів вищої освіти (на прикладі магістрантів спеціальності Фізична культура і спорт) в сучасних умовах пермакризи.

Основні результати. На претендуючи на всебічне розкриття чинників і наслідків пермакризи (деякі з них окреслено в авторських напрацюваннях [1-2; 7]), зосередимося на ключових питаннях змін у підготовці здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності Фізична культура і спорт. Ми свідомо акцентуємо на спеціальності, а не на освітніх програмах в її межах, оскільки освітні програми мають відображати унікальну специфіку підготовки фахівців в конкретних закладах вищої освіти, а спеціальність передбачає ґрунтування на державних нормативно-правових документах.

І почнемо зі змін, які зафіксовано у Класифікаторі професій – 2025 [3] щодо здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, зокрема щодо професій (посад), які обійматимуть випускники конкретної спеціальності. Структура класифікатора містить дев'ять розділів, важливими для випускників бакалаврату і магістратури є розділи 3 і 2 відповідно: Фахівці і Професіонали. Розглянемо позицію 3 Професіонали, оскільки саме вона відповідає посадам випускників другого рівня вищої освіти. Звісно, і роботодавці і випускники мають бути

обізнаними з даною інформацією. Проте вивчаючи першу таблицю Розділу 2. Професіонали «Класифікація професій» не бачимо жодної позиції, пов'язаної з фізичною культурою та спортом, що спочатку викликає певне нерозуміння майбутнього працевлаштування випускників. Та вивчаючи додаток А (Показник професійних назв робіт за кодами професій) знаходимо такі позиції: Методист з фізичної культури і Консультант з питань здорового способу життя, що в цілому відповідає спеціальності. Хоча порівнюючи шифри бачимо, що Консультант центру професійного розвитку; Вихователь-методист; Методист з фізичної культури; Методист з економічної освіти; викладач (методи навчання); Інструктор-лєктор-методист; Консультант з питань здорового способу життя і Методист відповідають одному шифру 2351.2, що відповідно до таблиці 2 має назву «Інші професіонали в галузі методів навчання» [3]. Для людини, яка не має певного досвіду роботи з класифікаторами така ситуація є доволі незрозумілою: то якою ж буде посада випускника і запис в трудовій книжці? Питання, яке навіть в освітній програмі потребує деякого пояснення для здобувачів вищої освіти і окремих роботодавців. Зауважимо, що такі зміни в класифікаторах роз'яснюються працівникам кадрових служб і бухгалтерам та власне і сам класифікатор в офіційній версії є доступним на бухгалтерських сайтах. Звісно, не всі науково-педагогічні працівники відслідковують таку інформацію, тому не завжди можуть надати своєчасну кваліфіковану відповідь на запитання здобувачів освіти з питань майбутніх професій (посад).

Наступна позиція, яка є специфічною для сприйняття, це зміни до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [6]. І це стосується не лише шифрокодів спеціальностей і галузей знань, а й їх назв. Деякі з назв залишилися незмінними, що полегшує орієнтування в цій сфері вступників, здобувачів вищої освіти, їх батьків, роботодавців, зацікавленої громадськості. Та певна кількість галузей знань і спеціальностей зазнала трансформації шляхом об'єднання / розділення / перегрупування / зміни назв тощо. Частково це зроблено для уніфікації назв спеціальностей відповідно до Міжнародної стандартної класифікації освіти

ISCED-F 2013, що має сприяти полегшенню процедури визнання дипломів (документів) про вищу освіту. Хоча повної відповідності не спостерігається [6]. Щодо спеціальності Фізична культура і спорт зазначимо, що збережено назву спеціальності, а відповідно до ISCED-F 2013 – назва «Sports» є співзвучною до вітчизняної назви. Хоча має розбіжності в науково-методичному тлумаченні зазначених понять. Та це не є проблематикою нашої науково-практичної розвідки. Та цією Постановою [6] передбачено наявність Міждисциплінарних освітніх програм в межах однієї галузі і Міждисциплінарних міжгалузевих освітніх програм. Для спеціальності А7 Фізична культура і спорт можливим є інтеграція зі спеціальностями галузі знань А Освіта (в межах галузі) та з деякими спеціальностями інших галузей, проте варто бути дуже обережними з такими інтегративними діями відповідно до регламентуючих документів [4].

Ще наголосимо на окремих позиціях, які передбачені Положенням про акредитацію освітніх програм [5], які розробляються в межах спеціальності та за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Зокрема, на одній з позицій п. 8 Розділу II: «... За запитом керівника експертної групи заклад вищої освіти надає експертній групі тимчасовий доступ до матеріалів дистанційного навчання та інших навчально-методичних матеріалів на відповідних ресурсах закладу вищої освіти (за наявності) ...» [5]. До 2024 року заклад (або випускова кафедра / факультет / інститут) могли відмовити експертній групі в такому доступі, посилаючись на захист авторських прав розробників дистанційних навчальних курсів, які розміщено на освітніх платформах закладів освіти. З цього року «...Відмова закладу вищої освіти в наданні такого доступу прирівнюється до недопуску експертної групи до проведення візиту експертів у заклад вищої освіти ...» [5]. І це накладає додаткові ресурсі витрати на професорсько-викладацький склад, який забезпечує підготовку фахівців спеціальності Фізична культура і спорт. І справа не в тому, що викладачі неспроможні розробити відповідні курси, а в тому, що переважна більшість занять для здобувачів вищої освіти зазначеної спеціальності відбувається в спортивних залах, басейнах, на спортивних майданчиках,

стадіонах тощо. І практикоорієнтовану складову неможна замінити повністю на дистанційний формат. Та й недоцільною є така заміна. Про особливості викладання практикоорієнтованої складової освітніх програм (навчальних планів) йшлося в попередніх авторських напрацюваннях [2; 7]. Звісно, для магістерських програм, які передбачають науково-дослідницький, управлінський та фахово-методичний складники, відповідна позиція не є катастрофічною. Та маємо акцентувати увагу на обов'язковому врахуванні специфіки кожної спеціальності при проходженні акредитаційних процедур, особливостей територій, де розміщено ЗВО (прифронтові чи умовно безпечні), специфіку контингенту (діючи спортсмени, тренери, судді та ін.), що уможливило живий, змішаний формат надання освітніх послуг або переважно індивідуальну траєкторію, що, звісно, дає змогу здобувачам продовжувати спортивну кар'єру, та зменшує їх участь у соціальному житті закладу вищої освіти.

Висновок. Навіть на основі зазначених позицій можемо стверджувати, що необхідно постійно моніторити зміни в інформаційно-законодавчій сфері, зокрема забезпечення системи освіти як професійної діяльності автора розвідки, що надасть змогу не лише підвищити рівень власної обізнаності та професіоналізму, а й здійснювати контрольований адекватний інформаційний супровід здобувачів вищої освіти, що особливо важливо у таких прикладних сферах, як фізична культура і спорт; та зберегти психічну рівновагу й досягти психологічної стійкості НПП. В сучасних умовах пермакризи зазначене є актуальним та обов'язковим чинником забезпечення якості освітнього процесу у ЗВО.

Джерела:

1. Гнезділова К. М., Терентьева Н. О. Особливості професійної діяльності викладача закладу вищої освіти в умовах невизначеності. *Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в умовах невизначеності: матеріали науково-практичного семінару з міжнародною участю* (Миколаїв, 25.04.2024). С. 20-25.

2. Гнезділова К. М., Терентьева Н. О. Цифровізація вищої освіти: до питання збільшення активного навантаження на викладача-науковця. *Науково-методичні засади інформаційно-аналітичного*

супроводу цифрової трансформації освіти і педагогіки в умовах воєнного стану (до Всеукраїнського фестивалю науки): зб. матеріалів (тез доповідей) круглого столу (Київ, 17 трав. 2023 р.). Вінниця : ТВОРИ, 2023. 52 с. С. 43-45.

3. Класифікатор професій – 2025 (чинний, із змінами 13.12.2024). URL : <https://www.buhoblik.org.ua/kadry-zarplata/trudoustrojstvo/3978-klasifikator-profesij.html#04>

4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.02.2021 № 128 «Про затвердження вимог до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0454-21#Text>

5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2024 № 686 «Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовки здобувачів вищої освіти». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#Text>

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2024 № 1021 «Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2024-p#Text>

7. Терентьева Н.О. Змішане навчання: переваги і недоліки в умовах сьогодення. *Освіта і здоров'я підростаючого покоління: матеріали п'ятого міжнародного симпозіуму (Київ, 2023). 2023. Вип. 5. С. 138-139.*

8. Терентьева Н. О. До питання психологічної стійкості викладачів спортивних дисциплін у закладах вищої освіти під час воєнного стану. *Підвищення фізичної працездатності різних груп населення в процесі занять фізичною культурою і спортом: збірник матеріалів Міжнародної наукової практичної конференції (Ірпінь, 26 травня 2023 р.).* Ірпінь, 2023. 197 с. С. 132-136.

9. Терентьева Н. О. Психологічна стійкість науково-педагогічних працівників як запорука фахової підготовки у закладах вищої освіти України в умовах воєнних дій. *Могілянські читання 2022: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти. XXV Всеукр наук.-практ. конф. тези доп. Інноваційні технології у фізичному вихованні та студентському спорті (Миколаїв, 17-11 листоп. 2022 р.).* Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2022. 128 с. С. 88-91.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Сергій Ткачов,

доктор педагогічних наук, професор,
Харківська державна академія фізичної культури,
Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-8130-4193>

Артем Ткачов,

доктор педагогічних наук, професор,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-4488-1466>

Сергій Махновський,

кандидат педагогічних наук,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-2086-1938>

Анотація. У публікації проаналізовано основні тренди цифровізації суспільства. Констатовано, що в умовах активної диджиталізації суспільства його провідною цінністю є не матеріально-технологічні ресурси, а люди як унікальні особистості та компетентні фахівці. Схарактеризовано тенденції розвитку вищої освіти в умовах цифровізації суспільства.

Ключові слова: тенденції, розвиток, вища освіта, цифровізація, суспільство

Abstracts. The publication analyzes the main trends of the digitalization of society. It is stated that in the conditions of active digitalization of society, its leading value is not material and technological resources, but people as unique individuals and competent specialists. The trends in the development of higher education in the conditions of the digitalization of society are characterized.

Keywords: trends, development, higher education, digitalization, society

Актуальність. Інтенсивний процес цифрової трансформації охоплює сьогодні всі царини людської життєдіяльності, що проявляється в активному впровадженні інноваційних технологій та технічних пристроїв. Зокрема, важливим

катализатором цифрових зрушень у суспільстві на світовому рівні стала пандемія, яка активізувала такі важливі зміни: онлайн-торгівлю та роботизовану доставку; безконтактні й електронні платежі; віддалену (дистанційну) роботу; телемедицину; онлайн-розваги; ланцюг поставок 4.0; 3D-друк; роботизацію та створення дронів; 5G і інформаційно-комунікаційні технології; дистанційне навчання (Гуревич, Пархоменко, Кадемія, Опушко, 2020).

У науковій літературі наголошується, що навіть в умовах активної диджиталізації суспільства його провідною цінністю залишаються не матеріально-технологічні ресурси, а люди як унікальні особистості та компетентні фахівці. Зокрема, зазначається, що людський капітал, на відміну від інвестицій іншого плану, має такі суттєві відмінності:

1) віддача від інвестицій у людський капітал визначається часом до кінця працездатності особи;

2) інвестиції в людський капітал є найвигіднішими і для окремої людини, і для суспільства загалом;

3) види, масштаби, характер інвестицій у розвиток особистості зумовлені історично-культурними й національними особливостями розвитку суспільства, ментальністю особи;

4) людський капітал зазнає і фізичний, і моральний знос, але у випадку внесення додаткових інвестицій, наприклад шляхом здійснення безперервної освіти чи зміцнення здоров'я, кількісні й якісні характеристики людини можуть залишатися високими тривалий час;с

5) вкладення в людський капітал забезпечує тривалі за часом, великі за обсягом та інтегральні за своєю суттю економічні й соціальні ефекти;

6) не всі інвестиції в людину є економічно й суспільно доцільними, бо якщо вони не забезпечують позитивній зміні в ній і суспільстві загалом, їх не визнають інвестиціями в людський капітал (Людський капітал України: стан, проблеми, перспективи відтворення, 2009).

Як установлено на основі вивчення наукової літератури, учені висловлюють різні погляди щодо визначення основних тенденції розвитку вищої освіти в умовах цифровізації суспільства. Так, українські науковці М. Бойко, В. Вембер,

М. Гладун, Л. Варченко-Троценко, Н. Морзе визначають такі з них:

- STEAM-освіта;
- спрямованість на формування ключових та предметних компетентностей;
- розвиток персоналізованого, адаптивного навчання;
- становлення неформальної освіти, відкритість і доступність освіти;
- практико-орієнтоване навчання;
- розвиток підприємницького, дослідницького і критичного мислення;
- гейміфікація;
- мобільне навчання;
- зміна ролі педагога в освітньому процесі (Морзе, Вембер, Гладун, 2019; Морзе, Вембер, Бойко, Варченко-Троценко, 2020).

За документом NMC Horizon Report за 2018 рік, який підготувала освітня асоціація Educause, основними тенденціями подальшого розвитку вищої освіти:

- 1) у короткостроковій перспективі:
 - стимулювання подальшого впровадження цифрових технологій у вищу освіту;
 - зростання уваги до вимірювання якості перебігу й результатів навчання;
 - редизайн навчальних просторів;
- 2) у середньостроковій перспективі:
 - стимулювання впровадження технологій у вищу освіту протягом наступних трьох-п'яти років;
 - поширення відкритих освітніх ресурсів;
 - поява нових форм міждисциплінарних досліджень;
- 3) у довгостроковій перспективі:
 - стимулювання впровадження технологій у вищу освіту протягом п'яти або більше років;
 - розвиток культури інновацій;
 - міжінституційна й міжгалузева співпраця (2018 NMC Horizon Report, 2018).

У документі 2025 EDUCAUSE Horizon Action Plan: Supporting Agency, Trust, Transparency, and Involvement наголошується, що

ЗВО в сучасних умовах намагаються оперативно змінюватися згідно з усе більш непередбачуваним світом. У такій ситуації відбувається зміцнення найосновніших практик кібербезпеки та конфіденційності: упровадження надійних засобів безпеки для захисту даних користувачів від несанкціонованого доступу або використання, етичне й відповідальне використання цифрових технологій. Поширення інструментів збільшило потребу установ у захисних можливостях, але також розширило способи, за допомогою яких можна здійснювати кібератаки, тому виникає потреба в підвищенні кіберзахисту користувачів. Установи також допомагають кінцевим користувачам захищати інтелектуальну власність (2025 EDUCAUSE Horizon Action Plan: Supporting Agency, Trust, Transparency, 2025).

Значний інтерес у контексті порушеної проблеми викликають висновки Б. Хантера, який зазначає, що сьогодні вища освіта зазнає глибоких змін, зокрема під впливом суттєвих змін потреб і уявлень студентів. За висновками автора, основними тенденціями розвитку вищої освіти в умовах цифровізації є такі:

- тісний взаємозв'язок освіти та професійної діяльності (інтеграція освітніх програм з кар'єрою, орієнтація на вимоги ринку праці);

- використання інноваційних технологій для покращення навчання (наприклад високоякісні й недорогі відеоконференції, віртуальна й доповнена реальність, штучний інтелект у навчанні);

- цілеспрямоване зміцнення психічного здоров'я студентів (наприклад, за даними досліджень за минулий рік у Мічиганському університеті 38 % студентів відчували депресію, 34% – тривогу, а 13% мали суїцидальні думки);

- сприяння справедливості й інклюзивності у вищій освіті (усунення нефінансових бар'єрів для просунутої освіти, зокрема розширення роботи служби підтримки студентів, діяльність різноманітних студентських організацій, що спрямовується на підготовку майбутніх фахівців до успішної життєдіяльності в суспільстві);

- забезпечення більшої доступності вищої освіти (надання фінансової допомоги для оплати за навчання через федеральні гранти та позики, пропонування безкоштовної освіти студентам,

які мають низький сімейний дохід, реалізація програм подвійної реєстрації, що дозволяє відвідувати курси за мінімальну вартість; створення угод про розподіл доходу, що надають студентам фінансову підтримку в обмін на фіксований відсоток від їхнього доходу протягом певної кількості років після закінчення навчання);

- підтримка дорослих здобувачів (студенти старше 25 років, які сьогодні стали ключовою демографічною групою у ЗВО, стикаються з різними унікальними труднощами: поєднання сімейних і робочих обов'язків, подолання страху щодо повернення до навчання після тривалої перерви, тому заклади вищої освіти пропонують цим здобувачам більш гнучкі та спрощені способи отримання освіти: розширені онлайн-опції, нічні курси, курси у вихідні дні, прискорені програми, сертифікаційні програми для пропонування невеликої кількості курсів, стратегічно узгоджених із певними, затребуваними навичками в таких сферах, як аналіз даних або кібербезпека, при цьому вивчення цих програм можна завершити за кілька місяців, а як наслідок – отримати значне підвищення заробітної плати та розширені кар'єрні можливості);

- переоцінка цінності традиційних освітніх ступенів (зміна уявлень про цінність чотирирічного ступеня. Зокрема, за результатами дослідження Gallup, довіра американців до вищої освіти впала до 36%. Цей зсув збігається з появою альтернативних шляхів отримання професійних навичок. Молоді працівники користуються такими можливостями, як навчальні табори та програми сертифікації, щоб швидко набути навичок, які допомагають отримати високооплачувану роботу, особливо в технологічному секторі. Університети реагують на це, пропонуючи різноманітні стислі та прискорені програми та зосереджуючись на формуванні певних актуальних наборів навичок поряд із більш традиційними пропозиціями. Це свідчить про те, що ЗВО знаходять способи адаптуватися до мінливих вимог ринку праці та залишатися конкурентоспроможними за допомогою впровадження нових (і часто дешевших) форм навчання);

- забезпечення захисту даних студентів (ЗВО дотримують вимоги законів і правил, що визначають, хто має доступ до даних

студентів і за яких обставин, збільшують ресурси, спрямовані на підвищення кібербезпеки);

- упровадження гібридних та онлайн-моделей навчання (пандемія стала поштовхом для розширення пропозицій щодо реалізації онлайн і гібридних моделей навчання. Сьогодні більшість студентів відвідують принаймні один курс онлайн. Онлайн-курси та змішані курси загалом відкривають нові способи подання матеріалу та оцінювання роботи студентів, включно з індивідуальним наданням контенту за допомогою штучного інтелекту (Hurte, 2024).

Отже, можна зробити висновок, що цифровізація суспільства значною мірою зумовила такі тенденції розвитку вищої освіти, як підвищення доступності вищої освіти, визнання пріоритетом зміцнення здоров'я здобувачів, поєднання різних форматів (онлайн, оф-лайн, змішане, гібридне) навчання, широке впровадження в освіту інноваційних технологій (штучний інтелект, імерсивні технології, хмарні технології тощо).

Джерела:

1. 2018 NMC Horizon Report. URL : <https://library.educause.edu/resources/2018/8/2018-nmc-horizon-report>.

2. Hurter B. (2024). Top Trends in Higher Education Shaping the Future. URL : <https://element451.com/blog/trends-in-higher-education>.

3. Robert J. (2025). 2025 EDUCAUSE Horizon Action Plan: Supporting Agency, Trust, Transparency, and Involvement. URL : <https://library.educause.edu/-/media/files/library/2025/3/2025shapecybersecurity.pdf>.

4. Гуревич Р. С., Пархоменко В. А., Кадемія М. Ю., Опушко Н. Р. Цифровізація вищої освіти в умовах пандемії: проблеми та перспективи розвитку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2020. № 64. С. 9-14.

5. Людський капітал України: стан, проблеми, перспективи відтворення: монографія / В.М. Лич, І.К. Бондар, І.О. Лютий, О.А. Грішнова та ін.; за ред. В.М. Лича. Київ : КНУБА, 2009. Ч. I. 89 с.

6. Морзе Н. В., Вембер В. П., Бойко М. А., Варченко-Троценко Л. (2020). Організація STEAM-занять в інноваційному класі. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2020. № 8. С. 88-106. URL :

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31299/1/Morze_N_Vember_V_Boiko_M_Varchenko-Trotsenko_L_VOESSU_8_2020_FITU_NDL_IO.pdf.

7. Морзе Н. В., Вембер В. П., Гладун М. А. 3D картування цифрової компетентності в системі освіти в Україні. *Інформаційні технології і засоби навчання: Теорія, методика і практика використання ІКТ в освіті*. 2019. Т. 70. № 2. С. 28-42.

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНОМУ КЛАСИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Наталія Ткачова,

доктор педагогічних наук, професор,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Харків, Україна

<https://orcid.org/0009-0004-6586-6435>

Вікторія Байдала,

кандидат педагогічних наук,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Харків, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-6009-055X>

Ярослава Чирва,

кандидат педагогічних наук,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Харків, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-7528-7400>

Анотація. У публікації розкрито сутність та соціальне значення диджиталізації освітнього процесу. Розкрито специфіку здійснення цього процесу в сучасному класичному університеті. Визначено передумови успішного здійснення диджиталізації освітнього процесу в цьому закладі вищої освіти.

Ключові слова: диджиталізація, цифровізація, освітній процес, класичний університет, сучасний тренд

Abstracts. The publication reveals the essence and social significance of digitization of the educational process. The specifics of the implementation of this process in the modern classical university are revealed. The prerequisites for the successful implementation of

digitization of the educational process in this higher education institution are determined.

Keywords: *digitalization, educational process, classical university modern trend*

Актуальність порушеної проблеми зумовлена необхідністю інтенсивного реформування освітнього процесу на засадах його диджиталізації. Це явище являє собою новий тренд розвитку сучасного суспільства, що поступово рухається від етапів інформатизації й комп'ютеризації до сучасної доби цифровізації.

Метою дослідження є розкриття сутності диджиталізації освітнього процесу та з'ясування специфіки її реалізації в класичному університеті.

Як встановлено, деякі дослідники процес диджиталізації зводять до оцифрування друкованих документів чи впровадження в різні види діяльності цифрових технологій. Вважаємо, що такі підходи значно звужують масштаби реалізації процесу диджиталізації. Цей процес дійсно включає в себе активне впровадження цифрових технологій у різні царини життя суспільства, однак не зводиться тільки до цього. Адже реальна диджиталізація забезпечує перехід зазначених галузей на якісно новий рівень розвитку, а як наслідок – створення інноваційного типу відносин між людьми на принципах гуманізму й толерантності. У контексті цього диджиталізація є важливим фактором подальшого розвитку країни.

Прибічники такого розуміння сутності зазначеного феномену уточнюють, що диджиталізація є близькою за своїм значення до цифрової трансформації, яка забезпечує суттєві зміни в управлінні будь-якої організацією й у роботі її працівників, а як наслідок – зумовлює принципові зміни в їхньому мисленні, професійних обов'язках та житті загалом. Науковці також підкреслюють, що цифрова трансформація найбільшою мірою впливає навіть не на робочий процес, а на самих його учасників шляхом розбудови принципово нового середовища (Стаценко, Скоробагатська, Горобець, 2023; Міхровська, 2021; Colleen, 2018).

Щодо визначення поняття диджиталізації вищої освіти, то в цьому плані викликає інтерес наукова позиція А. Шаповалова,

який під цим феноменом розуміє «процес поглинання, застосування та асиміляції інститутом освіти новітніх технологічних розробок на ниві комунікаційних технологій з подальшим використанням їх з навчальними, комунікаційними та виховними цілями» (Шаповалов, 2012). Як вважають Н. Коваленко, Н. Боброва, О. Ганчо, С. Зачепило, диджиталізація в системі освіти являє собою переведення в цифровий формат інформаційного наповнення й комунікацій в її межах, сприяючи формуванню цифрового суспільства та економіки знань (Коваленко, Боброва, Ганчо, Зачепило, 2022).

У дослідженні зроблено висновок, що диджиталізація освітнього процесу являє собою інтеграцію новітніх методів, форм, технологій, що забезпечують комплексну перебудову способів навчання, викладання та управління закладом освіти, а також інтенсивне професійно-особистісне вдосконалення учасників цього процесу. Розкриваючи специфіку його здійснення в класичному університеті, зазначимо, що цей заклад вищої освіти вже протягом декількох століть успішно реалізує свою історичну місію, залучаючи студентську молодь до провідних гуманістичних цінностей, передових наукових знань, іноваційних технологій та норм життєдіяльності в суспільстві. Тому класичний університет традиційно виступає провідним центром науки, освіти, культури та виховання гідних представників національної еліти. Зокрема, Д. Белл у своїй фундаментальній праці «Прийдешнє постіндустріальне суспільство» назвав класичний університет осьовим соціальним інститутом, тобто інститутом, що виконує визначальну роль у суспільстві (Bell, 1974).

Як цілком слушно зауважує С. Сисоева, одним з основних завдань диджиталізації освітнього процесу є створення цифрового освітнього простору, в якому передбачається не тільки впровадження певних технологічних інновацій, а і здійснення глибокої цифрової модернізації, що вимагає внесення суттєвих змін до складу та змісту освітнього контенту, структури методів та форм навчання, основних принципів управління закладом освіти. Своєю чергою, це потребує суттєвого перегляду основних концепцій та ключових категорій,

їх адаптації до сучасного цифрового освітнього простору (Сисоева, 2019).

Загалом можна зробити *висновок*, що диджиталізація освітнього процесу в класичному університеті є важливою тенденцією його подальшого розвитку та об'єктивною потребою сьогодення. Успішність реалізації цього процесу значною мірою визначається чітким визначенням основних концептуальних положень його подальшої модернізації й науково обґрунтованими змінами всіх складників на засадах цифровізації.

Джерела:

1. Colleen, C.-W.-S. (2018). Digitization, Digitalization, and Digital Transformation: What's the Difference? URL : <https://colleenchapcowadesafina.medium.com/digitization-digitalization-and-digitaltransformation-whats-the-differenceeff1d002fbdf>.

2. Daniel Bell: The Coming of Post Industrial Society: A Venture in Social Forecasting (Heinemann, 1974), pp. 507.

3. Коваленко Н. П., Боброва Н. О., Ганчо О. В., Зачепило С. В. Диджиталізація освіти: ризики й переваги. *Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки* : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю (24 березня 2022 р. Полтава). 2022. С. 139-140.

4. Міхровська М. С. Діджитизація, діджиталізація, цифрова трансформація: зміст та особливості. *Grail of Science*. 2021. № 1. С. 128-130.

5. Петришина М. О., Гриньов С. О. Діджиталізація як напрям державної політики України. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75). С. 106-109.

6. Сисоева С. Педагогічні аспекти діджиталізації освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: педагогічні науки*. 2021. Вип. 4 (69). С. 24–32.

7. Сухонос В., Гаруст Ю., Шевцов Я. Діджиталізація освіти в Україні: зарубіжний досвід та вітчизняна перспектива впровадження. *Правові горизонти*. 2019. № 19. С. 79–88.

8. Ткачов С. І., Ткачова Н. О., Ткачов А. С. Диджиталізація вищої освіти: сутність, переваги та проблеми. *Освіта та педагогічна наука*. 2024. № 1 (185). С. 44-54. DOI : [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-1\(185\)-44-54](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-1(185)-44-54).

9. Шаповалов А. Дигіталізація як сучасна тенденція розвитку інституту освіти. Матеріали I Міжнародної наукової конференції (25-28 квітня 2012 р., Львів). 2012. С. 124-125.

ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ПРОГРАМ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ МОБІЛЬНОСТІ У ВНЗ КНР

Цзивень Ван,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна
<https://orcid.org/0009-0001-4511-1914>

***Анотація.** Програми академічної мобільності є важливими інструментами інтернаціоналізації вищої освіти, сприяючи академічній співпраці, культурному обміну та трансферу знань. У Китайській Народній Республіці (КНР), де вища освіта зазнала стрімкого розвитку й глобалізації протягом останніх десятиліть, ефективність реалізації таких програм значною мірою залежить від організаційної культури інформаційного забезпечення в закладах освіти. Тези досліджують структурні, культурні та технологічні аспекти інформаційного супроводу мобільності в китайських університетах, виокремлюються основні проблеми та пропонуються шляхи вдосконалення.*

***Ключові слова:** організаційна культура, академічна мобільність, інформаційна підтримка, вища освіта КНР, цифрове середовище*

***Abstracts.** University mobility programs are essential mechanisms for the internationalisation of higher education, fostering academic collaboration, cultural exchange, and knowledge transfer across borders. In the People's Republic of China (PRC), where higher education has rapidly expanded and globalised over the past few decades, the effectiveness of university mobility programs is deeply intertwined with the organizational culture of information support within institutions. This essay explores the structural, cultural, and*

technological aspects of how Chinese universities manage information to facilitate academic mobility, identify key challenges, and propose improvements.

Keywords: *organizational culture, academic mobility, information support, higher education in China, digital environment*

Актуальність презентованого дослідження полягає в тому, що у добу глобалізації та цифрової трансформації вища освіта в усьому світі набуває все більшої мобільності. Китайська Народна Республіка, як один із ключових гравців на освітній арені, активно розвиває програми академічного обміну, інтернаціоналізації освітнього середовища та транснаціонального співробітництва. Програми університетської мобільності (як вхідної, так і вихідної) стали важливим стратегічним інструментом підвищення якості освіти, розвитку міжнародних партнерств та формування «м'якої сили» Китаю у світі.

Успішна реалізація програм мобільності безпосередньо залежить від ефективної інформаційної підтримки, яка включає доступність, актуальність, прозорість та багатомовність інформаційних ресурсів. Проте не менш важливою є організаційна культура, що визначає, як саме інформація створюється, поширюється, зберігається та використовується всередині вищого навчального закладу. Саме культура інформаційної підтримки визначає ефективність взаємодії між студентами, адміністрацією, викладачами та партнерами по обміну.

Попри суттєві інвестиції в цифрову інфраструктуру та зростання міжнародної активності, багато університетів КНР досі зіштовхуються з такими викликами, як фрагментарність комунікації, мовні бар'єри, недостатня гнучкість у реагуванні на запити здобувачів освіти.

У зв'язку з цим виникає нагальна потреба в дослідженні культурних та організаційних чинників, які впливають на якість інформаційного забезпечення мобільності. Актуальність теми зумовлена також відсутністю цілісних досліджень на перетині сфер організаційної культури, цифрових технологій та академічної мобільності у контексті китайської вищої школи, що відкриває нові наукові та практичні горизонти.

Метою дослідження є виявлення особливостей та проблем організаційної культури інформаційного забезпечення програм академічної мобільності у закладах вищої освіти КНР, а також формування рекомендацій щодо підвищення ефективності інформаційної взаємодії в межах освітнього та міжкультурного простору.

Основні результати. Глобалізація вищої освіти сприяла стрімкому зростанню академічної мобільності студентів та викладачів, зробивши міжнародний обмін одним із ключових індикаторів академічного престижу та конкурентоспроможності університету. У Китайській Народній Республіці (КНР) програми університетської мобільності – як вхідної, так і вихідної – інтенсивно розвивалися протягом останніх двох десятиліть у межах державних стратегій, таких як «Подвійний світовий клас» (Double First-Class) та «Освітній Шовковий шлях». Водночас ефективність цих програм значною мірою залежить від організаційної культури інформаційної підтримки, яка формується в китайських закладах вищої освіти.

Організаційна культура охоплює сукупність цінностей, норм, традицій та практик, які визначають поведінку членів колективу та їх взаємодію задля досягнення спільних цілей. У сфері інформаційного забезпечення вона визначає те, як інформація збирається, обробляється, передається та використовується для реалізації програм мобільності. У китайських університетах організаційна культура інформаційного забезпечення поєднує елементи традиційної ієрархічної системи управління з сучасними, орієнтованими на студента підходами до сервісу. Ефективне забезпечення передбачає відкриту комунікацію, міжвідомчу співпрацю, цифрову інфраструктуру та чутливість до потреб студентів і викладачів.

Починаючи з 2000-х років, університети КНР активно долучаються до міжнародних програм мобільності через програми Китайської ради стипендій (CSC), двосторонні договори з закордонними ЗВО, участь у таких ініціативах, як BRICS Network University або «Освітній Шовковий Шлях» та спільні дипломні програми та короткострокові академічні обміни. Успіх цих програм залежить не лише від академічної наповненості, а й від здатності університетів забезпечити доступну, актуальну та

структуровану інформацію щодо можливостей, процедур, фінансування та логістики.

Міністерство освіти КНР відіграє центральну роль у формуванні політики інтернаціоналізації вищів, включаючи обміни, подвійні дипломи та урядові стипендії. Провідні університети мають відокремлені офіси міжнародного співробітництва, які є головними центрами інформаційної координації. В якості критеріїв сформованої та сильної культури інформаційної підтримки в ЗВО Міністерство Освіти та Украй країни визначають:

- своєчасне поширення достовірної інформації про можливості участі у програмах міжнародної мобільності (як серед китайських студентів, так і про можливості приймати на навчання іноземних студентів);
- чіткість у процедурах подання заявки;
- використання цифрових платформ (портали, WeChat, двомовні сайти);
- оперативну відповідь на запити студентів (як китайських, так і іноземців, які хочуть навчатися в КНР).

Водночас рівень автономії, наявність технічних ресурсів та рівень підготовки персоналу спричиняють нерівномірність в ефективності інформаційного супроводу. Зокрема, університети другого рівня або провінційні виші часто не мають оновлених англійських вебресурсів або служби підтримки у режимі реального часу.

Деякі провідні китайські університети вже впроваджують кращі практики. Університети Цінхуа та Фудань мають інтерактивні багатомовні портали з розділами для FAQ, дедлайнів, навчальних каталогів. Майже всі початкові заклади країни (і університети включно) використовують соцмережі (WeChat, Weibo) для комунікації зі студентами, анонсів, відповіді на запитання тощо, а чат-боти та CRM-системи з підтримкою ШІ широко використовуються для обробки звернень. Наставництво від випускників та однолітків для підвищення обізнаності учасників обмінів є дієвою формою залучення до студентської спільноти в нових освітніх умовах.

Визначаючи мобільність та інтернаціоналізацію як стратегічне завдання розвитку та модернізації китайської системи вищої

освіти, китайський уряд постійно наголошує, що для посилення культури інформаційної підтримки університетам КНР доцільно запровадити університетські політики управління інформацією для програм мобільності, організувати підвищення кваліфікації адміністративного персоналу, впровадити принципи прозорості та відкритості інформації та розробляти цифрові середовища спільно з партнерами. Ці інструменти свідчать про поступовий перехід до орієнтованої на студента, сервісної моделі управління мобільністю.

Узагальнено: Організаційна культура інформаційної підтримки є ключовим чинником ефективної реалізації академічних програм мобільності в університетах КНР. Попри високий рівень розвитку в провідних вишах, залишається потреба в уніфікації та стандартизації підходів на загальнонаціональному рівні. Формування ефективної, прозорої, багатомовної та цифрово-орієнтованої інформаційної системи значно підвищить якість міжнародної взаємодії та імідж китайської вищої освіти у світі.

Джерела:

1. Cheng, Y., & Koh, S. (2022). The 'soft infrastructure' of the Belt and Road Initiative: Imaginaries, affinities and subjectivities in Chinese transnational education. *Singapore Journal of Tropical Geography*, 43 (3), 250-269. URL : <https://doi.org/10.1111/sjtg.12420>

2. Wang, L. (2020). Research on the Policy of Music Education in China. *International Conference on Arts, Humanity and Economics, Management (ICAHEM 2019)*. URL : <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200328.023>.

3. Yang, R. (2014). China's strategy for the internationalisation of higher education: An overview. *Frontiers of Education in China*, 9 (2), 151–162. URL : <https://doi.org/10.3868/s110-003-014-0014-x>

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПЛАВЦІВ

Віталій Шмаргун,

доктор психологічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-9727-5083>

Світлана Костенко,

Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна

Анотація. Презентоване дослідження розкриває напрями використання сучасних цифрових технологій у тренувальному процесі плавців. Досягнення результатів у такому виді спорту, як плавання, є складним багатофакторним станом, в основі якого техніко-тактичні, фізичні та психічні передумови. Цифрові технології стали невід'ємною частиною сучасного плавання, допомагаючи спортсменам швидше прогресувати, мінімізувати ризик травм і досягати світового рівня. Біомеханічний аналіз техніки плавання; моніторинг навантажень; оптимізація техніки плавання; змагальна та психологічна підготовка – це основні напрямки цифровізації тренувального процесу плавців.

Ключові слова: цифрові технології, тренувальний процес, плавці

Abstracts. The presented study reveals the directions of using modern digital technologies in the training process of swimmers. Achieving results in a sport such as swimming is a complex multifactorial condition based on technical and tactical, physical and mental prerequisites. Digital technology has become an integral part of modern swimming, helping athletes to progress faster, minimise the risk of injury and achieve world-class results. Biomechanical analysis of a swimmer's technique; load monitoring; optimisation of swimming technique; competitive and psychological training are the main areas of digitalisation of the training process for swimmers.

Keywords: digital technologies, training process, swimmers

Актуальність презентованого дослідження полягає в тому, що використання сучасних цифрових платформ мотивує молодь

до занять спортом, роблять його більш доступними, цікавими та захопливими. Як зазначає Т. Осадченко, спортивні додатки та онлайн-платформи створюють спільноти спортсменів, які відстежують прогрес один одного, змагаються між собою та підтримують одне одного. Це робить спорт більш соціальним та мотивуючим [3]. У різних видах спорту тренери та науковці активно використовують різні цифрові, комп'ютерні, інтерактивні технології для покращення тренувального та змагального процесів, але методики їх використання у процесі підготовки висококваліфікованих плавців вивчені недостатньо.

Метою дослідження є аналіз існуючих цифрових технологій для визначення шляхів їх використання у тренувальному процесі плавців.

Основні результати. Концепція підготовки плавців високого класу ґрунтується на вивченні широкого спектру різних напрямків, серед яких провідне місце відводиться аналізу структури змагальної діяльності і спеціальної підготовленості. Сучасний рівень розвитку спортивного плавання диктує необхідність пошуку шляхів вдосконалення системи підготовки спортсменів незалежно від того на якому з етапів багаторічного вдосконалення вони знаходяться. Серед різних напрямків, які відбивають концепцію підготовки плавців високого класу, провідне місце займає аналіз структури змагальної діяльності і спеціальної підготовленості. Завдяки чисельним науковим дослідженням, проведеним фахівцями в галузі плавання, на даний час охарактеризована структура змагальної діяльності, визначені основні її компоненти, виявлений ступінь взаємозв'язку між різними параметрами структури спеціальної підготовленості і спортивним результатом.

Готовність спортсмена до досягнення результатів у такому виді спорту, як плавання, є складним багатофакторним станом, в основі якого лежать техніко-тактичні, фізичні та психічні передумови, що знаходяться на оптимальному рівні розвитку і взаємодії стосовно до вимог конкретної змагальної дистанції. Ефективність управління тренувальним процесом залежить від об'єктивності інформації про спортсмена, про зміну його працездатності, про стан організму під час тренування про

ступінь володіння технікою рухів, про величину тренувальних навантажень, про зміну спортивних результатів тощо.

Дані про можливості плавця різноманітні і постійно змінюються, коливання його стану під впливом різноманітних факторів служать основою для управління процесом спортивного тренування. Робиться це на підставі зворотного зв'язку, що надходить від спортсмена до тренера.

На думку В. Платонова [6] ефективність управління процесом спортивного тренування протягом періодів і етапів підготовки пов'язана з чітким кількісним вираженням структури тренуваності і змагальної діяльності, характерної для конкретної змагальної дистанції. Чіткі уявлення про структуру змагальної діяльності служать основою для розробки відповідних модельних характеристик, системи діагностики, як основи для поетапного контролю і управління.

З огляду на багатогранність і велику кількість факторів, що впливають на тренувальний процес є доцільним застосування сучасних цифрових технологій у підготовці плавців.

Дослідження цифрових технологій у підготовці плавців проводили ряд науковців. Ю. Петренко, Л. Герасимова, В. Плужніков вивчали інформаційне забезпечення контролю тренувальних навантажень у плавців віком 10-14 років, аналізуючи ефективність застосування інформаційних технологій у навчально-тренувальному процесі [4]. О. Качалов досліджував управління підготовкою плавців на основі використання сучасних інформаційних технологій [1], зокрема комп'ютерних програм для оптимізації тренувального процесу.

Сучасні цифрові технології, як зазначають провідні вчені, можна впроваджувати у тренувальний процес підготовки плавців високої кваліфікації за такими напрямками:

- *Біомеханічний аналіз техніки плавця.* Сучасний спорт вимагає від атлетів високої точності та ефективності. Завдяки цифровим технологіям плавці можуть аналізувати свою техніку, коригувати помилки та досягати найкращих результатів. Використання підводних камер та датчиків руху дозволяє аналізувати гребок, положення тіла та ефективність техніки. Програмне забезпечення (наприклад, Dartfish, Kinovea)

допомагає тренерам виявляти помилки та покращувати рухи спортсмена.

- *Системи трекінгу та моніторингу навантажень.* Трекери GPS відстежують швидкість, дистанцію, темп. Браслети та нагрудні датчики (Polar, Garmin, WHOOP) допомагають стежити за станом спортсмена, контролювати рівень втоми, варіабельність серцевого ритму та якість сну, що сприяє кращому відновленню. Смарт годинник Vantage V Titan автоматично визначає такі показники, як частота серцевих скорочень, стиль плавання, відстань, темп гребків і час відпочинку – як у басейні, так і у відкритій воді. А ще краще, він також пропонує такі безцінні функції, як Sleep Plus Stages і Nightly Recharge для моніторингу якості сну та відновлення, а також Training Load Pro для кількісної оцінки напруги та стресу під час тренування.

- *Оптимізація техніки плавання.* Цифрові технології дозволяють розробляти персоналізовані програми тренувань на основі даних про фізичний стан спортсмена, його біомеханіку та рівень навантажень. SmartPaddle – переносний вимірювач потужності, який записує прикладену силу та траєкторію, швидкість і орієнтацію руки під час гребка. Він також працює як секундомір, автоматично записує гребки та кола та підключається до свого додатка через Bluetooth для подальшого аналізу. Розумні купальники та сенсори Xmetrics та Form Smart Swim Goggles аналізують положення тіла, гребки, темп та ефективність кожного запливу в режимі реального часу. Смарт-окуляри (наприклад, Form Swim Goggles) в реальному часі відображають показники швидкості та ефективності. Окуляри Form Swim Goggles оснащені розумним дисплеєм у правій лінзі, який показує важливі показники для плавців, включаючи проміжний час, частоту/рахунок гребків, темп на 100, відстань, калорії та частоту серцевих скорочень. Вони також розпізнають повороти та відпочинок, і виготовлені з якісних матеріалів, щоб служити довше, ніж традиційні одноразові окуляри [2].

- *Підготовка до змагань.* Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR) Використовується для візуалізації техніки та психологічної підготовки. Тренажери, такі як FINIS Swim Coach або SwimAR, допомагають імітувати реальні умови змагань. NOME – це, підводний метроном, який використовує

попередньо встановлені тренування та візуальні підказки, щоб допомогти вам рухатися в басейні. Світлодіодна стрічка простягається по всій довжині басейну та позбавляє від необхідності вгадувати темп, підраховує ваші кола, допомагає виконувати точне порогове тестування тощо. Використання штучного інтелекту (AI) та великих даних. AI допомагає прогнозувати результати, аналізувати помилки та формувати персоналізовані програми тренувань. Наприклад, Platysens Marlin аналізує темп, ефективність дихання та коригує тренування в реальному часі. Штучний інтелект аналізує велику кількість тренувальних даних і прогнозує найефективніші стратегії підготовки.

Висновок. Цифрові технології стали невід'ємною частиною сучасного плавання, допомагаючи спортсменам швидше прогресувати, мінімізувати ризик травм і досягати світового рівня. Загалом, при підготовці спортсменів високої кваліфікації з плавання можна окреслити такі напрямки використання сучасних цифрових технологій: біомеханічний аналіз техніки плавця; моніторинг навантажень; оптимізація техніки плавання; змагальна та психологічна підготовка.

Джерела:

1. Качалов О. Ю. Управління підготовкою плавців на основі використання сучасних інформаційних технологій. *Актуальні наукові дослідження у в сучасному світі*. 2020. Вип. 1 (57), ч. 4. С. 79-83.

2. Майкл Ністром (2020). Найновіші технології плавання. URL : <https://www.active.com/triathlon/articles/the-latest-in-swim-technology>

3. Осадченко Т. Сучасний стан цифровізації у сфері фізичної культури та спорту в Україні. *Physical culture and sport: scientific perspective*. 2023. № 2. С. 103–108.

4. Петренко Ю. М., Герасимова Л. М., Плужніков В. М. Інформаційне забезпечення контролю тренувальних навантажень плавців 10-14 років. *Науково методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури і спорту*. 2019. Вип. 3. С. 85-89.

5. Платонов В. М. Сучасна система спортивного тренування : підручник. Київ : Перша друкарня, 2021. 672 с.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Світлана Яшник,

доктор психологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-2689-3954>

***Анотація.** Дослідження розкриває відмінності між дорослим студентом та студентом / учнем; теоретико-методологічні засади цифрової трансформації освіти дорослих; методологічне підґрунтя інформаційно-аналітичного супроводу освіти дорослих. Презентовано цифрову педагогіку як інноваційний тренд.*

***Ключові слова:** андрагогіка, освіта дорослих, цифрова педагогіка, цифрова трансформація освіти дорослих*

***Abstracts.** The study reveals the differences between an adult student and a student/pupil; theoretical and methodological foundations of the digital transformation of adult education; the methodological basis for information and analytical support of adult education. Digital pedagogy as an innovative trend is presented.*

***Keywords:** andragogy, adult education, digital pedagogy, digital transformation of adult education*

Активно зростаючі масиви наукової інформації, соціально-психологічна допомога всім верствам населення України потребують узагальнення й систематизації, виокремлення найефективніших ресурсів і створення джерельної бази знань із питань психологічного супроводу воєнного і повоєнного періодів України, з урахуванням впливу глобальної цифрової трансформації на стресостійкість суспільства в цілому. З огляду на це актуальним і науково перспективним є визначення теоретико-методологічних засад інформаційно-аналітичного супроводу освіти дорослих.

Під андрагогічною моделлю навчання розуміють основні принципи роботи з групою дорослих. Головним принципом освіти дорослих, що був сформульованим у результаті

багаточисельних досліджень організацією ЮНЕСКО, є теза, що для дорослого навчання повинно бути веселим! (Adult learning must be fun).

З огляду на це, психологи назвали наступні причини, що відрізняють дорослого «учня» від учня школи чи студента [3]:

- доросла людина усвідомлює себе самостійною і такою, що «розпоряджається» собою, а також критично ставиться до різних спроб керувати нею, навіть якщо не висловлює цього;

- світогляд дорослого формується із накопиченого великого запасу життєвого, соціального та професійного досвіду, завдяки якому людина оцінює будь-яку отриману інформацію;

- за допомогою навчання доросла людина намагається вирішити свої життєві проблеми (кар'єра, спілкування, розваги), чим пояснюється абсолютно прагматична мотивація її до навчання;

- невідкладне використання отриманих знань та отримання задоволення безпосередньо від процесу навчання;

- сприйняття дорослим нової інформації обов'язково супроводжується її емоційною оцінкою, при цьому «блокується» будь-яка інформація, що призводить до негативних емоцій (нестача свіжого повітря, відчуття голоду, незручна поза тощо).

Визначають наступні теоретико-методологічні засади цифрової трансформації освіти дорослих, які «дають підстави стверджувати, що освіта дорослих є нині досить актуальною сферою наукових досліджень, має різноплановий характер і охоплює кілька напрямів» – цифрова трансформація, порівняльна педагогіка, університети третього віку, підготовка андрагогів, досвід бібліотек як платформ цифрової трансформації освіти дорослих, зокрема і в умовах воєнного стану тощо [1, 2, 4].

Методологічним підґрунтям інформаційноаналітичного супроводу освіти дорослих має стати вивчення процесів розвитку психологічного контексту, наприклад, таких напрямів, як андрагогіка, геронтологія, соціальні комунікації, функціонування університетів елегантного віку, а також вивчення наукового доробку з питань збереження і підтримки ментального здоров'я та вивчення практик резилієнсу в умовах воєнного стану українського суспільств тощо.

Поряд з цим, презентовано цифрову педагогіку як інноваційний тренд і наголошено, що існує «потреба у розробленні нових педагогічних технологій навчання з урахуванням нинішніх реалій (пандемія, війна, мобільність, технологічна оснащеність, доступ до інформації тощо) – технологій дистанційного і змішаного навчання, мобільного навчання, організації проєктної діяльності, використання сучасних мультимедіа» тощо.

Серед методологічних засад інформаційно-аналітичного супроводу освіти дорослих особлива увага звертається на розробку цифрових освітніх ідеї у науковому доробку дослідників педагогічної науки і практики, де «визнано важливим підготовку цифрово-компетентних педагогів, які мають оволодіти новою роллю фасилітатора, зрозуміти психологічні та психофізіологічні проблеми здоров'я, а також специфіку кіберзахворювань і здійснювати в синтетичному освітньому середовищі ефективне навчання».

Зосереджено увагу на використанні у педагогічних дослідженнях штучного інтелекту як інноваційної інформаційної технології освіти дорослих тощо [1, 4].

З огляду на те, що система професійної підготовки андрагогів відсутня та андрагогіка як наука про освіту дорослих лише створюється, необхідно здійснювати пошук ефективної роботи з дорослою аудиторією. Слід відзначити, що в останні десятиліття розробка та практичне використання нових навчальних технологій освіти дорослих досліджуються доволі інтенсивно.

Джерела:

1. Аналітичний вісник у сфері освіти й науки : довід. бюл. / наук. ред. М. Л. Ростока; бібліогр. ред. Л. О. Пономаренко; НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського. Вінниця : ТВОРИ, 2023.

2. Відділ наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського. URL : https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/authors/7c2f078add071acf0066cc0354c_0587d/ (дата звернення: 05.04.2025).

3. Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи: монографія / За заг. ред. Н.Г. Ничкало,

І.Ф. Прокопенка. Київ, Харків: Інститут освіти дорослих імені І. Зязюна НАПН України, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2020. 544 с.

4. Ростока М.Л. Методологічні засади інформаційно-аналітичного супроводу психологічної науки і освіти сьогодення. *Імідж сучасного педагога*. 2024. № 2 (215). С. 22-33.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Ali Uzun – PhD, Dialectical International Education, Chairman of the Board of Directors; The Earth Youth Sports Confederation, Istanbul Provincial Chairman; The expert (criminal and grophone specialist) under the chairmanship of the Ministry of Adalet at the Istanbul Provincial Commission (Criminal and Grofology Specialist) (Istanbul, Turkey).

Сергій Іванович Болтівець – Клініка активної терапії особливих станів, доктор психологічних наук, професор (Київ, Україна).

Sefa Bulut – Ibn Haldun University, доктор філософії з психології, професор (Istanbul, Turkey).

Valentin Constantinov – Institute of History, Moldova State University; Professor at «Ion Creange» State Pedagogical University of Chisinau, Doctor Habilitatus, University Professor (Chisinau, Republic of Moldova).

Андрій Сергійович Авраменко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Вікторія Вікторівна Байдала – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, доцент кафедри освітніх наук, цифрового навчання та академічного підприємництва, кандидат педагогічних наук (Харків, Україна).

Михайло Юрійович Баляба – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Миколаїв, Україна).

Антон Євгенійович Бутенко – Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, старший викладач (Київ, Україна).

Олена Володимирівна Буток – Національний університет біоресурсів і природокористування України, старший викладач кафедри фізичної культури і спорту (Київ, Україна).

Наталія Володимирівна Вараксіна – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення (Київ, Україна).

Олексій Вадимович Васильєв – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Професійна освіта (Харків, Україна).

Олександр Олексійович Волошин – Національний університет біоресурсів і природокористування України, старший викладач кафедри фізичної культури і спорту, кандидат педагогічних наук (Київ, Україна).

Кіра Миколаївна Гнезділова – Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, професор кафедри початкової і спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор (Черкаси, Україна).

Григорій Петрович Грибан – Житомирський державний університет імені Івана Франка, професор кафедри фізичного виховання та спортивного удосконалення, доктор педагогічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України (Житомир, Україна).

Олексій Васильович Губський – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Харків, Україна).

Андрій Георгійович Гуралюк – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, завідувач відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник (Київ, Україна).

Максим Сергійович Дем'янюк – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Олексій Юрійович Дімітров – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Харків, Україна).

Надія Юріївна Довгань – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, завідувач кафедри олімпійського і професійного спорту, доктор педагогічних наук, професор (Миколаїв, Україна).

Олеся Віталіївна Дронишкевич – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, молодший науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення (Київ, Україна).

Ду Фенін – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Харків, Україна).

Вікторія Андріївна Дяченко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Ірина Михайлівна Євтушенко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, старший викладач кафедри фізичної культури і спорту (Київ, Україна).

Ангеліна Вячеславівна Жигалюк – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, молодший науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення (Київ, Україна).

Дмитро Володимирович Завгородній – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Професійна освіта (Харків, Україна).

Любов Сергіївна Калашник – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, професор кафедри початкової і професійної освіти, доктор педагогічних наук, професор (Харків, Україна).

Сергій Олегович Касярум – Національний університет цивільного захисту України, доцент кафедри фізико-математичних наук, кандидат педагогічних наук, доцент (Черкаси, Україна).

Ірина Анатоліївна Кіріяченко – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, старший викладач кафедри східних мов і міжкультурної комунікації (Харків, Україна).

Микола Петрович Костенко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, завідувач кафедри фізичної культури і спорту, кандидат педагогічних наук, доцент (Київ, Україна).

Світлана Валентинівна Костенко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, магістр фізичної культури і спорту (Київ, Україна).

Юрій Юрійович Кризський – Національний університет біоресурсів і природокористування України, старший викладач кафедри фізичної культури і спорту, член НОК України, Заслужений юрист України (Київ, Україна).

Геннадій Валентинович Кротов – Національний університет біоресурсів і природокористування України, доцент кафедри фізичної культури і спорту, кандидат педагогічних наук, доцент (Київ, Україна).

Наталія Володимирівна Крупко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, старший викладач кафедри фізичної культури і спорту (Київ, Україна).

Юлія Василівна Кузьменко – Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Навчально-наукового педагогічного інституту імені В.О. Сухомлинського, доктор педагогічних наук, доцент (Миколаїв, Україна).

Ліна Хе – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Харків, Україна).

Лілія Тан – Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Харків, Україна).

Ольга Петрівна Лучанінова – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, провідний науковий співробітник відділу науково-аналітичного супроводу освіти, доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна).

Назарій Віталійович Мануков – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Сергій Сергійович Махновський – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, доцент кафедри освітніх наук, цифрового навчання та академічного підприємництва, кандидат педагогічних наук (Харків, Україна).

Олена Степанівна Микитенко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт, кандидат педагогічних наук (Київ, Україна).

Віталій Олександрович Мирошніченко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, доцент кафедри фізичної культури і спорту, доктор філософії зі спеціальності Професійна освіта, доцент (Київ, Україна).

Ростислав Олексійович Нелюба – Класичний приватний університет, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Запоріжжя, Україна).

Ярослав Олексійович Нелюба – Класичний приватний університет, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Запоріжжя, Україна).

Олена Володимирівна Отрошко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, старший викладач кафедри фізичної культури і спорту (Київ, Україна).

Ярослав Валентинович Пилипчук – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, провідний науковий співробітник відділу науково-аналітичного супроводу освіти, доктор історичних наук, старший науковий співробітник (Київ, Україна).

Артем Сергійович Пономаренко – Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Професійна освіта (Харків, Україна).

Сергій Вячеславович Рогинський – Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Харків, Україна).

Ірина Руднева – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, кандидат педагогічних наук, доцент (Харків, Україна).

Оксана Вікторівна Савонова – Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Петра Могили, доцент кафедри економіки і управління, кандидат педагогічних наук, доцент (Чернігів, Україна).

Євгеній Анатолійович Савчук – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Ростислав Михайлович Сидоренко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Максим Дмитрович Сокурєнко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого

(магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Тетяна Михайлівна Степанова – Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, директор Навчально-наукового педагогічного інституту імені В.О. Сухомлинського, доктор педагогічних наук, доцент (Миколаїв, Україна).

Наталія Олександрівна Терентьєва – Національний університет біоресурсів і природокористування України, професор кафедри фізичної культури і спорту; Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, провідний науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення; доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна).

Артем Сергійович Ткачов – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, професор кафедри початкової і професійної освіти, доктор педагогічних наук, професор (Харків, Україна).

Сергій Іванович Ткачов – Харківська державна академія фізичної культури, завідувач кафедри педагогіки та психології, доктор педагогічних наук, професор (Харків, Україна).

Наталія Олександрівна Ткачова – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, в.о. завідувача кафедри освітніх наук, цифрового навчання та академічного підприємництва, доктор педагогічних наук, професор (Харків, Україна).

Ярослава Олександрівна Чирва – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, доцент кафедри освітніх наук, цифрового навчання та академічного підприємництва, кандидат педагогічних наук (Харків, Україна).

Сергій Володимирович Швець – Національний університет біоресурсів і природокористування України, викладач кафедри фізичної культури і спорту (Київ, Україна).

Цзивень Ван – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Харків, Україна).

Віталій Миколайович Шмаргун – Національний університет біоресурсів і природокористування України, професор кафедри психології, професор кафедри фізичної культури і спорту, доктор психологічних наук, професор (Київ, Україна).

Юрій Володимирович Щериця – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Світлана Валеріївна Яшник – Національний університет біоресурсів і природокористування України, професор кафедри психології, доктор психологічних наук, доцент (Київ, Україна).

РЕЗОЛЮЦІЯ

Національна безпека є важливою складовою суверенної держави. Для України, що відносно недавно відновила незалежність, важливо забезпечити власний суверенітет в усіх сферах. У сучасному світі інформаційний простір відіграє основну роль як база даних та джерело воєнно-стратегічної інформації. В умовах повномасштабної збройної агресії інформаційна безпека набуває особливого значення.

Концепція Цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року передбачає досягнення таких стратегічних цілей:

- цифрове освітнє середовище є доступним та сучасним;
- працівники сфери освіти володіють цифровими компетентностями;
- зміст освіти в галузі ІКТ відповідає сучасним вимогам;
- послуги та процеси у сфері освіти і науки є прозорими, зручними та ефективними;
- дані у сфері освіти і науки є доступними та достовірними.

Означено основні аспекти безпеки інформаційного простору освіти і науки:

1. Захист інформаційних ресурсів: конфіденційність; цілісність; доступність.

2. Захист інформаційної інфраструктури: захист мереж; захист серверів та обладнання; захист кінцевих пристроїв.

3. Захист користувачів: підвищення обізнаності; управління ідентифікацією та доступом; підтримка та реагування на інциденти.

4. Правові та регуляторні аспекти: дотримання законодавства; розробка та впровадження політик безпеки.

5. Специфічні загрози в освітньому та науковому середовищі: кібербулінг: захист студентів та викладачів від онлайн-цькування; плагіат та порушення авторських прав; витік наукових даних та інтелектуальної власності; вплив дезінформації та пропаганди.

Безпека інформаційного простору освіти і науки в умовах стрімкого розвитку технологій та зростання кіберзагроз потребує не просто реагування на поточні виклики, а й проактивного впровадження проєктивних змін, спрямованих на створення стійкої, безпечної та довірливої екосистеми для навчання, досліджень та інновацій у майбутньому.

(Н. Терентьева, 2025)

Наукове видання

**НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В КРИЗОВИХ УМОВАХ /
SCIENTIFIC AND INFORMATIONAL SUPPORT OF
PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS IN CRISIS
CONDITIONS**

Матеріали II науково-практичного семінару
(20 березня 2025 року, м. Київ)

Відповідальність за достовірність наведених у публікаціях фактів, дат,
найменувань, прізвищ, імен, цифрових даних несуть автори статей.
Матеріали друкуються за авторськими варіантами.
Думка упорядників може не збігатися з думкою авторів.

Підписано до друку 20.05.25 Формат 60x84\16
Ум. друк. арк. 14,7 Наклад 100 прим. Зам. № 250361

Виготовлювач Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4097 від 17.06.2011